

KUOPIO

Kuopion kaupunki

Tilinpäätös 2023

Kuopion kaupunki
Seurantajulkaisut
SE 2024:1
ISSN 0785-0344

Kuopion kaupunki

Tilinpäätös 2023

KUOPIO

Sisällysluettelo

1 Toimintakertomus	5
1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	6
1.1.1 Kaupunginjohtajan katsaus.....	6
1.1.2 Kaupungin hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset.....	8
1.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	10
1.1.4 Olennaiset muutokset Kuopion kaupungin toiminnassa ja taloudessa	15
1.1.5 Henkilöstö	18
1.1.6 Ympäristökijät.....	20
1.1.7 Muut ei-taloudelliset asiat	22
1.1.8 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	23
1.1.9 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista.....	23
1.2 Sisäisen valvonnan järjestäminen ja kokonaisarvio.....	27
1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus.....	30
1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen	30
1.3.2 Toiminnan rahoitus	33
1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset	37
1.5 Kunnan kokonaistulot ja -menot.....	41
1.6 Kuntakonsernin toiminta ja talous	42
1.6.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä	42
1.6.2 Konsernin toiminnan ohjaus.....	42
1.6.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat.....	42
1.6.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	42
1.6.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	43
1.6.6 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	44
1.7 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	52
1.7.1 Tilikauden tuloksen käsittely	52
1.7.2 Talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	52
2 Talousarvion toteutuminen	53
2.1 Tavoitteiden toteutuminen	54
2.1.1 Strategisten tavoitteiden seuranta.....	55
2.1.2 Valtuustoon nähden sitovat mittarit tavoitearvoineen.....	91
2.1.3 Konserniyhteisöille asetetut tavoitteet	92
2.2 Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen	105
2.2.1 Käyttötalouden toteutuminen	106
2.3 Talousarvion toteutumisvertailu	189
2.3.1 Tuloslaskelmaosan toteutuminen.....	190
2.3.2 Investointien toteutuminen	195

2.3.3 Investointien seurantatestit	199
2.3.4 Rahoitusosan toteutuminen	204
2.3.5 Valtuuston hyväksymien sitovien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen.....	208
3 Tilinpäätöslaskelmat.....	211
3.1 Tuloslaskelma	212
3.2 Rahoituslaskelma	214
3.3 Tase.....	216
3.4 Konsernilaskelmat.....	218
4 Liitetiedot	222
4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	223
4.1.1 Kunnan tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	223
4.1.2 Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet	225
4.1.3 Tuloslaskelman liitetiedot.....	227
4.1.4 Avaava konsernitase 1.1.2023.....	230
4.1.5 Taseen liitetiedot, vastaava.....	233
4.1.6 Taseen liitetiedot, vastattava.....	239
4.1.7 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot	242
4.1.8 Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitapahtumia koskevat liitetiedot	251
5 Eriytetyt tilinpäätökset.....	254
5.1 Eriytettyjen yksiköiden tilinpäätökset.....	255
5.1.1 Kuopion Tilapalvelut	255
5.2 Taseyksikön vaikutus kunnan talouteen.....	258
5.3 Kilpailulain 30 d §:n mukaiset eriytetyt tilinpäätökset.....	260
6 Luettelot ja selvitykset.....	263
6.1 Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista ja niiden säilytyksestä	264
6.2 Luettelo käytetyistä tositelajeista	265
7 Allekirjoitukset ja merkinnät.....	266

1 Toimintakertomus

1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.1.1 Kaupunginjohtajan katsaus

Vuosi 2023 merkitsi kunnille uuden alkua. Kaupungin sosiaali- ja terveystaloudet sekä pelastustoimi siirtyivät hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Perusopetuksesta ja varhaiskasvatuksesta muodostuivat kaupungin keskeiset palvelut sekä henkilöstön määrään että toimintamenoihin suhteutettuna.

Muutos vaikutti olennaisesti myös kaupungin talouteen. Kaikkien kuntien veroprocentit leikkautuivat 12,64 %:lla ja yhteisöverosta siirrettiin noin kolmasosa hyvinvointialueiden rahoitukseen. Vuoden 2023 verotulot laskivat, mutta kertymään vaikuttivat vielä vuoden 2022 kunnallisveroprocentilla tilitetty nk. verohännät, jotka kertaluonteisesti nostivat päättyneen tilikauden kunnallisverotuloja. Kuopion kaupungin saamat valtionosuustulot kutistuivat noin kuudesosaan aikaisemmasta. Samalla toki toimintamenot ja henkilötyövuodet käytännössä puolittuivat.

Olennaista siirtyvien palvelujen osalta oli, että kaupungin omaisuudessa ei tapahtunut yhtä vaikuttavia muutoksia, eikä siirrolla juurikaan ollut vaikutusta investointihankkeisiin tai kaupungin velkaantumiseen. Hyvinvointialue vuokrasi aikaisemmin kaupungin sosiaali- ja terveystalouksien käyttämät tilat, mutta velvollisuus tähän on vain vuoden 2026 loppuun asti. Hyvinvointialueen tuleva päätöksenteko palveluverkostosta tulee vääjäämättä vaikuttamaan myös kaupungin tilaomaisuuteen. Tulevaisuudessa kaupungin tehtävissä korostuvat sivistyksen ja elinvoiman tehtävät.

Kuopion kaupungissa oli 124 011 asukasta vuoden 2023 lopussa. Kokonaisväestönmuutos oli 1417 henkeä, mikä oli ennätyskennä.

Tilinpäätöksen lukujen valossa kaupunki ei suoriutunut riittävän hyvin. Koko kaupungin vuosikate oli 56,7 miljoonaa euroa, joka kattaa 104 % poistoista. Ylijäämää kertyi 2,3 milj. euroa, joka oli ennakkotietojen valossa suurten kaupunkien joukossa heikoin. Kun verotuloja saatiin kertaluonteisesti noin 25 miljoonaa normaalitasoa enemmän, viivan alle olisi pitänyt jäädä vähintään sen verran. Toisaalta tilinpäätökseen sisältyy myös varautuminen pelastuslaitoksen varallaolokorvauskiistan ratkaisuun, mikä nosti kaupungin menoja 10,2 miljoonaa euroa ja pienensi vuoden 2023 tulosta. Lopullinen maksettava euromäärä tiedetään vasta sitten, kun asian oikeuskäsittelyt saadaan päätökseen. Tilinpäätösluvut osoittavat lisäksi nykyisen valtionosuusjärjestelmän puutteet. Hyvinvointialueuudistukseen liittyvän rahoituksen siirron laskentamallit ja muuttajat ovat johtaneet siihen, että tilanne on hyvin eriarvoinen käytännössä samankaltaisilla kaupungeilla. Kuopiossa tilanne uhkaa johtaa joko palvelujen heikentymiseen tai asukkaiden verorasituksen kasvuun, jotta syntynyt rahoitusvaje saadaan tulevina vuosina paikattua. Parhaillaan käynnissä olevan uudistuksen on pureuduttava tähän räikeään epäkohtaan ja keskityttävä tuomaan järjestelmään kasvun kannustimia.

Kuopion omistamat tytäryhtiöt ja muut konserniyhteisöt sisältävän kaupunkikonsernin tulos vuodelta 2023 oli 30,6 miljoonaa euroa ylijäämäinen.

Kuopio investoi edelleen voimakkaasti. Vuoden 2023 nettoinvestoinnit olivat 81,1 miljoonaa euroa. Suurin yksittäinen investointikohde oli Savilahden luola, kokonaisuutena yli 50 miljoonan euron hanke, josta viime vuodelle ajoittui pääosa rakentamisesta. Luola saadaan käyttöön loppukesällä. Riistaveden yhtenäiskoulu, jossa on lisäksi tilat monille toimijoille, otettiin käyttöön syksyllä lukuvuoden alkaessa. Sinikellon päiväkodin rakentaminen Puijonlaaksoon alkoi. Hiltulanlahden asuinalueen 3-vaiheen rakentamista jatkettiin.

Lainanoton lisäyksen tarve säilyi maltillisena. Kokonaislainamäärä kasvoi 10,4 miljoonalla eurolla. Lainamäärä vuoden 2023 lopussa oli 542,5 miljoonaa euroa, 4374 euroa/asukas.

Huoli kaupungin talouden tasapainosta konkretisoitui keväällä valmistuneeseen talouden tilannekuvaselvitykseen. Näkymä tulevaan on haasteellinen ja edellyttää sopeutustoimia sekä toiminnan tehostamista. Syksyllä 2023, vuoden 2024 talousarviota valmisteltaessa, kävi selväksi, että Kuopion kaupungin nykyinen menojen kasvuvauhti sekä raskas investointitaso ylittävät jatkuvasti odotettavissa olevan

verotulojen ja valtionosuuksien vuosittaisen kehityksen. Tämän vuoksi kaupunginhallitus päätti käynnistää talouden tasapainotusohjelman valmistelun. Taloutta tasapainottavien toimenpiteiden tavoitteena on turvata kaupungin talouden vakaa kehitys, jotta kaupunki voi jatkossakin taata asukkaille laadukkaat palvelut ja lisätä kaupungin elinvoimaisuutta. Valmistelu on edennyt toimenpidelinjauksiin asti. Työn kuluessa talouden tasapainotuksen keinovalikoimaan on henkilöstöltä ja asukkailta pyydetty näkemyksiä sekä uusia ajatuksia, joita hyödynnetään päätöksenteon yhteydessä.

Kiitän kaupungin henkilöstöä ja päätöksentekijöitä sekä kaikkia Kuopion kaupunkikonsernin yhtiöitä vuodesta 2023 sekä tinkimättömästä työstä kaupunkimme asukkaiden parhaaksi. Erityisen lämpimästi haluan kiittää sujuvasta yhteistyöstä, joka käynnistyi aloittaessani kaupunginjohtajan tehtävässä 1.8.2023. Yhteistyön voimalla varmistamme, että olosuhdetekijöistä huolimatta etenemme määrätietoisesti kohti valtuuston asettamaa hyvän elämän pääkaupungin strategiatavoitetta vuoteen 2030.

Kuopiossa maaliskuun 20. päivänä 2024

Soile Lahti
kaupunginjohtaja

1.1.2 Kaupungin hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Vuoden 2021 kuntavaalit pidettiin 13.6.2021. Uusien kuntavaaleissa valittujen valtuutettujen toimikausi alkoi 1.8.2021 lukien. Kaupunginhallituksen, tarkastuslautakunnan, muiden lautakuntien sekä yhteisöjen luottamushenkilöjäsenet valittiin 9.8.2021 pidetyssä valtuuston kokouksessa.

Kaupungin hallinto

Kaupunginvaltuuston puheenjohtajana toimi 9.8.2021–31.5.2023 Tuula Väätäinen (sd.), valtuuston I varapuheenjohtajana Leila Savolainen (kesk.) ja II varapuheenjohtajana Harri Auvinen (vihr.). Kaupungin-valtuuston puheenjohtajaksi toimikaudelle 1.6.2023–31.5.2025 valittiin Marko Kilpi, I varapuheenjohtajaksi Leila Savolainen ja II varapuheenjohtajaksi Harri Auvinen.

Kaupunginhallituksen kokoaikaisena puheenjohtajana on toiminut Aleksi Eskelinen (kesk.), osa-aikaisena (50 %) hallituksen I varapuheenjohtajana Ari (Allu) Koskinen (kok.) ja osa-aikaisena (25 %) hallituksen II varapuheenjohtajana Tiina Kaartinen (sd.).

Kuopion kaupunginvaltuuston ja -hallituksen poliittiset voimasuhteet vuoden 2023 lopussa

	Valtuusto	Hallitus
Suomen Keskusta	14	3
Kansallinen Kokoomus	12	3
Suomen Sosiaalidemokraattinen puolue	10	2
Perussuomalaiset	6	1
Vihreä Liitto	8	1
Vasemmistoliitto	4	
Vapauden liitto Kuopio	2	
Suomen Kristillisdemokraatit	2	1
Liike Nyt	1	
Yhteensä	59	11

Kaupungin toimielinten päätöksenteko

Kuopion kaupungissa ylintä päätöksentekovaltaa käyttää kaupunginvaltuusto. Valtuusto päättää mm. siitä, mitä toimielimiä kaupungissa on ja miten toimivalta ja tehtävät jaetaan luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden kesken.

Valtuustolla on yleinen toimivalta päättää kaupungin asukkaiden yhteisistä asioista. Päätösvalta kuuluu valtuustolle, jollei erikseen ole toisin säädetty tai jollei valtuusto ole itse siirtänyt toimivaltaansa kunnan muille viranomaisille vahvistamallaan hallintosäännöllä.

Kaupunginvaltuuston tehtäviin kuuluu kuntalain 14 §:n mukaisesti päättää:

- 1) kuntastrategiasta;
- 2) hallintosäännöstä;
- 3) talousarviosta ja taloussuunnitelmasta;
- 4) omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta;
- 5) liikelaitokselle asetettavista toiminnan ja talouden tavoitteista;
- 6) varallisuuden hoidon sekä rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteista;
- 7) sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista;
- 8) palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista;
- 9) takaussitoumuksen tai muun vakuuden antamisesta toisen velasta;
- 10) jäsenten valitsemisesta toimielimiin, jollei jäljempänä toisin säädetä;
- 11) luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista;
- 12) tilintarkastajien valitsemisesta;
- 13) tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapaudesta;
- 14) muista valtuuston päätettäväksi säädettyistä ja määrättyistä asioista.

Kaupunginvaltuusto käsitteli kokouksissaan vuonna 2023 mm. seuraavia asioita:

- Kuopion kaupunkiseutusuunnitelma 2030 (KV 20.2.2023)
- Kuopion kotoutumisohjelman päivittäminen (KV 20.2.2023)
- Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma 2040 (KV 20.2.2023)
- Asemakaavan muutosehdotus / Puijonlaakson palvelukeskuksen ympäristö / Puijonlaakso (KV 27.3.2023)
- Henkilöstön tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma (KV 24.4.2023)
- Asemakaavan muutosehdotus / Levänen, Kivilampi (KV 24.4.2023)
- Vuoden 2022 tilinpäätös (KV 15.5.2023)
- Jätepoliittinen ohjelma vuoteen 2030-ohjelman hyväksyminen (KV 12.6.2023)
- Asemakaavan muutosehdotus / Vehmersalmi, Rantarinne (KV 18.9.2023)
- Asemakaavan muutosehdotus / Sokeainkoulu, Linnanpelto (KV 18.9.2023)
- Vuoden 2024 veroproositit (KV 13.11.2023)
- Hallintosäännön uudistaminen (KV 13.11.2023)
- Talousarvio 2024 ja taloussuunnitelma 2024–2027 (KV 27.11.2023)
- Asemakaavan muutosehdotus / Asunto Oy Kuopion Aarneenkallionkatu 7 (KV 27.11.2023)
- Asemakaavan muutosehdotus / Neulamäen pelastusaseman ympäristö (KV 11.12.2023)

Kaupunginhallitus on kaupungin keskeisin toimielin. Sen tehtävänä on johtaa kuntalain 38 §:n mukaisesti kaupungin toimintaa, hallintoa ja taloutta. Lain mukaan kaupunginjohtaja johtaa kaupunginhallituksen alaisena kunnan hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa. Kaupunginjohtajana ja kaupunginhallituksen esittelijänä toimi Jarmo Pirhonen 30.4.2023 asti, vs. kaupunginjohtajana Pekka Vähäkangas 1.5.–31.7.2023 ja kaupunginjohtajana Soile Lahti 1.8.2023 alkaen. Kasvun ja oppimisen palvelualueen sekä hyvinvoinnin edistämisen palvelualueiden apulaiskaupunginjohtajana toimi Pekka Vähäkangas. Kaupunkiympäristöstä vastaavana apulaiskaupunginjohtajana toimi Jari Kyllönen.

Kaupunginhallituksen tehtävänä on kuntalain 39 §:n mukaisesti:

- 1) vastata kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta;
- 2) vastata valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta;
- 3) valvoa kunnan etua ja, jollei hallintosäännössä toisin määrätä, edustaa kuntaa ja käyttää sen puhevaltaa;
- 4) edustaa kuntaa työnantajana ja vastata kunnan henkilöstöpolitiikasta;
- 5) vastata kunnan toiminnan yhteensovittamisesta;
- 6) vastata kunnan toiminnan omistajaohjauksesta;
- 7) huolehtia kunnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä.

Tarkemmin hallituksen toimi- ja päätösvalta määritellään valtuuston hyväksymässä hallintosäännössä. Kaupunginvaltuusto päättää hallintosäännössä kunnan lautakunta ym. toimielinrakenteen. Kaupunginvaltuusto asettaa kaupunginhallituksen alaisena toimivia lautakuntia ja päättää niiden jäsenmäärästä sekä toimija päätösvallasta.

Kaupungin toimielinten päätökset (ml. salassa pidettävät asiat) vuonna 2023

Toimielin	Yhteensä
Kaupunginvaltuusto	96
Kaupunginhallitus	383
Kasvun ja oppimisen lautakunta	109
Kaupunkirakennelautakunta	219
Kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta	44
Lähidemokratiajaosto	31
Omistajaohjausjaosto	78
Perusturva- ja terveyslautakunta	32
Savo-Pielisen jätelautakunta	34
Tarkastuslautakunta	147
Ympäristö- ja rakennuslautakunta	68
Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta	98
Keskusvaalilautakunta	27
Kaupungin yhteistyötoimikunta	54
Yhteensä	1 420

1.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Yleinen taloudellinen kehitys

Suomen talouden on odotettu ajautuvan taantumaa vuoden 2023 loppua kohti kuljettaessa ja odotukset ovat toteutuneet. Suomi on taantumassa. Taantumasta on tulossa odotettua syvämpi ja pidempi. Tämän myötä myös kuva vuodesta 2024 on heikentynyt. Alkuvuosi 2023 osoittautui ennakoitua heikommaksi. Palvelujen kysyntä ei kannatellutkaan yksityistä kulutusta enää vuoden toisella neljänneksellä. Myös investoinnit vähenivät ennakoitua enemmän. Käänteeseen huonompaan suuntaan odotettiin ajoittuvan vuoden kolmannelle neljännekselle ja valitettavasti ennakkotietojen mukaan kolmas vuosineljännes on ollut odotettuaikin kehnempi. Vaikka palkat nousevat ja inflaatio on hidastunut nopeasti, korot purevat nyt täydellä voimallaan kulutukseen ja investointeihin, työllisyys heikkenee ja kotitalouksien taloudellinen toimeliaisuus hiipuu.

Kasvava ostovoima ja alenevat korot kääntävät kuitenkin talouden uuteen nousuun vähitellen vuoden 2024 aikana. Valtiovarainministeriö arvioi joulukuussa 2023, että vuosina 2025 ja 2026 kysyntä ja tuotanto kurovat syntyneitä kuilua umpeen varsin nopeasti. Vaikka talouden suhdanne kääntyy suotuisammaksi, Suomen talouden kasvovoima on varsin vaatimatonta.

Julkisen talouden näkymä on ollut jo pitkään synkeä. Väestön ikääntyminen jarruttaa talouden tulonmuodostusta ja kasvattaa palvelutarpeita. Samalla palveluiden yksikkökustannukset kasvavat. Talouden rakennemuutos nakertaa verotusta. Julkisen velan korkoihin oppoa väistämättä enemmän rahaa, kun valtio, hyvinvointialueet ja kunnat pysyvät alijäämäisinä ja velka kasvaa. Talouden tulonmuodostuskyvyn vahvistaminen olisi paras vaihtoehto julkisen talouden vahvistamiseksi tavoitellulla tavalla. Suomeen voi syntyä uutta tuotantoa ja uusia työpaikkoja, jos osaamme hyödyntää esimerkiksi vihreän siirtymän mahdollisuuksia. Tuotantorakenteen muutos edellyttää suuria investointeja, joista kilpailumiseksi yritysten ja yhteiskunnan kyvykkyyttä pitää vahvistaa. Julkinen valta rakentaa investointiympäristöä omilla päätöksillään, mutta talouden rakennemuutos vie aikaa. Työllisyys- ja tuottavuusloikan lisäksi erilaisin toimin on ylläpidettävä kokonaisverokertymää.

Suomen talous on edelleen taantumassa. Bruttokansantuote on supistunut lähes yhtäjaksoisesti vuoden 2022 puolesta välistä lähtien. Koko vuoden osalta talous supistui vuonna 2023 yhden prosentin verran vuoden takaiseen verrattuna. Tuoreimmat ennusteet arvioivat vuoden 2024 kehityksen jäävän lähelle nolaa tai olevan jonkin verran miinusmerkkinen. Kasvun eväät ovat hyvin epävarmoja.

Työllisyys laskee tilapäisesti huipputasolta, lähes 74 prosentista. Työllisten määrän kasvu taittuu vuonna 2023 ja työllisyysaste supistuu hieman. Käänte työmarkkinoilla tapahtui kesällä ja syksyllä työllisiä on ollut vuotta 2022 vähemmän varsinkin yksityisellä sektorilla, koska avoimien työpaikkojen määrä on vähentynyt. Alkuvuoden positiivisen kehityksen vuoksi työllisten määrä on vuonna 2023 vielä keskimäärin 0,1 prosenttia edellisvuotta suurempi, mutta tehdyn työn määrä eli työtunnit eivät enää lisäänty. Työttömien määrä kääntyi kasvuun jo keväällä 2023 ja eritoten miesten työttömyys lisääntyi naisia enemmän. Työttömyyden nousu jatkuu loppuvuonna 2023 ja osin vuonna 2024. Erityisesti rakentamisen supistuminen lisää työttömyyttä. Työttömyysaste nousee jopa lähelle 8 prosenttia vuonna 2024.

Palkkasumma lisääntyy viisi prosenttia vuonna 2023. Palkkasummaa nostavat sekä ansioiden, tulospalkkioiden että työllisyyden kohentuminen. Nopeinta palkkasumman nousu on julkisella sektorilla heijastaen myös työllisyyden kasvua julkisilla aloilla. Yksityisellä sektorilla erityisesti koronasta aiemmin kärsineillä aloilla ja liike-elämää palvelevilla aloilla palkkasumma nousee myös nopeasti. Rakennusalaalla palkkasumma supistuu laskevan työllisten määrän vuoksi.

Inflaatio on hidastunut nopeasti vuonna 2023. Tammikuussa 2024 yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä mitattu inflaatio oli noin prosentin, kun se vielä viime vuoden alussa oli noin 8 prosenttia. Kansallisessa kuluttajahintaindeksissä ovat mukana myös asuntolainojen ja kulutusluottojen korot, minkä vuoksi sen hidastuminen on korkojen noustessa ollut hitaampaa. Toisin sanoen elinkustannukset ovat nousseet vuonna 2023 enemmän niillä, joilla on asuntolainaa. Pääsyy inflaation hidastumiseen on ollut energian hintojen lasku.

Kuntatalouden kehitys

Kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösarvotiedot vuodelta 2023 jäivät hieman odotuksista. Kokonaisuutena kuntatalouden tunnusluvut päättyivät varsin vahvalle tasolle. Kuntatalous saavutti viiden vuoden tauon jälkeen tasapainon, kun investoinnit huomioiva rahoitusjäämä nousi 200 miljoonan euron ylijäämään. Sitä aikaisemmin kuntatalous oli tasapainossa vuonna 2006. Myös tilikauden tulos nousi poikkeuksellisen vahvalle tasolle: 1,8 miljardiin euroon. Yhteenlasketut tiedot pohjautuvat kuntien Valtiokonttorille toimittamiin tilinpäätösarvioihin.

Kuntien vahva tilikauden tulos ohjautuu nopeasti kasvaneiden investointien rahoittamiseen. Kunnat käyttivät ylijäämänsä myös lainakannan vähentämiseen alustavan arvion mukaan yhteensä 300 miljoonalla eurolla. Kuntien lainakanta on pienentynyt jo toista vuotta peräkkäin.

Ilman poikkeuseriä kuntien ja kuntayhtymien talous olisi kuitenkin ollut huomattavan alijäämäinen. Ilman sote-uudistukseen liittyneitä kertaluonteisia poikkeuseriä, kuntien ja kuntayhtymien talous olisi ollut viime vuonna 1,9 miljardia euroa heikompi. Poikkeuserien taustalla vaikuttivat muun muassa vuodelta 2022 vuodelle 2023 siirtyneet 1,4 miljardin euron suuruisiksi arvioidut verotilitykset eli niin sanottu sote-uudistuksen verohäntä. Kunnille maksettiin ennakollisen sote-siirtolaskelman mukaan myös noin 500 miljoonaa euroa liikaa valtionosuuksia, jotka ovat määrä periä takaisin valtiolle lähivuosina. Kuntatalouden näkyvät ovatkin synkkenemässä merkittävästi, kun poikkeuserät poistuvat.

Kuntien talouden rahavirrat muuttuivat vuonna 2023 voimakkaasti, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä vastuu, niitä vastaavat nettokustannukset sekä niitä vastaavat verotulot, investointivastuu ja osa lainakannasta siirtyivät hyvinvointialueille.

Kuntien toimintamenot supistuivat sote-muutoksen vuoksi arviolta 50–60 prosenttia, mutta verotuloissa muutos oli verohäntien vuoksi pienempi.

Rahoitusmarkkinoiden kireä tilanne heijastui kuntasektorin korkokuluihin, jotka kasvoivat noin 150 miljoonalla. Kuntien lainakannan keskimääräiset korkokulut kasvoivat kuitenkin huomattavasti markkinakorkoa hillitymmin, sillä kunnilla on käytössään kiinteäkorkoisia lainoja ja suojaavia korkojohdannaisia. Toisaalta myös korkotuotot ovat kasvaneet, kun talletuksille ja rahamarkkinasijoituksille maksetaan korkoa. Korkoriskin hallinta on entistä tärkeämpää, kun paluuta nollakorkojen aikaan ei ole näkyvissä.

Tilinpäätösarviot kertovat kuntakentän taloudellisen eriytymisen jatkumisesta viime vuonna. Tilikauden tulos oli paras yli 100 000 asukkaan ja 20 000–100 000 asukkaan kunnissa, kun taas pienemmissä kunnissa tulos oli selkeästi heikompi. Alle 5 000 asukkaan kunnissa tilikauden tulos jopa heikkeni vuodesta 2022 kertaeristä huolimatta. Tilikauden tulos oli negatiivinen noin 80 kunnassa, joka on lähes 2022 tasoa. Vuosikatteet paranivat kaikissa muissa paitsi Pohjanmaan kolmessa maakunnassa ja Kainuussa.

Suurimpien kaupunkien investoinnit ja lainakanta pysyivät lähes aikaisempien vuosien tasolla, mutta lainakanta väheni viime vuonna 188 kunnassa. Helsinki (+437 milj. euroa) ja Espoo (+258 milj. euroa) tekevät kolmasosan kuntien yhteensasketusta 1,83 mrd. euron tuloksesta.

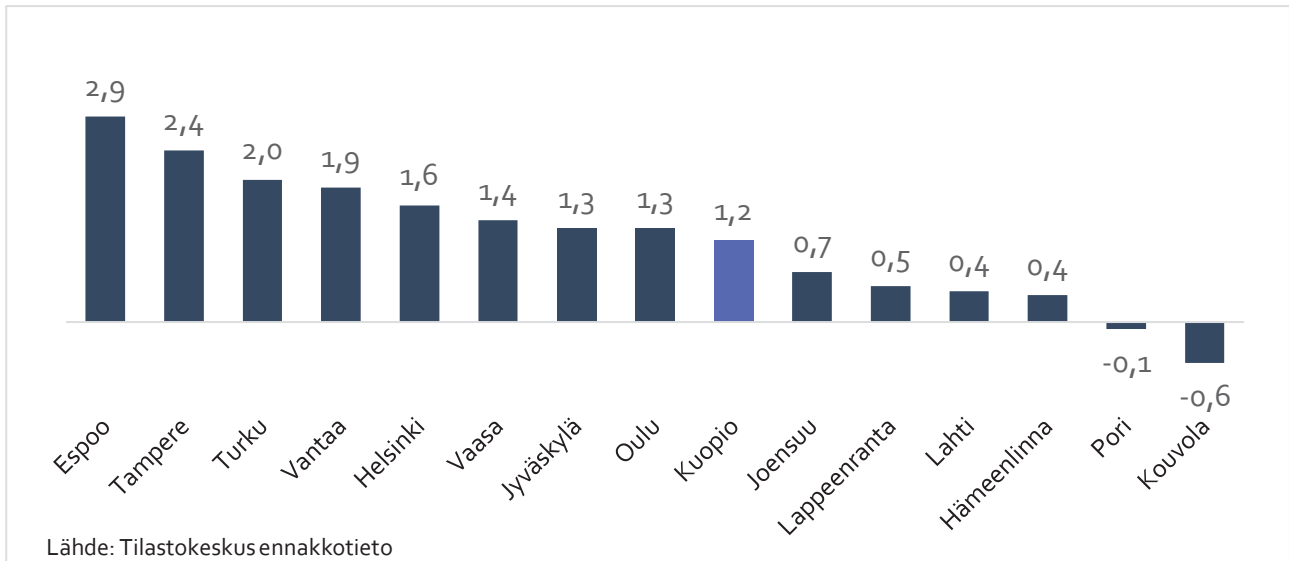
Toimintaympäristön kehitys

Kuopion väkiluku ylitti 124 000 asukkaan rajan. Vuoden 2023 lopussa Kuopiossa oli Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan 124 011 asukasta. Vuoden 2023 väestönlisäys oli 1 417 henkilöä, 1,2 %. Kuopio on väkiluvultaan Suomen 8. suurin kaupunki.

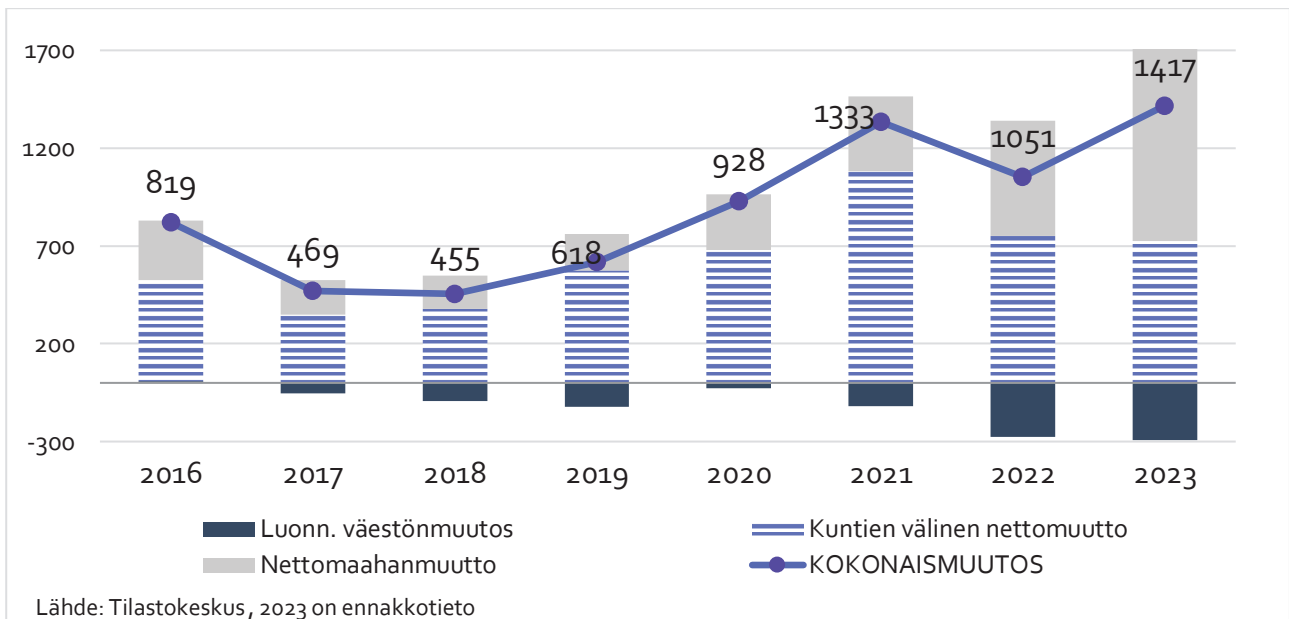
Kuopion kasvu perustuu muuttovoittoon koti- ja ulkomailta. Maahanmuutto kaksikertaistui kahden viime vuoden aikana. Vuonna 2023 nettomaahanmuutto oli 980 henkilöä ja kuntien välinen nettomuutto oli 726 henkilöä. Muuttovoitto oli yhteensä 1706 henkilöä. Kuopio oli kahdeksanneksi muuttovetovoimaisin kunta.

Vuonna 2023 syntyi 952 lasta ja kuoli 1 245 henkeä eli luonnollinen väestönmuutos oli 293 henkeä negatiivinen. Kuolien määrä on ylittänyt syntyneiden määrän jo vuodesta 2017 lähtien.

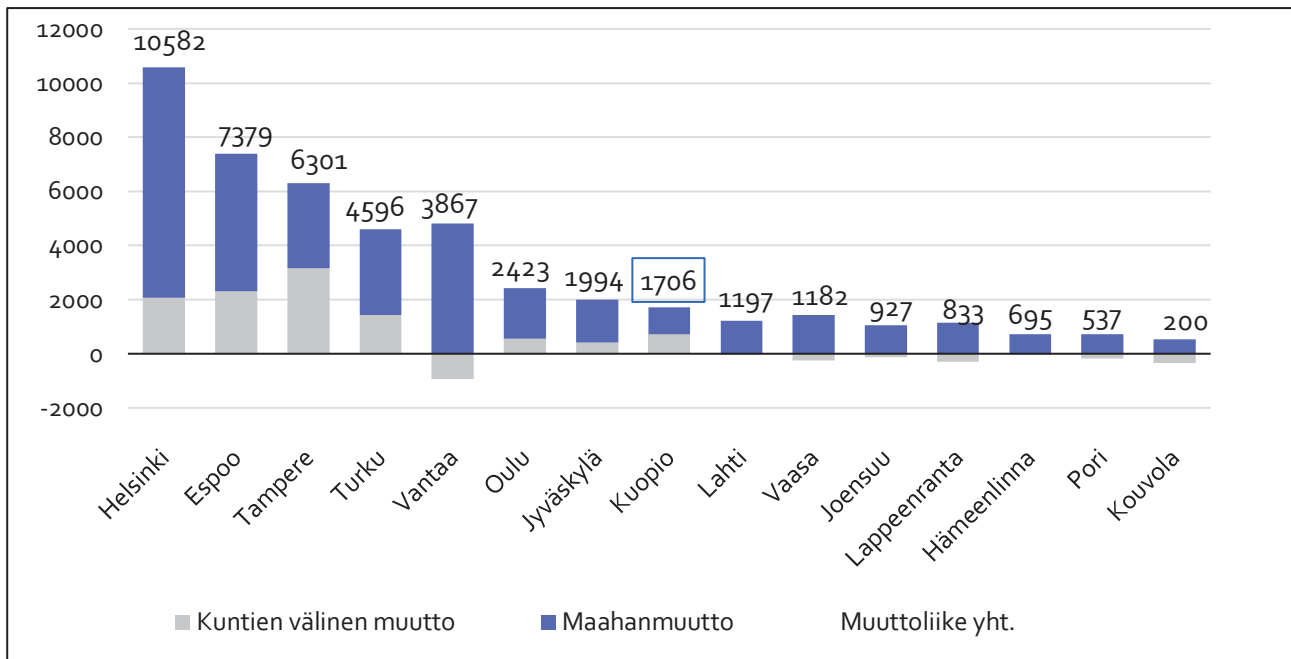
Väestönmuutos 15 suurimmassa kaupungissa 2023

Kuopion väestönmuutokset 2016–2023

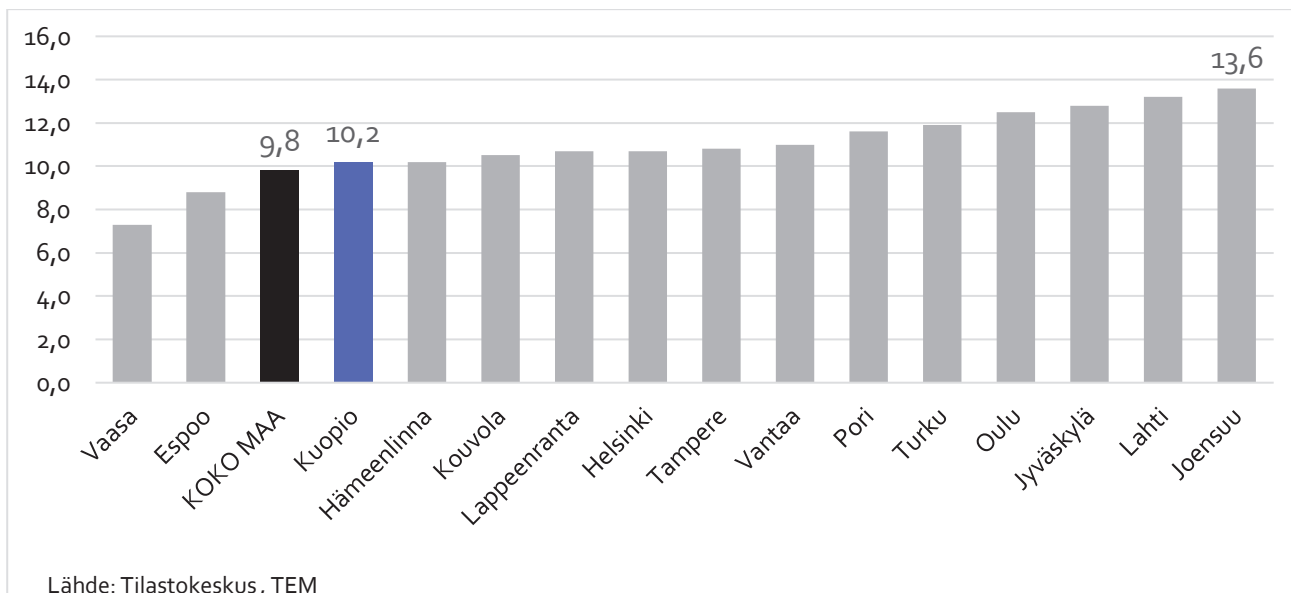
Muuttovetovoima 15 suurimmassa kaupungissa 2023

Työttömyys

Vuonna 2023 Kuopiossa oli keskimäärin 5 960 työtöntä ja työttömyysaste oli 10,2 %. Kuopion työttömyys kasvoi edellisvuodesta noin 360 työttömällä ja työttömyysaste kasvoi 0,4 prosenttiyksikköä (koko maa + 0,3 %-yksikköä). Pitkäaikaistyöttömiä oli vuoden aikana keskimäärin 2 233. Pitkäaikaistyöttömien määrä väheni noin 11 % edellisvuodesta. Avoimia työpaikkoja oli keskimäärin 1 934, joka oli noin 800 työpaikkaa vähemmän kuin vuosi sitten. Kuopion työttömyysaste oli kolmanneksi pienin 15 suurimman kaupungin joukossa.

Työttömyysaste suurimmissa kaupungeissa keskimäärin vuonna 2023

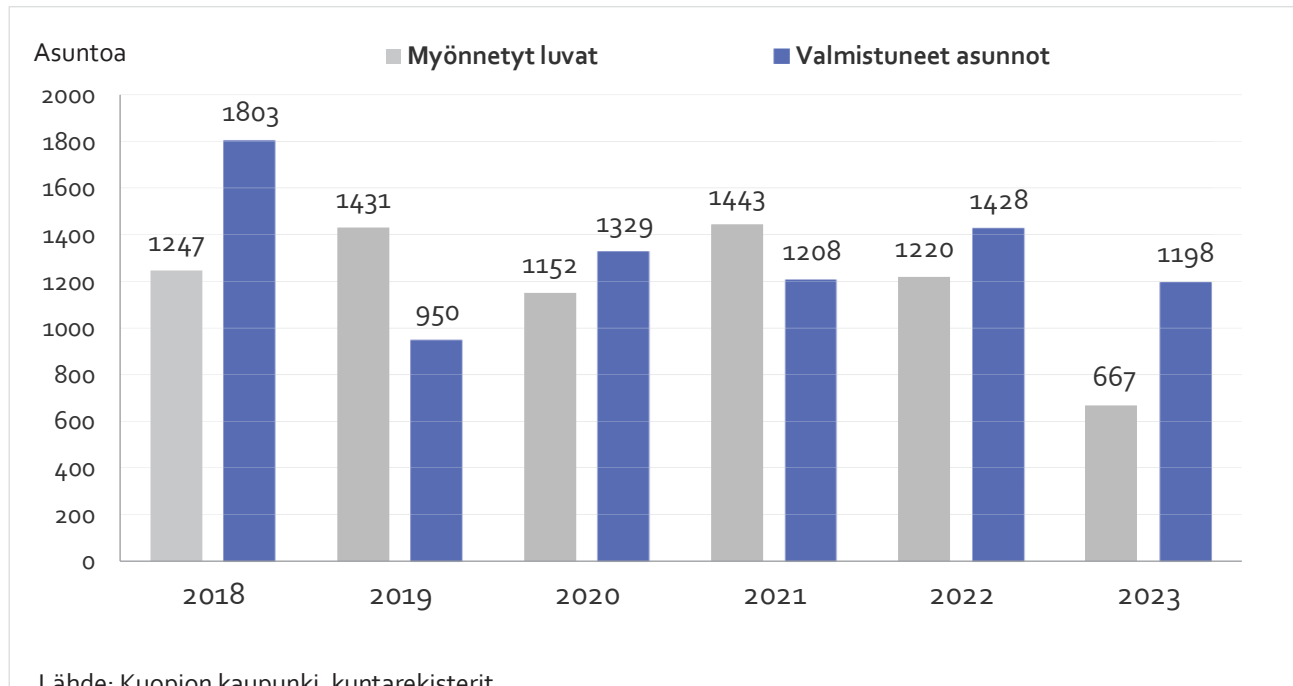
Työvoima ja työssäkäynti

Kuopion työvoiman määrä oli noin 59 700 vuoden 2022 lopulla. Työvoiman ulkopuolella olevia eläkeläisiä, opiskelijoita, koululaisia ja lapsia oli hieman yli puolet väestöstä, noin 63 000 henkeä. Työllisten määrä kasvoi (+1347) ja työttömien

määrä väheni (-202). Kuopion työllisyysaste, eli 18–64-vuotiaiden työllisten osuus vastaavan ikäisestä väestöstä, oli 71,4 (koko maa 73,5). Taloudellinen huoltosuhde, eli työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien määrä sataa työllistä kohden, parani edellisvuodesta ja oli 128 vuonna 2022. Vuoden 2022 työssäkäyntitiedot perustuvat Tilastokeskuksen joulukuussa 2023 julkistettuihin tietoihin.

Rakentaminen

Vuonna 2023 valmistui noin 1200 asuntoa ja rakennuslupia myönnettiin 667 asunnolle. Asuntoja valmistui hieman edellisvuotta vähemmän ja lupia myönnettiin 4,5 % vähemmän kuin edellisessä vuonna. Rakentaminen jatkui monilla alueille. Lähes puolet (48 %) uusista asunnoista valmistui Keskustan, Puijonkuppeen / Hatsalan, Maljalahden ja Valkeisenlammen -alueille. Puijonlaaksoon rakennettiin reilut 14 % ja Mölymäen / Haapaniemen -alueille lähes 13 % uusista asunnoista.

1.1.4 Olennaiset muutokset Kuopion kaupungin toiminnassa ja taloudessa

Tuloperusteiden muutokset

Verotulot ja valtionosuudet eli verorahoitus oli yhteensä 348,1 milj. euroa. Verorahoitus väheni 446,1 milj. euroa vuodesta 2022. Verorahoituksen muutos oli merkittävä, koska kaikkien kuntien kunnallisveroprosentin leikkaus, kuntien yhteisöveron jako-osuuden pienentäminen sekä hyvinvointialueiden rahoitukseen liittyvät valtionosuuksia pysyvästi vähentävät erät vaikuttivat vuoden 2023 toteumaan. Koska perusteet ovat muuttuneet niin paljon vuodesta 2022, ei ole mielekäästä esittää muutosprosentteja.

	2022	2023	Muutos-%
Verotulot, M€			
Kunnallisvero	457,5	227,8	-50,2 %
Yhteisövero	44,3	29,8	-32,6 %
Kiinteistövero	47,7	50,4	5,8 %
Verotulot yhteensä	549,6	308,1	-43,9 %
Valtionosuudet, M€			
Peruspalvelujen valtionosuus	147,5	20,9	-85,8 %
Valtionosuuksien lisäykset ja vähennykset, mm. HVA rahoitukseen liittyvät erät		-24,5	
Verotulotasaus	36,6	25,8	-29,6 %
Verotulomenetysten kompensatiot	62,2	19,2	-69,1 %
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-1,7	-1,4	-19,6 %
Muut valtionosuudet		0,1	
Valtionosuudet yhteensä	244,7	40,1	-83,6 %

Palkkasumman myönteinen kehitys vauhditti kunnallisveron kertymää, minkä vuoksi valtuustolle tehtiin tuloarvion 8,6 milj. euron lisäysohje kesäkuussa. Kunnallisveron kertymään vaikutti lisäksi tammikuun verotilitys, joka sisälsi vielä vanhan veroprosentin mukaisia ennakonpidätyksiä. Yhteisöveron ennakoissa puolestaan alkoi näkyä jo kesästä lähtien heikentynyt talouden suhdanne.

Valtionosuuksien määrään vaikuttivat keskeisinä erinä hyvinvointialueiden rahoitukseen liittyvät vähennykset, kun kunnan talouden tasapainotilanne muutoksessa pidettiin siirtymää edeltävällä tasolla.

Valtionosuutta vähentävänä tekijänä on lisäksi kuntien osuus perustoimeentulon kustannusten rahoittamisesta. Yllä olevasta laskelmasta huomataan, että peruspalvelujen valtionosuus ennen verotulotasauksia on Kuopiossa miinusmerkkinen.

Kuntien valtionosuusprosentti laski 23,59 prosentista 22,09 prosenttiin. Verotulomenetysten kompensatiot, kun valtionosuusjärjestelmän kautta hyvitetään kunnille veroperusteissa tapahtuvat muutokset, säilyivät merkittävänä eränä muutoksen jälkeenkin. Oma kokonaisuutensa ovat opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet. Kunnat saavat kokonaisuudessaan nettomääräisesti näitä valtionosuuksia vajaat 17 miljoonaa euroa omarahoitusosuuksien jälkeen. Useimpien kuntien opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslaskelma on negatiivinen, sillä kunnille maksettavista valtionosuuksista vähennetään omarahoitusosuus toisen asteen koulutuksen rahoittamiseen.

Toiminnan ja tehtävien muutokset

Keskeisin toiminnan muutos oli sote- ja pelastustoiminnan siirtyminen hyvinvointialueelle ja sen vaikutus sekä henkilötyövuosiin että talouden kokonaisuuteen. Lisäksi lomituspalvelu siirtyi lisälmen kaupungin vastuulle, jolla oli myös henkilötyövuosia vähentävä vaikutus.

Vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä käynnistettiin talouden tilannekuvan valmistelulla talousarviovalmistelun tueksi. Loppuvuodesta kaupunginhallitus päätti 2024–2027 vuodet käsittävän talouden tasapainotusohjelman valmistelusta. Ohjelman tavoitteena on saada Kuopion kaupungin talous tasapainoon vuonna 2027. Talouden tasapainotusohjelman on määrä olla valmiina maaliskuun lopussa 2024 ja valmistelussa tukena ovat FCG:n asiantuntijat.

Uuden hallituskauden käynnistyminen näkyi edunvalvonnan aktivoitumisena.

Syksyllä käynnistyi Kuopio 250 -juhlavuosi- ja projekti. Lisäksi syksyllä perustettiin maakunnallinen matkailuyhtiö Pohjois-Savon Matkailu Oy kehittämään kansainvälistä matkailua Pohjois-Savossa. Tapahtumapalvelujen osalta vuosi oli onnistunut.

Uudessa, vuoteen 2030 ulottuvassa hankintaohjelmassa tavoitteena on, että strategisesti merkittävät hankinnat kytetään toiminnan ja talouden suunnitteluun entistä tiiviimmin.

Kuopion kaupungin omistajapolitiikka päivitetään ja se valmistuu alkuvuodesta 2024.

Kaupungille luotu dataohjelma tukee kaupunkistrategian mukaista digitalisaation edistämistä, digitiekartan toimeenpanoa sekä tiedolla johtamista. Prosessien digitalisointia ja tiedolla johtamista edistettiin mm. uusien talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmien käyttöönottoilla.

Keskeiset kaupunkikehityshankkeet, kuten Savilahti, Asemanseutu, Mölymäki ja Hiltulanlahti jatkuivat edellisestä vuodesta sekä suunnittelun että rakentamisen osalta. Savilahden alueella rakentamisen pääpaino siirtyi Vanhan Varikon alueelle, jossa käynnistyi myös asuntorakentaminen. Asemanseudun kokonaisuudessa tehtiin viimeisiä matkakeskukseen liittyviä töitä ja yhteensovitettiin Väyläviraston ratapihauudistukseen liittyviä töitä. Hiltulanlahden alueen rakentaminen jatkui.

Yritys- ja asuntoalueiden sekä Tahkon alueen kaavoitus on edennyt, mutta useiden hankkeiden aikataulu on viivästynyt.

Kuntien jätepoliittisen ohjelman mukaisten tavoitteiden pohjalta jätelautakunta hyväksyi jätehuollon palvelutason, jonka mukaisesti alueen jätehuoltopalvelut järjestetään.

Asuntotuotannon osalta tavoitteet saavutettiin sekä MAL-sopimuksen mukaisen kokonaistavoitteen (1200 asuntoa) että kohtuuhintaisen asuntotuotannon osalta (360 asuntoa). Talouden matalasuhdanteessa uudisrakentaminen on hiljentynyt merkittävästi ja siten tonttien vuokraus rivi- ja kerrostalotuotantoon on ollut vähäistä.

Joukkoliikenteen matkustajamäärä jatkoi kasvuaan 8,5 miljoonaan matkustajaan. Lippujen hinnat tarkistettiin ja lippujen monikäyttöisyyttä parannettiin.

Korona-ajan tuoma ulkoilubuumi ei laantunut, vaan ulkoilu- ja virkistyspalvelujen sekä vapaa-ajan kalastuksen kysyntä jatkui vilkkaasti. Erityisesti lähialueen laavuilla ja muilla nuotiopaikoilla käytiin runsaasti.

Kulttuurihistoriallisen ja luonnontieteellisen museon asiakas-, työskentely- ja arkistotilojen muutto Kuopion vanhaan postitaloon toteutui. Kirjaston fyysiset kävijämäärät, lainausmäärät ja verkkoasiointi palveluissa kasvoivat selkeästi, vaikka tavoite asetettiin korkealle.

Liikuntapaikkapalveluissa toiminta ja toimintaa kuvaavat mittarit ovat palautuneet koronaa edeltävälle tasolle. Samoin kansalaisopistossa, opiskelijamäärätavoite ylitettiin ja kurssitulot kasvoivat edellisestä vuodesta. Toisin on käynyt taidepalveluissa, jossa teatteri kärsi sairaustapausten aiheuttamista näytösten peruutuksista. Musiikkikeskuksen toimintaan puolestaan vaikuttaa yleisön käyttäytymisen muutos, kun päätös tapahtumaan osallistumisesta tehdään hyvin myöhään. Tapahtumajärjestäjät reagoivat tähän perumalla huonon ennakkomyynnin tapahtumia.

Mieliteko-ohjelman avulla halutaan kääntää Pohjois-Savon suunta kohti terveempää tulevaisuutta kiinnittämällä huomiota mielenterveyden ja mielen hyvinvoinnin edistämiseen sekä päihdeiden käytön ja päihdemyönteisyyden vähentämiseen. Ohjelma jatkui lokakuussa 2023 käynnistyneillä kahdella uudella ryhmähankkeella. Toimintaan on sitoutunut 13 Pohjois-Savon kuntaa sekä kattava joukko yksityisiä yrityksiä ja kolmannen sektorin toimijoita 3–4 vuotisiin hankkeisiin.

Kasvatus- ja koulutuspoliittisesta ohjelmasta nostettiin esille keskeiset kehittämistoimenpiteet alkuvuonna 2023 ja ohjelman ensimmäinen väliarviointi toteutettiin vuoden 2023 lopussa.

Ukrainan sodan vaikutukset näkyvät edelleen. Varhaiskasvatukseen on sijoitettu ukrainalaisia lapsia integroiden heidät ikätasoa vastaaviin lapsiryhmiin, esiopetusikäisille on järjestetty valmistavaa opetusta ja perusopetukseen valmistavia luokkia.

Varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien rekrytointi on ollut haasteellista koko kaupungin alueella, mutta erityisesti reuna-alueiden rekrytoinnit ovat pitkittyneet ja kelpoisen henkilöstön saanti vaikeutunut.

Riistaveden monitoimijatalo, Niiralan yksikkö ja Syväniemen yksikkö aloittivat toimintansa syksyllä 2023. Keskeisen-kaupunkialueen yläkouluverkko selvitys sekä Särkiniemi-Neulamäki-Savilahti-Jynkkä -tarveselvitys valmistuivat ja Minna Canthin koulun hankesuunnittelu alkoi.

Olellaiset poikkeamat talousarvioon

Tilinpäätösvuoden aikana hyväksytyt määrärahamuutokset heikensivät toimintakatetta 7,1 milj. euroa, kun toimintatuotot vähentyivät 1,1 milj. euroa ja toimintakulut kasvoivat 6,1 milj. euroa.

Talousarviomuutoksissa verotulojen tuloarvioita korotettiin 8,6 milj. eurolla verotilitysten hyvän kehityksen vuoksi. Valtionosuuksien tuloarviota lisättiin 1,2 milj. euroa.

Talousarviomuutokset kasvattivat tilikauden ylijäämää 2,1 milj. eurolla 5,3 milj. euroon. Alkuperäisessä talousarviossa tilikausi oli 3,2 milj. euroa ylijäämäinen.

Tilinpäätöksessä toimintatuottoja kertyi 204,4 milj. euroa (toteuma 103 %) ja se oli 5,2 milj. euroa muutettua talousarviota enemmän. Alkuperäiseen talousarvioon nähden toimintatuottoja kertyi 4,1 milj. euroa enemmän. Merkittävimmät poikkeamat olivat kaupunkiympäristön palvelualueella 2,6 milj. euroa ja kasvun ja oppimisen palvelualueella 1,4 milj. euroa muutettua talousarviota enemmän. Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen tulot jäivät 0,8 milj. euroa muutettua talousarviota pienemmiksi.

Toimintakulujen toteuma oli 500,7 milj. euroa (toteuma 102 %), 7,5 milj. euroa muutettua talousarviota suurempi ja 13,6 milj. euroa alkuperäistä talousarviota suurempi. Merkittävimmät ylitykset muodostuivat yleishallintoon, johon kirjattiin pelastuslaitoksen varallaolokorvauksiin liittyvän menovarausten henkilöstömenojen osuus. Kasvun ja oppimisen palvelualueen toimintakulut ylittyivät 2,5 milj. euroa muutetusta talousarviosta, keskeisenä tekijänä henkilöstömenot. Vastaavasti kaupunkiympäristön palvelualueella henkilöstömenot jäivät 1,3 milj. euroa alle muutetun talousarvion ja toimintakulut kokonaisuudessaan 1,0 milj. euroa.

Talouteen sisältyvänä riskinä on koko vuoden 2023 ajan raportoitu Pohjois-Savon pelastuslaitoksen aikaisempia toimintavuosia koskevista varallaolokorvausvaatimuksiin liittyneistä oikeudenkäynneistä. Talousarvioon ei näihin tapauksiin varattu määrärahoja. Tilinpäätösvaiheessa on arvioitu, että pakollista menovarausta henkilöstömenoihin on kasvatettava 6,5 milj. eurolla, mikä heikensi yleishallinnon toimintakatetta ja viivästyskorkoihin 3,7 milj. eurolla, joka vastaavasti pienensi rahoitusnettoa.

Toimintakatteen toteuma oli -296,3 milj. euroa (toteutuma 101 %). Toimintakate toteutui 2,3 milj. euroa muutettua talousarviota ja 9,5 milj. euroa alkuperäistä talousarviota heikompana.

Hyvinvoinnin edistämisen (-0,6 milj. euroa) sekä kasvun ja oppimisen palvelualueiden (-1,0 milj. euroa) toimintakatteet olivat heikompia kuin muutetussa talousarviossa. Kaupunkiympäristön toimintakate toteutui positiivisena, toisin kuin alkuperäinen talousarvio oli laadittu ja oli 3,5 milj. euroa muutettua talousarviotakin parempi. Tilapalvelujen toimintakate oli 0,9 milj. euroa muutettua talousarviota heikompi, mihin selkeimmin vaikuttivat kasvaneet ulkopuolelta vuokrattujen tilojen kulut ja leasingkulujen nousu.

Muutetussa talousarviossa vuosikate oli 60,7 milj. euroa, toteuma jäi heikommaksi, 56,7 milj. euroa. Ilman pakollisen varauksen lisäystä vuosikate olisi ollut 66,8 milj. euroa.

Poistojen toteuma oli 54,4 milj. euroa, 1,1 milj. euroa talousarviota pienemmät. Tämä johtui yhdyskuntarakentamisen hankkeiden keskeneräisyydestä ja kasvun ja oppimisen palvelualueen kalustohankintojen jäämisestä alle talousarvion.

Tilikausi toteutui 2,3 milj. euroa ylijäämäisenä, alkuperäisessä ja muutetussa talousarviossa tilikauden arvioitiin päätyvän hieman enemmän ylijäämäiseksi. Toteutuma oli alkuperäistä talousarviota 0,9 milj. euroa ja 3,0 milj. euroa muutettua heikompi. Edellisenä vuonna tilikausi oli -3,9 milj. euroa alijäämäinen. Talousarvio sisältää sisäiset erät, joten tässä toteumatarkastelussa ne ovat mukana.

1.1.5 Henkilöstö

Henkilöstömäärän ja palkkamenojen kehitys

Henkilötyövuodet palvelualueittain 2021–2023					
Palvelualue	2021	2022	2023	Muutos	Osuus
	htv	htv	htv		
Keskusvaalilautakunta	3			0	0,0 %
Tarkastustoimi	2	2	1	-1	0,0 %
Yleishallinto	5	4	3	-1	0,1 %
ELKO	305	294	158	-136	4,6 %
KYP	207	210	213	3	6,2 %
HYV	370	388	390	2	11,3 %
KOP	2537	2541	2649	108	76,6 %
Tilapalvelut	42	43	42	-2	1,2 %
PTP	1591	1600		-1600	0,0 %
THP	898	885		-885	0,0 %
PSPELA	296	340		-340	0,0 %
Isäntäkuntapalvelut	39	36		-36	0,0 %
Kaupunki yhteensä	6294	6342	3456	-2887	
Lisäksi:					
Palkkatukityöllistettyjen htv	33	57	52,5		
Kesätyöntekijöiden htv	26	25	18,9		
Oppisopimuskoulutus htv	37	74	4,3		
Muut yhteensä	95	155	76		
KAIKKI YHTEENSÄ	6390	6498	3531		

Kuopion kaupungin henkilöstömäärä vuoden viimeisenä päivänä oli 3840. Henkilötyövuosien määrä oli 3531. Edelliseen vuoteen verrattuna vähennystä on 2885 henkilötyövuotta. Vuoden 2023 alussa siirtyi henkilöstöstä noin 3000 henkilötyövuotta (47 %) Pohjois-Savon hyvinvointialueen ja Iisalmen kaupungin palvelukseen, joka selittää suurta henkilötyövuosien alenemaa. Lukuihin ei sisälly sivutoiminen henkilöstö.

Palkkamenot olivat 199 milj.€, joka on 157 milj. euroa ja 44 prosenttia vähemmän vuoteen 2022 verrattuna. Palkkamenojen alenemaan vaikuttaa em. henkilöstön siirrot hyvinvointialueen ja Iisalmen kaupungin palvelukseen. Toisaalta palkkamenoja nosti virka- ja työehtosopimukseen 1.6.2023 sisältyneet yleiskorotus, paikallinen järjestelyerä, kehittämissohjelmaerä ja kertaerä. Kunta-alan työvoimakustannusten vuosikeskiarviomuutos vuoteen 2022 on 4,85 %. Lisäksi palkkakustannusten nousuun vaikuttaa henkilöstömäärän kasvu lähinnä Kasvun ja oppimisen palvelualueella.

Käytössä olevan täyttölupamenettelyn tavoitteena on rekrytointien keskitetty hallinta. Täyttölupakäytännön mukaisesti avoimeksi tuleva virka tai tehtävä täytetään vain välttämättömissä tilanteissa, kun tehtävien uudelleen järjestely ei ole mahdollista. Samalla arvioidaan, mitä toimintoja ja tehtäviä voi jättää tekemättä ja mitä toimintoja lopetetaan kokonaan. Täyttöluvan myöntämisestä päättää kaupunginjohtaja ja apulaiskaupunginjohtajat johtamiensa palvelualueiden osalta palvelualueen valmistelun ja työnantajatiimin esityksen pohjalta. Osa viroista ja tehtävistä sekä tietyt rekrytointitilanteet on jätetty täyttölupamenettelyn ulkopuolelle. Täyttölupamenettelystä on vapautettu mm. ope- tuksen, varhaiskasvatuksen ja työllisyyspalvelun suoraa asiakaspalvelutyötä tekevä henkilöstö, taiteellinen henkilöstö sekä asiakkuusjohtajat.

Kaupungin vuoden 2022 talousarvioon ei sisällynyt henkilöstöön kohdistuvia talouden tasapainottamiseen kohdistuvia säästötoimenpiteitä.

Sairauspoissaolot pv/htv	2021	2022	2023	Muutos 2022/2023
Elinvoima- ja konsernipalvelut	15,9	22,4	12,4	-10,0
Hyvinvoinnin edistäminen	10,2	15,0	10,9	-4,1
Kasvu ja oppiminen	17,3	20,6	20,3	-0,3
Kaupunkiympäristö	6,5	8,3	9,5	1,2
Tilapalvelut	7,2	4,6	9,3	4,7
Kaupunki yhteensä	18,1	21,0	17,9	-3,1

Vuoden 2023 sairauspoissaolot ovat vähentyneet edelliseen vuoteen verrattuna 3,1 päivää/henkilötyövuosi. Osittain sairauspoissaolojen alenemiseen vaikuttaa henkilöstösiirrot hyvinvointialueelle ja lisälmen kaupungille. Eniten sairauspoissaoloja eli 20,3 pv/henkilötyövuosi on Kasvun ja oppimisen palvelualueella. Lukuihin sisältyy sairaus- ja tapaturmapoissaolot. Lukuihin ei sisälly sivutoiminen henkilöstö.

Henkilöstöjohtaminen

Henkilöstöjohtamisen strategiset painopisteet vuosille 2022–2025 ovat uudistuva johtaminen sekä osaava ja hyvinvoiva henkilöstö. Tavoitteina olivat 1) työnantajavetoisuuden vahvistaminen, 2) päätöksenteon, johtamisen ja hyvän työilmapiirin kehittäminen sekä toimivien rakenteiden varmistaminen, 3) esimiestyön tukeminen ja esimiesten osaamisen vahvistaminen, 4) osaamisen ja urakehityksen varmistaminen, 5) henkilöstön työhyvinvoinnin ja myönteisen työntekijäkokemuksen kehittäminen, 6) henkilöstön kannustaminen oman työn ja työyhteisön kehittämiseen sekä koekäytännön tukeminen ja osallisuuden rakenteiden/foorumien kehittäminen.

Henkilöstön kehittämistä toteutettiin keskitetysti ja palvelualueiden omien koulutusohjelmien mukaisesti. Koulutusmuotona vahvistuivat edelleen verkkokoulutukset ja webinaarit. Keskitetyn koulutus suunnitelman pääpainotuksina olivat esimiestyön tukeminen ja osaamisen kehittäminen, järjestelmien käytön osaamisen vahvistaminen eli digityökykyiden kasvattaminen, tietosuojaja- ja tietoturvakoulutukset, työturvallisuus, työhyvinvointi sekä työelämätaidot. Uusien työntekijöiden perehdyttäminen toteutettiin Intro -perehdytysohjelmalla. Syksyllä käynnistettiin esihenkilökoulutus/-valmennuskokonaisuus.

Johtamisen ja osaamisen tukena kaupungilla on käytössä useita tietojärjestelmiä. KuntaHR-järjestelmän käyttö päättyi. Uutena tietojärjestelmänä otettiin käyttöön koulutusten hallintaan OSS-järjestelmä. Useiden käytössä olevien järjestelmien toiminnallisuuksia lisättiin tai muokattiin vastaamaan paremmin johtamisen tuen tarpeita. Osaan HR-järjestelmistä tehtiin merkittäviä toimintatapamuutoksia ja ne edellyttivät esihenkilöiltä, työntekijöiltä ja HR-ammattilaisilta uusien käytäntöjen oppimista.

Työhyvinvointi- ja työkykyjohtamisessa uudistettiin työkyvyn tuen toimintamalli, joka päivitettiin vastaamaan Aino-tökykyjohtamisjärjestelmän käyttöönoton myötä tulleita uudistuksia, kuten varhaisen välittämisen poissaolorajoja ja toimintaohjeita varhaisen välittämisen ja dokumentoinnin suhteen. Samassa yhteydessä julkaistiin "Välittämisen vastuukortit" osaksi varhaisen välittämisen menetelmää.

Yleishallinnon määrärahoihin varattiin 100.000 euron panostus työhyvinvoinnin edistämiseen. Työyhteisöt laativat työhyvinvointisuunnitelmat, joissa määriteltiin työyhteisön kehittämisen kohteet, toimenpiteet, vastuut ja aikataulu. Työhyvinvoinnin edistämisen työryhmä käyttämät kriteerit määrärahan myöntämisessä olivat 1) Kevan työhyvinvointikyselyssä tunnistetut 1–3 kriittisintä kehittämiskohdetta, 2) työnteon ja työyhteisön sisäisen motivaation, innostumisen, onnistumisen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen, 3) sairauspoissaolojen kasvu sekä 4) esihenkilötyön vahvistaminen.

Kuopion kaupunki on mukana Työterveyslaitoksen "Hyvinvointi ja yhteisöllisyys monipaikkatyön ytimessä (HYMY) - tutkimushankkeessa vv. 2023–2025. Hankkeessa tuotetaan uutta tietoa monipaikkatyön eli lähi-, hybridi- ja etätyön vaikutuksista työntekijöiden hyvinvointiin, sosiaalisiin voimavaroihin ja työtoimintaan sekä käytännön keinoja näiden tekijöiden edistämiseen. Ensimmäinen kyselykierrös järjestettiin marraskuussa 2023.

Esihenkilökysely toteutettiin syys-lokakuussa 2023 Kevan tarjoamalla sähköisellä verkkotyökalulla. Kyselyyn vastasi 166 esihenkilöä. Kyselyn vastausprosentti oli 73,5 %. Esihenkilökysely auttaa arvioimaan ja kehittämään työhyvinvoinnin ja työkyvyn johtamista, henkilöstön työhyvinvointia ja työn tuloksellisuutta. Kyselyn aihepiirit käsittelivät johtamista ja viestintää organisaatiossa, työkyvyn tukikeinoja, esihenkilötyön tukea, omaa osaamista ja kehittymistä sekä

omaa hyvinvointia. Tulokset tallentuvat vertailuaineistoon ja Kuopion kaupunki voi verrata omia tuloksiaan muihin Ke- van kyselyn tehneisiin vastaavaan tyyppisiin organisaatioihin. Kyselyyn vastanneista 88 % suosittelisi nykyistä työpaik- kaa tuttavilleen.

Vuonna 2022 käyttöön otetun työsuojelun toimintaohjelman sisällön koulutusta jatkettiin vuonna 2023. Työn vaarojen ja haittojen arviointityötä jatkettiin Wpro-järjestelmällä. Työturvallisuusriskien arvioinnin tavoitteena on reaaliaikai- nen ja jatkuva riskien arviointi. Arviointien tekemistä tuettiin koulutuksin ja työsuojelun toimijoiden avulla. Aktiivista työhyvinvointiparikoulutusta jatkettiin. Lähiesihenkilö ja työntekijöiden keskuudesta valitsema edustaja muodosta- vat yhdessä työhyvinvointiparin, jonka tehtävänä on huolehtia työsuojelutason parantamisesta ja kehittää työhyvin- vointi ja -turvallisuutta työyksikössä.

Henkilöstön työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen on kiinnitetty huomiota lainsäädännön veloitteiden lisäksi kaupun- gin omilla ohjeilla ja linjauksilla. Henkilökunnan psykososiaaliseen kuormittumiseen on kiinnitetty huomiota mm. työ- suojelutoimikuntien kokouksissa ja työyhteisöillä on tarpeen mukaan mahdollisuus pyytää työterveyshuollosta suun- nattu työpaikkaselvitys, jossa kiinnitetään huomiota työtiloihin ja psykososiaaliseen kuormittumiseen.

Järviseudun Työterveys Oy tuotti henkilöstön työterveyshuoltopalvelut. Kaupunki tarjoaa henkilöstölle lakisääteistä työterveyshuoltoa laajemmat palvelut, eli myös sairaanhoidon. Lakisääteiseen työterveyshuoltoon kuuluvat mm. ter- veystarkastukset, työkykyarviot ja työkykyneuvottelut. Ennaltaehkäisevän toiminnan keskeiset alueet ovat työhyvin- voinnin edistäminen, työssä jaksamisen tukeminen, työyhteistyö, sisäilmaongelmien sekä merkittävien kansantau- tien ennaltaehkäisy.

Kaupungissa toimii moniammatillinen sisäilmaryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti ja raportoi vuosittain yhteistyö- toimikunnalle ja kaupunginhallitukselle. Sisäilmaryhmän tärkeimpiin tehtäviin kuuluvat mm. sisäilmatilanteen seu- ranta, sisäilmaohjeen kehittäminen sekä yhteistyön ja vuorovaikutuksen lisääminen sisäilma-asioiden hallitsemiseksi. Sisäilmatilanteiden moniammatillisen hallinnan parantuminen ja suunnitelmallisten korjausten eteneminen on pitkällä aikavälillä vähentänyt sisäilmailmoitusten määrää.

Henkilökuntakerho KalakukkoSpurtti järjestää vapaa-ajan virkistystoimintaa ja tapahtumia, johon koko henkilöstö on oikeutettu osallistumaan. Työyhteisöt järjestävät tyhy-toimintaa.

Henkilöstön tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma hyväksyttiin kaupungin valtuustossa vuonna 2019 ja sitä päivi- tettiin keväällä 2023. Palvelualueiden tehtävänä on noudattaa suunnitelmassa määriteltyjä periaatteita.

Kertomusvuonna järjestettiin yhteistoiminnallisia neuvotteluja, joissa henkilökuntaa kuultiin mm. työtehtävien ja toi- mintatapojen muutosten takia. Henkilökunnan kuulemiskulttuuria on lisätty kaupungin työyksiköissä mm. työpaikka- kokousten ja kehittämispäivien muodossa. Kuopion kaupungilla on käytössä Ideapulputamo, jonne henkilöstö voi tuoda läpinäkyvästi esiin ideoita uusista toimintatavoista.

Kannustavasta palkkauksesta ja palkitsemisesta on tehty kaupunkitasoiset linjaukset.

Tarkemmat tiedot henkilöstöstä esitellään erillisessä henkilöstökertomuksessa vuodelta 2023.

1.1.6 Ympäristötekijät

Kuopion kaupungin tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä vähintään 80 % vuoteen 2030 mennessä vuo- den 2007 tasosta ja olla hiilineutraali vuonna 2030. Hiilineutraalius tarkoittaa sitä, että kaupungin toiminta tuottaa kas- vihuonekaasupäästöjä ilmakehään vain sen verran kuin se pystyy niitä ilmakehästä sitomaan. Kuopion asukaskohtaiset kasvihuonekaasupäästöt (pl. teollisuus) ovat pienentyneet 50 %.

Kaupunki käynnisti Suunnitelmallisen ilmastotyön juurruttaminen Pohjois-Savoon (SISU) -hankkeen vuosille 2023– 2025, jossa kaupunki toimii päätoteuttajana. Hankkeessa on mukana 15 kuntaa ja hankkeessa työskentelee 5,5 ilmas- tokoordinaattoria. Kuopion kaupunkitasoiseen riskienhallintaryhmään on viety hankkeen toimesta kunnan ilmastoris- kikatortoisuus ja tietoa riskeihin varautumisesta. Ilmastokoordinaattorit tukevat kuntien ilmastotoimenpiteiden toteutta- mista ja ohjaavat vähähiilisiin hankintoihin.

Kaupungin eri palveluyksiköiden, kuten kirjaston ja museopalveluiden sekä kaavoituksen laatimat omat ilmastosuun- nitelmat ovat käynnistäneet konkreettisemmän ilmastotyön, joka auttaa kaupungin ilmastotavoitteiden toteutumista käytännön toiminnan tasolle. Kuntalaisille on tuotettu uusia ympäristö- ja ilmastotietoisuutta lisääviä palveluja, kuten Kantin kestävä keskiviikko -tapahtuma ja erilaisia kampanjoita.

Kasvihuonekaasupäästöistä suurin päästölähde on tieliikenne, jonka osuus kokonaispäästöistä oli 26 %. Joukkoliikenteen kalustosta noin 80 % oli EU:n direktiivin määrittelemiä puhtaita ajoneuvoja. Joukkoliikenteen matkustajamäärä vuonna 2023 oli 8,4 miljoonaa. Matkustajamäärä on noussut noin miljoonalla verrattuna koronavuosi edeltävään ennätykseen. Kävelijöiden ja pyöräilijöiden laskureiden käyttöönotto mm. Savilahdessa auttaa tilastoimaan ja seuraamaan viisaan liikkumisen paikallista kehitystä.

Ilmanlaatuun vaikuttavat eniten tieliikenteen päästöt (ml. katupöly) ja paikoin pientaloalueilla puun pienpoltto. Kuopio on mukana erilaisissa ilmanlaatu parantavissa hankkeissa, joissa tutkitaan keinoja katupölyn torjuntaan ja puun pienpolton ilmanlaatuvaikutuksia. Kuopiossa tieliikenteen melualueilla asuu noin 33 000 asukasta ja raideliikenteen melualueilla noin 900 asukasta.

Lämmityskauden 2022–2023 aikana vaikuttanut energiakriisi vaikutti kaupungin toimintaan. Palvelualueet sekä tytäryhtiöt kokosivat syksyllä 2022 tehostettuja energiansäästötoimenpiteitä, joita toteutettiin talvikauden 2022–2023 aikana. Toimien ansiosta yhdeksän kuukauden ajanjaksolla 12/2022–8/2023 saatiin säästettyä yhteensä noin 10,6 miljoonaa kilowattituntia sähköä ja lämpöä. Rahassa mitattuna säästöt olivat noin miljoona euroa. Energiansäästöohjelman toimista tehtiin kooste kaupunginhallitukselle loppuvuodesta ja jatkossa toimia raportoidaan vuosittain.

Kuopion kaupungin koordinoima Pohjois-Savon energianeuvonta -hanke on vuoden 2023 aikana järjestänyt tai ollut mukana 43 tapahtumassa, jotka oli suunnattu kuntalaisille, taloyhtiöille, kunnille ja pk-yrityksille. Tapahtumiin osallistui yhteensä noin 780 henkilöä. Energianeuvontaa annettiin yhteensä noin 70 kuntaiselle ja 10 taloyhtiölle.

Kiertotalouden ja resurssiviisauden edelläkävijäkuntaverkostojen jäsenenä Kuopio on sitoutunut vähentämään kotitalousjätteen määrää ja nostamaan sen kierrätysasteen 65 % tasoon vuoteen 2030 mennessä. Kuopiossa kotitalouksien tuottaman jätteen määrä on vuosien 2016–2021 aikana säilynyt lähes samalla tasolla. Vuonna 2021 kotitalouksien jätteen määrä oli asukasta kohti 263 kg. Kierrätetyn eli materiaalina hyödynnetyn jätteen osuus oli 47 % vuonna 2021, kierrättämätön kotitalousjäte on hyödynnetty energiana. Jätepoliittisen ohjelman valmistumisella vauhditetaan kiertotalouden tavoitteisiin pääsemistä, ohjelma on 15 kunnan yhteinen.

Kiertotalouden liiketoiminnan edistäminen on aloitettu yrityspalveluiden ja strategisen maankäytön yhteistyöllä. Heppomäen kiertotalousalueen kehittäminen tuo uusia elinkeinomahdollisuuksia kiertotaloudelle ja vihreälle siirtymälle Kuopion alueelle.

Hankintaohjelman päivityksessä on huomioitu ympäristövastuullisuus ja ilmasto- ja resurssiviisautavoitteet. Mittaristoja ja toiminnan seuranta tulee kuitenkin kehittää, jotta vastuullisista ja vähähiilisistä hankinnoista saadaan luotettavaa tietoa. Hyvinvoinnin palvelualueen hankinnoissa on pyritty huomioimaan ilmasto- ja ympäristötavoitteet. Hankintojen vastuullisuuteen ja vähähiilisyyteen tulee edelleen panostaa kaikilla palvelualueilla myös pienhankinnoissa. Hyvä esimerkki on aiemmin lukiopalveluissa tehty käytettyjen tietokoneiden hankinta.

Strategian tavoitteissa on tarjota ilmastoviisasta ja lähellä tuotettua ruokaa. Ruoka- ja elintarvikehankinnoilla on merkittävä vaikutus kaupungin ilmastopäästöihin ja lasten terveyteen sekä huoltovarmuuteen. Ruokailun muuttamisella ilmastoviisaammaksi ja ruokahävikin pienentämisellä olisi mahdollisuus saavuttaa noin 30–40 % päästövähennys kouluruokailussa. Ilmastoviisasta ruokaa lapsille ja nuorille -hankkeessa 2021–2023 on tuotettu ilmastoviisaan ruokailun kehitysehdotukset, kuten toimenpiteet kasvis- ja kalaruokien osuuden lisäämiselle. Toimenpiteet on pyritty huomioimaan palvelusopimuksessa, mutta tavoitteiden osalta on vielä tehtävää erityisesti kouluruokailun osalta. Kansalaistoitominnan palveluissa on tuettu kuopiolaisia ruoka-aputoimijoita hävikkiruokan jakelun toiminnassa ja hävikkiruokaa on jaettu asukastoiminnassa. Myös varhaiskasvatuksen puolella on kiinnitetty huomiota ruokahävikkiin lasten kanssa.

Kuopion luonto on rikas ja monipuolinen, mikä luo hyvät lähtökohdat, mutta myös vastuun luonnon monimuotoisuuden vaalimiseen. Kaupungin teettämien luontoselvitysten avulla kerätään tietoa eri lajiryhmistä ja luontotyypeistä kaavoituksen tarpeita varten sekä kartutetaan tietämystä luonnonsuojelualueiden ja muiden luonnon kannalta arvokkaiden kohteiden lajistosta. Vuonna 2023 lajistoselvityksiä jatkettiin kääpäkartoituksilla Puijon luonnonsuojelualueilla ja virkistysmetsissä.

Kaupungin omistamissa metsissä aloitettiin METSO- kartoitukset luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaimpien metsäalueiden tunnistamiseksi. Vuoden 2023 luontoretkien teemana oli monimuotoinen lähiluonto. Retkille ja luonnonhoitotalkoisiin osallistui noin 550 henkeä. Vieraslajien torjunnassa kokeiltiin uutta pelillistämissovellusta, joka aktivoi kuntalaisia torjuntatalkoisiin - kuntalaisten toteuttamissa kartoituksissa löydettiin lähes 800 vieraslajiesiintymää ja noin 90 esiintymää saatiin torjuttua. Luonnonmonimuotoisuuden edistämisen strategian mittareiden seuranta paranee metsien seurantajärjestelmän valmistuttua.

Kuopion alueella sijaitsevien suurten järvien ekologinen tila on suurimmaksi osaksi hyvä. Pienvesistä heikoimmassa tilassa ovat pienet matalat lammet. Pohjavesien tila Kuopion alueella on pääosin hyvä. Riskikohteita ovat Harjamäki-Käärmelahti, Nilsin kirkonkylä ja Laatanlampi.

Tilapalveluiden vuoden 2023 tavoitteina on ollut energiansäästöohjelman toteuttaminen ja puunkäytön lisääminen rakentamisessa. Puurakentamisen edistämällä edistetään hiilen varastointia ja resurssiviisasta rakentamista. Puurakentamisen edistämiseen tähtäävä puurakentamisen ohjelma saatiin lähes valmiiksi. Energiansäästöohjelman tehostetut toimenpiteet otettiin käyttöön ja ohjelman mukaisilla toimenpiteillä saavutettiin erinomaisia tuloksia - sähköä säästyi Tilapalveluiden hallinnoimissa kiinteistöissä vajaan vuoden aikana noin 9 % ja kaukolämpöä vastaavasti noin 6 %.

Uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeissa selvitetään rakennusten hiilijalanjälki ja uusiutuvan energian toteutusmahdollisuudet. Puijon Tornin ja Majan lämmityksessä siirryttiin öljystä uusiutuvaan kaukolämpöön. Vuonna 2023 asennettiin yksi uusi aurinkovoimala kaupungin kiinteistöön. Tilapalvelut on myös tehostanut tilojen käyttöä luopumalla tarpeettomista tiloista ja tiivistämällä tiloja ja niiden käyttöastetta.

Isoja ympäristövahinkoja ei vuonna 2023 tapahtunut. Tulevien vuosien suuria ympäristöhaasteita ovat luonnon monimuotoisuuden varmistaminen kaupungin metsä- ja vesialueilla sekä kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja toimet ilmastonmuutokseen varautumiseksi ja sopeutumiseksi.

Erillisessä Kuopion ympäristökertomuksessa 2023 on päivitettyä tietoa Kuopion ympäristön tilasta ja ympäristönsuojelutyöstä, jota kaupunki on tehnyt vuonna 2023. Lisäksi siinä on kerrottu tiivistetysti niistä toimenpiteistä ja hankkeista, joita Kuopiossa on vuoden aikana toteutettu. Ympäristökertomus auttaa myös ymmärtämään ympäristöasioiden merkittävyyttä.

1.1.7 Muut ei-taloudelliset asiat

Kirjanpitolain 3a luvun mukaan toimintakertomuksessa tulee antaa tiedot siitä, miten kunta huolehtii korruption ja lahjonnan torjunnasta sekä ihmisoikeusasioista. Tiedot annetaan siinä laajuudessa kuin se on tarpeen kirjanpitovelvollisen toiminnan vaikutusten ymmärtämiseksi.

Sisäisen valvonnan yleisohjeen tarkoituksena on varmistaa, että yhteisesti sovittuja ja hyväksytyjä toimintatapoja ja ohjeita noudatetaan Kuopion kaupungin toiminnassa. Sisäisen valvonnan yleisohje koskee kaikkia kaupungin toimilimiä, ylintä johtoa ja muita esimiesasemassa olevia sekä laajassa mielessä koko henkilöstöä. Sisäinen tarkastus omalta osaltaan varmistaa, että organisaation toiminta on tavoitteiden, päämäärien ja toimintaperiaatteiden sekä säädösten ja määräysten mukaista.

Konsernin toiminnanohjaus ja valvonta toteutetaan kaupunginvaltuuston syyskuussa 2019 hyväksymien Konserniohje -asiakirjan sekä Kuopion kaupunkikonsernin omistajapoliittiset linjaukset -asiakirjan periaatteiden mukaisesti. Omistajaohjausjaosto vastaa niiden kuntayhtymien, yhtiöiden, yhdistysten ja säätiöiden sekä muiden yhteisöjen omistajaohjauksesta, toiminnan ohjaamisesta sekä valvonnasta, joiden osakkaana tai jäsenenä kaupunki on tai joissa kaupungilla on määräysvalta tai oikeus nimittää hallituksen tai muiden toimielimien jäseniä.

Kuopion kaupungilla on ohje vieraanvaraisuudesta, edustuskäytännöstä ja menettelytapaohjeista. Ohjeisto linjaa kaupungin vieraanvaraisuuden osoittamisen yleiset perusteet ja menettelytavat, joita käytetään ohjeina päätettäessä vieraanvaraisuuden myöntämisestä. Lisäksi on ohje edustamisesta, vieraanvaraisuuden tarjoamisesta ja vastaanottamisesta sekä niihin liittyvien laskujen selvittämisestä. Ohjeen mukaan edustamisen ja erityisesti vastaanotetun vieraanvaraisuuden tulee kestää hyvän hallinnon ja oikeusperiaatteiden vaatimukset sekä hallinnon uskottavuus.

Kuopion kaupungilla on henkilöstön käytössä Eettinen ilmoituskanava (Whistleblowing). Se tarjoaa työ- tai virkasuhteessa oleville henkilöille mahdollisuuden tehdä ilmoituksen sisäisen ilmoituskanavan kautta epäillyistä väärinkäytöksistä ja eettisten periaatteiden vastaisesta toiminnasta kaupungin hallinnossa. Eettisen ilmoituskanavan avulla torjutaan korruptiota, edistetään hyvää hallintoa ja hallinnon avoimuutta. Samalla se antaa mahdollisuuden puuttua epäkohtiin ja kehittää kaupungin toimintaa. Ilmoittajansuojelua koskeva laki (1171/2022) tuli voimaan 1.1.2023.

Marraskuussa 2022 kaupunginhallituksessa hyväksytyn kaupungin palveluja koskevan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman jalkautus alkoi. Kaupunkitasoinen suunnitelma ulottuu vuoteen 2025. Henkilöstökoulutuksen tarjontaa on lisätty ja viestinnän monimuotoisuutta kehitetty edelleen. Syksyllä 2023 liitettiin pilottikaupunkina mukaan Euroopan neuvoston hyvien väestösuhteiden BIIAF-hankkeeseen (Building an Inclusive Integration Approach in Finland) sekä avointa hallintoa kehittävään Eloge-hankkeeseen (The European Label of Governance Excellence). Molemmat

tuottavat kartoitustietoa Kuopion nykytilanteesta myös ihmisoikeuksien näkökulmasta sekä järjestävät koulutuksia ja työpajoja. Kaupungin edustajat ovat osallistuneet Kuntaliiton, THL:n, Etnon ja Elyn verkostotilaisuuksiin. Kuopion kaupunki järjesti kesä-heinäkuussa 2023 Pride-liputuksen Pride-tapahtuman yhteydessä. Alueelle saapuneiden ukrainalaisten pakolaisten palveluja on kehitetty laajalla sidosryhmäyhteistyöllä.

Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden sidonnaisuusilmoitukset on julkaistu kaupungin verkkosivuilla kuntalain mukaisesti.

Kaupungin toiminnan avoimuutta ja läpinäkyvyyttä on edistetty julkaisemalla Kuopion kaupungin ostolaskuaineistot avoimena datana kaupungin verkkosivuilla. Näin toimitaan myös vuoden 2023 aineiston osalta.

1.1.8 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Vuosi 2023 oli ensimmäinen hyvinvointialueuudistuksen jälkeinen kuntatalousvuosi ja kokonaisuutena kuntatalouden tunnuslukuja voidaan pitää vahvoina. Kuntatalous saavutti viiden vuoden tauon jälkeen tasapainon ja kuntien lainakanta pienentyi jo toista vuotta peräkkäin. Vahvat tunnusluvut saavutettiin sote-uudistukseen liittyneiden kertaluonteisten poikkeuserien avulla, joita ilman kuntien ja kuntayhtymien talous olisi ollut huomattavan alijäämäinen. Kuopion kaupungin vuoden 2023 tilinpäätös muodostui 2,3 milj. euroa ylijäämäiseksi, mutta kertaluonteiset verotilityserät huomioiden tuloksen olisi pitänyt olla merkittävästi parempi.

Kuopion kasvu on jatkunut vakaana ja palvelujen kysynnän kasvun arvioidaan jatkuvan suunnitelmakaudella. Kaupungin menojen kehitys on vuosien ajan ollut tulojen kehitystä nopeampaa ja tähän rakenteelliseen alijäämään haetaan sopeutustoimin ratkaisuja. Kuopion kaupunki on monen muun kunnan tavoin käynnistänyt talouden tasapainotusohjelman valmistelun, jonka yhteydessä arvioidaan kaupungin talouden kantokyky ja investointikyvykkyys lähivuosina. Keväällä valmistuva tasapainotusohjelma luo pohjan tulevien vuosien talouden suunnittelulle. Sopeuttamistarve vuosille 2024–2027 on yhteensä 35 milj. euroa. Tavoitteena on, että kaupungin talous on tasapainossa vuonna 2027.

Kuopio on investoinut viime vuosina vahvasti ja kaupungin investointiohjelma on noin 348 milj. euroa seuraaville neljälle vuodelle. Investointitasoa on laskettava merkittävästi tulevina vuosina velkaantumisen kehityksen pysäyttämiseksi. Investoinneista aiheutuu erittäin kova vaatimus tulo-rahoitukselle. Toiminnan ja investointien rahavirta on koko suunnitelmakauden ajan negatiivinen. Nettoinvestointitaso ylittää poistot joka vuosi. Investointien omarahoitus ei riitä investointien rahoittamiseen, vaan suurin osa rahoitetaan lainarahalla. Vuonna 2024 omarahoitus riittää 44 %:iin investoinneista.

Kaupungin pitkäaikaisten lainojen määrän arvioidaan kasvavan suunnitelmakaudella 502 milj. eurosta n. 556 milj. euroon. Korkotason nousu lisää korkomenoja merkittävästi lähivuosina. Pitkäaikaisen velan aiheuttamien vuotuisten korkomenojen arvioidaan kasvavan lähes 13 milj. euroon suunnitelmakauden loppuun mennessä. Lainasalkun keskikorkoa hillitsee salkun korkea suojausaste, mutta uusien lainojen myötä keskikorko ja lainakustannukset tulevat kasvamaan. Korkotason nousu osaltaan lisää myös velanhallintaan sekä takausvastuisiin liittyviä riskejä. Tehokkain keino hillitä korkomenojen kasvua on pienentää kokonaisvelkamäärää.

Tulevaisuudessa kuntien talous keskittyy aiempaa selvemmin elinvoiman vahvistamiseen. Julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2025 alussa TE-toimistoilta kunnille, jolloin työvoimapalveluista tulee osa jokaisen kunnan peruspalveluja. Uudistus tuo kunnille lisää työkaluja työllisyyden edistämiseen ja tuo palvelut lähemmäs kuntalaisia. Uudistuksen myötä kuntien mahdollisuudet ja työkalut elinvoiman edistämiseen kasvavat. Elinvoiman ja työllisyyden edistämällä on merkittävä rooli hyvinvointialueuudistuksen jälkeisessä kunnassa. Elinvoiman kasvu luo edellytykset myös verotulojen kasvulle, mikä on ehto Kuopion kaupungin menestykselle.

1.1.9 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Riskien arvioinnin tavoitteena on tunnistaa ja arvioida tilanteet, tapahtumat tai tapahtumaketjut, jotka voivat estää saavuttamasta asetettuja tavoitteita, uhata toiminnan jatkuvuutta tai turvallisuutta. Kaupunginvaltuuston hyväksymän Kuopion kaupunkikonsernin riskienhallintapolitiikan mukaisesti kaupunkikonsernin riskit jaotellaan strategisiin, operatiivisiin, taloudellisiin ja vahinkoriskeihin sekä niihin liittyviin mahdollisuuksiin. Tunnistetut riskit arvioidaan määrällisesti ja/tai laadullisesti, jolloin arvioidaan tunnistetun riskin toteutumisen todennäköisyys sekä seurauksen luonne ja vakavuus. Riskien arviointi suoritetaan riskien tunnistamisen yhteydessä. Tunnistetut riskit priorisoidaan eli jaetaan vähäisiin, kohtalaisiin, merkittäviin ja kriittisiin riskeihin. Riskienhallintapolitiikka-asiakirjassa edellytetään, että

kokonaisvaltainen riskien arviointi toteutetaan vähintään joka kolmas vuosi. Tämän lisäksi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaa ja tuloksellisuutta seurataan ja arvioidaan säännönmukaisesti talousarviovuoden aikana ja sen tuloksellisuudesta raportoidaan osana tilinpäätöstä.

Kuopion kaupungin riskienhallintapolitiikka-asiakirjan mukaan Kuopiossa riskienhallintatyön järjestäminen, toteutus ja seuranta on toimialojen vastuulla. Toimialojen johto vastaa tarvittavien turvallisuussuunnitelmien laadinnasta sekä tekee vuosittaiset riskienhallinnan toimintasuunnitelmat ja -kertomukset. Riskienarvioinneissa sovittujen toimenpiteiden toteutumista seurataan säännöllisesti vähintään kerran vuodessa. Kuopion kaupungin konserniohjeen mukaan konserniyhteisön hallituksen on huolehdittava siitä, että yhteisön toimintaan liittyvät riskit tunnistetaan, arvioidaan ja niitä seurataan ja että riskienhallinnan periaatteet on määritelty.

Kuopion kaupungilla toimii kaupunginjohtajan nimeämä riskienhallintatyöryhmä, joka vastaa konsernitason riskianalyysin laatimisesta. Konsernitason riskianalyysi on tarkistettu joulukuussa 2022. Riskianalyysissa on tunnistettu 25 kaupunkitasoista riskiä. Näistä riskeistä 24:lle kohdistuu hallintatoimenpiteitä myös vuonna 2024. Suurimmissa konserniyhteisöissä riskienhallintaa on toteutettu järjestelmällisesti ja suunnitelmallisesti, osassa myös riskienhallintaa tukevien työkalujen tai tietojärjestelmien avulla. Kuopion kaupungilla on tällä hetkellä käytössä tietojärjestelmä riskienhallinnan dokumentointiin ja seurantaan.

Lisäksi riskien arviointeja toteutetaan yleisesti muun muassa seuraavien prosessien yhteydessä:

- Kaupunkistrategian tavoitteisiin liittyvien riskien arviointi talousarvion yhteydessä
- Organisaatioiden laadunarvioinnit (CAF-arvioinnit)
- Työturvallisuuslain nojalla suoritettavat työolojen haittojen ja vaarojen arvioinnit
- Kiinteistöjen pelastussuunnittelu
- Kybertoimintaympäristön riskien arvioinnit
- Hankkeisiin ja projekteihin liittyvät riskiarviot
- Valmiussuunnittelutyön yhteydessä tapahtuva toiminnan jatkuvuutta uhkaavien riskien arviointi

Kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvan sabotaasin riski Suomessa on kasvanut. Tämän vuoksi varautumiseen ja kriittiseen infrastruktuuriin liittyvien tietojen julkaisun edellytykset on otettu uudelleen tarkasteluun ja ryhdytty selvittämään suojaustoimenpiteitä.

Strategiset riskit

Strategiset riskit liittyvät organisaation pitkän aikavälin tavoitteisiin, kriittisiin menestystekijöihin sekä niihin kohdistuviin sisäisiin tai ulkoisiin epävarmuustekijöihin. Strategisia riskejä arvioidaan muun muassa osana toiminnan ja talouden suunnittelua sekä seurantaa.

Strategisten riskien puolelta on tunnistettu hyvinvointialueuudistuksen myötä muuttunut tularakenne ja siirtymävaiheen hallinta. Hyvinvointialueen kanssa tehtävä yhteistyö etenee, mutta yhteistyössä on edelleen paljon kehitettävää. Pohjois-Savon hyvinvointialueen tulevat palveluverkkoratkaisut nähdään isona riskinä.

Strategiseksi riskiksi on arvioitu myös resurssit ylittävä kuntalaisten palvelutarpeen kasvu. Resurssit eivät riitä vastaamaan palvelutarpeen kasvua. Palvelutarve voi kasvaa nopeammin kuin resurssit ja asetettuja tavoitteita ei kyetä saavuttamaan. Riski on pysynyt ennallaan vuoden 2023 aikana.

Strategiseksi riskeiksi luetaan myös strategisten tavoitteiden johtamiseen ja toimeenpanoon liittyvät riskit, kaupungin tilankäytön tehokkuus, virheellinen tai puutteellinen sopimusmenettely, merkittävien kilpailutusten tai hankkeiden epäonnistuminen, väärinkäytökset, ilmastonmuutokseen liittyvässä riskienhallinnassa epäonnistuminen ja kaupunkia koskeva negatiivinen uutisointi, jolla voi olla esimerkiksi maineriskin osalta negatiivinen vaikutus kaupungin julkisuuskuvaan ja maineeseen, asukkaiden ja kumppanien asenteisiin sekä henkilöstön motivaatioon.

Taloudelliset riskit

Taloudellisiksi riskeiksi Kuopion kaupungilla on arvioitu muun muassa velkaantumisen jatkuminen, korkomaksujen kehitys, kaupungin toiminnan sopeuttaminen muuttuvassa taloustilanteessa sekä konserniyhtiöiden talouteen liittyvät riskit. Kaupungin talouden kestävyys tulevien toimitilojen investointien rahoittamisessa nähdään myös riskinä.

Kaupungin velkaantumiseen ja lainamäärän kasvuun liittyy korkoriski, johon on varauduttu sitomalla yksittäisiä lainoja yli vuoden mittaisiin viitekorkoihin tai kiinteisiin korkoihin. Lisäksi korkoriskiltä suojautumiseen on käytetty koronvaihtosopimuksia. Tilinpäätöshetkellä kaupungin lainakannasta noin 72 % oli suojattu mainituilla menetelmillä siten, että

noin 33 % oli suojattu pitkiin viitekorkoihin ja noin 39 % koronvaihtosopimuksin. Kaksi nimellismäärältään suurinta koronvaihtosopimusta tulee erääntymään vuosien 2025 ja 2026 aikana, mikä osaltaan vaikuttaa tulevaisuuden korkosuojauksen määrään. Uusien lainatarpeiden ja lainannostojen osalta korkosuojauksia tarkastellaan tilannekohtaisesti, jotta suojausaste tulee säilymään kaupungin rahoituspolitiikan mukaisena ja korkomaksujen ennakointi on helpompaa.

Vuoden 2023 aikana kaupunki ei tehnyt uusia korkosuojauksia perustuen jo entuudestaan hyvään lainasalkun suojaus-tasoon sekä odotettuun käänteeseen korkomarkkinoilla, jonka myötä uudet suojaukset saataisiin tehtyä alhaisemmille tasoille. Tulevaisuudessa alkavia johdannaisopimuksia ei kaupungilla ole tällä hetkellä. Kaupungin rahoituspolitiikkaa uudistettiin vuoden 2023 aikana ja kaupunginvaltuusto käsittelee sen helmikuussa 2024. Uudessa ohjeessa on mm. tarkennettu suojausasteen rajoja sekä sallittuja tapoja rahoituksen hankkimiseen sekä riskienhallintaan.

Rahoitusmarkkinoiden tilanteessa suurimmassa huomiossa oli edelleen vuonna 2022 alkanut korkojen nousu, joka kuitenkin tasaantui vuoden 2023 loppua kohden. Kaupungin lainarahoituksen saatavuusriskien korkomarkkinoiden muutokset eivät ole vaikuttaneet. Odotuksena vuodelle 2024 on laskusuuntaan lähtevät korot, mutta suuriinkin heilahte-luihin rahoitusmarkkinoilla varaudutaan, mikäli euroalueen talous- ja inflaatiokehitys ei muutu Euroopan keskuspankin tavoitteiden mukaisesti. Jälleenrahoitusriskin todennäköisyys on pieni, ja mahdollisen riskin hallinta on toteutettu laina-aikojen hajautuksen kautta. Kaupungin maksuvalmius on ollut toimintakertomusvuoden aikana hyvä ja pitkäai-kaisten lainojen nettomäärää on kasvanut vuoden 2023 aikana noin 10 miljoonalla eurolla. Vastapuoliriskiä lainoituk-sen osalta on saatu pienennettyä kuluvan vuoden aikana ennen kaikkea Euroopan Neuvoston Kehityspankin (CEB) kanssa tehdyn luottolimiitin avulla. Kuntarahoitus on ollut edelleen pääsääntöisesti edullisin vaihtoehto rahoituksen osalta.

Kaupunki on vuoden 2023 tilinpäätökseen kirjannut 10,2 miljoonan euron menovarauksen nk. pelastuslaitoksen varal-laolokorvausvaatimuksia varten. Riski kaupungin tulokselle on pyritty arvioimaan täysimääräisenä käytettävissä ole-van tiedon pohjalta, kirjanpitolain säännösten mukaisesti ja tulosvaikutus konkretisoituu vuoden 2023 tuloslaskel-massa. Kun ratkaisuja käynnissä olevista oikeudenkäynneistä saadaan, varmistuvat euromäärät, joilla kassavaikutus. Kaupungin on tuossa vaiheessa hankittava rahoitus maksettaviin palkkoihin, sivukuluihin ja viivästyskorkoihin.

Operatiiviset riskit

Operatiiviset riskit ovat kaupungin organisaation päivittäisen toiminnan ja palvelutuotannon jatkuvuutta, prosesseja ja järjestelmiä uhkaavia riskejä. Kuopion kaupungissa keskeisiksi toiminnallisiksi riskeiksi on arvioitu muun muassa henkilöstön vaihtuvuus ja rekrytointihaasteet, palveluketjujen toimimattomuus, elintärkeiden palvelujen keskeytymi-sestä aiheutuvat seurannaisvaikutukset, toiminnalle kriittisten tietojärjestelmien toimimattomuus sekä avainhenkilöi-hin, työhyvinvointiin ja henkilöstön työkykyyn liittyvät riskit.

Kuopion kaupungilla astui 22.3.2021 voimaan etätöyön periaatteet- ohje, jonka mukaan työnantaja kannustaa henki-löstöä hyödyntämään etätöytä edelleen siellä, missä se on mahdollista. Työn kuormittavuus oli korkealla tasolla hen-kilöstöresurssien vajauksen vuoksi.

Hallinnollisia riskejä lisää myös hankkeiden suuri määrä suhteessa olemassa oleviin resursseihin. Rakennus- ja infra-struktuurihankkeiden osalta isoimmat riskit liittyvät suunnittelun alla olevien hankkeiden lupien ja suunnitelmien ete-nemiseen ja rakennusalan heikkoon taloudelliseen tilanteeseen. Kaupungin kokonaistilojen määrä ei ole pienentynyt tavoitteiden mukaisesti.

Vahinkoriskit

Vahinkoriskillä tarkoitetaan riskiä, joka toteutuessaan aiheuttaa taloudellisia menetyksiä, henkilövahinkoja tai haittaa ympäristölle. Vahinkoriski kohdistuu tyypillisesti tiettyyn kohteeseen. Vahinkoriskejä ovat esimerkiksi organisaation omaisuuden vaurioituminen, tuhoutuminen ja häviäminen esimerkiksi rikoksen tai tulipalon seurauksena.

Kuopion kaupungissa vahinkoriskeiksi on arvioitu henkilöstöön kohdistuvat uhka- ja väkivaltatilanteet sekä muu työ-turvallisuuspoikkeamat, toimitilojen turvallisuuteen, terveellisyteen ja käytettävyyteen liittyvät riskit, kiinteistöihin ja omaisuuteen kohdistuvat rikolliset teot, kuten varkaudet ja vahingonteot sekä muut vahingot, onnettomuudet, luon-nonilmiöt ja tekniset viat sekä kybertoimintaympäristöön sekä tiedonhallintaan liittyvät riskit.

Kaupungin työturvallisuusjärjestelmään tehtiin vuonna 2023 yhteensä 1327 työturvallisuusilmoitusta (4148kpl/2022). Näistä ilmoituksista läheltä piti/uhkatilanteina raportoitiin 253 tapausta (644), turvallisuushavaintoina 46 tapausta (4884) ja työtapaturmia/uhkatilanteita 1028 tapausta (1 831). Tartuntavaara ilmoituksia tehtiin yhteensä 2 kpl (1 185). Ilmoitettujen tapausten määrän jyrkkä lasku johtuu hyvinvointialueelle siirtyneistä yksiköistä ja henkilöstöstä sekä

tartuntavaarailmoitusten laatimisen lopettamisesta koronataapauksissa. Tartuntavaara ilmoituksilla kerättiin tietoja työssä koronalle altistuneista työntekijöistä vuoden 2022 aikana ja tästä luovuttiin vuonna 2023. Vakavien työtapaturmien tutkinta tehdään yhdessä viranomaisten kanssa. Muut tapaturmat ja läheltä piti -tilanteet käydään läpi työpaikoilla ja tarvittaessa työsuojelutoimijoiden sekä yksikön esihenkilön kanssa. Työn vaarojen ja haittojen arviointeja tehtiin työyksiköissä 65 kappaletta (70).

Tietohallinto toteaa arviossaan suurimpien riskien liittyvän kyberturvallisuuteen, puutteelliseen tiedonhallintaan, puutteellisiin tietojärjestelmien hankintavaatimuksiin, puutteellisiin digitaalisiin, sekä tietohallinnon rajallisiin resursseihin. Nopeasti kehittyvä teknologia ja digitalisaation hyödyntäminen ilman tarkkaa tietoturvan ja tietosuojan huomioimista aiheuttaa riskejä.

Oikeudelliset riskit

Kuopion kaupunkia/Pohjois-Savon pelastuslaitosta koskevassa varallaolokorvauskiistassa työtuomioistuin antoi päätöksensä toukokuussa 2022. Tuomiossa viiden henkilön osalta varallaolo luettiin kuuluvaksi työajaksi ja kahdeksan osalta varallaoloaika ei ollut työaikaa. Kaupunki veloitettiin suorittamaan kantajille palkkasaatavia viivästyskorkoineen. Vastaavia oikeudenkäyntejä on vireillä vielä eri tuomioistuimissa. Vuoden 2023 aikana vireille ei ole tullut muita sellaisia oikeudenkäyntejä, joihin sisältyisi merkittäviä oikeudellisia riskejä.

Tulevaisuuden näkymät

Ukrainan kriisi ja geopoliittinen tilanne tulee vaikuttamaan kaupungin toimintaan myös vuoden 2024 aikana. Vaikka tilanne on toistaiseksi Suomessa rauhallinen, kaupungin on edelleen varauduttava toimintojensa sujumiseen kaikenlaisissa olosuhteissa. Kriittiseen infrastruktuuriin ja varautumiseen liittyvien asiakirjojen suojaustoimenpiteitä kehitetään edelleen.

Pandemian aiheuttaman terveydenhuollollisen kriisin hellittäessä kunnat joutunevat kohtaamaan taloudellisen sekä sosiaalisen kriisin. Joka tapauksessa kaupungin merkittävimmät riskit liittyvät lähitulevaisuudessakin palvelutarpeen ennakkointiin, päätöksentekoon, talouden ja strategian hallintaan sekä henkilöstön riittävyyteen suhteessa lakisääteisten tehtävien hoitamiseen kiristyvässä taloustilanteessa. Rakennusalan heikko tilanne on huomioitava riskienhallinnan toimenpiteissä rakennushankkeisiin liittyen.

Kaupunginjohtajan johtoryhmä linjasi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan painopisteet vuodelle 2024. Kaupunkitasoiset painopisteet ovat päivitetyn hankintaohjeistuksen noudattamisen seuranta ja valvonta, päivitettyjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeiden jalkautus ja erityisesti tunnistettujen riskien hallintatoimenpiteiden seuranta sekä henkilöstön saatavuus ja sijaisketjut. Tytäryhteisöiltä edellytetään vastuullisuuden edistämistä ja vastuullisuusriskien hallintaa kaikessa toiminnassa.

Kuopion kaupungin tulee pystyä pitkän aikavälin riskienhallintatoimenpiteillä suojelemaan erityisesti elinympäristöön liittyviä vetovoimatekijöitään. Digitaalisuus ja teknologia on osattava ottaa huomioon entistä paremmin, koska ne vaikuttavat lähes kaikkiin muihin riskeihin.

Häiriötilanteisiin varautuminen ja valmiussuunnittelu

Kuopion kaupungin varautumisen ja valmiussuunnittelun tavoite on kaupungin strategiaa tukien turvallisen elinympäristön luominen, kunnan palvelutuotannon mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa olosuhteissa, häiriötilanteiden hallinta ja niistä toipuminen. Kuopion kaupungin varautumistyötä johtaa kaupunginjohtaja yhdessä kaupungin hallituksen kanssa. Varautumistoimenpiteitä ovat muun muassa valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, koulutus ja valmiusharjoitukset.

Kuopion kaupungin valmiussuunnitelman yleinen osa sisältää kuvauksen kaupungin varautumisesta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä kaupungin elintärkeistä toiminnoista ja uhkamalleista, yhteenvedon yksiköiden valmiussuunnitelmien tavoitteista ja toimenpiteistä sekä linjauksen kriisijohtamisesta eri tilanteissa. Valmiussuunnitelman yleisen osan lisäksi kaupungin eri yksiköt varautuvat häiriö- ja poikkeusolojen kriisijohtamiseen ja tehtäviin valmius- ja jatkuvuussuunnitelmillaan, kaupungin kiinteistöille tehdyillä pelastussuunnitelmilla, resursoinnilla ja harjoittelemalla säännöllisesti suunnitelmien mukaista toimintaa. Konserniyhteisöjen on huolehdittava valmiussuunnittelunsa ajantasaisuudesta ja suunnitelmiansa yhteydestä kaupungin valmiussuunnitteluun ja kokonaisturvallisuuteen. Suunnitelmien tarkistaminen tehdään vähintään kerran valtuustokaudessa. Varautumisessa otetaan huomioon myös ulkoistetut palvelut sekä yhteistyö elinkeinoelämän ja järjestöjen kanssa.

Kuopion kaupunki osallistui marraskuussa aluehallintoviraston järjestämään Itä23-valmiusharjoitukseen, jossa harjoiteltiin mm. säteilyonnettomuuden jälkitilanteen hoitamista. Harjoitukseen liitettiin myös palvelupuhelintoiminnon harjoittelu. Vuoden 2024 aikana järjestetään myös aluehallintoviraston johtama harjoitus, sekä omia harjoituksia.

Kaupungin valmiussuunnittelutyöryhmä kokoontui virallisesti neljä kertaa vuoden 2023 aikana. Kokouksissa käsiteltiin mm. Ukrainan kriisiin vaikuttavia tekijöitä, tarkasteltiin valmiussuunnitelmien ajantasaisuutta sekä riskiarvioita. Ukrainan kriisin hallinnassa käytettiin apuna lukuisia työryhmiä, joihin vastuuhenkilöt säännöllisesti osallistuivat. Ukrainan kriisin eskaloitumisen varalle tehtyjä useita yksikkö- tai organisaatiotasoisia varautumissuunnitelmia ja toimintaohjeita hyödynnettiin kaupungin palvelualueilla sekä konserniyhtiöissä.

1.2 Sisäisen valvonnan järjestäminen ja kokonaisarvio

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Kuopion kaupungin hallinnon ja toiminnan järjestämisessä sekä päätöksenteko- ja kokousmenettelyssä noudatetaan hallintosäännön määräyksiä, ellei laissa ole toisin säädetty. Kuopion kaupungin päivitetty hallintosääntö on hyväksytty kaupunginvaltuustossa ja tullut voimaan 1.12.2023 lukien. Hallintosäännön 84 § on määritelty sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja perusteista Kuopion kaupungissa. Hallintosäännön mukaisesti Kaupunginvaltuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Kuopion kaupungissa toteutetaan kaupunginvaltuuston 13.12.2021 hyväksymää riskienhallintapolitiikkaa, jossa on määritelty sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteet ja tarkoitus sekä tehtävät ja vastuut.

Kaupunginhallitus hyväksyy sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat tarkemmat ohjeet, niiden noudattamista koskevat menettelytavat sekä valvoo, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimeenpannaan ohjeistuksen mukaisesti ja tuloksellisesti. Kaupunginhallitus on hyväksynyt 23.5.2022 sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan yleisohjeen (Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Kuopion kaupungissa).

Kaupunginjohto, lautakunnat, johtokunnat ja muut tilivelvolliset viranhaltijat vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta tehtävälalueillaan. Sisäinen tarkastaja avustaa kaupunginhallitusta ja kaupunginjohtoa arvioimalla ja tarkastamalla sisäisen valvonnan toimivuutta.

Kuopion kaupungin palvelualueet ja konserniyhtiöt laativat toimialaansa koskevan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelman vuosittain talousarvion käyttösuunnitelman laatimisen yhteydessä. Suunnitelmassa kuvataan riskienhallintaprosessien vastuita, käytännön toteutusta ja riskienhallintatoimenpiteitä sekä esitetään sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan painopisteet. Palvelualueet raportoivat säännöllisesti sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilasta ja koostavat tilinpäätöksen yhteydessä omat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteot, jotka sisältävät tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toteutumisesta (sis. hallinto- ja johtamiskulttuurin, riskienhallinnan järjestämisen, valvonnan, seurannan ja viestinnän osa-alueista sekä korjaavista toimenpiteistä). Tämän lisäksi palveluyksiköt raportoivat vuosittain tunnistamistaan ja arvioimistaan riskeistä johdolle. Palvelualueiden johtoryhmät ja keskeiset konserniyhtiöt käsittelevät ja arvioivat tiedot sekä laativat näiden tietojen perusteella arvion organisaatioonsa kohdistuvista merkittävimmistä riskeistä tilinpäätöksen yhteydessä. Edellä mainitun riskitiedon perusteella laaditaan kaupunkitasoinen riskianalyysi.

Henkilöstön velvollisuutena on toimia hyväksytyjen tavoitteiden, määräysten ja ohjeiden mukaisesti sekä jatkuvasti ylläpitää ja kehittää ammatillista osaamistaan sekä raportoida havaitsemistaan riskeistä ja epäkohdista esimiehilleen.

Konsernijohton tehtävä on konsernivalvonnan avulla varmistaa, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta on hoidettu asiaankuuluvalla tavalla. Konserniyhteisöissä sisäinen valvonta ja riskienhallinta kuuluvat hallitusten ja toimitusjohtajien vastuulle. Kaupunkikonsernin konserniyhtiöissä hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat yhteisön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisuudesta lainsäädännön ja konserniohjeen mukaisesti. Konsernijohton tehtävänä on valvoa tytäryhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen asianmukaisuutta ja tuloksellisuutta valtuuston hyväksymän riskienhallintapolitiikan ja konserniohjeen määräysten perusteella.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kaupunkitasoiset painopisteet vuonna 2023 olivat 1) Hyvinvointialueiden valmistelu ja kaupungin strategia hyvinvointialueen kumppanina, 2) Työelämän muutosten hallinta: etätyöskentely ja sen johtaminen, monipaikka-työskentely ja uudenlaiset työympäristöt, työhyvinvointi, sairaspoissaolot, 3) Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osaamisen vahvistaminen sekä ohjeiden päivitys ja henkilöstön koulutus. Tytäryhteisöiltä edellytettiin sitoutumista kaupunkistrategiaan, osallistumista kuntatalouden sopeutustoimiin ja konserniohjeen noudattamista.

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa sisältäen riskien tunnistamista, arviointia ja seurantaa. Toimiva riskienhallinta edellyttää järjestelmällistä ja ennakoivaa tapaa tunnistaa, analysoida sekä hallita toimintaan liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia.

Kaupunkitasolla sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koordinoidaan riskienhallintaryhmän avulla. Riskienhallintaryhmän tehtävänä on laatia ja päivittää ohjeistus riskienhallinnasta ja sisäisestä valvonnasta, suunnitella koulutusta esihenkilöille ja henkilöstölle, laatia riskienhallintatyön arviointi- ja toimintamalli, koota kaupunkitason riskianalyysi ja määrittellä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan vuosittaiset painopisteet. Strategiset ja operatiiviset tavoitteet on määriteltävä valtuuston hyväksymässä talousarviossa. Riskienkartoitus ja analysointi on laadittu riskienhallintaryhmän toimesta. Merkittävimpien riskien hallintatoimenpiteet on laadittu. Ryhmä raportoi kaupungin johdolle merkittävimpien riskien ja epävarmuustekijöiden toteutumisesta sekä tehdyistä riskienhallintatoimenpiteistä. Riskienhallinnan raportointi on säännöllistä ja tehdään ohjeistuksen mukaisesti. Riskienhallintaryhmässä on ohjeistettu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteon tekemistä.

Sisäisen tarkastuksen järjestäminen

Sisäinen tarkastus on osa kaupunkikonsernin ohjaus- ja johtamisjärjestelmää, jota kaupunginhallitus ja kaupunginjohtaja käyttävät valvontatoimissaan. Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on – tutkia ja analysoida toimialojen toimintaa suhteessa tavoitteisiin, lainsäädäntöön, päätöksiin ja annettuun ohjeistukseen – tukea toimialoja tavoitteiden toteutumista uhkaavien riskien tunnistamisessa ja arvioida riskien hallintaa – tarkastaa sisäisen valvonnan toimivuutta – arvioida päätöksentekojärjestelmän toimivuutta ja toiminnan tuloksellisuutta. Sisäistä tarkastusta toteutetaan kaupunginjohtajan hyväksymän tarkastussuunnitelman mukaisesti.

Kuopion kaupungin sisäinen tarkastaja aloitti virassa 1.9.2023. Loppuvuoden tarkastussuunnitelmaan kirjattiin kaksi tarkastusta, jotka toteutettiin syksyn aikana; 1. Kuopion kaupungin luottokorttien käytöstä vuonna 2022 ja 2. lukiopalveluiden hankintojen tarkastus. Molemmista tarkastuksista laadittiin tarkastusraportit, joissa annettiin jatkosuosituksia toiminnan kehittämiseksi. Lisäksi Kulttuuri - ja liikuntapalveluiden vapaalippukäytännöistä ja niiden yhdenmukaistamiseksi teetettiin selvitys, jonka yhteenvetoraportti suosituksineen julkaistiin tammikuussa 2024. Sisäinen tarkastaja antoi ajankohtaisen tilannekatsauksen tarkastuslautakunnalle 26.10.2023. Lisäksi sisäinen tarkastus keskusteli kaupungin johtajan, kaupungin hallituksen sekä eri yksiköiden ja palvelualueiden kanssa tarpeista ja näkemyksistä yhteistyölle. Sisäinen tarkastaja toimii riskienhallintaryhmän jäsenenä.

Yhteenveto toimintayksiköiden selonteista

Hallinnossa vuonna 2023 tehtiin olennaisia päivityksiä kaupungin hallintosääntöön sekä mm. hankinta- ja talousohjeistuksiin. Palvelualueilla puolestaan laadittiin tai aloitettiin laatimaan vaadittuja muutoksia toimintasääntöihin ja tehtiin sisäisiä organisaatiojärjestelyjä toiminnan virtaviivaistamiseksi. Kaupungin vakuutukset kilpailutettiin vuoden 2023 aikana ja vakuutusten käytöstä ohjeistettiin esihenkilöitä ja henkilöstöä. Lisäksi investointien seurantaa ja raportointia sekä talouden ennakoitua kehitettiin edelleen. Tilintarkastajien tilikaudella tekemät havainnot huomioitiin ja tehtiin tarvittavat korjaustoimenpiteet. Kaupungin tietojärjestelmiä kehitettiin mm. ottamalla käyttöön uudistettu asianhallintajärjestelmä (D-10). Järjestelmien käyttöoikeuksia ja hallintaprosesseja parannettiin kertakirjautumisilla. Vuoden 2023 aikana Kuopion kaupungin häiriötilanteiden viestintäohjetta ja käytänteitä päivitettiin ja ohjeet toimitettiin kaikille häiriötilanneviestinnän avainhenkilöille. Myös kriisiviestintäohje päivitettiin ja valtuustotalon pelastussuunnitelmaa päivitetään parhaillaan.

Vuoden 2023 aikana kiinnitettiin huomiota erityisesti henkilöstön työhyvinvointiin. Tehtyjen henkilöstökyselyjen tulokset olivat pääsääntöisesti positiivisia. Henkilöstöresursseja pyrittiin varmistamaan rekrytointien lisäksi myös kehittämällä tietojärjestelmiä. Kaupungissa kiinnitettiin huomiota työhyvinvointiin ja sairauspoissaolojen hallintaan mm. ottamalla käyttöön työkykyjohtamisjärjestelmä (Aino). Työhyvinvoinnin kehittämiseksi järjestettiin työnohjausta, erilaisia tapahtumia ja ryhmämuotoista ohjausta. Kaupunki otti käyttöön uusille työntekijöille suunnatun henkilöstön perehdytysohjelman (Intro).

Osa kaupungin henkilöstöstä työskenteli vuoden aikana hybridimallilla. Etätöiden mahdollisuus koettiin myönteisenä joustavuutena. Monipaikkatyöskentelyn johtamiseen löydettiin toimivia käytäntöjä ja työympäristöjä järjestettiin uudelleen hybridityöskentelyyn sopivaksi.

Haltuun-kehittämishankkeen osana avainhenkilöiden sijaistus- ja varahenkilöjärjestelmää kehitettiin parantuneen henkilöstöresurssitilanteen ja toiminnallisten järjestelyjen ansiosta. Vuoden aikana kartoitettiin henkilöstön työnkuvia ja sijaisuuksia, mutta työ vaatii vielä jatkoseurantaa. Palvelualueilla laadittiin henkilöstösuunnitelmat ja esihenkilöille järjestettiin koulutusta.

Kaupunki otti lisäksi käyttöön ns. Ideapulputtamo -toimintamallin, jonka kautta henkilöstö voi matalalla kynnyksellä esittää kehittämistoimia keskusteltavaksi ja toimeenpantavaksi. Vuoden aikana kehittämisehdotuksia tuli useita, jotka myös etenivät toimeenpanoon. Mahdollisten epäkohtien esille tuomiseen kaupungilla oli henkilöstön käytössä ns. sisäinen ilmoituskanava (Whistleblowing), jossa työntekijä voi ilmoittaa väärinkäyttöepäilyistä anonyymisti. Tehtyjä ilmoituksia tuli vuoden aikana vain muutama ja ne hoidettiin menettelytapojen mukaisesti eteenpäin.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittäminen

Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa toteutetaan valtuuston 13.12.2021 hyväksymän Kuopion kaupunkikonsernin riskienhallintapolitiikka-asiakirjan ja hallituksen 23.5.2022 hyväksymän sisäisen valvonnan yleisohjeen pohjalta. Ohjeiden tavoitteena on mm. lisätä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan prosessien yhdenmukaisuutta. Lisäksi sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa on tarkoitus kehittää vuonna 2024 kaupunginjohtajan johtoryhmän linjaamien painopisteiden kautta; 1. Päivitetyn hankintaohjeistuksen noudattamisen seuranta ja valvonta, 2. Päivitettyjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeiden jalkautus ja erityisesti tunnistettujen riskien hallintatoimenpiteiden seuranta, 3. Henkilöstön saatavuus ja sijaisketjut. Lisäksi tytäryhteisöiltä edellytetään vastuullisuuden edistämistä ja vastuullisuusriskien hallintaa kaikessa toiminnassa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelytavat eivät ole olleet yhteneväiset, mutta prosessien yhdenmukaistaminen ja ohjeiden jalkautustyö on käynnistetty vuoden 2023 loppupuolella riskienhallintaryhmässä. Vuoden 2023 aikana riskienhallintaryhmän kokoonpanoa päivitettiin ja samalla käynnistettiin yksikkötasoisien toimenpiteiden arviointi. Jatkossa avainprosessien riskienkartoitusta ja analysointia kehitetään selkeämmäksi, riskienhallintatoimenpiteitä ja vastuuta kehitetään ja yhdistetään. Keskeisiksi kehittämiskohteiksi tuotiin esille myös mm. hankintakoulutus ja mentorointi.

Lisäksi sisäisten tarkastusten yhteydessä annettiin suosituksia luottokorttiohjeistuksen ja menettelytapojen päivittämiseksi sekä muistutettiin noudattamaan kaupungin hankintaohjeistusta ja pitämään huolta ajantasaisista hankintapäätöksistä ja -sopimuksista sekä tallentamaan asiakirjat asianhallintajärjestelmään.

Tarkastuksessa lisäksi suositeltiin, että kaupunkitasoiset ohjeet ja menettelytavat viranhaltijan sivutoimiluvan ja sivutoimi-ilmoituksen hakemiseen ja valvontaan päivitetään.

Kaupunginhallituksen kokonaisarvio

Arvioitaessa kaupunkikonsernin valvontaympäristöä kokonaisuutena, muodostaa se hyvän pohjan sisäiselle valvonalle. Valvonnan vastuut ja organisaatiotason kontrollit on määritelty kuntain edellyttämällä tavalla. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan resursseja vastuuta on vahvistettu rekrytoinnein sekä päivittämällä mm. kaupungin hallintosääntöä ja palvelualueiden toimintasääntöjä sekä sisäistä koordinaatiota.

Kaupunginhallitus toteaa toimielinten antamien selontekojen perusteella, että kaupungin hallintoa on hoidettu toimintaa velvoittavien lakien ja säännösten sekä hyvän hallinto- ja johtamistavan mukaisesti. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta on olennaisilta osiltaan toimivaa ja asianmukaisesti järjestetty, ja ne tuottavat kohtuullisen varmuuden toiminnan tuloksellisuudesta, lain ja hyvän hallintotavan mukaisuudesta, varojen ja omaisuuden turvaamisesta sekä johtamisen edellyttämän luotettavan toiminnallisen ja taloudellisen tiedon riittävydestä ja raportoinnin oikeellisuudesta.

1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tilikaudelle jaksotettujen tulojen riittävyys jaksotettuihin menoihin osoitetaan tuloslaskelman välitulosten eli toimintakatteen, vuosikatteen ja tilikauden tuloksen avulla. Arvioinnissa käytetään lisäksi tuloslaskelman eristä ja välitulokista laskettuja tunnuslukuja. Kustakin tuloslaskelman erästä esitetään vastaava tieto neljältä edelliseltä tilikaudelta (vertailutieto). Tuloslaskelmassa ovat mukana ydinkaupungin ja taseyksiköiden ulkoiset tulot ja menot tuloslaskelmaveriteittäin yhdisteltyinä. Tuloslaskelmassa sisäiset erät eliminoidaan, mistä syystä tilinpäätöksessä esitettävissä talousarvion toteutusvertailun tiedoissa ja ulkoisen tuloslaskelman euromäärissä on eroja. Vertailutiedoissa on olennaista havaita kuntien sote- ja pelastustoimintojen siirtyminen hyvinvointialueille vuosien 2022 ja 2023 välillä. Tästä syystä vertailuissa ei ole mielekasta käyttää prosenttimuutoksia 2023 tilinpäätöksen sisältöä selostettaessa.

Toimintatuotot, valmistus omaan käyttöön ja toimintakulut

Toimintatuotot olivat yhteensä 111,5 milj. euroa. Toimintatuottojen kertymässä keskeisimpiä eriä olivat joukkoliikenteen lipputulot, erilaiset liikunta- ja kulttuuritoimen pääsylipputulot sekä kaupunkiympäristön palvelualueen maksutulot. Käyttöomaisuuden myyntivoittoa kertyi 7,8 milj. euroa, mikä oli 0,5 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuonna. Toimintatuotot kattoivat toimintakuluista 27,3 %, kun edellisenä vuonna tunnusluku oli 19,9 %.

Valmistus omaan käyttöön oli 0,9 milj. euroa. Valmistus omaan käyttöön on tuloslaskelman oikaisua, jolla omaan käyttöön valmistuksen vaikutus eliminoidaan tilikauden tulokseen silloin, kun taseeseen kirjatun hyödykkeen valmistuksen menoja sisältyy tuloslaskelman menoihin.

Toimintakulujen toteutuma oli -408,7 milj. euroa. Toimintakuluista suurimman osuuden muodostivat henkilöstömenot, kun aikaisemmin palvelujen ostot olivat merkittävin menoerä. Henkilöstömenoihin vaikuttivat kunta-alan palkkatarkaisut, joiden vaikutuksesta menot kasvoivat noin 6,7 milj. euroa ja pelastuslaitoksen varallaolokorvauksiin tehty menovaraus, joka puolestaan lisäsi kertaluontoisesti henkilöstömenoja 6,5 milj. euroa.

Avustuksia maksettiin yhteensä 24,3 milj. euroa. Työmarkkinatuen kuntaosuutta maksettiin 12,1 milj. euroa ja lasten kotihoidontukea 4,4 milj. euroa.

Toimintakate

Toimintakate eli toimintatuottojen ja -kulujen erotus osoittaa paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Toimintakate oli -296,3 milj. euroa.

Verotulot ja valtionosuudet

Verotulokertymä oli 308,1 milj. euroa, hyvinvointialueiden rahoitukseen kunnilta siirtyi merkittävä määrä verotuloja, kun kaikkien kuntien veroprosentteja laskettiin 12,64 %-yksiköllä sekä kuntien jako-osuutta yhteisöverosta noin kolmanneksen. Verotulokertymän vertailtavuutta heikentää vielä vuoden 2022 veroprosentilla tilitetyt nk. verohännät, jotka olivat kertaluontoisia eriä. Kuopion kaupungille niiden vaikutus kunnallisveroon oli noin 25 milj. euroa. Valtionosuudet olivat 40,1 milj. euroa. Peruspalvelujen valtionosuusperusteiden muututtua ratkaisevasti vain nuoria ikäluokkia suosivaksi ja hyvinvointialueiden rahoitukseen liittyvien kuntien valtionosuuden negatiivisten erien vuoksi kaupungin valtionosuus pieneni yli 200 milj. euroa vuodesta 2022. Tarkemmat erittelyt verotulojen ja valtionosuuksien kertymistä ja kehityksestä on esitetty edellä kohdassa 1.1.4.

Verotulot ja valtionosuudet eli verorahoitus olivat yhteensä 348,1 milj. euroa.

Rahoitustuotot ja -kulut

Korkotuotot kasvoivat 1,3 milj. euroa ja olivat 12,2 milj. euroa. Korkotason nousun myötä korkotuloja kertyi myös maksuliikennetileiltä, vastaavasti myös korkomenoja. Rahoitustuotoissa näkyy hyvä osinkokertymä 5,2 milj. euroa. Taksomaksuja saatiin 0,6 milj. euroa, joka oli edellisvuoden tasoa. Korkotason noustua korkokuluja kirjattiin 4,2 milj. euroa enemmän pitkäaikaisista lainoista, joissa suojaustoimenpiteillä saatiin kokonaiskorkorasitusta alennettua. Muihin rahoituskuluihin kirjattiin pelastuslaitoksen varallaolokorvauksiin liittyvien viivästyskorkojen arvioitu osuus 3,7 milj. euroa pakollisesta menovarauksesta.

Vuosikate, poistot ja arvonalentumiset sekä satunnaiset erät

Vuosikate osoittaa tulo- ja meno-erät, jotka jäävät käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen välitulos arvioitaessa tulo- ja meno-erät riittävyyttä lyhyellä aikavälillä.

Vuosikatetta kertyi tilikaudella 56,7 milj. euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna vuosikate parani 12,2 milj. euroa. Vuosikate oli 2,5 milj. euroa suurempi kuin suunnitelman mukaiset poistot. Vuosikate kattaa poistoista 104,2 %, kun edellisenä vuonna luku oli 90,9 %, Kunnan tulo- ja meno-erät voidaan katsoa olevan riittävä, jos poistot kattavat pitkällä aikavälillä keskimääräiset poistonalaisten investointien. Asukaskohtainen vuosikate oli 457 euroa ja se parani 94 euroa/asukas edellisestä vuodesta.

Suunnitelman mukaisia poistoja oli 54,2 milj. euroa, 5,2 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Arvonalentumisia kirjattiin 0,2 milj. euroa. Satunnaisia erä ei ollut.

Tilikauden tulos ja tilikauden alijäämä

Tilikaudelle kohdistuvien tulojen ja menojen erotuksesta muodostuu tilikauden tulos. Vuoden 2023 tilikauden tulos oli 2,3 milj. euroa. Tuloslaskelmassa tilikauden tuloksen jälkeiset tuloksen käsittelyerät ovat poistoeron sekä varausten ja rahastojen muutoksia. Poistoeron vähennyksiä kirjattiin tilikaudelle 0,047 milj. euroa.

Vuoden 2023 tilikauden ylijäämäksi muodostui 2,3 milj. euroa. Edellisenä vuonna tilikausi oli alijäämäinen -4,3 milj. euroa.

TULOSLASKELMA

Sisältää liikelaitokset ja taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

milj. euroa

	2019	2020	2021	2022	2023
Toimintatuotot	186,7	165,0	187,7	190,2	111,5
Valmistus omaan käyttöön	24,3	17,7	2,7	1,0	0,9
Toimintakulut	-871,0	-872,2	-896,3	-954,1	-408,7
TOIMINTAKATE	-660,0	-689,6	-705,9	-762,8	-296,3
Verotulot	464,0	486,2	524,2	549,6	308,1
Valtionosuudet	203,3	248,5	230,8	244,7	40,1
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	7,4	11,1	10,9	10,9	12,2
Muut rahoitustuotot	5,0	5,0	5,2	5,8	6,0
Korkokulut	-3,2	-3,9	-4,1	-3,5	-9,1
Muut rahoituskulut	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-4,3
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	9,2	12,1	12,0	13,1	4,8
VIOSIKATE	16,5	57,2	61,1	44,5	56,7
Poistot ja arvonalentumiset	-54,6	-47,8	-48,8	-49,0	-54,4
Satunnaiset erät	92,9	9,2	0,0	0,0	0,0
TILIKAUDEN TULOS	54,7	18,6	12,3	-4,5	2,3
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	54,9	19,2	12,5	-4,3	2,3

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2019	2020	2021	2022	2023
Toimintatuotot / Toimintakulut, % = 100 * Toimintatuotot / Toimintakulut	21,4	18,9	20,9	19,9	27,3
Vuosikate / Poistot, % = 100 * Vuosikate / Poistot ja arvonalentumiset	30,2	119,6	125,3	90,9	104,2
Vuosikate, €/asukas	138	476	503	363	457
Asukasmäärä	119 282	120 210	121 543	122 594	124 011

1.3.2 Toiminnan rahoitus

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana kuvataan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoituslaskelman ja sen tunnuslukujen tehtävänä on osoittaa rahoituksen riittävyyttä. Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen toiminnan rahoituksen ja investointien nettomäärä ja rahoitustoiminnan eli anto- ja ottolainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutosten nettomäärä. Näiden nettomäärien erotus osoittaa kunnan rahavarojen muutoksen tilikaudella.

Eri yksiköiden väliset sisäiset erät on rahoituslaskelmassa eliminoitu.

Toiminnan ja investointien rahavirta

Vuosikate oli 56,7 milj. euroa, mikä on 12,2 milj. euroa parempi kuin edellisvuonna. Vuosikatetta oikaistaan toiminnan rahavirtaa laskettaessa satunnaisilla erillä ja tulo-rahoituksen korjauksilla, joista pääosa koostuu käyttöomaisuuden myyntivoitoista. Satunnaisia eriä ei toimintakertomusvuonna ollut. Tulo-rahoituksen korjaukset olivat 3,2 milj. euroa, kun ne edellisenä vuonna olivat -4,1 milj. euroa. Korjaukseen vaikuttaa pakollisen menovarauksen lisäys, koska se ei ole kassasta maksua varauksen kirjaamisvuonna.

Toiminnan rahavirta oli 59,8 milj. euroa ja se parani 19,4 milj. euroa edellisestä vuodesta. Luku osoittaa, paljonko varsinainen toiminta on tuottanut tilikauden aikana rahavaroja käytettäväksi investointeihin ja lainan lyhennyksiin.

Investointimenot olivat 92,8 milj. euroa, kun ne vuotta aikaisemmin olivat 105,4 milj. euroa. Tästä ydinkaupungin bruttoinvestointien määrä oli 48,6 milj. euroa ja Tilapalvelujen 44,1 milj. euroa. Rahoitusosuuksia investointimenoihin saatiin eri viranomaisilta 1,9 milj. euroa, mikä on viimeaikaista tasoa. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuloja eli omaisuuden myyntituloja kirjattiin 9,8 milj. euroa. Suurimmat luovutustulot kertyivät Mölymäen kehittämiseen liittyvistä maanvaihdosta.

Investointien rahavirta oli 81,1 milj. euroa negatiivinen. Investointien rahavirta kuvaa investointeihin käytetyn ja omaisuuden myynnistä saatujen tuottojen vaikutusta rahavaroihin.

Investointien vuoden 2023 tulo-rahoitusprosentiksi, joka lasketaan vuosikatteen ja investointien omahankintamenon suhteesta, muodostui 62,3 %. Tunnusluku kertoo, mitä investointien omahankintamenosta on kyetty rahoittamaan tulo-rahoituksella, loppu on rahoitettu omaisuuden myynnillä, kassavaroilla ja lainanotolla. Edellisenä vuonna tunnusluku oli 43,4 %. Tunnusluvun paranemiseen vaikuttivat sekä vuosikatteen koheneminen että investointimäärän pienehtäminen.

Toiminnan ja investointien rahavirta oli yhteensä 21,3 milj. euroa negatiivinen, kun se vuotta aikaisemmin oli 51,0 milj. euroa negatiivinen.

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta on -25,0 milj. euroa, edellisenä vuonna se oli -38,7 milj. euroa negatiivinen. Tunnusluvun avulla voidaan seurata investointien omahankintamenon toteutumista pidemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilikautena on positiivinen. Kuopion kaupungin osalta vuonna 2023 omahankintamenon vaatimus ei täyttynyt. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi. Negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa.

Rahoituksen rahavirta

Antolainojen lisäys 0,2 milj. euroa, joka muodostui liittymämaksusaamisista. Kaupungille maksettiin takaisin antolainoja 6,7 milj. euroa, antolainat vähenivät siten nettomääräisesti 6,5 milj. eurolla.

Uutta pitkäaikaista lainaa nostettiin 70,0 milj. euroa ja lyhennettiin 59,8 milj. eurolla. Lainakannan nettolisäys oli 10,4 milj. euroa, kun lainamäärä kasvoi edellisvuonna 16,4 milj. euroa.

Rahoituslaskelman tunnusluku laskennallinen lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa tuloslaskelman vuosikatteeseen lisätään korkokulut ja jossa saatu summa jaetaan korkokulujen ja laskennallisten lainanlyhennysten summalla. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla taseen lainamäärä kahdeksalla. Raja-arvona on 0,8, jonka alle oleva luku kuvaa kunnan erittäin vaikeaa taloudellista asemaa. Tuossa tilanteessa lainojen hoitoon käytettävissä oleva tulo-rahoitus riittäisi vain 80 prosenttisesti laskennallisiin lainojen lyhennyksiin ja korkokuluihin. Kriisikuntakriteeristöissä tarkastellaan konsernin tunnuslukua. Viime vuodelta Kuopion kaupungin laskennallinen lainanhoitokate oli 1,0

ja edellisvuonna se oli 0,8. Vuosikatteen koheneminen vaikutti tässäkin sekä lainamäärän maltilliseksi jäänyt lisäys, joten tunnusluvun arvo parani.

Taseen oman pääoman erän muutoksia ei ole ollut. Vuoden 2023 osalta on todettava, että hyvinvointialuesiirron aiheuttamia muutoksia ei näytetä rahoituslaskelmavaikutteisesti. Vuoden 2023 ensimmäiselle päivälle on muodostettu uusi avaava tase, jonka suhteen hyvinvointialueuudistuksen voimaanpanolainsäädännön mukaiset omaisuus- ja pääomaerät esitetään alkusaldojen muutoksina. Ne eivät ole olleet luonteeltaan vuoden 2023 liiketapahtumia.

Muut maksuvalmiuden muutokset olivat yhteensä 13,7 milj. euroa negatiiviset, kun ne edellisenä vuonna olivat 17,1 milj. euroa positiiviset. Saamisten määrä kasvoi 22,7 milj. euroa. Korottomat velat vähenivät 32,2 milj. euroa, jossa suurin selittävä tekijä oli hyvinvointialueelle siirtyneiden palvelujen aiheuttama volyyminmuutos mm. alv-velkaan sekä ennakonpidätys- ja eläkemaksuvelkaan.

Rahavarojen muutos

Rahoituksen rahavirta oli yhteensä 3,1 milj. euroa positiivinen. Rahavarat pienenevät vuoden ensimmäisen ja viimeisen päivän tilanteen erotuksena 18,2 milj. euroa ja olivat vuoden 2023 lopussa 94,5 milj. euroa. Kassan riittävyys vuoden lopussa oli 60 päivää, vuotta aikaisemmin se oli 23 päivää vähemmän. Kassan riittävyyteen on vaikuttanut kaupungin nykyisten toimintojen tilikauden aikaisten kassasta maksujen pienentyneet volyymit, selkeimmin toimintakuluissa.

Rahavaroihin luetaan tilikaudesta 2023 lähtien kaupungin konsernitilien koko saldo. Kaupunki osoittaa tähän liittyen saamis- ja velkaerissä kuinka paljon tytäryhtiölle kuuluvilla konsernitilin alatileillä on joko negatiivista tai positiivista saldoa. Vertailuvuosien euromäärät ja tunnusluvut on muutettu vastaamaan tätä kirjauskäytäntöä.

RAHOITUSLASKELMA

Sisältää liikelaitokset ja taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

milj. euroa

	2019	2020	2021	2022	2023
Toiminnan ja investointien rahavirta					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	16,5	57,2	61,1	44,5	56,7
Satunnaiset erät	92,7	9,2	0,0	0,0	0,0
Tulorahoituksen korjaukset	-97,7	-12,8	-17,4	-4,1	3,2
Toiminnan rahavirta yhteensä	11,5	53,7	43,7	40,4	59,8
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-123,2	-81,7	-81,8	-105,4	-92,8
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1,7	2,9	2,4	2,8	1,9
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	184,7	18,3	15,0	11,2	9,8
Investointien rahavirta yhteensä	63,1	-60,4	-64,3	-91,4	-81,1
Toiminnan ja investointien rahavirta yhteensä	74,6	-6,8	-20,7	-51,0	-21,3
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäys	-125,8	-6,6	-0,3	-0,5	-0,2
Antolainasaamisten vähennys	4,5	2,5	6,9	7,0	6,7
Antolainauksen muutokset yhteensä	-121,4	-4,1	6,5	6,5	6,5
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	105,0	115,0	40,0	70,0	70,0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-51,7	-51,8	-62,9	-53,6	-59,8
Lyhytaikaisten lainojen muutos	56,2	12,3	-20,6	-4,1	0,1
Lainakannan muutokset yhteensä	109,5	75,5	-43,5	12,3	10,4
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	0,0	4,0	-0,2	-0,5	-4,9
Vaihto-omaisuuden muutos	0,3	0,2	0,0	0,0	0,6
Saamisten muutos	2,6	4,0	-13,6	2,2	22,7
Korottomien velkojen muutos	-14,7	3,8	-4,2	15,5	-32,2
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	-11,8	12,1	-18,0	17,1	-13,7
Rahoituksen rahavirta yhteensä	-23,7	83,5	-55,0	35,9	3,1
Rahavarojen muutos	50,9	76,7	-75,7	-15,0	-18,2
Rahavarojen muutos					
Rahavarat 31.12.	126,8	203,5	127,7	112,7	94,5
Rahavarat 1.1.	75,9	126,8	203,5	127,7	112,7
Muutos	50,9	76,7	-75,7	-15,0	-18,2

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2019	2020	2021	2022	2023
INVESTOINNIT					
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, milj. €	40,9	37,9	19,4	-38,7	-25,0
Investointien tulo-rahoitus, %	13,6	72,7	77,0	43,4	62,3
= 100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno					
Laskennallinen lainanhoitokate	0,4	1,0	1,1	0,8	1,0
= (Vuosikate + Korkomenot) / (Korkomenot + Laskennalliset lainanlyhennykset)					
MAKSUVALMIUS					
Rahavarat 31.12., milj. €	126,8	203,5	127,7	112,7	94,5
= Rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset					
Kassastamaksut / vuosi, milj. €	1 175,0	1 016,2	1 045,4	1 117,0	572,6
Toimintakulut	871,0	872,2	896,3	954,1	408,6
Korkokulut	3,2	3,9	4,1	3,5	9,1
Muut rahoituskulut	0,1	0,1	0,1	0,1	4,3
Investointimenot	123,2	81,7	81,8	105,4	92,8
Antolainojen lisäys	125,8	6,6	0,3	0,5	0,2
Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)	51,7	51,8	62,9	53,6	57,8
Kassan riittävyys, pv	39	73	45	37	60
= 365 pv * Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella					
Asukasmäärä	119 282	120 210	121 543	122 594	124 011

1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat kunnan omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta. Tase sisältää myös taseyksiköiden vastaavat erät. Sisäiset erät on eliminoitu. Kuopion kaupungin taseen loppusumma oli 1.203,9 milj. euroa 31.12.2023, mikä on 78,9 milj. euroa pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Muutoksessa näkyy hyvinvointialuesiirtymän vaikutus omaisuuteen, omaan pääomaan ja saamis- ja velkaeriin.

Vastaavaa

Taseen vastaavaa puolen olennaisimmat muutokset liittyvät hyvinvointialueelle siirtyneiden omaisuuserien kokonaisuuteen. Kaupungin taseesta poistui kuntayhtymäosuuksia, koneita ja kalustoa sekä muita omaisuuseriä 66,5 milj. euron arvosta. Taseen muutoksia aiheuttavat myös investointihankkeiden eteneminen joko valmiiksi tai jäämällä keskeneräisiksi vuoden vaihteen tilanteessa. Rakennusten tasearvo on kasvanut noin 7,4 milj. eurolla, mitä selittää suu- relta osin Riistaveden monitoimijatalon valmistuminen. Vuosittaiset poistot vastaavasti pienentävät omaisuuseriä.

Vaihtuvien vastaavien muutoksissa olennaisin on rahojen ja pankkisaamisten väheneminen 18,2 milj. eurolla. Tämä johtuu pitkälti kaupungin konsernitilillä olevien varojen muutoksesta.

Vastattavaa

Taseen vastattavaa puolella hyvinvointialuesiirtymän vuoksi osuudet kuntayhtymiin poistuivat kaupungin taseesta ja kaupungilta siirtyneen henkilöstön lomapalkkavelka kirjattiin peruspääomaa vastaan. Peruspääoma pieneni 45,5 milj. euroa. Vertailuvuosia 2019–2021 ovat leimanneet konsernijärjestelyistä syntyneet satunnaiset myyntivoitot, joilla on ollut merkitystä ylijäämän syntymiseen.

Kaupungin omavaraisuusaste oli 47,9 %. Tunnusluku on ollut koko viiden vuoden vertailuajanjakson alle 50 %. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

Pakollisten varausten määrää kasvattaa varautuminen pelastuslaitoksen varallaolokorvauksiin. Toimeksiantojen pääomat olivat 5,7 milj. euroa ja ne vähenivät edellisvuodesta 3,2 milj. eurolla. Muutoksessa näkyy hyvinvointialueen toiminnaksi mm. lastensuojeluun liittyneet siirtyneet pääomat.

Vieraan pääoman tasearvo pieneni 42,5 milj. eurolla. Vähennyksen aiheuttivat osto- ja siirtovelat, joissa näkyy hyvinvointialuesiirtymän aiheuttama volyyminmuutos mm. alv-, ennakonpidätys- ja eläkemaksuveloissa. Kaupungin lainakannan kasvu oli 10,4 milj. euroa, joka merkitsi 33 euroa/asukas lisäystä. Kaupungin lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan sisältyy konsernitilillä olevien tytäryhtiöiden varojen saldo vuoden viimeisenä päivänä. Tämä kirjauskäytännön muutos on toteutettu takautuvasti myös vertailuvuosien taseen eriin ja tunnuslukuihin.

Suhteellinen velkaantuneisuus heikkeni ja se oli 131,2 %. Tunnusluku kertoo, kuinka paljon käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisin maksuun. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista. Tunnusluvun arvo käytännössä tuplaantui hyvinvointialuesiirtymässä, koska velat jäivät kuntiin ja verotuloista ja valtionosuuksista puolestaan siirtyi merkittävä määrä hyvinvointialueiden rahoitukseen. Mitä pienempi tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Vuoden 2023 tunnusluku kertoo, että käyttötuloja tarvittaisiin toteutunutta yli 30 % enemmän, jotta tulorahoitus riittäisi velkojen takaisinmaksuun.

Kuopion lainakannan kehitys 2019–2023

	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TP 2023
Lainakanta, milj. €	487,9	563,4	519,8	532,1	542,5
Lainamäärän muutos, milj. €	109,5	75,5	-43,6	12,3	10,4
Lainamäärän muutos, %	28,9	15,5	-7,7	2,4	2,3
Lainat, € /as	4 090	4 687	4 277	4 341	4 374
Lainamäärän muutos, €/as	1 199	597	-410	64	33

TASE

Sisältää liikelaitokset ja taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

milj. euroa

VASTAAVAA	2019	2020	2021	2022	2023
A PYSYVÄT VASTAAVAT					
I Aineettomat hyödykkeet					
Aineettomat oikeudet	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0
Tietoliikenneohjelmat	0,4	0,1	0,1	0,0	0,0
Muut pitkävaikutteiset menot	1,9	1,2	1,4	2,2	1,6
	2,3	2,1	1,6	2,3	1,7
II Aineelliset hyödykkeet					
Maa- ja vesialueet	130,0	130,9	132,2	135,3	148,5
Rakennukset	214,7	229,7	230,5	256,6	264,0
Kiinteät rakenteet ja laitteet	99,7	107,3	104,1	122,7	130,3
Koneet ja kalusto	15,2	14,1	15,2	16,9	12,4
Muut aineelliset hyödykkeet	2,2	2,4	2,8	3,2	3,3
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	28,3	29,5	58,9	51,2	57,7
	490,1	513,9	543,7	585,9	616,2
III Sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet	276,7	279,6	277,8	284,6	222,3
Muut lainasaamiset	256,7	260,8	254,0	247,1	240,5
Muut saamiset	1,9	1,9	2,1	2,6	2,7
	535,3	542,3	534,0	534,4	465,5
Pysyvät vastaavat yhteensä	1 027,7	1 058,3	1 079,3	1 122,5	1 083,4
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT					
Valtion toimeksiantojen varat	0,2	1,2	1,6	2,1	3,5
Lahjoitusrahastojen varat	0,3	0,3	0,3	0,3	0,6
	0,6	1,6	1,9	2,4	4,1
C VAIHTUVAT VASTAAVAT					
I Vaihto-omaisuus					
Aineet ja tarvikkeet	0,9	0,7	0,7	0,8	0,2
II Saamiset					
Pitkäaikaiset saamiset					
Myyntisaamiset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lainasaamiset	0,6	0,6	0,6	0,6	0,0
Muut saamiset	2,3	2,5	2,5	0,5	0,5
	3,0	3,1	3,1	1,0	0,5
Lyhytaikaiset saamiset					
Myyntisaamiset	9,1	7,6	8,0	11,9	4,3
Lainasaamiset	0,2	0,2	0,2	0,2	1,0
Muut saamiset	12,3	7,9	7,8	9,2	4,5
Siirtosaamiset	12,4	14,2	27,5	22,2	11,5
	34,0	29,9	43,5	43,4	21,3
Saamiset yhteensä	37,0	33,0	46,6	44,5	21,8
IV Rahat ja pankkisaamiset	126,8	203,5	127,7	112,7	94,5
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	164,7	237,2	175,1	157,9	116,4
VASTAAVAA	1 193,0	1 297,1	1 256,3	1 282,8	1 203,9

VASTATTAVAA	2019	2020	2021	2022	2023
A OMA PÄÄOMA					
Peruspääoma	432,4	432,4	432,4	432,4	386,9
Arvonkorotusrahasto	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Muut omat rahastot	1,1	0,7	0,7	0,7	0,7
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	102,1	157,1	176,2	188,7	184,4
Tilikauden yli-/alijäämä	54,9	19,2	12,5	-4,3	2,3
	590,6	609,4	621,9	617,5	574,3
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET					
Poistoero	0,7	0,5	0,4	0,2	0,0
	0,7	0,5	0,4	0,2	0,0
C PAKOLLISET VARAUKSET					
Eläkevaraukset	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Muut pakolliset varaukset	5,3	6,5	1,0	4,3	14,5
	5,5	6,7	1,2	4,5	14,7
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT					
Valtion toimeksiannot	0,4	5,2	5,1	5,0	4,7
Lahjoitusrahastojen pääomat	1,0	1,0	0,9	0,8	1,0
Muut toimeksiantojen pääomat	2,3	2,6	2,9	3,1	0,0
	3,7	8,7	8,9	8,9	5,7
E VIERAS PÄÄOMA					
I Pitkäaikainen					
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	346,5	396,6	383,0	394,9	405,5
Saadut ennakot	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5
Muut velat ja liittymismaksut	0,1	0,0	0,2	0,2	0,0
	346,6	396,6	383,2	395,1	407,0
II Lyhytaikainen					
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	49,8	62,9	53,6	58,1	57,8
Lainat muilta luotonantajilta	91,6	103,9	83,2	79,1	79,3
Saadut ennakot	4,9	9,0	8,3	8,2	3,3
Ostovelat	32,5	36,4	38,2	39,3	23,0
Muut velat	15,4	15,1	13,9	15,7	8,0
Siirtovelat	51,6	47,8	43,6	56,2	30,9
	245,8	275,1	240,8	256,7	202,2
Vieras pääoma yhteensä	592,4	671,7	624,0	651,8	609,2
VASTATTAVAA	1 192,9	1 297,1	1 256,3	1 282,8	1 203,9

TASEEN TUNNUSLUVUT	2019	2020	2021	2022	2023
Omavaraisuusaste, %	49,8	47,4	49,9	48,5	47,9
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	68,8	73,7	65,3	65,4	131,2
Kertynyt yli-/alijäämä, milj. €	157,1	176,2	188,7	184,4	186,7
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	1 317	1 466	1 553	1 504	1 506
Lainakanta 31.12., milj. €	487,9	563,4	519,8	532,1	542,5
Lainat euroa/asukas	4 090	4 687	4 277	4 341	4 374
Lainat ja vuokravastuut 31.12., milj. €	570,6	643,6	597,2	636,0	619,0
Lainat ja vastuut, €/asukas	4 783	5 354	4 913	5 188	4 991
Lainasaamiset 31.12., milj. €	256,7	260,8	254,0	247,1	240,5
Asukasmäärä	119 282	120 210	121 543	122 594	124 011

Omavaraisuusaste, %

= $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Lainat ja vuokravastuut 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat}) + \text{Vuokravastuut}$

1.5 Kunnan kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulojen ja -menojen laskelma laaditaan tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat ja joissa taseyksikkö on yhdistelty rivi riviltä. Kokonaistulo ja -meno -käsitteet kattavat laskelmassa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

KUNNAN KOKONAISTULOT JA -MENOT

Sisältää taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

TULOT	2023		2022	
	1000 €	%	1000 €	%
Toiminta				
Toimintatulot	111 524	20,0	190 249	17,6
Verotulot	308 069	55,2	549 551	50,9
Valtionosuudet	40 061	7,2	244 657	22,6
Korkotulot	12 188	2,2	10 888	1,0
Muut rahoitustulot	5 997	1,1	5 769	0,5
Satunnaiset tuotot	0	0,0	0	0,0
Tulorahoituksen korjauserät				
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	-7 832	-1,4	-7 293	-0,7
Investoinnit				
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 863	0,3	2 776	0,3
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	9 808	1,8	11 175	1,0
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten vähennykset	6 658	1,2	6 954	0,6
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	70 000	12,5	70 000	6,5
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	134	0,0	-4 068	-0,4
Kokonaistulot yhteensä	558 470	100,0	1 080 657	100,0

MENOT	2023		2022	
	1 000 €	%	1 000 €	%
Toiminta				
Toimintamenot	408 696	72,4	954 076	85,6
- Valmistus omaan käyttöön	-880		-996	
Korkomenot	9 078	1,6	3 465	0,3
Muut rahoitusmenot	4 281	0,8	56	0,0
Satunnaiset menot		0,0		0,0
Tulorahoituksen korjauserät				
+/- Pakollisten varausten muutos	-10 223	-1,8	-3 218	-0,3
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustappiot	-767	-0,1	-9	0,0
Investoinnit				
Investointimenot	92 757	16,5	105 355	9,5
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten lisäykset	176	0,0	473	0,0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	59 777	10,6	53 603	4,8
Lyhytaikaisten lainojen vähennys	0	0,0		0,0
Kokonaismenot yhteensä	562 896	100,0	1 112 804	100,0

Erotus

-4 425

-32 147

1.6 Kuntakonsernin toiminta ja talous

1.6.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty 19 osakeyhtiötä ja kaksi kuntayhtymää. Kaksi tytäryhteisöä muodostaa alakonsernin, jossa on yhteensä neljä tytäryhteisöä. Lisäksi tilinpäätökseen on yhdistelty yksi osakkuusyrittäjä.

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä ja Vaalijalan kuntayhtymä ovat siirtyneet osaksi hyvinvointialuetta, eivätkä enää sisälly Kuopion kaupungin konsernilaskelmiin. Istekki Oy:tä ja Kys Invest Oy:tä ei enää yhdistellä konsernitilinpäätökseen sairaanhoitopiirin välillisen omistuksen poistuttua konsernilaskennasta. Konsernin omistusosuus Serfica Oy:ssä ja Järvisuodun Työterveys Oy:ssä on laskenut sairaanhoitopiirin välillisen omistuksen poistuttua konsernilaskennasta.

Yksityiskohtainen luettelo konsernitilinpäätökseen yhdistellyistä ja yhdistelemättä jätetyistä osakkuusyrittäjistä on tilinpäätöksen liitetiedoissa.

1.6.2 Konsernin toiminnan ohjaus

Kuntalain 46 §:n mukaan omistajaohjauksella tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla kunta omistajana tai jäsenenä aktiivisesti myötävaikuttaa yhtiön tai muun yhteisön hallintoon ja toimintaan. Konsernin johdon muodostavat kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus, kaupunginhallituksen omistajaohjausjaosto, kaupunginjohtaja, kaupunkiympäristön apulaiskaupunginjohtaja ja talousjohtaja. Konsernin johdon eri toimielinten tehtävistä on säädetty kuntalaissa ja määrätty kaupungin hallintosäännössä.

Konsernin toiminnanohjaus ja valvonta toteutetaan kaupunginvaltuuston 9.9.2019 hyväksymien konserniohjeen ja omistajapolitiikan periaatteiden mukaisesti.

Konserniohjeiden tavoitteena on tehostaa kaupunkikonsernin johtamisen edellytyksiä siten, että kaupunkikonsernia ja kaupungin muuta toimintaa voidaan johtaa kokonaisuutena yhtenäisin periaattein ja kaupunkikonsernin kokonaisuus huomioon ottaen. Kaikki kaupunkikonserniin kuuluvat tytäryhteisöt noudattavat toiminnassaan konserniohjetta. Osakkuusyhteisöissä kaupungin edustajien tulee pyrkiä siihen, että konserniohjeen periaatteita noudatetaan myös näissä yhteisöissä. Kuntayhtymien omistajaohjauksesta annetaan tarvittaessa erillisiä ohjeita.

1.6.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Koko konsernia koskeva olennainen muutos oli sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen siirtyminen kokonaisuudessaan pois kaupunkikonsernista hyvinvointialueelle. Osa konserniyhtiöistä on yhteisomistettuja hyvinvointialueen kanssa, joten muutos on vaikuttanut konsernitasolla sekä emoon että tytäryhteisöihin.

Hyvinvointialueuudistus on merkinnyt käytännössä emokaupungin taloudellisen volyymin merkittävää alenemista. Samalla tämä tarkoittaa konsernitasolla sitä, että konserniyhteisöjen osuus konsernin taloudesta on kasvanut merkittävästi paitsi taloudellisten rahavirtojen, myös riskienhallinnan näkökulmasta.

1.6.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Konsernissa on valmistauduttu hyvin toimintaympäristön muutoksiin mm. yhtiö- ja omaisuusjärjestelyin. Toteutetut yhdistämiset ja yritysjärjestelyt parantavat konserniyhteisöjen toimintaedellytyksiä ja turvaavat siten entistä kilpailukykyisemmän ja ajanmukaisemman palvelutuotannon niin kuntalaisille, asiakkaille kuin omistajille. Konserniyhteisöjen taloudellisen aseman arvioidaan pysyvän vakaana myös tulevina vuosina. Kaupungin talouden tasapainotusohjelma käsittää myös konsernin tuottamat palvelut, konsernirakenteen ja tuloutustason. Konsernia koskevat tavoitteet tarkentuvat kevään 2024 kuluessa omistajapolitiittisissa linjauksissa ja talouden tasapainotusohjelman toimenpiteiden myötä.

Energian hinta, palvelujen ja tarvikkeiden hintakehitys sekä globaalit logistiikkaketjujen muutokset, jotka vaikuttavat sekä hintoihin että saatavuuteen nousevat keskiöön arvioitaessa konsernin tulevaa kehitystä. In-house -yhtiöitä koskevia linjauksia on tarkasteltava kunkin yhtiön toimintaedellytysten kannalta erikseen toiminta- ja sääntely-ympäristön muutokset huomioiden. Konsernin suurimpien investoijien investointitaso tulee säilymään.

1.6.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Toimivallan ja vastuunjako konserniohjauksessa

Kaupunginvaltuusto määrittelee ja hyväksyy kaupungin tavoitteet ja sen mukaiset omistajapolitiikan linjaukset ja omistajapolitiikan. Kaupunginvaltuusto päättää omistajapolitiikan periaatteista ja hyväksyy konserniohjeet. Kaupunginvaltuusto hyväksyy vuosittain talousarviossa merkittävimmille kaupunkikonserniin kuuluville yhteisöille toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet.

Kaupunginhallitus johtaa kaupunkikonsernia ja valvoo, että konserniin kuuluvat yhteisöt toimivat asetettujen tavoitteiden ja omistajapolitiikan linjausten mukaisesti. Kaupunginhallitus antaa konsernihallintoa koskevia ohjeita.

Kaupunginhallituksen omistajaohjausjaosto ohjaa ja valvoo kaupungin omistamien tai määräysvallassa olevien yhteisöjen toimintaa. Jaosto nimeää kaupungin edustajat yhteisöjen yhtiö-, yhtymä- ja vuosikokouksiin ja valitsee kaupungin edustajat kaupungin organisaation ulkopuoliseen hallintoon. Se päättää kaupungin kannanotoista yhtiökokouksissa ja muissa vastaavissa kokouksissa käsiteltäviin merkittäviin asioihin ja ohjeiden antamisesta kaupunkia yhteisöissä ja säätiöissä edustaville henkilöille.

Kaupunginjohtaja huolehtii konsernin toiminnan ja talouden suunnittelusta ja seuraa konsernin toimivuutta ja tekee ehdotuksia konsernirakenteen kehittämistä. Kaupunginjohtaja huolehtii kaupungin edunvalvomisesta niissä yhteisöissä, joissa kaupungilla on määräysvalta. Kun omistajaohjausjaosto ei ole nimennyt kaupungin edustajia yhteisöjen kokouksiin tai päättänyt kaupungin kannanotoista yhteisöjen kokouksissa käsiteltäviin merkittäviin asioihin tai antanut ohjeita kaupunkia edustaville henkilöille, tekee sen kaupunginjohtaja. Näitä tehtäviä hoitaa myös kaupunkiympäristön apulaiskaupunginjohtaja ja talousjohtaja.

Konsernin johto (kaupunginjohtaja, kaupunkiympäristön apulaiskaupunginjohtaja ja talousjohtaja) voi antaa myös yksityiskohtaisempaa ohjausta konserniohjeessa mainituista asioista.

Ohjeiden anto kunnan edustajille tytäryhteisöissä

Kaupunginhallituksen omistajaohjausjaosto tai kaupunginjohtaja on nimennyt kaupungin edustajat konserniyhteisöjen yhtiö-, yhtymä- ja vuosikokouksiin sekä kaupungin organisaation ulkopuoliseen hallintoon. Jaosto tai kaupunginjohtaja on päättänyt kaupungin kannanotoista yhtiökokouksissa ja muissa vastaavissa kokouksissa käsiteltäviin merkittäviin asioihin ja antanut ohjeita kaupunkia yhteisöissä edustaville henkilöille.

Tytäryhtiöt ovat konserniohjetta noudattaen jo valmisteluvaiheessa hakeneet omistajan ennakkokäsityksen tehdesään päätöstä omistajan kannalta merkittävästä asiasta. Ohjeet ovat olleet riittäviä ja omistajapolitiittisia linjauksia on noudatettu.

Konsernitavoitteiden asettamista ja toteutumista koskeva arviointi

Kaupunginvaltuusto on asettanut vuoden 2023 talousarviossa keskeisille konserniyhtiöille tavoitteet. Pää-sääntöisesti toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet on saavutettu. Toteumissa on vähäisiä poikkeamia suhteessa tavoitteisiin, mutta kokonaisuutena tarkastellen poikkeamat eivät ole merkittäviä. Yhteisöt ovat raportoineet toiminnastaan ja taloudestaan osavuosikatsausten yhteydessä ja tilinpäätöksessä kaupunginhallitukselle, joka on edelleen raportoinut kaupunginvaltuustolle.

Kaikille yhteisöille asetettiin yhteisiksi tavoitteiksi Kuopion kaupungin työllisyyden parantaminen sekä työvoiman saatavuuden parantaminen ja resurssiviisaus ja kiertotalouden toimintaperiaatteiden parantaminen. Tytäryhteisöt ovat huomioineet omassa toiminnassaan asetetut tavoitteet ja toimineet sen mukaisesti.

Konsernitavoitteet ovat toteutuneet pääsääntöisesti omistajan asettamien tavoitteiden mukaisesti. Tulevien vuosien talousarvioissa kaupunginvaltuuston tytäryhteisöille asettamien tavoitteiden määrään ja mitattavuuteen tullaan kiinnittämään aikaisempia vuosia enemmän huomiota. Konsernitavoitteiden toteutumista selvitetään erillisessä tavoitteiden toteutumista koskevassa luvussa.

Tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi

Tytäryhteisöjen toiminnan ja talouden seuranta toteutettiin vuonna 2023 neljännesvuosittain kaupunginhallitukselle ja kaupunginvaltuustolle laadittavan Kuopion kaupungin osavuosikatsauksen yhteydessä sekä tilinpäätöksessä. Raportointi sisälsi talousarviossa tytäryhteisöille asetettujen tavoitteiden toteumaseurannan sekä yhteenvedon kunkin yhteisön toiminnan ja talouden kehittymisestä. Raportoinnin katsotaan olevan riittävä.

Omistajaohjausjaosto on lisäksi perehtynyt kokouksissaan keskeisten konserniyhteisöjen toimintaan ja talouteen yhtiökohtaisten esittelyjen yhteydessä. Konsernijohtolla on ollut säännöllisiä yhteistapaamisia yhtiöiden johdon kanssa, joissa on käyty läpi yhteisöjen ajankohtaisia asioita.

Sisäisen valvonnan riskienhallinnan järjestämistä ja toteuttamista koskeva raportointi

Kuopion kaupunginvaltuuston 13.12.2021 § 47 hyväksymän Kuopion kaupunkikonsernin riskienhallintapolitiikkaa noudatetaan myös Kuopion kaupungin taseyksiköissä ja konserniyhtiöissä, jollei niitä koskevasta lainsäädännöstä tai yhtiöjärjestyksestä muuta johdu.

Konserniohjeen mukaan yhteisön hallituksen velvollisuus on huolehtia, että yhteisön toimintaan liittyvät riskit tunnistetaan, arvioidaan ja niitä seurataan ja että riskienhallinnan periaatteet on määritelty. Kokonaisvastuu yhtiön riskienhallinnasta kuuluu sen hallitukselle. Hallituksen edellytetään säännöllisesti arvioivan riskienhallinnan tarkoituksenmukaisuutta. Sisäinen tarkastus ja tilintarkastaja arvioivat niitä prosesseja, joilla organisaatiossa varmistetaan, että merkittävät riskit on ymmärretty ja että niitä hallitaan asianmukaisesti.

Sisäinen tarkastus ja tilintarkastajat ovat arvioineet tytäryhteisöjen toimintaa ennalta laatimiensa työohjelmien mukaisesti. Lisäksi tytäryhteisöt ovat raporteissaan tilivuoden aikana selostaneet riskienhallinnan tilaa. Pääsääntöisesti riskienhallinnassa on onnistuttu kohtalaisen hyvin eikä konserniyhteisön toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden ole realisoitunut merkittäviä menetyksiä. Keskeiset ja merkittävimmät toiminnan riskit on vakuutettu.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan painopisteet vuosille 2022–2023 ovat tytäryhteisöjen osalta:

1. Tytäryhteisöjen osallistuminen kaupungin elinvoiman vahvistamiseen.
2. Kaupunkistrategian tavoitteiden toteutuminen tytäryhteisön toiminnassa.
3. Hallitusten vaihtuessa hallitustyöskentelyyn ja konserniohjeistukseen perehtyminen.

Tytäryhteisöt ovat raportoineet sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan etenemisestä tammi-kesäkuun osavuosisraportissa sekä koko vuoden osalta laatimalla sisäisen valvonnan selonteon tilinpäätöksen ja vuosiraportoinnin yhteydessä.

Keskitettyjen konsernitoimintojen ja -palvelujen käyttö

Tytäryhteisöt ovat pääsääntöisesti keskittäneet rahaliikenteensä kaupungin konsernitilille. Tytäryhteisöt ovat neuvottelleet rahoitukseen liittyvistä asioista talousjohtajan kanssa. Yhteisöt ovat esittäneet lainoitustarpeensa kaupungille talousarvion valmistelun yhteydessä ja sopineet talousjohtajan kanssa lainoituksen järjestämistavasta. Kaupunki on antanut tytäryhteisöille takauksia, joista peritään takauspalkkio.

Konserniohjeen mukaan yhteisöjen tulee tukipalveluja hankkiessaan ensisijaisesti selvittää kaupungin tai muiden konserniyhteisöjen tarjoamat palvelut ja kilpailukykyisyys muihin käytettävissä oleviin vaihtoehtoihin nähden. Näitä palveluja ovat mm. toimitila- ja kiinteistöpalvelut, hankintapalvelut, talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut, ateriapalvelut, laitoshuoltopalvelut, puhtaanapitopalvelut, keskusvarastopalvelut, vakuutusten hankkiminen, ICT-palvelut, tarkastuspalvelut, lakipalvelut ja arkistointi sekä monistus- ja painatuspalvelut. Käytetyimpiä konsernipalveluja ovat hankintapalvelut, ateria- ja laitoshuollon palvelut sekä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut.

1.6.6 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Konsernitilinpäätöksessä esitetään kuntakonsernin tulos ja taloudellinen asema siten kuin konserniyhteisöt olisivat yksi kirjanpitovelvollinen. Kunnan konsernitilinpäätös käsittää konsernituloslaskelman, konsernitaseen, konsernin rahoituslaskelman sekä niiden liitetiedot. Konsernilaskelmat eivät ole vertailukelpoiset vuosien 2022 ja 2023 välillä hyvinvointialuesiirtymän vuoksi. Muutoksia selostetaan tilinpäätöslaskelmien kohdalla ja tarkemmat tiedot löytyvät tilinpäätöksen liitetiedoista omaisuuseristä, oman pääoman muodostumista kuvaavasta laskelmasta sekä saamis- ja velkaerien tarkemmista erittelyistä.

Konsernin tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

Konsernin tuloslaskelmalla liitetietoineen osoitetaan kaupunkikonsernin tulorahoituksen riittävyys ja toiminnan taloudellinen tulos. Tuloslaskelmassa on vähennetty konserniyhteisöjen väliset sisäiset tuotot ja kulut sekä sisäinen voitonjako. Ulkopuolisten omistus tytäryhteisöjen tuloksesta on omana eränään nimikkeellä Vähemmistöosuudet. Konsernin osuus osakkuusyhteisöjen tuloksesta on omalla rivillään nimikkeellä Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta). Lisäksi saadut osingot ja muut vastaavat voitto-osuudet on vähennetty konsernituloslaskelmasta.

Konsernin tilikausi oli 30,6 milj. euroa ylijäämäinen, mikä oli 3,0 milj. euroa parempi kuin edellisenä vuonna.

Kuopio-konsernin toimintatuotot olivat tilikaudella 465 milj. euroa ja toimintakulut 732 milj. euroa. Sekä tuotto- että kulueriin vaikutti toimintojen siirtyminen hyvinvointialueelle. Toimintatuotot pienenevät 32 % ja toimintakulut lähes puolittuivat, kun muutosta vuoteen 2022 verrattuna oli 47 %. Toimintatuotot kattoivat 64 % konsernin toimintakuluista. Emokaupungin vastaava tunnusluku oli 27 %. Konsernin toimintakate oli -265 milj. euroa, mikä merkitsi sitä, että aikaisemmasta lähes -700 milj. euron toimintakatevolyymista pudotus oli yli 60 % konsernin uudelle tasolle.

Konsernin verotulot olivat 308 milj. euroa (kaupungin tulovero, kiinteistövero ja osuus yhteisöveron tuotosta). Verotulot olivat 241 milj. euroa pienemmät kuin edellisenä vuonna. Tämä johtuu hyvinvointialueelle siirtyneestä rahoituksesta, joka toteutettiin leikkaamalla kaikkien kuntien veroprosentteja vuonna 2023 sekä pienentämällä kuntien jakoosuutta yhteisöveron tuotosta.

Valtionosuudet olivat 117 milj. euroa. Konsernin valtionosuus muodostuu Kuopion kaupungin saamasta valtionosuudesta 40 milj. euroa sekä kaupungin osuudesta Savon koulutus kuntayhtymän valtiolta saamasta opiskelijoiden yksiköhintarahoituksesta ja Savonia-ammattikorkeakoulu oy:n valtiolta saamasta perusrahoituksesta, yhteensä 77 milj. euroa. Oppilaitosten valtionosuusperusteet pysyivät ennallaan, mutta kuntien valtionosuusperusteissa tehtiin hyvinvointialueiden rahoitukseen liittyen olennaisia muutoksia. Kaupungin saamat valtionosuudet pienenevät noin kuudosaan aikaisemmasta tasosta.

Konsernin korko- ja rahoitustuloissa eliminoituvat kaupungin ja sen tytäryhtiöiden keskinäiset velkojen korot, takausmaksut ja osinkotuotot. Korkotuloissa ja -menoissa on näkyvässä korkotason nousun vaikutus. Korkomenot olivat 6 milj. euroa korkeammat kuin vuonna 2022, vaikka lainakanta pieneni n. 265 milj. euroa hyvinvointialueelle siirtyneiden toimintojen vuoksi.

Konsernin vuosikate oli 146 milj. euroa, joka on 18 milj. euroa heikompi kuin edellisenä vuonna. Volyymiltaan pienemmän kaupunkikonsernin euromääräinen tulorahoitus oli heikompi kuin aikaisemmin. Vuosikate asukasta kohden oli 1.176 euroa, kun se edellisvuonna oli 1.333 euroa/asukas. Emokaupungin vastaavat tunnusluvut olivat 104 % ja 457 euroa/asukas. Vuosikate kattoi tilikauden poistot, tunnusluvun ollessa 135 %, kun se edellisenä vuonna oli 127 %, suhteellisesti konsernin asema näin ollen parani. Hyvinvointialuesiirtymä vaikutti myös poistopohjaan ja poistojen määrä pieneni edellisestä vuodesta 17 milj. euroa, 108 milj. euroon.

Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

Konsernin rahoituslaskelmalla osoitetaan varojen hankinta ja niiden käyttö tilivuoden aikana. Laskelmassa otetaan huomioon tuloslaskelmaan ja taseeseen tehdyt eliminointi- ja yhdistelykirjaukset. Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen tulorahoituksen ja investointien nettomäärä ja rahoitustoiminnan eli anto- ja ottolainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutosten nettomäärä. Näiden kahden nettomäärän erotus tai summa osoittaa konsernin rahavarojen muutoksen tilikaudella. Hyvinvointialueen muodostumiseen liittyvät muutokset omaisuus- ja pääomaerissä eivät ole rahoituslaskelmavaikutteisia. Muutos on toteutettu kirjanpidossa muodostettu uusi avaava tase, jonka suhteen hyvinvointialueuudistuksen voimaantulon mukaiset omaisuus- ja pääomaerät esitetään alkusaldojen muutoksina. Ne eivät ole olleet luonteeltaan vuoden 2023 liiketapahtumia.

Konsernin varsinaisen toiminnan rahavirta eli tulorahoitus oli 146 milj. euroa, joka on 18 milj. euroa edellisvuotta pienempi. Satunnaisia erä ei ollut. Tulorahoituksen korjauserät olivat 1 milj. euroa. Korjauserillä oikaistaan vuosikatetta kaupunkikonsernin saamien pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoittojen ja -tappioiden, osakkuusyhteisöjen tulososuuksien ja pakollisten varausten muutosten osalta.

Kaupunkikonsernin investoinnit olivat 169 milj. euroa, joka on 74 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Keskeisenä muutokseen on vaikuttanut sairaanhoitopiiriin siirtyminen osaksi hyvinvointialuetta, joten sen luvut eivät enää ole osa kaupunkikonsernia. Kaupunkikonsernin suurin investoija oli Kuopion kaupunki 93 milj. euroa.

Toiminnan ja investointien yhteenlaskettu rahavirta oli 3 milj. euroa positiivinen eli rahavirrat kattoivat konsernin nettoinvestoinnit. Tulorahoituksen riittävyttä kuvaava investointien tulorahoitusprosentti oli 90 %, missä on selkeä kohennus vuoteen 2022. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viimeisen viiden vuoden ajalta on voimakkaasti negatiivinen, -156 milj. euroa. Negatiivinen määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Konsernin rahoituksen rahavirta oli 18 milj. euroa negatiivinen. Kaupunkikonsernissa lainakanta väheni nettomääräisesti 23 milj. eurolla.

Konsernin rahavarat vähenivät 15 milj. euroa ja ne olivat vuoden lopussa 124 milj. euroa. Konsernin maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyyspäivinä. Tunnusluku ilmaisee, monenkö päivän kassasta maksut voidaan kattaa konsernin rahavaroilla. Konsernin kassan riittävyys oli 56 päivää, kun se edellisellä vuonna oli 53 päivää.

Laskennallinen lainanhoitokate on kuvaava velanhoitokykyä, kun vuosikatteen riittävyttä verrataan lainojen korkokuluihin ja lyhennyksiin. Koska lainojen lyhennysaikataulut vaihtelevat kunnittain, laskennassa käytetään kaavamaisesti kahdeksaa vuotta kaikkien kuntien osalta. Konsernin laskennallinen lainanhoitokate on kriisikuntakriteeristöissä, jota on sovellettu ensimmäisen kerran vuonna 2022. Kuntalaissa määritellään tunnusluvun raja-arvoksi 0,8, joka kuvaa kunnan erityisen vaikeaa taloudellista asemaa. Laskennallisen lainanhoitokatteen arvon 1,0 alittuessa kunnan tulisi kiinnittää erityistä huomiota taloutensa kehitykseen ja analysointiin. Kuopion kaupunkikonsernin laskennallinen lainanhoitokate oli 1,2 vuonna 2023.

Konsernin tase ja sen tunnusluvut

Konsernitaseella ja sen liitteillä osoitetaan kuntakonsernin taloudellinen asema selvittämällä konserniyhteisöjen varat, velat ja vastuut ulkopuolisille. Konserniyhteisöjen keskinäiset saamiset ja velat sekä omistukset on eliminoitu. Konsernitilinpäätökseen yhdisteltyjen yhteisöjen taseisiin aktivoitujen sisäisten katteiden muutokset tilikauden aikana otetaan huomioon. Hyvinvointialuesiirtymän vaikutus näkyy uudella avaavalla konsernitaseella 1.1.2023, joka on tilinpäätöksen liitetiedoissa. Hyvinvointialueelle siirtyneitä omaisuus-, pääoma-, saamis- ja velkaeriä selostetaan tässä olennaisilta osiltaan.

Konsernitaseen loppusumma oli 1.803 milj. euroa, joka pieneni edellisvuodesta 427 milj. euroa. Hyvinvointialueelle siirtyneet konsernilaskelmiin aiemmin sisältyneet toiminnot vaikuttivat käytännössä kaikkiin taseen eriin. Olennaisimmat muutokset tapahtuivat taseen omaisuuseristä rakennuksissa, koneissa ja kalustossa sekä keskeneräisissä hankinnoissa. Aineellisten hyödykkeiden määrä väheni 286 milj. euroa. Rahat ja pankkisaamiset vähenivät 79 milj. euroa.

Konsernin omaksi pääomaksi muodostui 508 milj. euroa. Hyvinvointialuesiirtymä pienensi peruspääomaa 45 milj. euroa ja edellisten tilikausien ylijäämää ja rahastoja 20 milj. euroa. Konsernitaseen kertynyt ylijäämä on 142 milj. euroa vuoden 2023 lopussa. Asukasta kohden laskettuna ylijäämä oli 1146 euroa.

Konsernin ulkoinen lainakanta vuoden lopussa oli 924 milj. euroa. Lainakanta pieneni edellisvuodesta 288 milj. eurolla, missä hyvinvointialuesiirtymän vaikutus oli 265 milj. euroa. Konsernin ulkoisesta lainakannasta 882 milj. euroa oli lainoja rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta ja suurimmat näistä olivat Kuopion kaupungin 542 milj. euroa ja Niiralan Kulma Oy:n 213 milj. euroa.

Lyhytaikaisen korottoman velan määrän muutos johtuu pitkälti hyvinvointialueelle siirtyneiden toimintojen aiheuttamasta mm. alv-velan ja ennakonpidätys- ja eläkemaksuvelan volyymin pienenemisestä.

Konsernin omavaraisuusasteeksi muodostui 33 %. Omavaraisuusaste mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Alle 50 %:n omavaraisuusaste merkitsee kuntakonsernissa merkittävää velkarasitetta. Emokaupungin omavaraisuusaste oli 48 %.

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus oli 131 %. Tunnusluku kertoo, kuinka paljon konsernin käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Hyvinvointialueuudutuksen aiheuttama olennainen vero- ja valtionosuustulojen pieneneminen heijastuu tunnusluvun jakajan arvoon, koska mm. konserniin sisältyvät kunnan velat (tunnusluvun jaettavan arvo) eivät uudistuksen vuoksi muuttuneet. Emokaupungin tunnusluku oli samansuuruinen, 131 %.

TULOSLASKELMA

Kuopio konserni

milj. euroa

	2019	2020	2021	2022	2023
Toimintatulot	683,8	588,2	656,5	683,2	465,2
Toimintamenot	-1 281,6	-1 212,6	-1 293,6	-1 383,7	-732,4
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	0,3	2,5	2,0	4,9	2,3
TOIMINTAKATE	-597,5	-621,9	-635,1	-695,6	-264,9
Verotulot	464,0	486,2	524,2	549,6	308,1
Valtionosuudet	265,5	314,4	300,3	318,7	116,9
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotulot	0,7	0,5	0,4	0,5	4,5
Muut rahoitustuotot	3,8	2,9	4,2	4,3	4,1
Korkomenot	-11,7	-13,0	-12,3	-13,1	-18,7
Muut rahoitusmenot	0,0	-0,2	0,8	-0,9	-4,2
Rahoitustulot ja -menot	-7,2	-9,8	-6,9	-9,2	-14,2
VUOSIKATE	124,7	168,9	182,5	163,4	145,9
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-114,8	-117,1	-124,8	-124,4	-107,8
Omistuksen eliminointierot	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0
Arvonalentumiset	-1,3	0,0	-0,2	-4,2	-0,6
Poistot ja arvonalentumiset	-116,1	-117,1	-124,2	-128,6	-108,4
Satunnaiset erät	0,0	0,6	0,0	0,1	0,0
TILIKAUDEN TULOS	8,6	52,4	58,3	34,9	37,5
Tilinpäätössiirrot	-0,1	0,4	0,0	0,2	0,0
Tilikauden verot	-3,0	-2,8	-5,0	-4,8	-2,2
Laskennalliset verot	-4,4	-1,6	-2,2	-2,1	-3,2
Vähemmistöosuus	-2,7	-2,7	-4,0	-0,5	-1,4
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-1,6	45,7	47,1	27,6	30,6
KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2019	2020	2021	2022	2023
Toimintatulot / Toimintamenot, %	53,4 %	48,5 %	50,7 %	49,4 %	63,5 %
Vuosikate / Poistot, %	107,4 %	144,2 %	147,0 %	127,1 %	134,6 %
Vuosikate, € / asukas	1 046	1 405	1 502	1 333	1 176
Asukasmäärä	119 282	120 210	121 543	122 594	124 011

RAHOITUSLASKELMA

Kuopio konserni

milj. euroa

	2019	2020	2021	2022	2023
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	124,7	169	183	163	146
Satunnaiset erät	0,0	1	0	0	0
Tilikauden verot	-3,0	-3	-5	-5	-2
Tulorahoituksen korjauserät	-20,4	-11	-16	-15	1
Toiminnan rahavirta yhteensä	101,3	156	161	143	144
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-247,4	-236	-238	-243	-169
Rahoitusosuudet investointimenoihin	2,8	3	7	4	6
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	65,3	49	68	46	21
Investointien rahavirta yhteensä	-179,2	-184	-163	-193	-142
Toiminnan ja investointien rahavirta	-78	-29	-2	-49	3
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset	-0,5	0	0	0	0
Antolainasaamisten vähennykset	0,1	0	0	0	0
Antolainauksen muutokset yhteensä	-0,4	0	0	0	0
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	212,5	174	68	194	89
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-92,6	-78	-103	-106	-111
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,3	-4	-5	-4	-1
Lainakannan muutokset yhteensä	120,2	92	-39	84	-23
Oman pääoman muutokset					
Oman pääoman muutokset	-1,0	-1	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	0,1	4	0	-1	-5
Vaihto-omaisuuden muutos	-1,1	-4	-1	-4	-16
Saamisten muutos	-2,1	1	-36	-43	50
Korottomien velkojen muutos	8,0	16	14	34	-24
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	4,9	17	-24	-14	5
Rahoituksen rahavirta	123,8	108	-63	70	-18
Rahavarojen muutos	45,8	79	-65	20	-15
Rahavarojen muutos					
Rahavarat 31.12.	217,8	297	232	252	158
Rahavarat 1.1.	172,0	218	297	232	173
Rahavarojen muutos	45,8	79	-65	20	-15

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2019	2020	2021	2022	2023
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, milj €	-139	-157	-159	-184	-156
INVESTOINNIT					
Investointien tulo-rahoitus, % = 100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno	51,0 %	72,3 %	78,7 %	68,5 %	89,6 %
Pääomamenojen tulo-rahoitus, % = 100 * Vuosikate / (Investointien omahankintameno + Antolainojen nettolisäys + Lainanlyhennykset)	37,0 %	54,2 %	54,6 %	47,4 %	53,2 %
LAINANHOITO					
Laskennallinen lainanhoitokate = (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Laskennalliset lainanlyhennykset)	0,9	1,1	1,3	1,1	1,2
Kassan riittävyys, pv	49	70	51	53	56
Asukasmäärä	119 282	120 210	121 543	122 594	124 011

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, euroa

Toiminnan ja investointien rahavirta välituloksen viiden vuoden kertymän avulla seurataan investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä.

Investointien tulo-rahoitus

$100 * \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman pysyvien vastaavien lisäyksiä, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Laskennallinen lainanhoitokate

$(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Lainanlyhennyksillä tarkoitetaan rahoituslaskelman mukaisia pitkäaikaisten lainojen lyhennyksiä. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla konsernitaseen lainat kahdeksalla, mikä kuvaa oletettua jäljellä olevaa laina-aikaa. Lainoihin luetaan korolliset pitkäaikaiset ja lyhytaikaiset lainat, kuten kuntatodistukset.

Kassan riittävyys, pv

$365 * \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

TASE

Kuopio konserni

milj. euroa

VASTAAVAA	2019	2020	2021	2022	2023
PYSYVÄT VASTAAVAT					
Aineettomat hyödykkeet					
Aineettomat oikeudet	10,7	11,6	11,6	11,7	5,4
Muut pitkävaikutteiset menot	9,3	13,2	13,0	12,5	10,5
Ennakkomaksut ja keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	0,9	2,4	0,0	0,1	0,0
Aineettomat hyödykkeet	20,9	27,2	24,6	24,4	16,0
Aineelliset hyödykkeet					
Maa- ja vesialueet	142,8	139,9	140,6	146,9	152,0
Rakennukset	840,2	1 044,6	881,6	917,9	735,8
Kiinteät rakenteet ja laitteet	261,3	105,7	265,1	300,5	315,1
Koneet ja kalusto	150,4	164,6	156,1	152,9	121,7
Muut aineelliset hyödykkeet	5,8	5,6	6,3	7,5	5,5
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	91,8	79,6	133,7	138,3	86,1
Aineelliset hyödykkeet	1 492,4	1 540,2	1 583,5	1 664,0	1 416,2
Sijoitukset					
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	19,5	27,5	26,2	27,8	17,2
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonorotukset	39,1	47,5	60,4	63,1	66,0
Joukkovelkakirjasaamiset	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0
Muut lainasaamiset	0,5	0,7	0,6	0,6	0,6
Muut saamiset	2,8	2,6	2,6	2,5	2,4
Sijoitukset	62,1	78,4	89,9	94,1	86,2
PYSYVÄT VASTAAVAT	1 575,3	1 645,8	1 698,0	1 782,4	1 518,4
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	4,9	8,1	7,9	9,0	11,2
VAIHTUVAT VASTAAVAT					
Vaihto-omaisuus	14,7	18,4	19,7	23,6	35,9
Saamiset					
Pitkäaikaiset saamiset	1,9	2,2	1,8	1,1	1,1
Lyhytaikaiset saamiset	93,5	78,5	116,6	161,0	78,1
Saamiset	95,4	80,7	118,5	162,1	79,1
Rahoitusarvopaperit	1,0	2,1	8,5	3,5	34,5
Rahat ja pankkisaamiset	216,7	294,8	223,1	248,5	123,5
VAIHTUVAT VASTAAVAT	327,9	396,0	369,7	437,7	273,0
VASTAAVAA	1 908,1	2 049,9	2 075,6	2 229,1	1 802,6

VASTATTAVAA	2019	2020	2021	2022	2023
OMA PÄÄOMA					
Peruspääoma	432,4	432,4	432,4	432,4	386,9
Ylikurssirahasto	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Arvonkorotusrahasto	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Muut omat rahastot	10,9	10,5	10,0	9,2	9,6
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	12,3	9,6	54,1	104,0	111,5
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-1,6	45,7	47,1	27,6	30,6
OMA PÄÄOMA	454,2	498,4	543,8	573,4	538,7
VÄHEMMISTÖOSUUDET	51,2	47,0	50,3	54,3	59,6
Eläkevaraukset	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Muut pakolliset varaukset	13,5	15,2	15,2	15,4	14,6
PAKOLLISET VARAUKSET	13,7	15,4	15,4	15,5	14,7
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	8,3	15,4	16,0	15,5	12,8
VIERAS PÄÄOMA					
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	984,8	1 056,5	1 021,4	1 106,6	834,1
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	83,8	86,3	89,3	95,5	100,1
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	91,1	111,2	107,1	105,5	89,9
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	221,0	219,6	232,3	262,7	152,6
VIERAS PÄÄOMA	1 380,7	1 473,6	1 450,1	1 570,3	1 176,7
VASTATTAVAA	1 908,1	2 049,9	2 075,6	2 229,1	1 802,6

KONSERNIN TUNNUSLUVUT	2019	2020	2021	2022	2023
Omavaraisuusaste, %	26,7	26,9	28,9	28,4	33,4
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	96,6	104,6	96,4	100,0	130,6
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), milj €	10,7	55,4	101,2	131,6	142,1
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), € / asukas	90	460	833	1 073	1 146
Konsernin lainat, € / asukas	9 020	9 715	9 285	9 887	7 451
Konsernin lainakanta 31.12., milj €	1 075,9	1 167,8	1 128,5	1 212,1	924,0
Lainat ja vuokravastuut 31.12., milj € *	1 266,3	1 315,5	1 265,3	1 408,2	1 085,0
Lainat ja vuokravastuut, € / asukas	10 616	10 944	10 411	11 487	8 749
Konsernin lainasaamiset 31.12., milj €	0,7	0,8	0,7	0,6	0,6
Kunnan asukasmäärä	119 282	120 210	121 543	122 594	124 011
Konsernin henkilöstön lukumäärä keskimäärin	10 076	9 340	9 478	9 645	6 982

Konsernin omavaraisuusaste, %

= 100 x (Oma pääoma + Vähemmistöosuus + Konsernireservi + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Koko pääoma kaavassa tarkoittaa taseen vastattavien loppusummaa. Omavaraisuusaste mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden tavoitetasona voidaan pitää 50 %:n ylittävää omavaraisuutta. Alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntakonsernissa merkittävää velkarasitetta.

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus, %

= 100 x (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon konsernin käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkomaksuilla. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuloista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista.

Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet konsernilla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Lainat ja vuokravastuut 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

* yhtenäinen laskentatapa vuodesta 2018 lähtien

1.7 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

1.7.1 Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden tulos ennen tuloksenkäsittelyä on 2 283 144,24 euroa ylijäämäinen.

Kaupunginhallitus esittää tilikauden tuloksen käsittelystä seuraavaa:

- Tuloutetaan tehtyjä poistoeroja suunnitelman mukaan seuraavasti: ydinkaupunki 4 847,70 euroa ja Tilapalvelut 41 923,08 euroa.
- Tilikauden ylijäämä 2 329 915,02 euroa lisätään edellisten tilikausien ylijäämään kuluvan vuoden (2024) kirjanpidossa.

1.7.2 Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi (Kuntalaki 115 §).

Esitystä talouden tasapainottamisesta ei tilinpäätöksessä tarvita, koska taseessa on aikaisemmilta tilikausilta kertyneitä ylijäämiä 184 384 824,91 euroa ja tilikauden 2023 ylijäämän 2 329 915,02 euroa lisäämisen jälkeen taseessa on kertynyttä ylijäämää yhteensä 186 714 739,93 euroa.

Edellä olevasta riippumatta kaupunginhallitus on valmistellut talouden tasapainotusohjelmaa kaupungin rakenteellisen alijäämäisyyden korjaamiseksi ja tulevien vuosien talouden tasapainon varmistamiseksi. Ilman tasapainotustoimenpiteitä kaupungin tulopohja palvelujen rahoittamiseksi tulee olemaan jatkuvasti riittämätön ja se johtaa kestävämpään velkaantumiseen sekä olemassa olevan ylijäämäpuskurin nopeaan vähenemiseen.

2 Talousarvion toteutuminen

2.1 Tavoitteiden toteutuminen

2.1.1 Strategisten tavoitteiden seuranta

Vuoden 2023 talousarviossa oli yhteensä 45 valtuustoon nähden sitovaa kaupunkitason strategiaa toteuttavaa tavoitetta. Tavoitteista 34 (76 %) on edennyt suunnitellusti. Kaikkien asetettujen tavoitteiden suuntaan on edetty, sillä täysin toteutumattomia tavoitteita ei ole. Asetetuista tavoitteista 11:ssä (24 %) on edetty odotettua hitaammin. Näiden tavoitteiden toteutumista ovat hidastaneet erityisesti resurssihaasteet, henkilöstön saatavuus, yleinen taloudellinen kehitys, kaupungista itsestään johtumattomat syyt sekä toimenpiteiden toteutumiseen tarvittava pitkä, yli talousarviovuoden ulottuva toteutusaika.

Taulukko: Tavoitteiden toteutuminen strategian näkökulmittain vuonna 2023

Tavoitteen toteutuminen		Strategian näkökulmat				Yhteensä	% -osuus
Symboli	Selite	Elinvoimainen ja kasvava Kuopio	Hyvinvoiva ja yhteisöllinen Kuopio	Ilmasto- ja resurssiviisas Kuopio	Uudistuva ja yhdessä tekevä Kuopio		
✓	Valmis / etenee suunnitellusti	8	8	9	9	34	76 %
→	Etenee osittain / hitaasti	4	4	0	3	11	24 %
✗	Ei etene / ei alkanut	-	-	-	-	-	-
Tavoitteita yhteensä		12	12	9	12	45	100 %

HYVINVOIVA JA YHTEISÖLLINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Kuopiolaisten tyytyväisyys asuinympäristöön säilyy korkeana ja asunnottomuus vähenee	Asukkaiden tyytyväisyys oman asuinalueen rakennettuun ympäristöön Asunnottomuus	Valtion korkotuetun asuntotuotannon (ARA) määrä oli 180 asuntoa (15 % asuntotuotannosta) vuonna 2023. Kohtuuhintaisen asuntotuotannon tavoite 30 % asuntotuotannosta saavutettiin (360 asuntoa). Kerrostalotontteja vuokrattiin ARA:n tukemaan asuntotuotantoon Petosella ja Savilahdessa. Kunnossapidon alueurakoiden laadun toteutumista valvottiin ja menetelmiä kehitettiin. Asunnottomien määrä on pysynyt ennallaan. Asunnottomuuden vähentämiseen ja ennaltaehkäisyyn tähtäävän matalan kynnyksen asumisneuvontapalvelun asiakasmäärät lisääntyivät.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia	Asukkaiden vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin	<p>Kuntalaisten osallistamista on tehty laajasti läpi organisaation mm. ohjelmien ja suunnitelmien päivityksessä (mm. luonnon monimuotoisuus- ja resurssiviisauksen ohjelmat, yläkouluverkko), kyselyin (mm. asumisympäristö-, omakotitontti- ja ääniympäristökyselyt, pitäjäraadit, vaikuttamistoimi- liimet), hankkeiden (mm. liikuntapaikkapalveluiden investoinnit ja kirjaston demokratiahanke) sekä tapahtumien ja tilaisuuksien kautta.</p> <p>Osallisuustyön nykytilanetta, kehittämisen malleja sekä Kuopion olemassa olevia käytäntöjä on selvitetty.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Parannamme arjen turvallisuutta ja ympäristön esteettömyyttä	<p>Asukkaiden tyytyväisyys oman asuinalueen turvallisuuteen</p> <p>Katuturvallisuusindeksi</p> <p>Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä</p>	<p>Esteettömyyden yleissuunnitelman laatiminen on käynnissä.</p> <p>Esteettömyyttä on lisäksi edistetty mm. suunnitelmalla kaikissa uudis- ja korjauskohteissa tilat esteettömiksi, tekemällä esteettömyyskorjauksia (mm. pääkirjasto), kokoamalla joukkoliikenteen matkaketjun esteettömyystiedot Vilkkusivuille, kartoittamalla esteettömyysrakenteita ja reittejä (mm. kansallisen kaupunkipuiston vanhan Kuopion teemareitti) ja tukemalla jälkiasennettävien hissien rakentamista.</p> <p>Ikäntyneiden kaatumisen ehkäisyä on tehty verkosto- ja tutkimusyhteistyön sekä ikäntyneiden toimintakyvyn tuen ja yksinäisyyden ehkäisyn toimenpitein.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevia kohtauspaikkoja ja luonnon saavutettavuutta	<p>Virkistys- ja urheilualueiden määrä / 1000 asukasta</p> <p>Asukastoiminnan ja nuorisotilojen kävijämäärät</p>	<p>Tahkon reitistöt -hankkeessa on suunniteltu ja parannettu reitistöjä, opastusta ja vesistöaktiiviteetteja. Nilsin Rantapuiston suunnittelu on käynnistetty.</p> <p>Iso-Valkeiselle ja Savolanniemeen valmistuivat uudet laavut. Puijolla ja Mölymäellä on toteutettu ulkoilualueita. Kansallisen kaupunkipuiston vanhan Kuopion teemareitin opasteet on pystytetty.</p> <p>Kolme joukkoliikenteellä saavutettavaa luontoreittiä sisältävä Luonto-Vilkku-pilotti on valmisteltu ja se lanseerataan keväällä 2024.</p> <p>Vanhan Varikon ja Ammuslataamon puistoalueiden suunnittelu ei ole edennyt resurssivajeen vuoksi.</p> <p>Keskustan osayleiskaavan luonnoksen laadinnan yhteydessä on tehty ekosysteempipalveluselvitys. Kaupunkirakennesuunnitelmaan liittyen on käynnistetty ekosysteempipalveluselvityksen teko.</p> <p>Entinen Alavan palvelutalo on uudistettu yhteisöllisyyttä palvelevaksi Alavata-loksi. Riistaveden uudessa monitoimijatalossa otettiin käyttöön omatoimikirjasto.</p> <p>Nuorisotilojen kävijämäärä on kasvussa. Asukastoimintaan osallistuneiden määrä on laskussa.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p></p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Arjen fyysinen aktiivisuus lisääntyy kaikissa ikäryhmissä	<p>Lasten ja nuorten liikkuminen</p> <p>Aikuisten liikkuminen</p> <p>Kotona asuvien 75-vuotta täyttäneiden osuus ikäluokasta</p>	<p>Alle 20-vuotiaiden lasten ja nuorten hyvinvointiranneketta käytettiin v. 2023 aikana 119 319 kertaa.</p> <p>Alle 18-vuotiailla on maksuton sisäänkäynti museoiden näyttelyihin ja yli 18-vuotiaille otettiin kesällä 2023 käyttöön uutena palveluna pääkirjastosta lainattava kortti, jolla voi vierailta maksutta Kuopion kaupungin museoiden näyttelyissä.</p> <p>Arjen fyysistä aktiivisuutta eri ikäryhmissä on lisäksi edistetty mm. liikuntamyötääjien toiminnalla varhaiskasvatuksessa, Liikkuva Koulu goes yläkoulu -hankkeessa, järjestämällä näyttelyitä ja tapahtumia, jotka kannustavat fyysiseen aktiivisuuteen, lisäämällä pop up-tyyppistä matalan kynnyksen liikuntaa ja kävelyryhmiin aktivointia, tuemalla noin 140 vapaaehtoisen ikääntyneen vertaisohjaajatoimintaa sekä kehittämällä Liikkuva Kuopio -verkostovisioita.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p></p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Päihdemyönteisyys ja päihteiden käyttö vähenevät kaikissa ikäryhmissä	<p>Nuorten päihdemyönteisyys ja päihteiden käyttö</p> <p>Aikuisten päihteiden käyttö</p>	<p>Etsivässä nuorisotyössä työn piirissä olevien nuorten määrä ja koulunuorisotyössä osallistujien määrä ovat olleet kasvussa koko vuoden.</p> <p>Nuorten päihteiden käyttö on laskussa. Päihteiden käytön vähentämiseksi ovat mm. nuoriso-ohjaajat jalkautuneet ja kouluttautuneet uusien ilmiöiden, kuten sähkötupakan käyttöön liittyviin kysymyksiin. Perusopetuksessa on päivitetty oppilashuoltosuunnitelma päihdekasvatuksen osalta ja varhaiskasvatuksessa on koulutettu oma menetelmäosaaja vahvistamaan henkilöstön osaamista puheeksi ottamiseen sekä asiakkaiden kohtaamiseen mm. Lapset puheeksi -menetelmän avulla.</p> <p>Lisäksi käynnistetty ehkäisevän päihdetyön pohjoismainen yhteistyö, tehty ehkäisevän päihdetyön järjestöyhteistyötä ja toteutettu Lapsi lasin takana -viestintäkampanja.</p>	<p>Etenee hitaasti / osittain</p> <p></p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Asukkaiden, erityisesti nuorten, mielen hyvinvointi kohe- nee	Positiivista mielenterveyttä kokeneiden osuus	<p>Mieliteko 2.0. -hankekoko- naisuus (ESR+) käynnistyi lokakuussa 2023. Kuopion kaupunki on päätoteutta- jana Työ ja mielen hyvin- vointi - Mieliteko 2.0 -hank- keessa.</p> <p>Positiivista mielenterveyttä kokeneiden lasten ja nuor- ten määrä on lievässä las- kussa.</p> <p>Lasten ja nuorten mielenter- veyden tukemista on tehty mm. laajentamalla varhais- kasvatuksessa Positiivisesti ryhmässä oppiva varhais- kasvatus (ProVaka) -toimin- taa on uusiin yksiköihin, jär- jestämällä perusopetuk- sessa laajasti täydennyskou- lutusta (mm. yhteisöllisen opiskeluhuollon koulutusta, NEPSY-, miniNEPSY-, posi- tiivinen pedagogiikka- sekä tunne- ja vuorovaikutustai- dot) sekä tuomalla lukiolais- ten tueksi hyvinvointival- mentajia ja toteuttamalla lu- kioiden hyvinvointihan- ketta. Lisäksi on järjestetty laajasti eri ikäryhmille hyvin- vointia ja yhteisöllisyyttä edistäviä tapahtumia.</p>	Etenee suun- nitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Yksinäisyyden kokeminen vähenee	Lasten ja nuorten kokema yksinäisyys Aikuisten kokema yksinäisyys	<p>Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus on kasvussa kaikissa ikäryhmissä, pl. 8.–9.luokkalaiset.</p> <p>Yksinäisyyden vähentämiseksi on mm. perusopetuksessa toteutettu useita syrjäytymiseen ehkäisyyn ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyviä hankkeita sekä otettu käyttöön tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetussuunnitelma. Koulunuorisotyöntekijät ovat tukeneet koulujen yhteisöllisyyttä ja järjestäneet ryhmäytymiseen liittyvää toimintaa.</p> <p>Lisäksi on kehitetty mm. kulttuuriluotsitoimintaa yksinäisten tueksi, toteutettu I Love kuopiolainen -viestintäkampanja yksinäisyyden vähentämiseksi sekä kehitetty uusia tapahtuma- ja palvelukonsepteja, joihin on entistä helpompi saapua/käyttää yksin.</p>	Etenee hitaasti / osittain
1.3. Elinikäinen oppiminen, työ ja toimeentulo	Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys vähenevät	Työttömyysprosentit Työttömien lukumäärät	<p>Työttömyys on kehittynyt myönteisesti vain pitkäaikaistyöttömien osalta. Työttömyysaste oli vuonna 2023 keskimäärin 10,2 % (9,8 % v. 2022). Joulukuun 2023 lopussa työttömiä oli 6 916 (6 037 hlöä v. 2022), pitkäaikaistyöttömiä 2 234 (2 285 hlöä v. 2022) ja nuorisotyöttömiä 870 (811 hlöä v. 2023).</p> <p>Työllisyyden edistämisen kuntakokeilun toimeenpano on edennyt suunnitellusti.</p> <p>TE palvelut 2024 -uudistuksen valmistelu on edennyt aikataulussa. Kuopion työllisyysalueen yhteistoimintasopimus on tehty seuraavien kuntien kanssa: Kaavi, Keitele, Lapinlahti, Rautalampi, Rautavaara, Siilinjärvi, Suonenjoki, Tervo, Tuusniemi ja Vesanto.</p>	Etenee hitaasti / osittain

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
1.3. Elinikäinen oppiminen, työ ja toimeentulo	Vahvistamme työikäisten työkykyä sekä työssä jaksamista	Työkyvyttämyseläkettä saavien osuus työikäisistä Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä	Työttömien työkykyä korottavien ja edistävien palvelujen kehittämistä on tehty yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Haasteena on ollut asiakkaiden palveluihin pääsy (mm. asiakasryhmien rajaukset ja pitkät jonotusajat).	Etenee hitaasti / osittain
1.4. Laadukas varhaiskasvatus ja yleissivistävä koulutus	Tarjoamme kaikille lapsille ja nuorille laadukkaan varhaiskasvatuksen ja koulupolun sekä siihen tarvittavan tuen	Perusopetus: opetuksen eu-rot / oppilas, vuosiviikkotunnit / oppilas, ryhmäkoko Kuopion koulutuspoliittisen ohjelman toteutuminen	Lakimuutos lapsen oikeudesta tarvitsemaansa tukeen lisäsi avustajien määrää varhaiskasvatuksessa. Koulunkäynninohjaajien määrää lisättiin perusopetuksessa. Kasvatus- ja koulutuspoliittisen ohjelman keskeisten kehittämistoimenpiteiden tarkentaminen toteutettiin keväällä ja ohjelman väliarviointi loppuvuodesta 2023. Lisäksi valmisteltiin kyselyä oppilaille, huoltajille ja opetushenkilöille ohjelman ja palvelun laadun arvioimiseksi. Kysely toteutetaan v. 2024. Yläkoulukonseptia kehitettiin osana Minna Canthin koulun/Mölymäen hankesuunnittelua. Sähköistä opintojen seurantajärjestelmää (OPH) kehitettiin lukio-koulutuksessa.	Etenee suunnitellusti / Valmis
1.5. Vapaa-ajan mielekäs tekeminen ja kokeminen	Tarjoamme eri-ikäisille merkityksellistä tekemistä ja kokemista, muun muassa kulttuurista, harrastuksista ja vapaaehtoistoiminnasta yhdenvertaisesti	Kulttuuritilojen kävijämäärät Kansalaisopiston opiskelijamäärä ja opetustunnit Sisä- ja ulkoliikuntatilojen sekä kaupallisten tilaisuuksien käyntikerrat	Tuotettu itse tai yhteistyössä sidosryhmien kanssa laajasti erilaisia harrastamisen ja tekemisen mahdollisuuksia eri-ikäisille kuopiolaisille. Kävijämäärät kulttuuri- ja liikuntatiloissa sekä opiskelijamäärät kansalaisopistossa kasvoivat edellisestä vuodesta ja ovat palautuneet lähes kaikissa palveluissa korona-aikaa edeltävällä tasolle.	Etenee suunnitellusti / Valmis

Mittari	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Asukkaiden tyytyväisyys oman asuinalueen rakennettuun ympäristöön (asteikko 0–10)	..	..	..	..	..	..	7,23	..	..	..
Asunnottomat yksin asuvat / 1 000 asukasta	1,10	0,9	0,9	1,10	1,0	1,0	1,20	1,0	1,0	..
Asukkaiden vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin (asteikko 0–10)	..	..	..	..	..	..	4,94	..	..	..
Häiriöindeksi ¹⁾	..	..	..	..	55,4	258,4	164,6	119,4	85,2	153,1
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavanikäistä	477,3	428,3	473,8	489,4	394,1	447,8	465,8	391,5	344,4	..
Virkistys- ja urheiluluiden määrä / 1000 asukasta	..	..	..	..	6,62	6,65	7,44	7,87	8,13	..
Asukastoimintaan osallistuneiden määrä (hlöä)	73 282	70 218	69 991	79 888	79 718	102 012	53 300	48 527	50 879	45 432
Nuorisotilojen kävijämäärä (hlöä)	193 763	214 418	210 454	213 000	226 168	214 458	141 482	166 899	175 521	187 323
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaisista	..	..	..	45,1	..	40,3	..	48,4	..	48,2
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaisista	..	..	..	19,6	..	21,8	..	25,6	..	26,7
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	..	..	..	14,8	..	20,9	..	15,8	..	16,7
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	..	..	..	11,3	..	14,9	..	23,6	..	20,5
Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus, %	..	..	..	..	..	..	..	56,8	..	..
Kotona asuvat 75-vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä	92,3	93,1	93,9	92,7	92,9	92,4	92,1	92,3	92,9	..
Hyväksyy ikänsillään humalahakuisen juomisen / marihuanan käytön, % 8. ja 9. luokan oppilaisista	..	..	..	22 / 10	..	27 / 14	..	26 / 13	..	..
Hyväksyy ikänsillään humalahakuisen juomisen / marihuanan käytön, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	..	..	..	40 / 12	..	49 / 17	..	49 / 21	..	..

Mittari	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hyväksyy ikänsilään humalalahakuisen juomisen / marihuanan käytön, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	..	..	..	52 / 12	..	50 / 19	..	53 / 20	..	..
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	..	..	..	8,4	..	9,7	..	9,7	..	6,4
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	..	..	..	11,9	..	18,0	..	17,6	..	13,1
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	..	..	..	28,5	..	25,7	..	26,5	..	25,3
Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) (%)	32,7	34,9	..	..	..	..	33,3	..	..	..
Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista	..	..	..	29,1	..	..	..	25,0	..	23,1
Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	..	..	..	28,1	..	..	..	28,7	..	28,1
Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	..	..	..	35,4	..	..	..	26,0	..	25,7
Positiivista mielenterveyttä kokeneet, % a aikuisista	..	..	..	..	..	..	24,1	..	..	..
Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, % 4. ja 5. luokan oppilaita	..	..	..	2,2	..	3,1	..	3,7	..	4,9
Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 8. ja 9. luokan oppilaita	..	..	..	10,0	..	12,0	..	16,6	..	13,6
Tuntee itsensä yksinäiseksi, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	..	..	..	10,4	..	13,0	..	14,7	..	14,9
Tuntee itsensä yksinäiseksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	..	..	..	9,6	..	9,0	..	15,8	..	18,7
Itsensä yksinäiseksi tuntevien aikuisten osuus (%)	8,7	10,1	..	..	..	..	11,2	..	..	..
Työttömyysaste, keskimäärin vuoden aikana (%)	13,9	14,5	13,7	11,9	10,5	9,9	13,0	11,2	9,8	10,2

Mittari	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Pitkäikaistyöttömien osuus työttömistä (%), keskimäärin vuoden aikana	26,5	27,5	33,0	35,7	33,3	32,9	24,9	40,9	44,4	37,5
Nuorisotyöttömät, % 18–24-vuotiaasta työvoimasta	15,4	18,6	17,5	15,4	13,2	12,5	15,9	13,9	12,2	11,6
Työttömien määrä 31.12. (hlöä)	7 660	8 219	7 741	6 638	5 941	6 149	7 517	6 145	6 037	6 916
Pitkäikaistyöttömien määrä 31.12. (hiöä)	1 934	2 809	2 567	2 219	1 793	1 866	2 378	2 693	2 285	2 234
Nuorisotyöttömien määrä 31.12. (hlöä)	1 205	1 397	1 287	1 014	968	907	980	862	811	870
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	9,8	9,4	9,1	8,7	8,5	8,4	8,2	7,9	7,7	..
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	6,5	5,5	5,5	5,1	5,1	5,4	5,5	5,8	..	..
Perusopetus: käyttömenot eur/oppilas	..	..	..	9 150	9 293	9 700	9 729	9 954	10 122	..
Perusopetus: Yleisopetuksen tunnit/oppilas	..	..	..	1,77	1,69	1,74	1,73	1,65	1,70	..
Perusopetus: Opetusryhmän keskipitko 1–6 lk.	..	..	..	17,2	..	17,1	17,2	17,1	17,2	..
Perusopetus: Opetusryhmän keskipitko 7–9 lk.	..	..	..	18,3	..	19,7	19,1	18,9	18,8	..
Kulttuuritilojen (Kaupunginteatteri, Musiikkikeskus, museot, kirjastot yht.) kävijämäärä (milj.)	2,0642	1,8138	2,1313	1,9901	2,1116	2,2626	1,9008	2,2021	2,6210	2,8202
Kansalaisopiston opiskelijamäärä / opetustunnit	25632/ 45792	24643/ 45586	25263/ 45469	24335/ 45306	24288/ 44216	23557/ 44402	20461/ 40314	19625/ 43692	21053/ 43588	22348/ 43510
Sisä- ja ulkoiluntatilojen sekä kaupallisten tilaisuuksien käyntikerrat (milj.)	1,3725	1,4138	1,2654	1,3139	1,2801	1,4048	0,9828	1,2137	1,4407	1,5829

1) Katuturvallisuusindeksiin tuottaminen on lopetettu v. 2023. Tilalle on tullut häiriöindeksi

KASVAVA JA ELINVOIMAINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
2.1. Kilpailukykyinen ja kannustava yrittäjisympäristö	Tuemme yhdessä eri toimijoiden kanssa yrittäjyyskasvatusta, uutta yritystoimintaa sekä olemassa olevien yritysten kasvua ja elinvoimaa	<p>Liikevaihdon ja viennin kehitys</p> <p>Yrityskanta / 1000 as.</p> <p>Uudet yritykset / 1000 as.</p> <p>Yritysmyonteisyysmittaukset</p>	<p>Yrityspalveluja on tuotettu ja kehitetty yhdessä Business Centerin ja Uusyrittäjäkeskuksen kanssa.</p> <p>Toteutettu kaksi kertaa Draft- yrittäjyysohjelma, joka kautta kuopiolaiset yritykset ovat voineet saada rahoitusta innovatiivisen liikeidean testaamiseen.</p> <p>Otettu käyttöön uusi startup-yritysten ja investorien verkostoitumisalusta - Dealroom.</p> <p>Kuopio sijoittui toiseksi elinkeinopolitiikan kokonaisarvosanalla Suomen Yrittäjien Kuntabarometrissä.</p> <p>Toimintaympäristön hyvyyttä yrityksille arvioineessa EK:n Kuntarankinissa Kuopio oli 13.</p> <p>Yrityspäätäjien näkemyksiä kunnista toimintaympäristönä arvioineen Taloustutkimus Oy:n Kuntien imago 2023-tutkimuksen mukaan Kuopio oli kokonaisvaikutelma-arvosanalla 4. yli 40 000 asukkaan kuntien joukossa.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p></p>
2.1. Kilpailukykyinen ja kannustava yrittäjisympäristö	Tonttitarjontamme on riittävä ja monipuolinen	Yritystontit (sopivuus, määrä)	<p>Yritystonttien kysyntä on pysynyt hyvänä. Yleiskaavoissa on merkittävä yritystonttivaranto. Työohjelmassa on painotettu yritystonttien kaavoitusta.</p> <p>Uusien alueiden kaavoitustyö on käynnistynyt mm. Pienessä Neulamäessä. Hepamäen alueelle on aloitettu toteutettavuusselvityksen valmistelu, jonka tavoitteena on mahdollistaa vihreän siirtymän energia-toimijoiden ja</p>	<p>Etenee hitaasti / osittain</p> <p></p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
			<p>kiertotaloushankkeiden sijoittuminen alueelle.</p> <p>Maanhankintaa on päästy tekemään mm. Hiltulanlahdessa ja Rasinmäessä resurssien parannuttua.</p>	
2.1. Kilpailukyinen ja kannustava yrittäjyyssympäristö	Yritykset saavat osaavaa työvoimaa	<p>Pk-yritysten työvoiman saatavuus</p> <p>Työllisyysaste</p> <p>Avoimet työpaikat</p>	<p>Kuopion seudun pk-yritysten työvoiman saatavuus on parantunut, avointen työpaikkojen määrä on kääntynyt laskuun ja 18–64-vuotiaiden työllisyysaste on noussussa.</p> <p>Maahanmuuttajille sekä työnantajille suunnatut kansainvälisten osaajien rekrytointiin liittyvät ohjaus- ja neuvontapalvelut kokoavan International House Kuopion toiminta käynnistyi elokuussa 2023.</p> <p>Osaavan työvoiman saatavuutta edistävä Pohjois-Savon osaajavetoimamalli -yhteistyöllä vaikuttavuutta -hanke (ESR+) käynnistyi syyskuussa 2023.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p>
2.2. Rohkea ja kestävä kaupunkikehitys	Mahdollistamme monipuolisen ja riittävän asuntotuotannon sekä monipaikkaisen elämän	<p>Asuntotuotanto (lkm, tyyppi, hallintasuhde)</p> <p>Asuntotuotannon tonttireservi, vuotta</p>	<p>Kuopion asuntotuotantotavoite saavutettiin ja 1198 uutta asuntoa valmistui vuonna 2023. Asuntotuotanto oli monipuolista (vuokra-, asumisoikeus-, hoiva- sekä omistusasuntoja) ja suuri osa tuotannosta toteutui kaupunkirakenteen täydentämisenä.</p> <p>Kohtuuhintaista asuntotuotantoa on edistetty kaavoituksella, mm. Niiralan kulman hanke Tasavallankadulla.</p> <p>Vanuvuoren osayleiskaavaa on valmisteltu ja se tulee hyväksymiskäsittelyyn keväällä 2024.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p>
2.2. Rohkea ja kestävä kaupunkikehitys	Kaupunkikeskusta, lähiöt ja maaseutu ovat elinvoimaisia ja viihtyisiä	Maaseutuohjelman toteuttaminen	Täydennysrakentamista ja torin länsilaidan kaavanhaketta on edistetty.	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
			<p>Keskeisen kaupunkialueen kaupunkirakennesuunnitelman laadinta yhdessä Siilinjärven kunnan kanssa on käynnistetty.</p> <p>Uuden MAL-sopimuksen paikallinen valmistelu käynnistyi kesällä ja sopimusneuvottelut valtion kanssa loppuvuodesta 2023.</p> <p>Kaupunginosaidentiteettiä vahvistava viestintäpilotti toteutettiin viidestä kaupunginosasta.</p> <p>Linjaus vapaa-ajan asuntojen vakituiseen käyttöön muuttamisen kriteereistä on käynnistetty ja se valmistuu keväällä 2024.</p> <p>Maaseutuohjelman tilannekatsaus käsiteltiin kaupunginhallituksessa 29.5.2023, § 177.</p>	
2.2. Rohkea ja kestävä kaupunki-kehitys	Kehitämme Savilahtea kärkihankkeena	Savilahden rakentamisen eteneminen	<p>Vanhan varikon alueella on käynnistynyt 1. asuintalon ja Savilahden pohjukassa Kuopas Oy:n opiskelijakohteen rakentaminen. Vanhan Varikon alueella on toteutettu yhdyskuntainfraa.</p> <p>Marikonrannan suunnittelukilpailun käynnistämistä on lykätty heikon markkinatilanteen vuoksi.</p> <p>Maanvaihto Suomen Yliopistokiinteistö Oy:n kanssa on toteutettu Marikonrannassa.</p> <p>Savilahdentien pohjoisosan saneeraus välillä Neulanientie – Niiralankatu, Iloharjankatu ja uuden moottoritierampin rakentaminen valmistuivat keväällä 2023.</p> <p>Liikunta- ja tapahtumakeskus Luolan rakentamisessa on käynnissä 2. vaihe ja</p>	<p>Etenee hitaasti / osittain</p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
			Luola avautuu loppukesästä 2024.	
2.3. Vetovoimainen innovaatio-, tutkimus- ja osaamiskeskittymä ja laadukas koulutus	Kuopio on vetovoimainen opiskelukaupunki	Koulutuksen vetovoimaisuus, hakijamäärät; UEF, Savonia, Sakky Alueelle jäävien valmistuneiden osuus	Koulutuksen vetovoimaisuus on parantunut Itä-Suomen yliopistossa ja ammatillisessa koulutuksessa. Pohjois-Savon alueelle 1 vuotta valmistumisen jälkeen jääneiden osuudet ovat pienentyneet sekä yliopisto- että ammattikorkeakoulutuksen osalta. On osallistuttu Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan kattavaan Talent Hub Eastern Finland -hankkeen (ESR+) valmisteluun ja tehty hankkeen osallistumis- ja rahoituspäätös. Hankkeella pyritään edistämään osaavan työvoiman saatavuutta kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden veto- ja pitovoimaa kehittämällä.	Etenee hitaasti / osittain
2.3. Vetovoimainen innovaatio-, tutkimus- ja osaamiskeskittymä ja laadukas koulutus	Koulutus vastaa ennakoivasti työelämän muuttuviin tarpeisiin		DI-koulutus käynnistyi Itä-Suomen yliopistossa syksyllä 2023. 105 uudesta aloituspaikasta 35 sijoittui Kuopioon (teknillinen fysiikka). Yksityinen koodikoulu sai rahoituksen (ESR) ja toiminta käynnistyi loppuvuodesta 2023. Savon koulutuskuntayhtymä sai luvan käynnistää toisen asteen englanninkieliset koulutusohjelmat. Ensimmäiset tulivat hakuun alkuvuodesta 2024. oppilaitosten resurssien ja opiskelijapaikkojen osalta on tehty edunvalvontaa. Työllisyyspalvelut on osallistunut Pohjois-Savon liiton ennakoitintyöhön.	Etenee suunnitellusti / Valmis
2.3. Vetovoimainen innovaatio-, tutkimus- ja osaamiskeskittymä ja laadukas koulutus	Innovaatioekosysteemi edistää liiketoiminnan kasvua ja houkuttelee uusia toimijoita alueelle	Panostukset t&k toimintaan	Innovaatiopalveluita on kehitetty keskeisten yhteistyökumppaneiden kanssa, mm. Kuopio Health, Business	Etenee hitaasti / osittain

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
			<p>Center ja Kuopio Water Cluster.</p> <p>Innovaatioekosysteemirahoituksen 1. haun hankkeet ovat käynnistyneet. Rahoitusta on myönnetty terveys- ja vesialan klustereiden kehittämiseen. Valmisteltu ekosysteemisopimuksen keväällä 2024, avautuvan 2. haun sisältöjä.</p>	
2.4. Kasvava ja vastuullinen matkailu	Edistämme monimuotoista kaupunkikulttuuria, tapahtumia ja matkailua	<p>Tapahtuma-avustukset</p> <p>Tapahtumakävijät</p>	<p>Tapahtuma-avustuksia maksettiin vuonna 2023 yhteensä 0,610 milj. euroa. Tapahtumatoimijoiden mukaan tuetuissa tapahtumissa kävi yhteensä 430 928 henkilöä.</p> <p>Kaupunkikulttuuria, tapahtumia ja matkailua on edistetty mm. käynnistämällä Kuopio 250 -juhlavuoden projekti, jonka yhteydessä kehitetään kaupungin tapahtumapalveluita. Samalla käynnistetty kehittämisprosessi, jossa vahvistetaan tapahtumatoimintaa erityisesti tapahtumatilojen ja myynnin osalta.</p> <p>Lisäksi on toteutettu tapahtumajärjestäjien tarvekaritoitus, järjestetty TUNTU-työpajoja tapahtumatoimialan kehittämiseksi sekä järjestetty runsaasti erilaisia tapahtumia, tilaisuuksia ja näyttelyjä eri kohderyhmille niin kaupunkikeskustassa, lähiöissä kuin maaseutualueilla.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p>✓</p>
2.4. Kasvava ja vastuullinen matkailu	Kehitämme matkailun kärkihankkeena Tahkoa sekä Kuopion muita matkailualueita yhdessä toimijoiden kanssa	<p>Matkailijoiden yöpymiset</p> <p>Hankkeiden eteneminen</p>	<p>Vuoden 2023 matkailun ennakkotietojen mukaan yöpymiset kuopiolaisissa majoitusliikkeissä vähenivät edellisestä vuodesta noin 11 000 henkilöllä.</p> <p>Matkailuinvestointeja on valmistunut/rakenteilla mm. Luoto Kuopion satamassa, Puijon tuolihissi sekä Tahkon Panorama ja hotellinvestoinnit. Lisäksi matkailun</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p>✓</p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
			<p>investointihankkeita (mm. Tahko Bungalows, Tahkon keskusta) on valmistelussa.</p> <p>Uusi maakunnallinen matkailunedistämisenorganisaatio Pohjois-Savon Matkailu Oy perustettiin loppuvuodesta 2023.</p> <p>Kuopio-Tahko Markkinointi Oy:n uuden strategian valmistelu käynnistyi vuonna 2023.</p>	
2.5. Kuopion tunnettuus ja edunvalvonta	Aktiivinen, ennakoiva edunvalvonta ja vaikuttaminen tukee Kuopion tunnettua ja kehittymistä. Painopisteenä alueen saavuttavuuden (tie-, raide-, lento-, vesiliikenne ja ICT-yhteydet) parantaminen.	<p>Imago- ja mainetutkimukset</p> <p>Onnistuminen edunvalvon- nassa</p>	<p>Edunvalvonta kohdistui vuonna 2023 erityisesti uuden hallitusohjelman linjauksiin, saavutettavuuteen sekä oppilaitosten resurssien turvaamiseen.</p> <p>Uutena edunvalvonnan tavoitteena nostettiin esiin konnaisturvallisuuden osaa- miskeskuksen perustaminen Kuopioon.</p> <p>Vaikuttamisyhteistyötä lisättiin Jyväskylän ja Lahden kaupunkien kanssa kaupunkipoliittisissa asioissa.</p> <p>Uusi vaikuttamisviestinnän toimintamalli otettiin käyttöön. Toteutettiin edunvalvonnan esittelymateriaali sekä uudistettiin ja laajennettiin edunvalvonnan tiedotusta verkkosivuilla.</p> <p>Kuopio oli toiseksi vetovoimaisin kaupunki Tampereen jälkeen T-Median suomalaisten kaupunkien elinvoimaa ja mainetta asukkaiden sekä potentiaalisten asukkaiden keskuudessa selvittäneen Kaupunkien Veto- voima & Pitovoima -tutkimuksessa.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p></p>

Mittari	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liikevaihto, Kuopio (milj. eur)	..	..	..	5 537	5 817	6 220	6 088	6 591	7 187	..
Vienti, Kuopion seutu (milj. eur)	557	613	591	553	679	754	670	1 018	1 325 ¹⁾	..
Yrityskanta / 1000 as.	50,7	50,8	51,2	51,9	53,3	55,5	57,9	60,3	62,2	63,8 ¹⁾
Uudet yritykset / 1000 as.	4,0	4,1	4,2	4,3	5,3	5,3	5,9	6,6	6,5	3,5 ¹⁾
Elinkeinopoliittikan kokonaisarvosana, sijoitus yli 50 000 as. kunnat (Suomen Yrittäjät)	8.	..	6.	..	2.	..	5.	..	2.	..
Toimintaympäristön hyvyys yrityksille, sijoitus 20 suurimman kunnan joukossa (Elinkeinoelämän keskusliitto)	..	13.	..	14.	..	14.	..	14.	..	13.
Kuopion seudun pk-yritykset, joissa työvoiman saatavuus merkittävin työllistämisen este (%)	19	19	18	30	33	23	23	14	25	23
Työllisyysaste, 18–64-vuotiaat (%)	65,3	65,1	65,9	67,5	69,3	69,2	67,7	70,3	71,4	..
Avoimet työpaikat 31.12. (lkm)	509	714	656	1 164	1 362	1 667	1 378	2 306	1 437	1 292
Asuntorakentaminen (asuntoa), myönnetty / valmistuneet	964/ 859	909/ 933	1384/ 882	1481/ 1057	1247/ 1803	1431/ 950	1152/ 1329	1443/ 1208	1220/ 1428	667/ 1198
Ensisijaiset hakijat per aloituspaikka: ISY/ AMK-koulutus/ ammatillinen koulutus	..	3,22/ 2,33 /1,07	3,28/ 2,62 /0,99	3,10/ 2,61/1,00	3,07/ 2,57/1,01	3,19/ 2,43/ 1,06	3,30 2,12/ 1,03	3,06/ 2,14/ 1,15	2,65/ 2,36/ 1,09	2,98/ 2,19/ 1,18
Oppilaitoksista valmistuneista alueelle jääneet, % ISY/AMK-koulutus	39,8/ 62,2	37,4/ 63,0	35,1/ 62,0	31,4/ 59,3	32,5/ 60,7	31,5/ 59,7	33,8/ 59,5	32,1/ 59,2	..	..
Tutkimus- ja kehitysrahoitus, milj. eur	113,4	109,8	108,6	122,4	142,4	151,7	..	..	171,4	..
Tapahtuma-avustukset (milj. eur) / tapahtumakävijät (hiöä)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	0,610 / 430928
Yöpymiset majoitusliikkeissä, kpl	539 244	527 824	551 306	542 103	533 836	544 424	408 589	493 965	535 189	524 257

¹⁾ Q2/2023

ILMASTO- JA RESURSSIVIISAS KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Edistämme puurakentamista mm. kaavoituksen keinoin	Toteutuneet puurakennushankkeet	<p>Puurakennushankkeita on suunnitteilla Kivilammen alueelle, jossa alue tullaan rakentamaan kokonaan puukerros- ja pientaloina. Lisäksi puurakennushankkeita on suunnitteilla sokeainkoulun ja Savilahden Varikon alueille.</p> <p>Tilapalveluiden puurakentamisen ohjelma on valmistumassa ja se tulee hyväksyttäväksi alkuvuodesta 2024.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Kuopiossa on vahva kiertotalouden yritysverkosto ja sitä tukevaa koulutus- ja innovaatiotoimintaa	<p>Kiertotalousyritysten määrä ja liikevaihto</p> <p>Hankkeiden eteneminen</p>	<p>Kiertotaloustoimialan yritysten määrä on Kuopiossa kasvussa ja yrityksiä oli loppuvuodesta 2023 yhteensä 363 kpl.</p> <p>Hepomäen kiertotalousalueen suunnittelu ja käyttöönoton valmistelu on käynnissä. Alueen laajempaa hyödyntämistä selvitetään vuoden 2024 aikana. Alueen kehittämiseen on haettu EU:n Oikeuden mukaisen siirtymän (JTF)-rahoitusta.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Hankintamme ovat vastuullisia ja hiilineutraaleja	Ympäristökriteerit sisältävät kilpailutukset (M€/v, kpl/v, %)	<p>Hankintaohjelma vuosille 2023–2030 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 12.6.2023, § 51. Ohjelman valmistelun rinnalla on päivitetty hankinta- ja pienhankintaohjeet.</p> <p>Hankintojen strategisen osaamisen vahvistamiseksi on käynnistetty hankintakoulutuskokonaisuuden suunnittelu.</p> <p>Toteutettu hankintakysely ja selvitetty hankintaosaamisen nykytila ja kehityskohteet.</p> <p>Palvelualueiden hankinnoissa ja toiminnoissa on painotettu vastuullisuutta, kestävä kehitystä ja päästöjen vähentämistä sekä edistetty kierrättämistä ja uusiomateriaalien hyödyntämistä.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis
3.2. Viisas liikkuminen ja kestävä yhdyskuntarakenne	Suunnittemme ja toteutamme kestävä ja vähähiilistä yhdyskuntarakennetta mm. edistämällä vaihtoehtoisen lataus- ja tankkausverkoston rakentamista	Tieliikenteen CO ₂ -päästöt kt CO ₂ -ekv	<p>Toiselle Kuopion kaasutankkausasemalle on osoitettu paikka Tehdaskadun asema-kaavaluonnokseen.</p> <p>Sähköautojen latausasemien sijoittamisesta on käyty neuvotteluja.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
3.2. Viisas liikkuminen ja kestävä yhdyskuntarakenne	Edistämme kestävien liikku- mismuotojen (joukkoliikenne, kävely, pyöräily, yhteiskäyt- töautot) käyttöä ja toiminta- edellytyksiä	Joukkoliikenteen matkusta- jamäärä / v Kestävien liikennemuotojen osuus matkoista	Joukkoliikenneohjelman 2035 päivitys on aloitettu. Joukkoliikenteen lippujen hintaselvitys on tehty ja hin- nat tarkistettu 5.6.2023 al- kaen. Lipputuotteiden mo- nikäyttöisyyttä on paran- nettu. Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikenteen runkolin- jaselvitys on valmis. Lii- kenne linjastolla alkaa ke- sällä 2026. Savilahden robottibussiko- keilua on valmistelu ja se käynnistyy keväällä 2024. Savilahdentien saneeraus on valmis. Joukkoliikenteen, jalankulun ja pyöräilyn yh- teydet alueella ovat paran- tuneet. Kestävien kulkumuotojen edellytyksiä on edistetty kaavoissa mm. tilavarauk- sin. Kävelijöiden ja pyöräili- jöiden laskurit on otettu käyttöön mm. Savilahdessa. Henkilöstön yhteiskäyttö- auto on ollut käytössä keski- määrin 20 päivänä kuukau- dessa ja käyttökertoja on ol- lut noin 20–40 kpl/kk.	Etenee suun- nitellusti / Valmis
3.3. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja luontokadon torjunta	Otamme maankäytönsuun- nittelussa sekä metsien ja vi- heralueiden hoidossa huomi- oon luonnon monimuotoisuus- den	Luonnonsuojelualueiden määrä Vanhojen metsien osuus Lehtipuuston osuus	Luonnon monimuotoisuus- ohjelman (LUMO) luonnos on valmis ja se oli nähtävillä loppuvuodesta 2023. Metsien hoidon ja käytön kokonaiskestävyyden seu- rantajärjestelmä on valmis ja koekäytetty. Tuotanto- käyttö alkaa kesällä 2024. Vieraslajien torjuntaa on tehty mm. jättiputkea ja - palsamia torjumalla. Asuk- kaita on osallistettu jättipal- samin torjuntaan joukkois- tamisen keinoin hyödyntäen Crowdsorsa-mobiilipeliä.	Etenee suun- nitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
3.4. Huoltovarmuus ja kriinsietokyky	Teemme aktiivisesti toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja ilmatoriskien (mm. sään ääri-ilmiöt) pienentämiseksi	CO ₂ -päästöt / asukas (t CO ₂ -ekv / as)	<p>Suunnitelmallisen ilmastotyön juurruttaminen Pohjois-Savoon (SISU)-hanke (EAKR) on käynnistynyt. Hankkeen ilmastokoordinaattori on jalkautunut palvelualueille ja tukenut ilmastotoimenpiteiden toteuttamista.</p> <p>Resurssiviisautsohjelman valmistelu on käynnissä.</p> <p>Palvelualueilla on laadittu ja toteutettu ilmastosuunnitelmia.</p> <p>Kokonaisturvallisuuden osaamiskeskuksen valmistelu on käynnistetty.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis
3.4. Huoltovarmuus ja kriinsietokyky	Tuemme paikallista maataloutta ja elintarviketuotantoa tarjoamalla lähellä tuotettua ja ilmastoviisasta ruokaa huoltovarmuuden parantamiseksi sekä vähennämme ruokahävikkiä	<p>Lähiruoan osuus</p> <p>Kasviproteiinien osuus</p> <p>Ruokahävikin määrä (kg)</p>	<p>Varhaiskasvatuksen ja koulujen ruokapalveluiden ilmastovaikutuksia vähentävä sekä ruokapalveluiden ympäristötavoitteita ja niiden seurantaa kehittävä Ilmastoviisasta ruokaa -hanke (YM) päättyi. Hankkeessa on tuotettu myös kasvispainotteista ruokavaliota edistävää ruokakasvatusmateriaalia ja se on jäänyt koulujen, päiväkotien ja neuvoloiden käyttöön.</p> <p>Servica Oy otti käyttöön uuden ruokahävikin seurantajärjestelmän kaikissa toimipaikoissa ja tiedot hävikkimääristä ovat täsmenneet.</p> <p>Palvelualueiden tilaisuuksien tarjoiluissa on edistetty lähiruoan ja ko. satokauden ruoan käyttöä sekä ruokahävikkiä on vähennetty mm. kiinnittämällä koululaisten huomio ruokahävikkiin sekä ennakoilmoittautumisiin tilaisuuksiin.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
3.4. Huoltovarmuus ja kriinsietokyky	Tehostamme energiankäyttöä 10 prosenttia ja lisäämme uusiutuvien energiamuotojen käyttöä	Sähkön ja lämmön ominaiskulutus kaupungin kiinteistöissä (kWh / r-m ³) Uusiutuvan energian osuus tuotetusta energiasta (%)	Energiansäästöohjelman tehostetut toimenpiteet (mm. sähkön ja lämmön kulutuksen optimoinnit) on otettu käyttöön kaupungin kiinteistöissä ja energiankäyttöä on saatu tehostettua. Asemakaavoissa on tuettu aurinkoenergian käyttöä. On käynnistetty Junnunmäen tuulivoimaosayleiskaavan laatiminen. Uusiutuvan energian toteutusmahdollisuudet on selvitetty kaikissa kaupungin uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeissa. Vuonna 2023 ei valmistunut yhtään aurinkovoimalalle soveltuvaa kohdetta.	Etenee suunnitellusti / Valmis

Mittari	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kiertotalousyrittysten toimipaikkojen määrä	..	..	..	..	..	..	..	..	..	363
Tieliikenteen CO ₂ -päästöt (kt CO ₂ -ekv)	178,0	179,4	198,2	182,7	187,1	179,7	173,7	164,6	176,6 ¹⁾	..
Paikallisiikenteen matkustajamäärä (1 000 matkustajaa)	4 750	4 909	5 660	6 196	6 448	7 358	5 200	5 906	7 300	8 500
Kestävien liikennemuotojen osuus matkoista (%)	..	..	..	..	45	45	45	..	..	..
Luonnonuojeluvuorojen osuus kaupungin omistamasta metsämaasta (ha / %)	..	..	..	..	.. / 5,7	.. / 5,7	.. / 5,7	755/7,0	755 /7,0	..
Vanhojen metsien osuus (%)	..	..	..	..	..	..	..	17	..	..
Lehtipuuston osuus (%)	..	..	..	..	..	..	..	22	..	..
Kasvihuonekaasupäästöt yhteensä (t CO ₂ -ekv/asukas)	6,4	6,2	6,3	5,7	6,1	5,7	5,4	5,2	..	..
Lähiruuan osuus elintarvikehankinnoista (eur) kaupungin ruokapalveluissa (%)	..	..	..	..	..	3,90	5,17	4,50	6,10	9,9 ²⁾
Kasvi proteiinien osuus (%:a kg)	..	..	..	..	16,0	13,0	12,0	18,5	19,0	33,0 ²⁾
Syntyneen ruokahävikin määrä (kg / eur)	..	..	..	..	..	22602/ 79107	21148/ 71408	..	173329/ 606653	91996 / 321987 ²⁾
Sähkön / lämmön ominaiskulutus kaupungin kiinteistöissä (kWh/r-m ³)	..	..	..	..	16 /35	17 / 32	14 / 27	14 /29	16 / 33	..
Uusiutuvan energian osuus tuotetusta energiasta (%)	..	..	55	61	..	68	63	75	73	..

¹⁾ Ennakkotieto 2022

²⁾ Tilanne 30.6.2023. Vuoden 2023 mittaritiedot valmistuvat maaliskuussa 2024.

UUDISTUVA JA YHDESSÄ TEKEVÄ KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Kehitämme palvelujamme (ml. digipalvelut) asiakaslähtöisesti ja ratkaisukeskeisesti organisaatorajat ylittäen ja teemme aktiivista verkostoyhteistyötä palvelujen kehittämiseksi	Palvelujen digitalisaatioaste Tyytyväisyys palveluihin	<p>Kuopion palvelujen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman jalkauttamisen palvelualueille käynnistyi.</p> <p>Digitiekartan kehittämissuunnitelmaa on jatkettu. On laadittu dataohjelma, jolla tuetaan digitalisaation edistämistä, digitiekartan toimeenpanoa sekä tiedolla johtamista.</p> <p>Päivitetty kaupungin palvelujen digitasomittaus.</p> <p>Tiedonhallintalain mukainen muutosvaikutusten arviointimalli on valmisteltu ja jalkautettu.</p> <p>Kartoitettu tiedolla johtamisen nykytilannetta ja kehittämistarpeita.</p> <p>Otettu käyttöön mm. seuraavia uusia digitaalisia palveluja: Riistaveden monitoimijallossa ja liikuntapaikkapalveluissa uudet tilanvarausjärjestelmät, varhaiskasvatuksessa uusi asiakastietojärjestelmä ja poikkeamislupakäsittelyissä Lupa.fi-sovellus.</p> <p>Lisäksi Kudos-hankkeen kautta on kehitetty digitaalisia palveluita mm. Musiikki-keskuksella ja kansalaistoi-minnassa. Museopalveluissa on kehitetty verkkokauppaa sekä kokoelmien ja kokoelmatietojen digitaalista saatavuutta.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lisäämme hallinnon ja päätöksenteon avoimuutta ja asukkaiden vaikuttamisen mahdollisuuksia	Kuntalais- ja asiakaspalautteet Kuntalaisaloitteet	Kuntalais- ja asiakaspalautteita tuli vuoden 2023 aikana 5 539 kpl. Toteutettu kaksi asukkaille avointa kaupunginhallituksen kokousta ja keskustelutilaisuutta Juankoskella ja Riistavedellä. Kaupungin verkkosivut on uudistettu ja nykyaikaistettu. Parannettu erityisesti tiedon saavutettavuutta (mm. selkokieli, fyysiset rajoitteet) asukkaiden näkökulmasta. On osallistuttu eurooppalaiseen hyvän hallinnon laatu-arviointiin (ELOGE). Asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksia on lisätty lisäksi mm. käynnistämällä palautepalvelun uusiminen kaupunkiympäristön palvelualueella, luomalla strategisesti tärkeistä teemoista asiantuntija-asiakasverkostoja toiminnan kehittämiseen kirjastopalveluissa sekä kehittämällä pitäjäraatimallia ja laatimalla toimintaa selkiyttävä ohjekirja pitäjäraatilaistilaisille/ toiminnasta kiinnostuneille.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lapsivaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa	Tehtyjen lapsivaikutusarviointien määrä	Laajempia lapsivaikutusten arviointeja ei ole toteutettu. Suppeampi lapsivaikutusten arviointi sisältyy vaikutusten kokonaisarviointiin ja sitä on käytetty, kun päätös kohdistuu lapsiin. Laadittu ohjeistus lapsivaikutusten arvioinnin toteutukseen ja jalkautettu lapsivaikutusten arviointia palvelualueille osana Unicefin Lapsiystävällinen kunta -mallia.	Etenee hitaasti / osittain

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
4.2. Uudistuva johtaminen	Vahvistamme Kuopion työnantajavetoa	Hakijoita / avoin työpaikka Työnantajan suositteluindeksi	<p>Anonymirekrytointin ja haastattelukalenterin käyttöönottoa on valmisteltu rekrytointin tueksi.</p> <p>Henkilöstön saatavuutta ja Kuopion työnantajavetoa on edistetty mm. nostamalla vakinaisen varahenkilöstön määrää, tekemällä oppilaitosten kanssa yhteismarkkinointia sekä ottamalla käyttöön kaupungin uusi brändi-ilme rekrytointimarkkinointiin.</p> <p>Henkilöstön saatavuus (vakituiset ja sijaiset) on vaihdellut huomattavasti vastuualueittain ja kaupunginosittain. Osalla vastuualueista henkilöstön saatavuus ja poissaolot ovat vaikeuttaneet palvelujen järjestämistä ja henkilöstön täydennyskoulutuksiin osallistumista sekä aiheuttaneet viivästyksiä aikatauluissa.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p>
4.2. Uudistuva johtaminen	Kehitämme laadukasta päätöksentekoa, johtamista sekä hyvää ilmapiiriä ja varmistamme toimivat rakenteet	Toimielinten itsearviointien kehitys	<p>Toteutettu vaikuttamistoimielinten, kaupungin valtuuston ja hallituksen sekä lautakuntien arviointikyselyt alkusyksystä 2023. Johtoryhmätyöskentelyn arviointi toteutetaan alkuvuodesta 2024.</p> <p>Haltuun-projektin toimeenpano jaettiin kahteen vaiheeseen. 1. vaiheessa osa johdon tukipalveluista on keskitetty 1.4.2023 alkaen talousjohtajan, tietohallintojohtajan ja henkilöstöjohtajan alaisuuteen. 2. vaiheen toteuttaminen on viivästynyt henkilöstövaihdoksista ja hallintosääntötyön viivästyisestä johtuen.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
4.2. Uudistuva johtaminen	Tuemme esimiestyötä ja kehitämme esimiesten osaamista	Johtamisen arvioinnit	Toteutettu kaupunkitasoisia johtaja-, johtoryhmä- ja esihenkilökoulutuksia ja -valmennuksia. Toteutettu Kevan esihenkilökysely. Esihenkilötyötä on tuettu palvelualueilla lisäksi mm. järjestämällä ammatillista koulutusta johtamis- ja esihenkilötaitojen kehittämiseksi, osaamis- ja valmennuskeskusteluita sekä työnohjausta.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Varmistamme henkilöstön osaamisen ja urakehityksen	Koulutuspäivät / htv Työkierto Sisäisesti täytetyt avoimet työpaikat	Vuonna 2023 OSS-järjestelmän kautta sisäisiä ja ulkoisia koulutuksia oli tarjolla 302 ja näihin osallistui yhteensä 2 631 henkilöä. Kuopion kaupungin digitaalisessa oppimisympäristössä Priimassa oli tarjolla 70 kurssia ja näille osallistumisia kirjautui yhteensä 1 110. Koulutukseen osallistumispäivät sekä työkierrossa olevien henkilöiden ja sisäisesti täytettyjen avoimien työpaikkojen määrät ovat kasvussa.	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kehitämme henkilöstön koetua työhyvinvointia ja myönteistä työntekijäkokemusta	Työhyvinvointikysely Sairauspoissaolot	<p>Sairauspoissaoloja oli vuonna 2023 keskimäärin 17,90 pv/htv (21,00 pv/htv v. 2022).</p> <p>Päivitetty työkyvyn tuen toimintamalli sekä henkilöstön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma.</p> <p>Toteutettu henkilöstölle HYMY-kysely, joka liittyy Työterveyslaitoksen Hyvinvointi- ja yhteisöllisyys monipaikkatyön ytimessä 2023–2025-hankkeeseen, jossa selvitetään monipaikkatyön vaikutuksia hyvinvointiin, yhteisöllisyyteen ja toimintaan työssä.</p> <p>Työhyvinvointikyselyn jatkotoimina työyhteisöt ovat tunnistaneet 1–3 kehittämiskohdetta, laatineet tähän pohjautuen työhyvinvointisuunnitelmat, aikataulut, toteutuksen ja seurannan.</p> <p>Työhyvinvointia ja myönteistä työntekijäkokemusta on edistetty lisäksi mm. osallistumalla työhyvinvoinnin kehittämishankkeeseen, ottamalla käyttöön lukioissa QWL hyvinvoinnin johtamiseen tarkoitettu AIMO tekoäly, järjestämällä koulutusta, huolehtimalla työergonomiasta, kartoittamalla osaamisen kehittämistarpeita, lisäämällä ymmärrystä erilaisten persoonallisuustyyppien ominaisuuksista työyhteisössä, käymällä kehittämiskeskusteluja, tiiviillä yhteydenpidolla etätyöntekijöihin sekä järjestämällä kehittämis- ja tyhy-päiviä.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kannustamme henkilöstöä oman työn ja työyhteisön kehittämiseen. Tuemme kokeilukulttuuria ja kehitämme osallisuuden rakenteita/foorummeita.	Henkilöstön kehittämisaloitteiden määrä Etätyötä tehneet henkilöt ja etätyöpäivät	Henkilöstön kehittämisaloitteita tehtiin vuoden 2023 aikana 50 kpl ja näistä 21 saatiin ratkaistua. Henkilöstön kehittämisjärjestelmä Ideapulputtamon jalkauttamista on jatkettu ja ideoiden käyttöönottamisesta vastaavia henkilöitä on perehdytetty toimintaan. Vuonna 2023 toteutettiin henkilöstölle kaksi ideointikampanjaa: energiansäästö ja talouden tasapainotus. Parhaat ideat palkitaan alkuvuodesta 2024. Työn ja työyhteisön kehittämistä on edistetty mm. verkosto-, työpari- ja työpajatyöskentelyn keinoin sekä kannustamalla henkilöstöä "lupa tehdä toisin"-toimintatavan mukaiseen toimintaan. Vuonna 2023 etätyötä teki 850 henkilöä yhteensä 50 557 päivää.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.4. Kestävä talous	Kehitämme toimintaa ja talouttamme siten, että tulorahoitus mahdollistaa toimivat palvelut ja tarvittavat investoinnit	Vuosikate % poistoista Investointien tulorahoitus % Lainamäärä € / asukas	Inspiran tekemä Kuopion kaupungin talouden tilannekuva ja vahvistavat toimenpiteet -raportti valmistui 8.5.2023. Talouden tasapainotusohjelman 2024–2027 valmistelu käynnistettiin syksyllä yhteistyössä FCG:n kanssa. Ohjelma valmistuu maaliskuussa 2024 ja ohjaa tulevaa talousarviovalmistelua. Tavoitteena on talouden tasapaino vuonna 2027. Talouden prosessien kehitystyö on siirretty vuodelle 2024 tehtäväksi osana ERP-talouden ohjausjärjestelmän hankintaa.	Etenee hitaasti / osittain

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Mittari	Seuranta 31.12.	Tila
4.4. Kestävä talous	Mitoitamme palveluverkostomme asiakastarpeen ja talouden kestokyvyn mukaisesti ja pidämme palvelutuotannon tarvitsemat kiinteistöt kunnossa	Tilakustannukset % kokonaiskustannuksista	<p>Koulupalveluverkon optimointi ei ole edennyt. Tarve on olemassa myös alakoulujen ja maaseutualueen kouluverkon tarkasteluun. Käynnistetty lukiokoulutuksen tarveselvitystyö.</p> <p>Riistaveden monitoimijatalo (esiopetus, perusopetus, nuorisopalvelut, kirjasto, kansalaisopisto, liikunta- ja yhdistystoiminta) otettiin käyttöön syksyllä.</p> <p>On järjeistetty ja tiivistetty tilojen käyttöä (mm. valtuusto- ja kaupungintalo) tukemaan paremmin monipaikka-/hybridityötä. Otettu käyttöön mm. jaetut työhuoneet ja kasvun ja oppimisen palvelualueen tukipalvelut siirtyivät valtuustotalolle.</p>	<p>Etenee hitaasti / osittain</p>
4.4. Kestävä talous	Uudistamme konsernin toimintaa kunnan roolin muutoksen mukaisesti ja olemme vastuullinen ja aktiivinen omistaja. Edellytämme omistamiamme yhteisöjen toimivan tehokkaasti ja tuloksellisesti strategian toteutumista tukien.	<p>Konsernitulos</p> <p>Konsernilainojen määrä € / asukas</p>	<p>Kuopion kaupungin omistajapolitiikan päivitys on käynnistynyt osana Toimintakykyiset kaupunkikonsernit -verkostotyötä.</p> <p>Konserniohjauspäällikkö aloitti tehtävässä 01/2023.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p>

Mittari	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Palvelujen digitalisaatioaste (taso $\geq$ 0,9, %)	..	..	..	..	..	..	9	..	14	..
Kuntalais- ja asiakaspalautteet (kpl)	1 919	2 671	3 211	3 970	3 961	3 049	4 333	6 641	6 522	5 539
Kuntalaisaloitteet (kpl)	24	43	17	18	35	34	48	37	34	35
Tehtyjen lapsivaikutusarviointien määrä (kpl)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	0
Hakijoiden määrä per avoin työpaikka	11,5	13,7	10,9	7,4	9,0	8,0	6,3	5,3	4,7	10,0
Työnantajan suositteluindeksi	..	..	..	..	..	..	..	69,4	67,3	68,0
Koulutukseen osallistumispäivät	..	..	18 019	17 169	15 726	17 422	10 618	10 568	10 846	8 896
Työkierrossa henkilöitä	..	..	252	283	343	339	332	329	334	177
Sisäisesti täytetyt avoimet työpaikat	..	..	118	87	108	108	121	109	229	111
Henkilöstön sairauspoissaolot (pv/htv) ¹⁾	15,8	16,2	17,0	17,2	17,4	17,1	17,1	18,1	21,0	17,9
Henkilöstön kehittämisaioitteet (kpl)	..	60	59	16	23	28	40	10	21	50
Etätyötä tehneet henkilöt	..	..	..	..	..	478	2 248	1 608	1 473	850
Etätyöpäivät	..	..	..	..	..	7 053	107 944	88 575	79 859	50 557
Vuosikate/poistot (%)	..	72,8	86,3	119,0	65,6	30,2	119,6	125,2	90,9	104,2
Investointien tulorahoitus (%)	..	79,4	78,4	102,4	37,2	13,6	72,7	77,0	43,4	62,3
Lainamäärä (eur/asukas) ²⁾	2 800	2 802	2 884	2 790	2 891	4 090	4 687	4 277	4 341	4 374
Konsernitulos (milj. eur)	..	7,9	23,9	32,8	9,9	-1,6	45,7	47,1	27,6	30,6
Konsernilainojen määrä (eur/asukas)	8 030	8 103	8 022	8 013	8 053	9 013	9 715	9 285	9 997	7 451

1) Vuosien 2014–2021 luvut sisältävät hyvinvointialueelle siirtyneen henkilöstön sairauspoissaolot

2) Lainamäärä (eur/asukas) -luvut eivät ole vertailukelpoisia vuosien 2014–2018 ja 2019–2023 välillä konsernitilin esittämistä vasta johtuen. Konsernitilin saldo otettu huomioon vuodesta 2019 alkaen.

Strategian läpileikkaavat teemat

Teema	Mittari	Tavoite valtuustokaudelle 2022–2025	Seuranta 31.12.	Tila
Digitalisaatio mahdollistaa saada palveluja kotona, ajasta ja paikasta riippumatta, virtaviivaistaa toimintaa, synnyttää uusia palveluinnovaatioita ja liiketoimintaa.	Osaamis-kartoitukset	1. Edistämme suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti digikyvykkyyttä ja -osaamista	Toteutettiin henkilöstölle useita digikyvykkyyttä ja -osaamista edistäviä koulutuksia mm. keskitetyn koulutusohjelman, Priiman ja IsteKin OppiTorin kautta. Edistettiin digitalisaatiota tuomalla aktiivisesti esiin teknisiä apuvälineitä ja rahoitusmahdollisuuksia toimintaprosessien kehittämisen tueksi.	Etenee suunnitellusti / Valmis
	Palvelujen digiaste	2. Kehitämme ja lisäämme digitaalisia palveluja: Paremmat palvelut ajasta ja paikasta riippumatta.	Toteutettiin kaupungin palveluiden digitasokartoitus. Tavoitetasoille 1.0 ja 1.1 ylsi 27 % palveluista vuonna 2023 (22,7 % vuonna 2022). Kartoitus toimii pohjana palveluiden digikehityksessä. Uusina digitaalisina palveluina on otettu käyttöön mm. Riistaveden monitoimijatalossa liikuntapaikkapalveluissa tilanvarausjärjestelmät, varhaiskasvatuksessa asiakastietojärjestelmä ja poikkeamislupakäsittelyissä Lupa.fi-sovellus.	Etenee suunnitellusti / Valmis
	Palvelujen digiaste	2. Kehitämme ja lisäämme digitaalisia palveluja: Toimintamallien virtaviivaistaminen	Digitaalisten, erityisesti useita palvelualueita ja palveluita poikkileikkaavien, palveluiden omistajuuden määrittely käynnistettiin. Työ jatkuu vuonna 2024.	Etenee suunnitellusti / Valmis
	Palvelujen digiaste	2. Kehitämme ja lisäämme digitaalisia palveluja: Uusien innovaatioiden ja liiketoimintojen mahdollistaminen	Kuopion kehittämisen mallin uudistamisessa otettiin käyttöön uudistettu digitaalinen projektirekisteri (projekti-kortti) ja toteutettiin automatisoinnin kautta reaaliaikaista raportointia mm. talouden toteumaan.	Etenee hitaasti / osittain

Teema	Mittari	Tavoite valtuustokaudelle 2022–2025	Seuranta 31.12.	Tila
Digitalisaatio mahdollistaa saada palveluja kotona, ajasta ja paikasta riippumatta, virtaviivaistaa toimintaa, synnyttää uusia palveluinnovaatioita ja liiketoimintaa.	Avoin data	3. Kehittämme tiedolla johtamista, ts. toiminnasta syntyvän tiedon avaamista ja hyödyntämistä palvelujen kehittämisessä: Tiedon hyödyntäminen ja tarvelähtöinen avaaminen	<p>Jatkettiin digitalisaation johtamisen avuksi luodun digi-tiekartan kehittämistyötä. Lisäksi luotiin dataohjelma, jolla tuetaan kaupunkistrategian mukaista digitalisaation edistämistä, digi-tiekartan toimeenpanoa sekä tiedolla johtamista.</p> <p>Käynnistettiin tekoälyn hyödyntämistä, datanhallinnan kehittämistä sekä tiedolla johtamista tukevien teknisten edellytysten suunnittelutyöt.</p> <p>Tiedolla johtamisen rakenteiden ja käytäntöjen kehittämistä toteutettu osana Hal-tuun-projektin työtä.</p> <p>Tiedonhallintalain muutosvai-kutusten arviointimalli hyväk-syttiin ja siitä järjestettiin kou-lutustilaisuuksia ja valmistel-tiin itseopiskelumateriaali Prii-maan. Tiedonhallintalain muu-tosvaikutusten arviointi viety käytäntöön osana muita arvi-ointeja (muutosvaikutusten ar-viointi osana päätösten ennak-koivaikutusten arviointia).</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis
		4. Vahvistamme kyberturvallisuutta: Digitaalinen turvallisuus - valmiuksien vahvistaminen	<p>Kyberturvallisuutta kehitettiin edelleen ja testattiin uusien tietoturvaa parantavien työkalujen ominaisuuksia.</p> <p>Henkilöstö veloitettiin suorittamaan tietoturva- ja tietosuojakoulutukset vuoden 2023 loppuun mennessä.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis
Kumppanuus on yhteistyötä ja verkottumista yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Kumppanuus on enemmän kuin osiensa summa - siitä hyötyvät kaikki osapuolet	Yhteisten hankkeiden määrä ja eteneminen	5. Edistämme yritys- ja järjestökumppanuuksia	Kumppanuuksia on edistetty mm. perustamalla Pohjois-Savon Matkailu Oy loppuvuodesta 2023, uusimalla kunnosapidon alueurakkasopimuksia sekä toteuttamalla yhteisiä hankkeita yritysten ja järjestöjen kanssa.	Etenee suunnitellusti / Valmis

Teema	Mittari	Tavoite valtuustokaudelle 2022–2025	Seuranta 31.12.	Tila
Kumppanuus on yhteistyötä ja verkottumista yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Kumppanuus on enemmän kuin osiensa summa - siitä hyötyvät kaikki osapuolet	Yhteisten hankkeiden määrä ja eteneminen Yhteisten palvelujen määrä	6. Edistämme oppilaitos- ja t&k&i-toimijoiden kumppanuuksia	Kuopion innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksen osalta käynnistyi kaksi alueellista ryhmähanketta sekä kaksi kansallista teemaverkoston ryhmähanketta. Innokaupunkien kesken on valmisteltu ekosysteemisopimusten vaikuttavuusmallia, joka otetaan käyttöön 2024.	Etenee hitaasti / osittain
	Arviointi yhteistyön toimivuudesta hyvinvointialueen kanssa (kysely)	7. Kehitämme hyvinvointialuekumppanuutta	Hyvinvointialueen kanssa on tehty yhteistyötä mm. työllisyyspalveluiden, oppilashuollon, varhaiskasvatuksen, neuvola- ja lapsiperheiden sosiaalipalveluiden, työterveyshuollon ja ICT-ympäristöjen osalta. Yhteisiä rakenteita on luotu häiriötilanteisiin varautumisessa, valmiudessa ja epidemioiden selvittämisessä. Lisäksi yhteistyötä on tehty talouden ja kiinteistöjen selvitys- ja organisointitehtävissä, järjestöavustusten valmistelussa, henkilöpysäköinnin järjestelyissä, vapaapalokuntien tukemisen vastuunjaossa sekä viestinnässä ja verkkosivujen rajapinnoissa.	Etenee hitaasti / osittain
	Yhteisten hankkeiden määrä ja eteneminen Yhteisten palvelujen määrä	8. Lisäämme ja kehitämme seutu- ja kuntayhteistyötä	Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma ja Kuopion kaupunkiseutusuunnitelma hyväksyttiin vuonna 2023. Jatkotoimena käynnistettiin KARA 2040 ydinkaupunkiseudun kaupunkirakennemalli KARA 2040 -valmistelu. Käynnistetty MAL-sopimuskauden v. 2024–2027 valmistelu sekä valmisteltu seutusuopimus vuosille 2024–2025. Valmisteltu TE-palvelut 2025-uudistusta yhdessä Kuopion työllisyysalueeseen kuuluvien 10 kunnan kanssa. Tiivistetty vuoropuhelua ja edunvalvontaa Jyväskylän ja Lahden kaupunkien kanssa. Tehty valtiolle aloite omasta teemasopimuksesta.	Etenee suunnitellusti / Valmis

Teema	Mittari	Tavoite valtuustokaudelle 2022–2025	Seuranta 31.12.	Tila
Kansainvälisyys on ovien avaamista ja verkostojen antamista kumppaneiden käyttöön, alueen osaamisen ja vahvuuksien tunnetuksi tekemistä sekä asiantuntijayhteistyötä. Se on myös sitä, että huolehditaan organisaation valmiuksista kumppaneiden ja asukkaiden kansainvälistyessä sekä vastuullisesti kunnan kotoutumistehtävästä ja yleisestä suvaitsevaisesta ilmapiiiristä.	Kv-opiskelijoiden määrä Kv-asukkaiden määrä Monikieliset palvelut Kv-asukastyytyväisyys	9. Edistämme kansainvälisen osaajien ja -opiskelijoiden veto- ja pitovoimaa	Osallistuttiin TalentHub Eastern Finland- sekä Pohjois-Savon osaajaveto- ja pitovoima- hankkeisiin. Työllisyyspalveluihin on rakennettu International House konseptia. Tutkintotavoitteisia ulkomalaisia opiskelijoita oli vuonna 2022: ammatillisessa koulutuksessa 521, amk-koulutuksessa 447 ja yliopistokoulutuksessa 337. Vuonna 2022 ulkomalaisia asukkaita oli 3,2 %:a (3 924 hlöä) kuopiolaisista.	Etenee suunnitellusti / Valmis
	Yhteisten hankkeiden määrä ja eteneminen	10. Kehitämme yritysten kv-liiketoimintaa	Osallistuttiin Business Centerin toiminnan rahoittamiseen ja toiminnan kehittämiseen. Osallistuttiin ProAgria Itä-Suomi ry:n Agri-Food Network -hankkeen (EAKR) rahoittamiseen. Hankkeen tavoitteena on mm. ruokatuotantoketjun yritysten kansainvälistyminen.	Etenee suunnitellusti / Valmis
	Kv –yhteistyöhankkeet	11. Kehitämme kv-verkostojen yhteistyötä kumppanuuden tasolle	Käynnistetty One Health 4 Cities (ONCE) -hanke (URBACT) kansainvälisten kumppanien ja Lahden kaupungin kanssa. Hankkeen päätavoitteena on muodostaa eurooppalaisten kaupunkien verkosto, joka kehittää yhdessä hyviä käytäntöjä kohti kestävämpää tulevaisuutta kaupungeissa. Lisättiin substanssiyhteistyötä ja asiantuntijoiden tiedonvaihtoa (mm. kestävä kehitys, siivilivalmius ja turvallisuus sekä monikulttuurisuus) pohjoismaisten ystävyyskaupunkien Jönköpingin, Bodøn ja Svendborgin kanssa. Sovittiin Minneapolisin kaupungin kanssa yhteyden vahvistamisesta strategisempaan ja konkreettisempaan suuntaan.	Etenee suunnitellusti / Valmis

2.1.2 Valtuustoon nähden sitovat mittarit tavoitearvoineen

Suorituskykymittarit

Mittari	TP 2021	TP 2022	Tavoite 2023	TP 2023
Joukkoliikenteen matkustajamäärä (matkustajaa vuodessa)	5 905 920	7 300 000	7 000 000	8 500 000
Päiväkotien täyttöaste / haja-asutusalue (%)	92	90	96	96
Päiväkotien täyttöaste / taajama-alue (%)	93	91	99	99
Teatterin ison salin täyttöaste (%)	56	54,3	70	78
Toimitilojen kokonaisneliömäärä (brm ²)	651 335	684 980	646 700	662 370
Ulkoa vuokrattujen tilojen kokonaisneliöt (m ²)	77 099	80 148	50 900	58 174

Taloudellisuusmittarit

Mittari	TP 2021	TP 2022	Tavoite 2023	TP 2023
Kunnossapidon talvihoidon kustannukset (€/km)	7 114	7 781	7 614	7 266
Varhaiskasvatuksen toimintamenot 0–6-vuotiasta lasta kohden (€)	11 491	11 680	12 271	13 600
Perusopetuksen toimintamenot euroa per 7–15-vuotias lapsi (€)	9 989	10 189	10 958	10 958
Kansalaisopiston nettokustannus €/opetustunti (€)	73,5	75,3	76,8	78,9
Keskimääräinen tilakustannus (€/brm ² /kk)	10,74	11,24	11,31	11,55
Työmarkkinatuen kuntarahoitusosuus (M€)	12,639	11,853	11,964	12,066

Vaikuttavuusmittarit

Mittari	TP 2021	TP 2022	Tavoite 2023	TP 2023
Kunnossapidon talvihoidon asiakastyytyväisyys (Asteikko 1–5)	3,72	3,63	3,6	3,65
Varhaiskasvatukseen osallistuminen 0–6-vuotiaista (%)	75,5	78,5	74,0	79,3
Kirjastopalvelujen lainat/asukasmäärä (kpl)	16,8	16,2	17,6	16,6
Alle 20-vuotiaiden asiakaskäyntien määrä Kuntolaakson uimahallipalveluissa (kpl)	107 199	126 523	105 000	132 326
Purettujen rakennusten kokonaisneliöt (brm ²)	13 269	3 082	6 700	8 537

2.1.3 Konserniyhteisöille asetetut tavoitteet

Kaupunginvaltuuston konserniyhtiöille asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuivat pääsääntöisesti.

Valtuusto edellytti talousarviossa, että kaikkien konserniyhteisöjen tulee omalla toiminnallaan tukea kaupungin strategian toteutusta. Valtuusto asetti kaikkia konserniyhteisöjä koskeviksi yhteisiksi tavoitteiksi Kuopion kaupungin työllisyyden parantamisen, osaavan työvoiman saatavuuden edistämisen mm. harjoittelupaikkoja tarjoamalla sekä resurssiviisauden ja kiertotalouden toimintaperiaatteiden toteuttamisen investoinneissa, hankinnoissa ja palvelutuotannossa.

Konserniyhtiöt ovat raportoineet edistävänsä työllisyyden parantamisen tavoitetta mm. tarjoamalla harjoittelu- ja kesätyöpaikkoja sekä mahdollisuuksia tehdä opinnäytetöitä yhtiöissä. Esimerkiksi Kuopion Opiskelija-asunnot Oy työllistää kiinteistöihin liittyvissä huolto-, korjaus- ja kunnossapitotoimissa Kuopion alueen yrityksiä merkittävästi. Konserniyhtiöiden investoinnit kasvattavat myös osaltaan alueen työllisyyttä.

Resurssiviisauden ja kiertotalouden osalta kulunut vuosi painottui suurelta osin erilaisten energiansäästötoimien selvittämiseen ja toteuttamiseen. Kiinteistöjen osalta on otettu käyttöön mm. tekoölyä hyödyntäviä lämmitysjärjestelmiä, ilmanvaihdon tehostuksen säätöjä sekä valaistuksen optimointia turvallisuuskohdat huomioiden, jotka auttavat pienentämään energiankulutusta. Lisäksi on pilotoitu rakennusten purkumateriaalien käyttöä osana kohteiden maanrakennusta. Vesihuoltotoiminnan osalta on verkoston mallinnuksen avulla optimoitu verkostovesien pumpausta, rakennettu uusi aurinkovoimala Jännenimen vedenottamolle sekä jätevedenpuhdistamolla syntyvää biokaasua hyödynnetään lämpönä ja sähköinä. Yleisesti ottaen energiantuotannossa biopolttoaineiden määrä kasvaa jatkuvasti. Hiilijalanjäljen laskenta sekä erilaiset ympäristöjärjestelmät auttavat kohdentamaan toimenpiteitä siten, että päästöjä voidaan leikata nykytasolta pienemmäksi ja päästönlähteisiin vaikutetaan systemaattisesti. Konserniyhtiöiden sitoutuminen hiilineutraaliustavoitteisiin on vahvaa.

Yhtiökohtaisten tavoitteiden toteutuminen ja taloutta kuvaavat mittaritiedot ovat tarkemmin seuraavissa taulukoissa.

A. Kuopio-konsernin strategiset yhtiöt

Kuopion Energia Oy konserni

Tehtävä: Tukkusähkön ja kaukolämmön myynti, sähkön ja lämmön tuotanto sekä sähkön siirto

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 100 %

Olennaiset yhtiötä koskevat tapahtumat vuonna 2023

Konsernin liikevaihto oli lähes 125 milj. euroa, ollen edelliseen vuoteen verrattuna noin 2 milj. euroa enemmän. Sähkön pörssihinta vaihteli vuoden aikana huomattavasti ja vaikutti liikevaihdon kertymään. Loppuvuodesta hintataso oli aiemmissa katsauksissa ennustettua korkeammalla. Konsernin liikevoitto oli 25,4 milj. euroa ja se laski noin 2,5 milj. eurolla edellisvuodesta. Kuopion Energia Oy:n investoi noin 20 milj. euroa. Investoinnit rahoitettiin pääosin tulorahoituksella, uutta lainaa nostettiin 4 milj. euroa. Kuopion Sähköverkko Oy investoi 8,5 milj. euroa tulorahoituksella.

Kaukolämpöä myytiin 963 gigawattituntia (GWh), mikä on 2 % enemmän (17 GWh) kuin edellisenä vuonna. Kaukojäähdytystä myytiin 7 GWh. Sähköenergiaa myytiin tukku- ja tasesähkömarkkinoille yhteensä 301 gigawattituntia (GWh). Se on 17,5 % vähemmän kuin edellisenä vuotena. Sähköä siirrettiin asiakkaille 595,6 gigawattituntia (GWh), eli 1,6 % edellisvuotta vähemmän.

Poikkeamat toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin

Kulut kasvoivat merkittävästi edellisvuoteen verrattuna. Polttoaineiden hinnat nousivat vuoden aikana voimakkaasti ja niihin käytettiin lähes 11 milj. euroa edellisvuotta enemmän rahaa.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Sähkön tukkuhinnat pohjoismaisilla johdannaismarkkinoilla ovat olleet hieman nousevat syksyn 2023 jälkeen. Kylmän ja korkeahintaisen alkuvuoden vaikutus sähköntuotannon katteeseen on ollut positiivinen. Tuulivoimakapasiteetin voimakas kasvu Suomessa sekä Olkiluoto 3 -voimalan valmistuminen alentavat Suomen aluehintaa. Tuulivoiman liisääntymisen ennustetaan pitävän yllä edelleen sähkön voimakasta hintavaihtelua. Polttoaineiden hinnat ovat jatkaneet nousuaan. Vuoden 2024 alku on ollut kylmä.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Mittarin tavoitetaso 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto	M€	111,8	123,0	105,0	124,9
Tuloutus omistajalle	M€	8,9	9,2	9,0	9,0
Käyttökate-%	%	45,1	38,7	35,0	36,3
Omavaraisuusaste	%	31,0	31,1	35,0	35,5

Tunnusluvut	TP2021	TP2022	Tavoite 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto M€	111,8	123,0	105,0	124,9
Investoinnit M€	12,2	18,5	15,0	28,6
Myynti kaupungille M€	6,9	5,5	6,0	6,4
Takaukset kaupungilta M€	55,3	48,8	42,3	39,5
Kaupungilta saadut lainat M€	119,1	115,0	111,1	111,0
Tilikauden tulos M€	18,9	16,8	5,0	16,3
Osingot ja korot kaupungille M€*	8,9	9,2	9,0	9,0
Henkilöstölukumäärä 31.12. (sis. määräaikaiset)	133	132	130	139

*Oletus: maksetut osingot tarkastelukautena edellisen vuoden tuloksesta
Sisältää myös pääomapalautuksen 1,6 M€ ja takausprovisiot

Kuopion Pysäköinti Oy

Tehtävä: Harjoittaa pysäköintiliiketoimintaa ja liiketilojen vuokrausta.

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 100 %

Olellaiset yhtiötä koskevat tapahtumat vuonna 2023

Kuopion Pysäköinti Oy:n liikevaihto vuonna 2023 oli 4,1 milj. euroa. Vuosi oli kaikinensa haastava johtuen sähköenergian hinnasta, sekä yleisestä maailman tilanteesta, mikä heijastui esim. Korkeiden nousuja ja yleisten kustannusten nousuna. 1.1.2023 avasimme P-Sarastuskaaren pysäköintilaitoksen Savilahteen ja sen toiminta on käynnistynyt odotusten mukaisesti. Talouden näkökulmasta uusi pysäköintilaitos nosti poistojemme määrää merkittävästi. Näiden kaikkien edellä mainittujen asioiden johdosta taloudellinen tulos oli talousarvion mukaisesti miinuksella. Reagoimme tähän tilanteeseen pysäköintitransaktioiden tariffikorotuksilla, jolla tulemme saavuttamaan positiivisen tuloksen vuonna 2024.

Yhtiön operointikohteiden transaktiot (pysäköintitapahtumat) olivat vuonna 2023 yhteensä 1 549 067 kpl.

Toriparkin kävijämäärät olivat vuonna 2023: 703 636 kävijää (v.2022: 693 951, v.2021: 639 223, v.2020: 551 106, ja v.2019: 725 679 kävijää).

Vuonna 2023 Kauppakeskus Apajan vuokrausaste oli 88% (ka.). Uusien vuokralaisten hankkiminen on ollut haastavaa maailmantilanteen ja kohonneiden kustannusten vuoksi.

Poikkeamat toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin

Kulut (sähkö, korot, poistot, yleinen hintataso) kasvoivat merkittävästi edelliseen vuoteen verrattuna.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Sähkönhinta laski vuoden 2024 alusta ja korotimme pysäköintitransaktioiden tariffeja. Vuoden 2024 talousarvion ja toimintasuunnitelman mukaisesti tulemme saavuttamaan positiivisen tuloksen, sekä pysäköintimäärät kasvavat entisestään P-Sarastuskaaren pysäköintilaitoksen myötä.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Mittarin tavoitetaso 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto	M€	3,5	3,8	3,6	4,1
Tilikauden tulos	M€	-0,03	0,3	0,0	-0,3
Omavaraisuusaste	%	87,8	89,4	85,0	91,0

Tunnusluvut	TP2021	TP2022	Tavoite 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto M€	3,5	3,8	3,6	4,1
Investoinnit M€	0,5	9,8	0,1	0,1
Takaukset kaupungilta M€	6,1	6,1	6,1	6,1
Kaupungilta saadut lainat M€	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilikauden tulos M€	-0,03	0,3	0,0	-0,3
Henkilöstöluvumäärä 31.12.	6	6	6	6

Kuopion Opiskelija-asunnot Oy

Tehtävä: Asuntotuotannon harjoittaminen Kuopion alueella sekä omistamiensa kiinteistöjen hallinta, ylläpito ja vuokraaminen.

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 100 %

Olellaiset yhtiötä koskevat tapahtumat vuonna 2023

Yhtiön toiminta on ollut suunnitellun mukaista, opiskelijoiden asunnontarve kohdistuu edelleen huomattavan suurelta osin yksiihinkin keskusta ja oppilaitosten välittömään läheisyyteen. Asuntoa hakeneista 83 % oli yhden hengen ruokakuntia. Savilahden rakennushanke käynnistyi tilikauden aikana ja on toistaiseksi edennyt aikataulun mukaisesti. Investoinnin kokonaishankinta-arvo on n. 28 milj. euroa. Savilahteen rakentuu kahdelle tontille yhteensä 265 opiskelija-asuntoa, ja ensimmäinen rakennuksista valmistuu alkuperäisen aikataulun mukaan kesällä 2025 ja toinen vuodenvaihteessa 2025–26.

Poikkeamat toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet saavutettiin, joskin toteutuneet investoinnit olivat 3 milj. euroa tavoitteena olleen 4 milj. euron sijaan. Tämä johtui Savilahden hankkeen ennakoitua myöhäisemmästä aloitusajankohdasta.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Yhtiön tulevaisuuden näymät ovat vakaat ja kiinteistöjen vuokraustoiminta on taloudellisesti kannattavalla tasolla. Nykyinen asuntokanta ei täysin vastaa opiskelijoiden kysyntään asuntotyypeiltään eikä sijainniltaan, mikä näkyy ennen kaikkea asuntojen käyttöasteessa. Kiinteistökannan kehittämistä tullaan edelleen jatkamaan. Vuonna 2023 asuntohakemuksia vastaanotettiin 5 900 kpl. Hakemuksilla mitattu asuntojen kysyntä on kasvanut pahimman korona-ajan jälkeen tasaisesti n. 10 % per vuosi, joten tarvetta kohtuuhintaisille opiskelija-asunnoille kaupungissa on paljon.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Mittarin tavoitetaso 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto	M€	10,7	11,4	11,2	11,6
Tilikauden tulos	M€	0,0	0,0	0,0	0,0
Käyttöaste	%	90,5	93,2	93,0	94,0
Asuineliövelka	€/asm ²	684	672	670	633

Tunnusluvut	TP2021	TP2022	Tavoite 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto M€	10,7	11,4	11,2	11,6
Investoinnit M€	4,1	1,4	4,0	2,9
Takaukset kaupungilta M€	5,7	4	3,0	2,7
Kaupungilta saadut lainat M€	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilikauden tulos M€	0,0	0,0	0,0	0,0
Osingot ja korot kaupungille M€ (maksetut takausprovisiot lainoista)	0,1	0,1	0,1	0,1
Henkilöstönlukumäärä 31.12.	15	14	13	13

Niiralan Kulma Oy

Tehtävä: Asuntotuotannon harjoittaminen Kuopion alueella sekä omistamiensa kiinteistöjen hallinta, ylläpito ja vuokraaminen.

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 100 %

Olennaiset yhtiötä koskevat tapahtumat vuonna 2023

Operatiivinen toiminta, talous ja rakennuttamisen investoinnit etenivät suunnitellusti ottaen huomioon sen, että kaavaprosessin etenemisen haasteisiin liittyen rakennuttamisohjelman kohteita siirrettiin eteenpäin. Investoinnit 2023 olivat 15,7 milj. euroa. Toimintoja on tehostettu mm. päivityksen ulkoistamisella, varastoprosessin tehostamisella, tehtäväjärjestelyillä, automatisoinnilla ja datan analysoinnilla tiedolla johtamisen välineeksi.

Poikkeamat toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuivat käyttöastetta lukuun ottamatta. Kumulatiivinen käyttöaste jäi tasoon 97,3 % (tavoite 97,5 %, ed. vuosi 97,6 %). Maaseutukeskusten käyttöaste kääntyi huonompaan suuntaan huolimatta kysyntää ja tarjontaa tasapainottavasta kiinteistökehityksestä. Kantakaupungin alueella käyttöaste oli 97,6 % (ed. vuosi 97,8 %).

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Toiminnan tehostaminen jatkuu edelleen. Käyttöastetavoite on vuodelle 2024 asetettu 97 %:n tasoon maaseututaajamien kehityksen ja kasvaneen vaihtuvuuden aiheuttaman muuttokorjaustyhjyyden vuoksi. Henkilöstön määrä pysyy noin samalla tasolla. Investointien ennuste 2024 on 18,1 milj. euroa.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Mittarin tavoitetaso 2023	Toteuma 2023
Tilikauden tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	M€	-8,5	5,7	1,1	4,3
Käyttöaste	%	96,7	97,6	97,5	97,3
Asuinneliövelka	€/asm ² max	570	546	<600	536
Kiinteistöalan energiatehokkuussopimuksen vuokra-asuntoyhteisöjen toimenpideohjelma (parannus vuoden 2015 tasosta)	%	5,2	6,5	6,5	7,5

Koti Kuntoon -remontit kirjattu suoraan tulokseen, tulosvaikutus

2,5 M€   3,65 M€   2,8 M€   2,3 M€

Tunnusluvut	TP2021	TP2022	Tavoite 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto M€	44,1	54,6	56,0	56,0
Investoinnit M€	16,1	13,3	24,0	15,7
Myynti kaupungille M€	3,0	3,4	3,2	1,2
Takaukset kaupungilta M€	32,7	41,8	39,5	39,0
Kaupungilta saadut lainat M€	0,1	1,0	1,0	1,0
Tilikauden tulos M€	-9,6	0,0	0,0	0,0
Osingot ja korot kaupungille M€	0,1	0,2	0,2	0,2
Henkilöstöluvumäärä 31.12.	146	140	150	140

Kuopion Vesi Oy

Tehtävä: Toimittaa asiakkailleen hyvää talousvettä ja huolehtii viemäriveriesien poisjohtamisesta ja käsittelystä.

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 86 %, Siilinjärven kunta 14 %

Olennaiset yhtiötä koskevat tapahtumat vuonna 2023

Jänneiemien laajennuksen toteutussuunnitelmat valmistuivat vuonna 2023. Suunnitelman mukaan Jänneiemelle rakennetaan uusi rinnakkainen laitos vuosina 2026–2027.

Siilinjärven vedenhankinnan turvaamiseen liittyvä selvitystyö jatkui vuonna 2023.

Yhtiössä on laadittu suunnitelma siirtymisestä etäluettaviin vesimittareihin vuodesta 2025 alkaen. Etäluettavien mittareiden pilotointia on tehty Tahkon alueella.

Vuonna 2020 käyttöön otetun toiminnanohjausjärjestelmän käyttöä ja raportointia kehitettiin ja tehostettiin vuoden 2023 aikana. Vesihuoltoverkoston omaisuudenhallinnan raportointi automatisoitiin vuoden 2023 aikana. Omaisuuden arvojen ja saneerausvelan kehittymisen seuraaminen ja historiatietojen tallentaminen aloitettiin vuoden lopulla. Saneerausvelan laskentaprosessiin haettiin mallia väyläviraston laskentamallista.

Vuonna 2023 valmistuneen yhtiön energiatehokkuusselvityksen toimenpiteitä on aloitettu toteuttaa.

Vuonna 2023 teetettiin maksurakennemuutosselvitys, jonka tavoitteena oli selvittää, onko Kuopion Veden toiminta-alueilla perusteita ja tarpeita ottaa käyttöön alueelliset perus- ja liittymismaksut. Lisäksi yhtiön tavoitteena on muuttaa maksurakennetta asteittain kohti perus- ja käyttömaksutulokertymien suhdetta 30/70. Maksurakenteen muutoksella haetaan vakautta vesihuoltolaitoksen talouteen ja turvaa saneerausinvestointeihin myös tulevaisuudessa veden

kulutuksen vähentyessä ja sitä kautta käyttömaksutulojen pienentyessä. Yhtiön hallitus päätti, ettei alueellisille perus- ja liittymismaksuille ole perusteita. Jatkossa mahdollisissa hinnantarkistukset pyritään toteuttamaan niin, että perus- ja käyttömaksutulokertymien suhde on 30/70 vuonna 2036.

Yhtiölle laadittiin osuuskuntien haltuunoton toimintamalli, jonka yhtiön hallitus on hyväksynyt.

Poikkeamat toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin

Yhtiön liikevaihto oli 32,3 milj. euroa, mikä jäi 1,4 milj. euroa arvioidusta liikevaihdosta. Laskutetun veden määrä väheni 228 000 m³ edelliseen vuoteen verrattuna ja jäi 324 000 m³ talousarviossa arvioitua pienemmäksi. Laskutetun jäteveden määrä väheni 172 000 m³ edelliseen vuoteen verrattuna ja oli 247 000 m³ arvioitua pienempi.

Käyttökustannukset 16,7 milj. euroa toteutuivat 0,4 milj. euroa arvioitua suurempana. Tämä johtui ostetun sähkön kustannusten noususta, jota ei oltu arvioitu talousarviossa.

Liikevoitto 3,7 milj. euroa oli 1,4 milj. euroa talousarviossa arvioitua pienempi. Tilikauden tulos oli 1,0 milj. euroa tappiollinen. Liittymismaksutuotot toteutuivat 0,4 milj. euroa talousarviota pienempänä. Vesihuoltoverkoston kokonaisinvestoinnit ylittivät noin 1,1 milj. euroa.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Yhtiö on velkainen ja omavaraisuusaste on varsin alhainen, mutta vesihuoltotoiminta on vakaata toimintaa.

Yhtiön myyty vesimäärä on jo pitemmän aikaa pienentynyt, samoin ominaisvedenkulutus on vähentynyt. Tämä vaikuttaa pienentävästi yhtiön liikevaihtoon. Jatkossakin on varauduttava siihen, ettei yhtiön myyty vesimäärä kasva huolimatta vesihuoltoon liittyvien kiinteistöjen määrän kasvusta.

Yhtiön tuloksentelekkyyden arvioidaan pysyvän vakaana vuonna 2024.

Tärkeimpiä lähitulevaisuuden tehtäviä on toimintaprosessien ja yhtiön organisaation kehittäminen tavoitteena yhtiön toiminnan ja tehokkuuden parantaminen. Omaisuudenhallinnan jatkuva kehittäminen on ensiarvoisen tärkeää.

Yhtiön investointitaso on korkea. Vaikka vesihuoltoverkoston uudisrakentaminen on edelleen suurta, on investoitava myös verkostojen saneeraukseen. Samoin yhtiön omistamasta laitosomaisuudesta on pidettävä huolta. Vesihuolto-toiminnan toimintavarmuudesta huolehtiminen on erittäin tärkeää.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Mittarin tavoitetaso 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto	M€	31,8	31,9	33,0	32,3
Tuloutus omistajalle, korot	M€	4,4	4,4	4,3	4,3
Henkilöstön työhyvinvointi, sairauspoissaolot	pv/htv	16,1	14,0	10,0	10,0

Tunnusluvut	TP2021	TP2022	Tavoite 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto M€	31,8	31,9	33,0	32,3
Investoinnit M€	12,6	10,1	11,5	12,5
Myynti kaupungille M€	1,2	1,2	1,2	1,3
Kaupungilta saadut lainat M€	123,7	120,2	120,2	120,2
Tilikauden tulos M€*	-0,8	-0,8	0,0	-1,0
Osingot ja korot kaupungille M€	4,4	4,4	4,3	4,3
Henkilöstölukumäärä 31.12.	93	94	95	95

*verosuunnittelutarve, evl-poistot

Savonia-ammattikorkeakoulu oy

Tehtävä: Ammattikorkeakoululaissa määriteltyjen tehtävien hoitaminen.

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 51 %, Varkauden kaupunki 22,28 %, Iisalmen kaupunki 22,76 %, Kiuruveden kaupunki 3,96 %

Olennaiset yhtiötä koskevat tapahtumat vuonna 2023

Savoniassa on noin 8000 tutkinto-ohjelmaopiskelijaa noin 40 tutkinto-ohjelmassa. Kansainvälisiä opiskelijoita on viidessä tutkinto-ohjelmassa noin 500 opiskelijaa. Uusia opiskelijoita suomenkielisissä tutkinto-ohjelmissa aloitti kaikkiaan 1887. Ammattikorkeakoulututkintoja suoritettiin kaikkiaan 1238 ja ylempi ammattikorkeakoulututkintoja 194.

Toteutuneen TKI-toiminnan määrän kasvu on jatkunut vuoden 2023 aikana. Kokonaisuudessaan ulkopuolinen OKM:n rahoitusmittarin mukainen rahoitus oli 9,09 milj. euroa, mikä on 8 % edellistä vuotta korkeampi. Vuoden 2023 aikana käynnissä oli 145 kpl (132 kpl 2022) ulkopuolisesti rahoitettua tutkimushanketta. Näistä 19 sai rahoituksensa kansainvälisistä rahoituslähteistä. Savonian eurooppalainen yhteistyö vahvistui merkittävästi vuoden 2023 alussa, kun eurooppalaisten korkeakoulujen EU4DUAL allianssin toiminta käynnistyi. Allianssissa on mukana yhdeksän eurooppalaista korkeakoulua ja visiona on olla eurooppalainen edelläkävijä työelämäläheisessä korkeakoulutuksessa.

Savonian Great Place to Work pitkäjänteinen kehityspolku sai vuonna 2023 1.sijan suurten organisaatioiden sarjassa. Hyvän työpaikan toimintakulttuurin vaaliminen on myös tulevien vuosien strateginen tavoite. Hyvän työpaikan toiminta-ajatus heijastuu myös opiskelijayhteisöön. Savonian tavoitteena on olla Great Place to Learn. Vuonna 2023 Savoniassa on Suomen tyytyväisimmät opiskelijat agrologi-, restonomi- ja musiikkipedagogikoulutuksissa omien koulutusalojensa vertailussa. Savonian koulutuksen arvolutupaus "Teemme yhdessä oppimisesta merkityksellistä" ohjaa toimintaamme.

Syksyllä 2023 Savonia sai Suomen Olympiakomitean myöntämän Huippu-urheilijamyönteisen korkeakoululaatutunnustuksen ensimmäisten joukossa Suomessa.

Savonia ammattikorkeakoulun visiona on olla Suomen vastuullisesti vaikuttavin ammattikorkeakoulu 2030. Kevättalvella valmistuneessa vastuullisuusohjelmassamme on koottu yhteen kestävä kehityksen, vihreän siirtymän ja ammattikorkeakoulumme vastuulliskokonaisuus.

Vuoden 2023 aikana on valmisteltu Savonian uutta strategiaa kuulemalla laajasti sidosryhmiä, opiskelijoita ja henkilöstöä.

Poikkeamat toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin

Ei merkittäviä poikkeamia, vaikka taloudellinen tilanne onkin kiristynyt tilivuoden aikana. Opiskelijahyvinvointiin on kiinnitetty erityistä huomiota. Ohjauksellisesti erityisen huomion kohteena on ollut opintojen loppuunsaattamisen tehostaminen.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Korkeakoulun vuosi 2024 etenee Savonian hallituksen hyväksymän talous- ja toimintasuunnitelman mukaisena.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Mittarin tavoitetaso 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto	M€	56,6	59,1	60,0	61,1
Suoritetut tutkimukset	kpl	1 245	1 319	1 460	1432

Tunnusluvut	TP2021	TP2022	Tavoite 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto M€	56,6	59,1	60,0	61,1
Investoinnit M€	1,6	2,2	2,1	2,1
Myynti kaupungille M€*	0,1	0,1	0,1	0,1
Tilikauden tulos M€	6,6	0,2	1,0	4,9
Henkilöstönlukumäärä 31.12.	544	569	560	596

* Ilman hankerahoituksia

B. Kaupungin palvelutuotannon tilojen hallintaan keskittyvät yhtiöt

Kiinteistö Oy Kuopion Koulutilat

Tehtävä: Ylläpitää omistamiaan koulu- ja päiväkotirakennuksia.

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 100 %

Olennaiset yhtiötä koskevat tapahtumat vuonna 2023

Hiltulanlahden koulun laajennushanke valmistui tilikaudella. Jynkän koulun laajennushanke aloitettiin ja se valmistuu vuoden 2024 alkupuolella.

Poikkeamat toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin

Ei poikkeamia toiminnallisissa tai taloudellisissa tavoitteissa.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Keskeistä toiminnan kannalta pitkällä tarkastelujaksolla on lainojen korkotasojen kehitys. Yhtiön lainojen uudelleenjärjestelyä selvitetään.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Mittarin tavoitetaso 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto	M€	1,0	1,0	0,9	1,1
Tilikauden tulos	M€	0	0	0,0	0,0

Tunnusluvut	TP2021	TP2022	Tavoite 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto M€	1,0	1,0	0,9	1,1
Investoinnit M€	2,5	1,5	0,6	2,5
Takaukset kaupungilta M€	66,0	63,0	61,0	61,0

Kiinteistö Oy Kuopion Keskuskenttä

Tehtävä: Ylläpitää kiinteistöä.

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 100 %

Olennaiset yhtiötä koskevat tapahtumat vuonna 2023

Yhtiön toiminta on jatkunut normaalisti.

Poikkeamat toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin

Ei merkittäviä poikkeamia toiminnallisiin tai taloudellisiin tavoitteisiin.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Stadionhankkeen mahdollisesti toteutuessa olemassa olevan kiinteistöyhtiön tarpeellisuus tulisi, hankemuodosta riippuen, tarkasteluun.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Mittarin tavoitetaso 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto	M€	0,4	0,4	0,2	0,4
Tilikauden tulos ennen veroja	M€	0,06	0,0	0,0	0,0

Tunnusluvut	TP2021	TP2022	Tavoite 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto M€	0,4	0,4	0,2	0,4
Myynti kaupungille M€	0,4	0,3	0,2	0,4
Takaukset kaupungilta M€	2,0	1,7	1,7	1,5
Tilikauden tulos M€	0,06	0,0	0,0	0,0

Kiinteistö Oy Kuopion Luukas

Tehtävä: Ylläpitää omistamiaan päiväkotirakennuksia.

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 87,29 %

Olennaiset yhtiötä koskevat tapahtumat vuonna 2023

Yhtiön toiminta on jatkunut normaalisti.

Poikkeamat toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin

Ei merkittäviä poikkeamia toiminnallisiin tai taloudellisiin tavoitteisiin.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Yhtiön toiminta ollut jatkuu toistaisesti normaalisti. Yhtiön lainojen juoksuaika päättyy tulevalla tilikaudella.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Mittarin tavoitetaso 2023	Toteuma 2023
Tilikauden tulos	M€	-0,02	0,0	0,0	0,3

Tunnusluvut	TP2021	TP2022	Tavoite 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto M€	0,2	0,2	0,3	0,2
Takaukset kaupungilta M€	0,8	0,5	0,5	0,2
Tilikauden tulos M€	-0,02	0,0	0,0	0,3

C. Palveluliiketoiminnan yhtiöt, joiden kohdalla toimitaan in-house -periaatteella

Servica Oy

Tehtävä: Tukipalveluiden tuottaminen omistajille.

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 47,41 %, Pohjois-Savon hyvinvointialue 45,24 %, muut kunnat ja kuntayhtymät sekä konserniyhtiöt 7,35 %

Olennaiset yhtiötä koskevat tapahtumat vuonna 2023

Pohjois-Savon hyvinvointialueen, uusien kuntien ja kaupunkien tukipalvelut käynnistyivät Servican toteuttamana 1.1.2023 täysimääräisenä. Yhtiön toiminta laajeni hyvinvointialueuudistuksen myötä maantieteellisesti koko Pohjois-Savon alueelle, samalla kun palveluiden määrä laajeni myös henkilöstömäärä ja liikevaihto kasvoivat merkittävästi.

Servican strategian uudistamistyöhön osallistui syksyn 2022 ja alkuvuoden 2023 aikana yli 500 henkilöä. Ihmiset, hankinnat, vastuullisuus, turvallisuus ja kilpailukyky ovat uuden strategian painopisteitä. Strategian uusimiseen liittyi oleellisena osana organisoitumisen tarkastelu ja sen myötä tarvittavien muutosten tekeminen. Servican johtoryhmän uusi kokoonpano ja strategian painopisteiden mukaiset uudet vastuualueet astuivat voimaan elokuun alusta. Organisointi eteni tämän jälkeen yhtiössä loppuvuoden aikana vaiheittain. Strategia uudistukseen liittyi olennaisesti myös vuoden 2023 lopulla käynnistetyt toimenpiteet yrityskulttuurin ja johtamisen kehittämiseksi.

Poikkeamat toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin

Yhtiön ei päässyt tulostavoitteeseensa (2 milj. euroa) tuloksen ollessa vuodelta 2023 noin 1 milj. euroa. Ennakoimattomat työehtosopimuksien perälautaratkaisuiden vaikutukset palkkakuluihin olivat noin 1.3 milj. euroa. Hyvinvointialueiden muodostumiseen liittyvän liiketoiminnan kasvun myötä suunniteltuja suurempia kustannuserät kohdistuivat eritoten ICT- ja kuljetuskustannuksiin, tilakustannuksiin sekä henkilöstön lomapalkkavelkaan, yhteensä noin 1.9 milj. euroa.

Henkilöstön sairauspoissaolojen osalta jäätiin tavoitteesta (1,0 vrk vähemmän kuin vuonna 2022). Hyvinvointialueiden syntymisen seurauksena Servicalle siirtyi noin 450 henkilöä, joiden työkuuntoisuudesta ei ollut ennakkokäsitystä. Vuoden 2023 aikana on ilmennyt haastavia työkykyrajoitteita ja pitkiä sairaudesta johtuvia poissaoloja. Tämän lisäksi myös Servican henkilöstö on ikääntyvää ja fyysisesti keskiraskas työ aiheuttaa erityisesti pitkiä tuki- ja liikuntaelinsairauspoissaoloja.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Jotta yhtiö saavuttaa vuodelle 2024 sille määritellyn tulostavoitteen, tarvitaan lukuisia tuottavuus- ja säästötoimia. Arvioimme saavuttavamme tulostavoitteen yhtiön strategiaa toteuttamalla ja tuottavuusohjelman toimenpiteillä.

Inflaatio, energiakriisi ja globaalit logistiikkaketjujen muutokset vaikuttavat edelleen vuonna 2024 tavaroiden ja palvelujen saatavuuteen sekä hintoihin. Saman aikaisesti Servican omistajat, kunnat, kaupungit ja hyvinvointialueet joutuivat tasapainoilemaan riittävien palveluiden ja käytettävissä olevan rahan välillä, mikä kasvattaa painetta kustannustehokkaiden tukipalvelujen tuottamiseen entisestään.

Strategiamme painopiste kilpailukyky tavoitteinen ja toimenpiteinen vastaa näihin haasteisiin. Omistajiemme odottamien tehostamistoimenpiteiden toteuttamiseksi otamme käyttöön yhtiön oman tuottavuus- ja säästöohjelman.

Turvallisuusympäristö haastaa yhtiötä entistäkin laajempiin ja konkreettisimpiin toimiin varautumisen ja huoltovarmuuden saralla. Konkreettisen materiaalisen varautumisen kehitystyötä jatketaan yhteistyössä useiden viranomaistahojen ja omistajien kanssa.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Mittarin tavoitetaso 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto	M€	99,3	105,7	111,3	148,9
Tilikauden tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	M€	1,5	0,8	2,0	1,0
Asiakastyytyväisyys kehittyi vuodesta 2022 (nykyiset asiakkaat)	0-5	3,62	3,69	-	3,76
Henkilöstön sairaus- ja tapaturmapoissaolot vähenevät edellisestä vuodesta 1 pv/hlö	Kalenteripäivää / henkilö	21,8	21,5	19,8	22,02
HVA:n haltuunotto ja sopimuksen mukainen toiminta	Poikkeamien määrä Q2 - Q4 suhteessa liikevaihtoon säilyy vuoden 2022 tasolla. Poikkeamia / 1. milj. euroa	-	0,5	-	1,1

Tunnusluvut	TP2021	TP2022	Tavoite 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto M€	99,3	105,7	111,3	148,9
Investoinnit M€	0,5	2,4	1,5	2,7
Myynti kaupungille M€	43,5	47,4	25,0	29,1
Kaupungilta saadut lainat M€	3,1	2,7	1,6	2,3
Tilikauden tulos M€*	1,5	0,8	2,0	0,7
Osingot ja korot kaupungille M€	0,2	0,2	0,2	0,1
Henkilöstökumäärä 31.12.	1 207	1 326	1 507	1 882

* Ostohyvitysten jälkeen

Mestar Kuopio Oy

Tehtävä: Kaupunkiympäristön rakentamisen ja kunnossapidon palvelujen tuottaminen Kuopio konsernille. Tavoitteena laadukkaan ja kustannustehokkaan palvelutuotannon lisäksi vastata osaltaan Kuopion kaupungin kokonaiselinvoiman lisäämisestä voimassa olevan strategian painopisteiden mukaisesti.

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 99,94 %

Olellaiset yhtiötä koskevat tapahtumat vuonna 2023

Huolimatta erittäin haastavasta markkinatilanteesta yhtiö saavutti omistajan toiminnan eri osa-alueille asettamat tavoitteet. Talous pysyi tasapainossa, henkilöstötyytyväisyys pysyi hyvällä tasolla ja tilaajien kanssa onnistuttiin entistä paremmin yhteisten prosessien rakentamisessa. Toiminnan vastuullisuudessa edettiin suunnitelmallisesti niin hiilijalanjäljen pienentämisen kuin yhteiskuntavastuullisuuden osaltakin. Veropalauma raportin automatisointityö aloitettiin.

Vuoden 2023 ympäristöraportti ilmestyy helmikuussa 2024. Strategian konkretisointityötä yksikkökohtaisiksi käytännön toimenpiteiksi jatkettiin. Ensimmäisenä saatiin päivitettyä pitkän aikavälin henkilöstösuunnittelu. Varautumisen osalta keskityttiin sisäisen varautumisen ohjeiston päivittämiseen.

Tilikauden aikana saatiin aikaan palkkaus uudistus, tarkennettiin urakkatyöohjeistusta ja aloitettiin aktiivisempi vuoropuhelu eri tilaajatahojen kanssa Mestarin roolin määrittelemiseksi ja yhteisten mittareiden löytymiseksi. Reaaliaikaisen tiedolla johtamisen edelleen tehostamiseksi aloitettiin tarkemman talouden raportointityökalun rakentaminen. Tilikauden aikana vietiin onnistuneesti lävitse useita rekrytointiprosesseja, joissa onnistuttiin niin hakemusten määrän, kuin hakijoiden laadunkin suhteen erinomaisesti.

Poikkeamat toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin

Ei merkittäviä poikkeamia toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Työn alla oleva omistajastrategia tulee linjaamaan myös Mestarin jatkoa, omistajan linjausten valmistuttua päivitetään Mestarin strategia vastaamaan asetettuja tavoitteita. Yleisesti ottaen, mikäli omistajien tulevaisuuden hankintastrategia ei merkittävästi heikennä yrityksen liikevaihtoa on yhtiön taloudellinen asema vakaa. Merkittävimmät haasteet voivat liittyä hallituslinjausten in house -yhtiöitä koskevaan lainvalmisteluun, tosin tässäkin suhteessa ennakkotiedoista tehty riskiarvio osoittaa Mestarin aseman olevan myös siltä osin vakaa. Henkilöstön osalta tilanne on toistaiseksi hyvä ja rekrytoinnit ovat onnistuneet.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Mittarin tavoitetaso 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto	M€	36,4	33,0	35,0	35,7
Tilikauden tulos	M€	0,4	0,6	0,5	0,6

Tunnusluvut	TP2021	TP2022	Tavoite 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto M€	36,4	33,0	35,0	35,7
Myynti kaupungille M€*	32,1	32,7	34,5	35,2
Takaukset kaupungilta M€	-	-	-	-
Kaupungilta saadut lainat M€	6,2	5,9	5,5	5,5
Tilikauden tulos M€	0,4	0,6	0,5	0,6
Osingot ja korot kaupungille M€	0,26	0,20	0,2	0,2
Henkilöstönlukumäärä 31.12.**	187	193	188	184

* Sisältää myös sisäiset erät

** Vakituiset ja määräaikaiset henkilöt palveluksessa 31.12. Ei työllistettyjä tms.

Järvisseudun Työterveys Oy

Tehtävä: Tuottaa laadukkaat työterveyshuoltopalvelut omistajilleen ja järjestämisvastuun mukaisesti alueen yrityksille.

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 60,2 %, Pohjois-Savon hyvinvointialue 18 %, Siilinjärvi 12 %, Varkaus 9 %, Tuusniemi 0,2 %, Kuopion Vesi Oy 0,2 %, Mestar Kuopio Oy 0,2 %, Servica Oy 0,2 %

Olellaiset yhtiötä koskevat tapahtumat vuonna 2023

Pohjois-Savon hyvinvointialueen työterveyshuoltopalvelu käynnistettiin koko hyvinvointialueella. Lapinlahdelle avattiin uusi toimipiste terveyskeskuksen tiloihin vuoden alusta alkaen. Yhtiöön tuli Servica Oy uudeksi omistajaksi 0,2 % omistusosuudella.

Uusia palveluja kehitettiin aktiivisesti, käyttöön otettiin mm. lääkärichat, uniwebinaarit, heikkovirtastimulaatio eli "myssyhoito" ja onnikka-painonhallintasovellus. Yhtiön nettisivut uudistettiin ja niistä tehtiin informatiivisemmat.

Vuoden loppupuolella aloitettiin strategian päivittäminen. Konsultiksi valittiin Talentree Oy. Alkukartoituksena Talentree teki henkilöstökyselyn ja haastatteli omistajien, tärkeimpien asiakkaiden ja yhtiön johtoryhmän edustajia.

Poikkeamat toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin

Liikevaihto ylittyi budjetoidusta. Kasvu johtui Pohjois-Savon hyvinvointialueen työterveyshuollon haltuunotosta myös Ylä-Savon alueella. Lisäksi Lapinlahden toimipisteen avaaminen lisäsi liikevaihtoa. Tilikauden tulos oli vähän budjetoitua pienempi.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Arvioimme liikevaihdon ja tilikauden tuloksen pysyvän vuoden 2023 tasolla. Tulemme panostamaan kehitystyöhön entistä voimakkaammin käynnissä olevan strategiaprojektin myötä.

Tavoitteet	Tavoitteen mittari	Toteuma 2021	Toteuma 2022	Mittarin tavoitetaso 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto	M€	9,5	10,3	11,5	13,2
Tilikauden tulos	M€	0,5	0,8	0,6	0,2
Omavaraisuusaste	%	72,8	75,4	72,0	66,8
Asiakastyytyväisyys	(4-10)	v. 2022	-	9	-

Tunnusluvut	TP2021	TP2022	Tavoite 2023	Toteuma 2023
Liikevaihto M€	9,5	10,3	11,5	13,2
Investoinnit M€	0,2	0,0	0,0	0,0
Myynti kaupungille M€	4,1	0,1	2,2	2,6
Tilikauden tulos M€	0,5	0,8	0,6	0,2
Henkilöstölukumäärä 31.12.	92 (htv 69)	92	90	95

2.2 Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

2.2.1 Käyttötalouden toteutuminen

Elinvoima- ja konsernipalvelut

Kaupunginjohtaja Soile Lahti

Toiminta

Vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä käynnistettiin talouden tasapainotustyö yhteistyössä Inspiran kanssa, joka laati kaupungille talouden tilannekuvan talousarviovalmistelun tueksi. Toukokuussa valmistunut talouden tilannekuvaselvitys toimii myös pohjana loppuvuodesta käynnistetyille talouden tasapainotusohjelman 2024–2027 valmistelulle. Ohjelman tavoitteena on saada Kuopion kaupungin talous tasapainoon vuonna 2027. Talouden tasapainotusohjelman on määrä olla valmiina maaliskuun lopussa 2024 ja valmistelussa tukena ovat FCG:n asiantuntijat.

Uuden hallituskauden käynnistyminen näkyi edunvalvonnan aktivoitumisena. Keväällä vaikuttaminen kohdistui hallitusohjelmaan ja myöhemmin sen toimeenpanoon. Olennaisia asioita, joihin pyrittiin vaikuttamaan, olivat kaupunkipoliittikka ja liikennehankkeet sekä valtakunnallisen Pelastusopiston asema ja resurssit. Vaikuttamisyhteistyö Jyväskylän ja Lahden sekä itäisen Suomen kaupunkien kanssa on lisääntynyt. Itä-Suomen visiotyöhön pohjautuen on aloitettu valmisteluja kokonaisturvallisuuden osaamiskeskuksesta.

Venäjän sota Ukrainassa ja sen seurannaisvaikutukset pitävät yllä talouden tilannekuvaan liittyvää epävarmuutta. Kuopion seudun elinkeinoelämän suhdannenäkymät vuonna 2023 olivat alhaiset ja mm. asuntorakentamisen volyyymi hiipui aikaisempiin vuosiin nähden. Yritystonttikysyntä pysyi kuitenkin hyvänä ja osa alueen yrityksistä investoi edelleen toimitiloihin, koneisiin ja laitteisiin. Merkittäviä investointeja tapahtui mm. matkailun, lääkekehityksen ja teollisuuden yrityksissä.

Työllisyyspalvelun asiakasmäärät ovat kasvaneet työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa vuoden loppua kohden heikentyneiden työllisyys- ja työttömyystilanteiden takia. Pitkäaikaistyöttömyys on kuitenkin laskenut Kuopiossa vielä koko vuoden.

Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluissa on näkynyt tilapäistä suojelua saaneiden suuri määrä kasvavana asiakaspaineena. Venäjänkieliseen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden tarpeeseen vastaaminen on ollut haasteellista.

Uusi rakennerahastokausi Uudistuva ja Osaava Suomi 2021–2027 käynnistyi ja ensimmäisiä hankkeiden rahoituspäätöksiä saatiin kesällä. Rahoituspäätösten käsittelyn hitaus aiheutti epävarmuutta investointien toteutumiselle ja vaikeutti hankkeiden käynnistymisen aikatauluihin.

Uuden maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksen sopimusjakson valmistelu alkoi seudun toimijoiden kesken kesällä ja varsinaiset neuvottelut loppuvuonna 2023. Kuopion innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksen osalta vuonna 2023 käynnistyi kaksi alueellista hanketta sekä kaksi kansallista teemaverkostohanketta.

Kaupunginhallitus hyväksyi uuden palvelujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman ja sen jalkauttaminen palvelualueille aloitettiin. Kuopion kaupunki osallistuu Euroopan neuvoston rahoittamaan ja hallinnoimaan BIIAF-hankkeeseen, jonka tarkoituksena on kehittää hyviä väestösuhteita. Kuopio on yksi kuudesta pilottikaupungista Suomessa vuoteen 2024.

Vuoden 2023 aikana uudistettiin ja nykyaikaistettiin kaupunkilaisten käyttöliittymä kaupunkiin eli verkkosivut. Viestinnässä kehitettiin vaikuttamisviestintää ja selkokielen huomioimista. Panostukset viestinnän saavutettavuuteen toivat kaupungille Kehitysvammatuki ry:n ja Kehitysvammaliiton yhteisen valtakunnallisen Selkeästi meille -tunnustuksen verkkosivujen selkeydestä sekä VM:n Avoimen hallinnon hankkeen demokratiatunnustuksen.

Syksyllä käynnistyi osajavetovoimahanke sekä Kuopio 250 -juhlavuosi- ja juhlaprojekti. Lisäksi syksyllä perustettiin maakunnallinen matkailuyhtiö Pohjois-Savon Matkailu Oy kehittämään kansainvälistä matkailua Pohjois-Savossa. Myös yhteistyö Kuopio-Tahko matkailumarkkinointiyhtiön kanssa on jatkunut tiiviinä. Tapahtumapalvelujen osalta vuosi 2023 oli onnistunut. Koronan jälkeen tapahtuma-ala on alkanut elpyä ja vuoden aikana Kuopiossa saatiin toteutettua miltei yhtä runsaasti tapahtumia kuin ennen korona-aikaa.

Kesäkuussa hyväksyttiin vuoteen 2030 voimassa oleva hankintaohjelma, jonka tavoitteet on linkitetty kaupunkistrategiaan ja edelleen kansallisen julkisten hankintojen strategian tavoitteisiin. Tavoitteena on, että strategisesti

merkittävät hankinnat kytketään toiminnan ja talouden suunnitteluun entistä tiiviimmin. Hankinta- ja pienhankinta-ohjeet päivitettiin hankintaohjelman valmistelun yhteydessä vastaamaan nykytilaa ja uutta hankintaohjelmaa.

Omistajaohjauksen keskeinen tavoite oli omistajastrategian kirkastaminen ja keskeisenä toimenpiteenä omistajapolitiikan ajantasaistaminen. Osana Toimintakykyiset kaupunkikonsernit -verkostotyötä käynnistettiin Kuopion kaupungin omistajapolitiikan päivytytyö, joka valmistuu alkuvuodesta 2024.

Haltuun-projektin toimeenpano jaettiin kahteen vaiheeseen ja osa johdon tukipalveluista keskitettiin 1.4. alkaen talousjohtajan, tietohallintojohtajan ja henkilöstöjohtajan alaisuuteen. Toimintaprosessien kehitystyötä jatkettiin kaikilla palvelualueilla. Toimeenpanon 2. vaihe henkilöstöjärjestelyineen oli määrä toteuttaa 1.10. mennessä, mutta henkilöstövaihdosten ja hallintosääntötyön viivästymisen myötä hankkeen aikataulua jouduttiin siirtämään eteenpäin. Toteuttamisen suunnittelu päätöksenteon tuen keskittämisestä hallintopalveluun ehdittiin käynnistää loppuvuodesta.

Tietohallinnossa jatkettiin digitalisaation johtamisen avuksi luotua digitiekartan kehittämistyötä. Lisäksi luotiin data-ohjelma, jolla tuetaan kaupunkistrategian mukaista digitalisaation edistämistä, digitiekartan toimeenpanoa sekä tiedolla johtamista. Aloitettiin tekoälyn hyödyntämistä, datanhallinnan kehittämistä sekä tiedolla johtamista tukevien teknisten edellytysten suunnittelutyöt. Kyberturvallisuutta kehitettiin edelleen ja testattiin uusien tietoturva parantavien työkalujen ominaisuuksia.

Talousohjauksessa ja henkilöstöpalvelussa otettiin käyttöön talous- ja henkilöstöjärjestelmiä, joiden yhteydessä edistettiin prosessien digitalisointia ja tiedolla johtamista. Osa käyttöönotoista jatkuu vuonna 2024. Kaupungin talouden ennakkoinnin ja talousraportoinnin kehittämistä varten käynnistettiin prosesseja selkeyttäviä toimia. Henkilöstöpalvelussa päivitettiin työkyvyn tuen toimintamalli sekä henkilöstön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Lisäksi kaupungin rekrytointia tukevasti valmisteltiin anonymirekrytoinnin ja haastattelukalenterin käyttöönotto.

Kuopion kaupunki lähti mukaan eurooppalaiseen hyvän hallinnon laatuarviointiin (ELOGE). Eloge on Euroopan neuvoston ohjelma, joka on toteutettu 17 maassa. Suomen pilotissa on mukana 10 kuntaa ja pilottia vetää kehittämisskeskus HAUS.

Olellaiset poikkeamat talousarvioon

Elinvoima- ja konsernipalvelujen toimintakatteen toteuma oli 27,4 milj. euroa, mikä on 0,9 milj. euroa talousarviota parempi. Toimintatuottojen toteuma oli 0,9 milj. euroa talousarviota suurempi, kun toimintakulut toteutuivat miltei talousarvion mukaisesti.

Toimintatuotoissa merkittävin poikkeama oli työllisyyspalvelussa. Toimintatuottojen kertymä oli 0,8 milj. euroa talousarviota suurempi, minkä taustalla olivat talousarviota suuremmat kotouttamiskorvaukset ja palkkatuet.

Toimintakulujen suurimmat poikkeamat talousarvioon nähden olivat työllisyyspalvelussa ja yrityspalvelussa. Työllisyyspalvelun toimintakulut ylittivät talousarviosta 0,4 milj. euroa. Toteumassa realisoitui nähtävillä ollut riski työmarkkinatuen kuntaosuuden ylittymiselle. Työmarkkinatukimaksujen 0,6 milj. euron määrärahaylitystä katettiin työllisyyspalvelun muilla määrärahojen alittumisilla 0,2 milj. euroa. Työmarkkinatukea työttömyyden perusteella saaneiden määrä ei edellisvuoteen verrattuna kasvanut, mutta vähintään 1000 päivää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella saaneiden osuus kasvaa ja on korkea. Työmarkkinatukimaksuista jo noin 73 % kertyy tästä kaikkein vaikeimmin työllistyvästä ryhmästä. Vastaava osuus vuonna 2022 oli noin 69 %.

Yrityspalvelun toimintakulut alittuivat 0,3 milj. euroa. EU-hankkeiden käsittely on viivästynyt ELY-keskuksissa ja Pohjois-Savon liitossa, minkä takia hanketoiminta ei päässyt kunnolla käyntiin vuonna 2023. Talousarvio alittui erityisesti avustusten osalta.

Hallintopalvelun toimintakulut alittuivat 0,2 milj. euroa. Tehtävissä tapahtuneiden henkilövaihdosten takia henkilöstökulut alittuivat talousarviosta, kun tehtäviä oli osan vuotta täyttämättä.

Sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan järjestäminen

1. Hyvinvointialueiden valmistelu ja kaupungin strategia hyvinvointialueen kumppanina.

- Edunvalvonnassa on otettu huomioon myös hyvinvointialueen tavoitteita ja hyvinvointialueen edustus on innovaatioekosysteemisopimuksen ohjausryhmässä.
- Työllisyyspalvelun yhteistyö ja vuoropuhelu Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa sujuu pääsääntöisesti hyvin. Haasteena kuitenkin on asiakkaiden työkykyä kartoittaviin ja edistäviin palveluihin pääsy.

- Kaupungin viestinnän osalta rajapinta hyvinvointialueen verkkosivustoon on vaatinut erityistä huomiota. Asukkaat ovat etsineet edelleen tietoa kaupungin verkkosivuilta ja täten asukkaiden ohjaaminen oikean ylläpidettävän sivuston äärelle on ollut tärkeää. Lisäksi on tiivistetty yhteistyötä hyvinvointialueen viestintäyhteyksien kanssa.
- Hyvinvointialueen kanssa on ollut useita yhteistyöhön liittyviä kehittämiskohteita kuten henkilöpysäköinnin järjestelyt, vapaapalokuntien tukemisen vastuunjaon selvittäminen sekä vasta rakennettuihin sote-kiinteistöihin liittyvät kustannusvastuut.
- Henkilöstöpalvelu osallistuu yhteisiin työterveyshuollon palavereihin hyvinvointialueen kanssa ja kaupunki on mukana esimerkiksi samassa työnohjauksen kilpailutuksessa.
- Talous- ja omistajaohjaus on osallistunut talouden selvitys- ja organisointitehtäviin hyvinvointialueen toiminnan käynnistyttyä vuoden 2023 aikana. Yhteistyö jatkuu suppeammin osana normaalia toimintaa.
- Tietohallinto on tehnyt tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa ICT-ympäristöjen siirtojen osalta. Työ jatkuu, koska siirtymäaika on vuoden 2024 kesään saakka.

2. Työelämän muutosten hallinta: etätyöskentely ja sen johtaminen, monipaikkatyöskentely ja uudenlaiset työympäristöt, työhyvinvointi, sairauspoissaolot.

- Etä- ja hybridityöskentely on vakiintunut normaaliksi toimintatavaksi tehtävissä, joissa se on mahdollista. Yksiköissä on sovittu säännöllisistä palavereista, jotka pidetään läsnäolokokouksina. Lisäksi on voitu sopia yhteisistä lähipäivistä.
- Osa henkilöstöstä hyödyntää etätöitä hieman muita enemmän, mutta se ei ole vaikuttanut työn tavoitteiden saavuttamiseen. Etätöiden johtamisessa on kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota tiedon jakamiseen ja kommunikaatioon, työn organisointiin sekä työntekijöiden hyvinvointiin ja jaksamiseen.
- Yksiköt, jotka palvelevat koko kaupunkiorganisaatiota ovat jatkuvien toiveiden keskiössä ja siksi yhdessä rakennetut vuosisuunnitelmat palvelualueiden kanssa ovat tärkeitä työn hallinnan kannalta.
- Kuopion kaupunki osallistuu tutkittavana organisaationa Työterveyslaitoksen "Hyvinvointi- ja yhteisöllisyys monipaikkatyön ytimessä" -hankkeeseen (2023–2025), jossa selvitetään monipaikkatyön vaikutuksia tutkimalla sen yhteyksiä yhteisöllisyyteen, hyvinvointiin ja toimintaan työssä.
- Elinvoima- ja konsernipalvelujen sairauspoissaolot olivat 12,4 pv/htv. Vähennystä edelliseen vuoteen verrattuna oli 4,6 kalenteripäivää henkilötyövuotta kohti, kun edellisen vuoden vertailutiedosta on poistettu lomituspalvelu.

3. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen käyttöönotto ja henkilöstön koulutus osaamisen vahvistamiseksi.

- Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen jalkautus ja käyttöönotto eivät ole kaikilta osin edenneet suunnitellusti. Systemaattinen tapa toimia edellyttää kaupunkitasoista toimintaprosessia. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kaupunkitasoisen työryhmä työ on käynnistetty uudelleen ko. osa-alueen ohjeen jalkauttamiseksi.
- Henkilöstölle on tarjolla sekä sisäistä että ulkoista koulutusta. Lisäksi käytössä on sähköinen koulutusalausta, jossa on eri koulutussisältöjä ja joihin henkilöstö voi omatoimisesti perehtyä.
- Henkilöstön koulutustarpeita tarkastellaan vuosittain.

HYVINVOIVA JA YHTEISÖLLINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
1.3. Elinikäinen oppiminen, työ ja toimeentulo	Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys vähenevät	Jatketaan työllisyyden edistämisen kuntakokeilun toimeenpanoa Järjestetään ja kehitetään kotouttamis- ja maahanmuuttajapalveluita osana työllisyyspalvelujen kokonaisuutta Valmistaudutaan TE-palvelut 2024 uudistukseen ja kotoutumislain uudistumiseen	Työllisyyden edistämisen kuntakokeilun toimeenpano on edennyt suunnitellusti, joskin asiakasmäärät ovat kasvaneet vuoden loppua kohden työllisyys- ja työttömyystilanteiden heikkenemisen takia. TE palvelut -uudistuksen valmistelu on edennyt aikataulussa. Päätökset Kuopion työllisyysalueen perustamisesta tehtiin 8–9/2023 yhden-toista kunnan toimesta.	Etenee suunnitellusti / Valmis
1.3. Elinikäinen oppiminen, työ ja toimeentulo	Vahvistamme työikäisten työkykyä sekä työssä jaksamista	Käynnistetään työttömien työkyvyn tuen toimintamalli yhdessä hyvinvointialueen kanssa	Yhteistyötä työkykyä kartoittavien ja edistävien palveluiden kehittämiseksi ja avaamiseksi on tehty hyvinvointialueen kanssa. Vuoropuhelu hyvinvointialueen kanssa toimii. Palveluihin pääsyssä on kuitenkin merkittäviä haasteita ja palveluihin otettavia asiakasryhmiä on rajattu. Jonoajat kaikkiin sidospinnan palveluihin hyvinvointialueella ovat pitkät.	Etenee hitaasti / osittain

KASVAVA JA ELINVOIMAINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
2.1. Kilpailukyinen ja kannustava yrittäjyympäristö	Tuemme yhdessä eri toimijoiden kanssa yrittäjyyden kasvua, uutta yritystoimintaa sekä olemassa olevien yritysten kasvua ja elinvoimaa	Laadukkaiden yrityspalveluiden kehittäminen ja ylläpito yhdessä kumppaneiden (mm. Business Center, Uusyrittäjäkeskus) kanssa	Business Center yhteistyö jatkui uudella sopimuskaudella. Draft-yrittäjyysohjelmaa toteutettiin 2 kertaa. Lanseerattiin uusi startup-yritysten ja investorien verkostoitumisalusta - Dealroom.	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
2.1. Kilpailukyinen ja kannustava yritys ympäristö	Tonttitarjontamme on riittävä ja monipuolinen	Elinkeinoelämän tarpeiden huomioiminen kaupunkisuunnittelussa, kaavoituksen ja maanhankinnan elinkeinoelämälähtöisyyden varmistaminen. Uusien yritysalueiden kaavoitus (esim. Pieni Neulamäki), ennakoiva strateginen maanhankinta.	Yritystonttien kysyntä on pysynyt edelleen hyvänä. Uusien yritysalueiden käyttöön ottoa tulee nopeuttaa riittävän laajan ja monipuolisen tonttivarannon turvaamiseksi.	Etenee hitaasti / osittain
2.1. Kilpailukyinen ja kannustava yritys ympäristö	Yritykset saavat osaavaa työvoimaa	Vahvistetaan työnantaja- ja yrityspalveluita etupainotteisesti TE-palvelut 2024 uudistuksen tavoitteisiin nähden Kehitetään International House -konseptin Kuopioon osaksi Navigaattorin toiminnallista kokonaisuutta	Yrityspalvelun ja työllisyyspalvelun yhteistyötä on tiivistetty TE-palvelut uudistuksen valmistelussa. International House Kuopion toiminta on käynnistynyt 8/2023.	Etenee suunnitellusti / Valmis
2.2. Rohkea ja kestävä kaupunkikehitys	Kaupunkikeskusta, lähiöt ja maaseutu ovat elinvoimaisia ja viihtyisiä	Edistetään ja seurataan kaupunkiseudun MAL-sopimuksen toteutumista sekä valmistellaan uutta sopimuskautta Toteutetaan maaseutuohjelman seuranta Kaupunginosien identiteettityön käynnistys	Uuden MAL-sopimuksen paikallinen valmistelu alkoi kesällä ja varsinaiset sopimusneuvottelut loppuvuodesta 2023. MAL-sopimuksen valtion rahoitus on ollut keskeinen huolenaihe, ja MAL-kaupungit ovat tehneet asian eteen yhteistä vaikuttamistyötä. Nykyisen kauden osalta MAL-sopimuksen tavoitteet ovat edenneet hyvin, vaikkakin joiltakin osin hankkeiden heikko suunnittelutilanne on siirtänyt niiden toteuttamista. Maaseutuohjelman seuranta on toteutettu toukokuussa. Käynnistetty Kuopio 250 -juhlavuoden projekti ja rekrytoitu projektipäällikkö. Projektin suunnittelu käynnistetty. Suunnitelmassa huomioidaan eri kaupunginosien tapahtumatoiminnan edistäminen sekä tuotantokujärjestelmän rakentaminen toiminnan vahvistamiseksi.	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
2.2. Rohkea ja kestävä kaupunkikehitys	Kehitämme Savilahtea kärkihankkeena	Savilahden toimijoiden yhteistyön edistäminen (Savilahti foorumi) Savilahden innovaatiopalvelut Savilahden markkinointi	Järjestetty Savilahdessa yhteinen EU-hankkeita koskeva työpaja kaupungin ja Savonian sekä EU-toimiston edustajan kanssa. Savilahti on ollut keskeinen edunvalvonnan ja MAL-sopimuksen teema. Innovaatiopalveluita on kehitetty edelleen keskeisten yhteistyökumppaneiden kanssa mm. Kuopio Health, Business Center ja Kuopio Water Cluster. Innovaatioekosysteemi-rahoituksella on kehitetty Terveys- ja Vesialan klusterien kehittämistä.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓
2.3. Vetovoimainen innovaatio-, tutkimus- ja osaamiskeskittymä ja laadukas koulutus	Kuopio on vetovoimainen opiskelukaupunki	Tarjotaan harjoittelupaikkoja Kuopiossa opiskeleville Yhteistyössä oppilaitosten kanssa kehitetään toimintamalleja, joilla opiskelijat saadaan kiinnittymään alueelle paremmin	Osallistuttu Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan kattavaan Talent Hub Eastern Finland -hankkeen valmisteluun ja tehty hankkeen osallistumis- ja rahoituspäätös.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓
2.3. Vetovoimainen innovaatio-, tutkimus- ja osaamiskeskittymä ja laadukas koulutus	Koulutus vastaa ennakkoivasti työelämän muuttuviin tarpeisiin	Elinkeinoelämän tulevaisuuden työvoimatarpeiden ennakointi / tiedolla johtaminen Korkeakoulujen ja oppilaitosten toimintaedellytysten edunvalvonta Tekniikan koulutuksen lahjoitusprofessori	DI-koulutus käynnistyi Itä-Suomen yliopistossa syksyllä 2023. Yksityinen koodikoulu sai rahoituksen ja toiminta käynnistyi vuoden vaihteessa. Toisen asteen englanninkielisten koulutusohjelmien (Sakky) toteutus sai luvan käynnistyä 2023. Edunvalvonnassa oppilaitosten resurssit ovat olleet yksi keskeinen painopiste.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓
2.3. Vetovoimainen innovaatio-, tutkimus- ja osaamiskeskittymä ja laadukas koulutus	Innovaatioekosysteemi edistää liiketoiminnan kasvua ja houkuttelee uusia toimijoita alueelle	Ekosysteemisopimus, kärkitoimialojen innovatiiviset kehittämishankkeet	Ensimmäisen haun hankkeet käynnistyivät. Valmisteltu ekosysteemisopimuksen toisen haun (vuoden 2024 keväät) sisältöjä. Tehty kansallista yhteistyötä innokaupunkien kanssa vaikuttavuusmittariston osalta (käyttöön vuonna 2024). Sopimuskauden välitarkastelu siirtynyt ministeriössä vuoden 2024 puolelle.	Etenee hitaasti / osittain ➔

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
2.4. Kasvava ja vastuullinen matkailu	Edistämme monimuotoista kaupunkikulttuuria, tapahtumia ja matkailua	Tapahtumajärjestäjäpalveluiden kehittäminen ja tapahtumien hyödyntäminen Kuopion markkinoinnissa: vahvistetaan tapahtumatuotantoa kaupunkikehittämisen näkökulmasta ja laaditaan toimintaperiaatteet tapahtumajärjestäjän palvelukokemuksen vahvistamiseksi	Käynnistetty Kuopio 250 -juhluvuoden projekti, jonka yhteydessä kehitetään kaupungin tapahtumapalveluita. Samalla käynnistetty kehittämisprosessi, jossa vahvistetaan tapahtumatoimintaa erityisesti tapahtumatilojen ja myynnin osalta.	Etenee suunnitellusti / Valmis
2.4. Kasvava ja vastuullinen matkailu	Kehitämme matkailun kärkihankkeena Tahkoa sekä Kuopion muita matkailualueita yhdessä toimijoiden kanssa	Edistetään matkailun investointihankkeita ja varmistetaan niiden toteutuminen kaavoituksen ja riittävien tonttiresurssien avulla. Kansainvälisen matkailun toimintaedellytysten parantaminen ja matkailun verkosto- ja kehittämissyö. Puijon tuolihissin käyttöönotto.	Pohjois-Savon Matkailu Oy perustettiin loppuvuodesta 2023. Kuopio-Tahko Markkinointi Oy:n uuden strategian valmistelu käynnistyi vuonna 2023. Puijon tuolihissi käyttöön otettiin.	Etenee suunnitellusti / Valmis
2.5. Kuopion tunnettuus ja edunvalvonta	Aktiivinen, ennakoiva edunvalvonta ja vaikuttaminen tukee Kuopion tunnettuutta ja kehittymistä. Painopisteenä alueen saavuttavuuden (tie-, raide-, lento-, vesiliikenne ja ICT-yhteydet) parantaminen.	Vahvistetaan edunvalvontaa ottamalla käyttöön edunvalvonnan toimintamalli ja laaditaan Kuopion edunvalvontasuunnitelma ja -strategia. Keskeiset painopisteet edunvalvonnassa ovat: saavutettavuuden parantaminen, koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan edellytyksistä huolehtiminen, kaupunkipolitiikan vahvistaminen ja sopimukselliset kumppanuudet valtion kanssa.	Otettu käyttöön vaikuttamisviestinnän toimintamalli. Verkkosivujen edunvalvonnan tiedotusta uudistettu ja laajennettu. Vaikuttaminen kohdennettu erityisesti hallitusohjelman linjauksiin, saavutettavuuden sekä Pelastusopiston aseman ja rahoituksen turvaamiseen. Etenemistä on tapahtunut vt5 ja Savon radan osalta ja osin myös Pelastusopiston rahoituksen osalta. Tiivistetty vaikuttamisyhteistyötä Jyväskylän ja Lahden kanssa kaupunkipoliittisissa asioissa. Uutena edunvalvonnan tavoitteena nostettu esiin konkreettisuuden osaa- miskeskukseen perustaminen Kuopioon.	Etenee suunnitellusti / Valmis

ILMASTO- JA RESURSSIVIISAS KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Kuopiossa on vahva kierto- talouden yritysverkosto ja sitä tukevaa koulutus- ja in- novaatiotoimintaa	Mahdollistetaan ja ediste- tään kiertotalouteen liitty- viä yritys- ja kehittämis- hankkeita	Hepomäen kiertotalousalu- een suunnittelu ja käyttöön- oton valmistelu edistyy.	Etenee suunnit- tellusti / Valmis
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Hankintamme ovat vastuul- lisiä ja hiilineutraaleja	Kehitetään kaupungin strategista hankintaosaa- mista: hankintaohjelman toimeenpano, vahviste- taan kaupungin hankinta- osaamista ja -resursseja.	Hankintaohjelma 2023–2030 hyväksyttiin kaupunginval- tuustossa 12.6.2023. Han- kinta- ja pienhankintaohjeet päivitettiin hankintaohjel- man valmistelun yhteydessä vastaamaan nykytilaa ja uutta hankintaohjelmaa. Hankintojen strategisen osaamisen vahvistamiseksi käynnistettiin hankintakoulu- tuskokonaisuuden suunnit- telu. Hankintakysely toteutettiin loppuvuodesta. Kyselyn avulla selvitettiin hankinta- osaamisen nykytila ja kehi- tyskohteet.	Etenee suunnit- tellusti / Valmis
3.4. Huoltovar- muus ja kriisin- sietokyky	Teemme aktiivisesti toimia ilmastonmuutoksen hillitse- miseksi ja ilmastoriskien (mm. sään ääri-ilmiöt) pie- nentämiseksi		Käynnistetty kokonaisturval- lisuuden osaamiskeskusten valmistelu.	Etenee hitaasti / osittain
3.4. Huoltovar- muus ja kriisin- sietokyky	Tuemme paikallista maata- loutta ja elintarviketuotan- toa tarjoamalla lähellä tuo- tettua ja ilmastoviisasta ruo- kaa huoltovarmuuden pa- rantamiseksi sekä vähen- nämme ruokahävikkiä	Tilaisuuksien tarjoilut to- teutetaan lähtökohtaisesti tavoitteen mukaisesti il- mastoviisaasti ja lähituo- tanta hyödyntäen	Lähirooka ja satokauden tar- jonta ovat olleet lähtökoh- tana tarjoilujen tilauksissa. Tilaisuuksiin on pyydetty en- nakkoilmoittautuminen ruo- kahävikin vähentämiseksi.	Etenee suunnit- tellusti / Valmis

UUDISTUVA JA YHDESSÄ TEKEVÄ KUOPIO

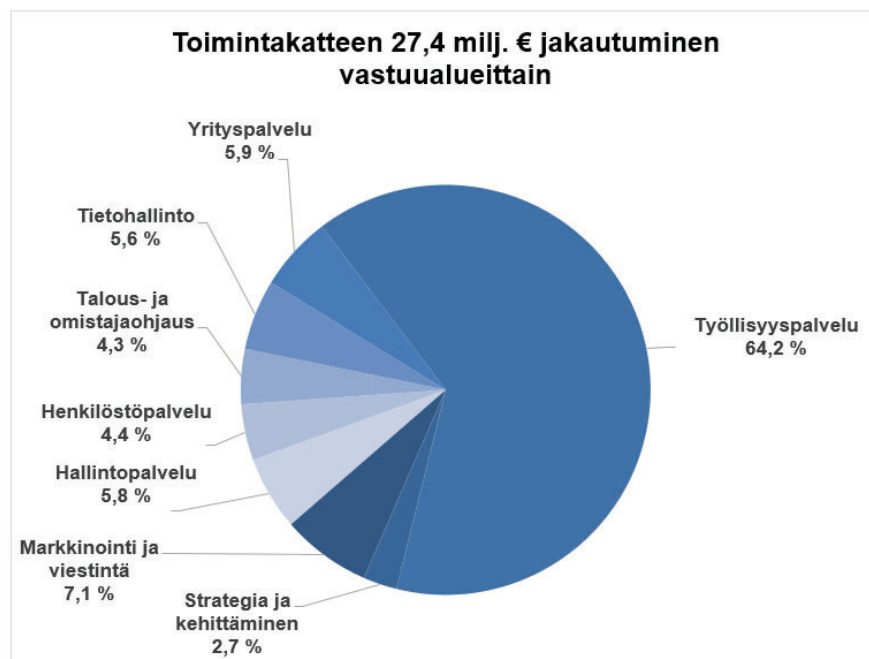
Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Kehitämme palvelujamme (ml. digipalvelut) asiakaslähtöisesti ja ratkaisukeskeisesti organisaatorajat ylittäen ja teemme aktiivista verkostoyhteistyötä palvelujen kehittämiseksi	Tuemme ja edistämme palvelujen ja digikehittämistä kaupunkitasoisesti Toteutamme digitiekartan toimenpiteitä	Valmisteltu tiedonhallintalain mukainen muutosvaikutusten arviointimalli ja jalkautettu sitä. Päivitetty kaupungin palvelujen digitasomittaus - digiaste oli jonkin verran parantunut vuonna 2022. Kartoitettu tiedolla johtamisen nykytilannetta ja kehittämistarpeita. Laadittu dataohjelma.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lisäämme hallinnon ja päätöksenteon avoimuutta ja asukkaiden vaikuttamisen mahdollisuuksia	Järjestämme avoimia, monikanavaisia kuntalais-tilaisuuksia kuntalaisia kiinnostavista ajankohtaisista teemoista	Toteutettu kaksi asukkaille avointa kaupunginhallituksen kokousta ja keskustelutilaisuutta (Juankoski, Melalahti). Osallistuttu eurooppalaiseen hyvän hallinnon laatuarviointiin.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lapsivaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa	Seurataan tehtyjen arviointien määrää kaupunkitasoisesti	Laajempia lapsivaikutusten arviointeja ei ole toteutettu. Lapsivaikutuksia on suppeammin arvioitu osana vaikutusten kokonaisarviointia, silloin kun päätöksen kohde-ryhmänä on lapset. Lapsivaikutusten arviointia jalkautetaan osana Lapsiystävällinen kunta mallia.	Etenee hitaasti / osittain
4.2. Uudistuva johtaminen	Vahvistamme Kuopion työnantajavetovoimaa	Tiivistämme oppilaitosyhteistyötä Vahvistamme työnantajamielikuvaa Uudistamme rekrytointimarkkinointia	Toteutettiin oppilaitosmarkkinoinnissa uusille opiskelijoille suunnattu tapahtuma Savilahdessa. Oppilaitosten yhteismarkkinoinnin ryhmän vuoden 2024 toiminnan suunnittelu käynnistetty. Rekrymarkkinointiin laadittu kaupungin uusi brändi-ilme on otettu käyttöön.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.2. Uudistuva johtaminen	Kehitämme laadukasta päätöksentekoa, johtamista sekä hyvää ilmapiiriä ja varmistamme toimivat rakenteet	Johtoryhmätyöskentelyä arvioidaan säännöllisesti	Toteutettu vaikuttamistomielinten sekä valtuuston, hallituksen ja lautakuntien arviointikyselyt. Johtoryhmätyöskentelyn arviointi toteutetaan alkuvuodesta 2024.	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.2. Uudistuva johtaminen	Tuemme esimiestyötä ja kehitämme esimiesten osaamista	Järjestämme kaikkia esihenkilöitä velvoittavia seminaareja 3–4 krt/v Koulutussuunnitelmaan sisällytetään esihenkilöiden koulutukset	Esihenkilöseminaarit on järjestetty suunnitelman mukaisesti. Esihenkilökoulutusta on sisällytetty koulutusohjelmaan.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Varmistamme henkilöstön osaamisen ja urakehityksen	Suositaan henkilöstön sisäistä liikkuvuutta Kannustamme ja mahdollistamme henkilölle työhön liittyvän osaamisen kehittämisen	Sisäisen liikkuvuuden periaatteet ja ohjeet on käytössä. Henkilöstöllä on mahdollisuus osallistua keskitetyn koulutusohjelman koulutuksiin sekä palvelualueen kustantamiin substanssikoulutuksiin.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kehitämme henkilöstön koettua työhyvinvointia ja myönteistä työntekijäkokeamista	Suunnitellemme ja toteutamme syksyn 2022 tyhykyselyn pohjalta työhyvinvointia edistäviä toimenpiteitä yhdessä henkilöstön kanssa	Työhyvinvointikyselyn raporttien perusteella työyhteisöt ovat tunnistaneet 1–3 kehittämiskohdetta ja laatineet tähän pohjautuen työhyvinvointisuunnitelmat, aikataulut, toteutuksen ja seurannan.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kannustamme henkilöstöä oman työn ja työyhteisön kehittämiseen. Tuemme koikeilukulttuuria ja kehitämme osallisuuden rakenteita/foorummeita	Aktivoimme henkilöstöä mm. Ideapulputtamossa järjestettyjen kampanjoiden kautta osallistumaan kaupungin toimintojen kehittämiseen Valmennamme esihenkilöitä innovaatiomyönteiseen työkuulttuuriin	Ideapulputtamon jalkauttaminen on jatkunut ja ideoiden käyttöönottamisesta vastaavat on perehdytetty. Uusia aloitteita vuonna 2023 tehtiin 50 kpl ja näistä 21 kpl on ratkaistu. Vuonna 2023 toteutettiin kaksi kampanjaa (energiansäästö ja talouden tasapainotus). Parhaat ideat palkitaan alkuvuonna 2024.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.4. Kestävä talous	Kehitämme toimintaa ja talouttamme siten, että tulorahoitus mahdollistaa toimivat palvelut ja tarvittavat investoinnit	Valmistellaan talouden tasapainotusohjelma Kehitetään tukipalveluprosesseja Hyödynnetään tehokkaasti ulkoista (mm. EU) kehittämisrahoitusta.	Keväällä toteutettiin talouden tilannekuvaselvitys 2023–2032 Inspiran kanssa yhteistyössä. Syksyllä käynnistettiin talouden tasapainotusohjelman 2024–2027 valmistelu yhteistyössä FCG:n kanssa. Ohjelma valmistuu maaliskuussa 2024 ja ohjaa tulevaa talousarviovalmistelua. Tavoitteena on talouden tasapaino vuonna 2027. Talouden prosessien kehittämistä tehdään osana normaalia toimintaa. Laajempi talouden prosessien kehitystyö siirrettiin vuodelle 2024 tehtäväksi osana talouden ERP-hankintaa. Aktivoitu ulkoisen rahan hyödyntämistä mm. viestimällä eu-rahoitusmahdollisuuksista ja tukemalla hankevalmistelua sekä päivittämällä hankeohjeita.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓
4.4. Kestävä talous	Mitoitamme palveluverkostomme asiakastarpeen ja talouden kestäkyvyn mukaisesti ja pidämme palvelutuotannon tarvitsemat kiinteistöt kunnossa	Hallintotilat mitoitetaan todellisen tarpeen mukaan vastaamaan hybridityöskentelyä ja monikanavaista palvelua	Toteutettiin tilajärjestelyt valtuustotalolla sijaitsevin yksiköiden osalta ja tiivistettiin tilankäyttöä vastaamaan hybridityöskentelymallia. Henkilöstöpalvelun tilatarve kartoitettiin. Kartoituksen perusteella lisättiin 2–3 hengen työhuoneita kaupungintalolta.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓
4.4. Kestävä talous	Uudistamme konsernin toimintaa kunnan roolin muutoksen mukaisesti ja olemme vastuullinen ja aktiivinen omistaja. Edellytämme omistamiemme yhteisöjen toimivan tehokkaasti ja tuloksellisesti strategian toteutumista tukien.	Omistajaohjauspolitiikka ajantasaistetaan Konserniohjauksen resursseja vahvistetaan	Kuopion kaupungin omistaja-politiikan päivitys on käynnistynyt osana Toimintakykyiset kaupunkikonsernit -verkostotyötä. Konserniohjauspäällikkö aloitti tehtävässä 1/2023.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓

Elinvoima- ja konsernipalvelut 1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Poikkeama	Tot.-%
Myyntituotot	477	3	480	967	487	201,5 %
Tuet ja avustukset	1 231		1 231	1 642	411	133,4 %
Muut toimintatuotot	94		94	104	10	110,1 %
Vuokratuotot	2		2	12	10	597,7 %
Muut tuotot	92		92	92		99,5 %
TOIMINTATUOTOT	1 802	3	1 805	2 712	907	150,3 %
Palkat ja palkkiot	-8 976	-900	-9 876	-10 108	-232	102,3 %
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-1 919	-232	-2 150	-2 158	-8	100,4 %
Muut henkilösivukulut	-379	-38	-417	-414	3	99,2 %
Henkilöstökulut	-11 274	-1 170	-12 443	-12 680	-237	101,9 %
Palvelujen ostot	-4 057	-118	-4 175	-3 507	668	84,0 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-117	-6	-123	-134	-11	109,2 %
Avustukset	-12 059		-12 059	-12 455	-396	103,3 %
Muut toimintakulut	-1 253	-1	-1 254	-1 306	-52	104,1 %
Vuokratulot	-1 182		-1 182	-1 239	-57	104,8 %
Muut kulut	-71	-1	-72	-66	6	91,9 %
TOIMINTAKULUT	-28 759	-1 295	-30 054	-30 081	-27	100,1 %
TOIMINTAKATE	-26 957	-1 292	-28 249	-27 369	880	96,9 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-513		-513	-454	59	88,4 %

Kaupunkiympäristön palvelualue

Apulaiskaupunginjohtaja Jari Kyllönen

Toiminta

Kaupunkiympäristön palvelualueen toiminta toteutui pääosin toiminnallisten tavoitteiden mukaisesti. Talouden osalta toimintavuoden tulos toteutui huomattavasti suunniteltua paremmin. Palvelualueen toimintaympäristö on muuttunut monipaikkaiseksi, mikä yhdessä digitaalisten palvelujen kehityksen myötä on tehnyt asiantuntijatyöstä yhä vähemmän paikkasidonnaista. Monipaikkainen työympäristö on huomioitu myös valtuustotalon tilajärjestelyissä.

Kaupunkiympäristön palvelualueella tehtiin vuoden aikana organisaatiojärjestelyjä toiminnan johtamisen ja koordinaation sekä toiminnallisuuden parantamiseksi.

Henkilöstöressurssitilanne parani vuoden aikana ja varahenkilöjärjestelmää kehitettiin. Kuitenkin edelleen joissakin palveluissa henkilöstöressurssien osalta on niukkuutta. Myös henkilöstövaihdokset lisäsivät haasteita toiminnan järjestämisessä.

Asuntotuotannon osalta tavoitteet saavutettiin sekä MAL-sopimuksen mukaisen kokonaistavoitteen (1200 asuntoa) että kohtuuhintaisen asuntotuotannon osalta (360 asuntoa). Talouden matalasuhdanteessa uudisrakentaminen on hiljentynyt merkittävästi ja siten tonttien vuokraus rivi- ja kerrostalotuotantoon on ollut vähäistä. Uudistuotantoon luovutettiin viisi kerrostalotonttia ja rivitalotuotantoon kaksi tonttia. Omakotitalojen tuotannon painopiste on Hiltulanlahti 3 -alueella. Vuonna 2023 luovutettiin uudistuotantoon yhteensä 35 omakotitonttia, joista kaikki sijoittuvat keskeiselle kaupunkialueelle.

Yritys- ja asuntoalueiden kaavoitus on edennyt, samoin Tahkon alueen kaavoitus. Useiden hankkeiden aikataulu on kuitenkin viivästynyt. Puurakentamista sekä uusiutuvien energiamuotojen käyttöä on edistetty ja kaavoitusohjelmaan on lisätty osayleiskaavoja tuulivoimahankkeita varten.

Joukkoliikenteen runkolinjojen suunnittelu jatkuu ja liikenne linjastolla voi alkaa kesällä 2026. Joukkoliikenteen matkustajamäärä jatkoi kasvuaan ja vuonna 2023 matkustajamäärä oli 8,5 miljoonaa matkustajaa. Lippujen hinnat on tarkistettu ja lippujen monikäyttöisyyttä on parannettu.

Kaupunkiympäristön palvelualueen suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa on huomioitu kävelyn ja pyöräilyn edistäminen, myös sähköavusteisten kaupunkipyörien määrää on lisätty.

Keskeiset kaupunkikehityshankkeet, kuten Savilahti, Asemanseutu, Mölymäki ja Hiltulanlahti jatkuivat edellisestä vuodesta sekä suunnittelun että rakentamisen osalta. Savilahden alueella rakentamisen pääpaino siirtyi Vanhan Varikon alueelle, jossa käynnistyi myös asuntorakentaminen. Asemanseudun kokonaisuudessa tehtiin viimeisiä Laptin hankkeisiin liittyviä töitä ja yhteensovitettiin Väyläviraston ratapihauudistukseen liittyviä töitä. Hiltulanlahden alueen rakentaminen jatkui. Alue on merkittävä kaupungin pientalotuotannon kannalta. Mölymäen alueella rakennettiin Kaartokatua, alueen liikuntapuistoa ja viherverkostoa. Puijon tekonurmikentät maalialueella ja pesäpallokentällä valmistuivat. Yritystonttien osalta esirakennettiin tontti Pienessä Neulamäessä. Kuopion maaseututaajamissa peruskorjaustoimet kohdistuivat pääosin liikuntapaikkoihin ja leikkipuistoihin. Nilsiässä peruskorjattiin vanhentunutta kaatunfraa.

Materiaalienkierrätys on otettu huomioon suunnittelussa laatimalla vaihtoehtoinen uusiomateriaalien käytön mahdollistava rakenne. Energiansäästöön sekä uusio- ja kierrätysmateriaalien käyttöön liittyvien toimenpiteiden ja investointien suunnittelu ja toteuttaminen jatkuu. Uusiomateriaaleja käytettiin merkittävä määrä Telkkistentiellä ja Mölymäen liikuntapuistossa.

Kunnossapitourakoiden hankintamenettelyjen ja urakoiden valvonnan kehittäminen jatkui. Kunnossapidon alueiden kartta- ja määrätietoja saatettiin ajan tasalle. Mestar Kuopio Oy:n kanssa uusittiin keskusta-alueen ja eteläisen alueen kunnossapitourakan sopimukset lokakuun alussa vuonna 2023.

Strategisessa metsäsuunnitelmassa hyväksytyjen päätösten seuraamiseen tarvittava metsien seurantajärjestelmä valmistui. Metsien seurantajärjestelmän tavoitteena on mahdollistaa kaupungin metsien hoidon ja käytön kokonaiskestävyyden seuranta. Kaupungin metsien metsänhoitotyöt toteutuivat suunnitelmien mukaisesti. Hakkuiden osalta haasteita aiheutti tukkipuun heikentyneet kysyntä.

Ulkoilu- ja virkistyspalvelujen sekä vapaa-ajan kalastuksen kysyntä jatkui koko vuoden vilkkaana korona-ajan aiheuttaman ulkoilubuumin vuoksi. Erityisesti lähialueen laavuilla ja muilla nuotiopaikoilla virkistyspalvelujen kysyntä oli erittäin vilkasta ja muuallakin aiempaa vilkkaampaa. Valitukset ja oikeusprosessit ovat viivästyttäneet moottorikelkkareitien virallistamista, mutta reittien virallistaminen kuitenkin etenee koko ajan.

Jätehuollon viranomaispalveluissa valmistui uusi kuntien jätepoliittinen ohjelma, jolla ohjataan jätehuollon kehittämistä ja kiertotalouden edistämistä toimialueella. Ohjelman mukaisten tavoitteiden pohjalta jätelautakunta hyväksyi jätehuollon palvelutason, jonka mukaisesti alueen jätehuoltopalvelut järjestetään.

Suunnitelmallista valvontaa on tehty normaaliin tapaan, varautumiseen panostettu ja osallistuttu Aluehallintoviraston järjestämään valmiusharjoitukseen. Ympäristöterveydenhuollon toimintaan kohdistui Aluehallintoviraston arviointi- ja ohjauskäynti joulukuussa 2023.

Resurssiviisausohjelman valmistelua vietiin eteenpäin, resurssisyistä kuitenkin hiukan viivästyneessä aikataulussa. Luonnon monimuotoisuuden toimintaohjelmasta valmistui luonnos. Molempien ohjelmien laadintaa varten toteutettiin kuntalaiskyselyjä, joihin saatiin laajasti vastauksia. Kuopiossa ja 14 muussa Pohjois-Savon kunnassa alkoi kolmevuotinen SISU-hanke, jonka tavoitteena on suunnitelmallisen ilmastotyön juurruttaminen kuntiin

Olellaiset poikkeamat talousarvioon

Joukkoliikenteen talousarvio toteutui arvioitua parempana joukkoliikenteen hyvän matkustajamäärän kasvun vuoksi. Myös lippujen hintojen korottamisella oli vaikutusta hyvään tulokseen. Maaomaisuuden tuotot toteutuivat noin 1,6 miljoonaa euroa talousarviota parempana. Metsänmyyntitulot jäivät alle budjetoidun mutta vastaavasti metsätoimen palvelujen ostoissa tuli säästöjä.

Kunnossapidon kustannukset ylittyivät mutta vastaavasti muiden palveluprosessien osalta palvelujen ostoissa säästettiin. Lisäksi säästöä jäi henkilöstökulujen osalta, sillä palvelualueella henkilöstön vaihtuvuutta ja sekä tehtäviä että virkoja oli täyttämättä.

Asuntorakentamiselle haettiin rakennuslupia noin 45 % vähemmän kuin edellisellä vuonna. Tämä vaikutti rakennusvalvonnan lupamaksutuottojen kokonaisuuteen siten, että tulot jäivät talousarviossa pienemmäksi.

Investointien osalta tuli pari ennakoimatonta investointikohdetta, joihin ei talousarvion laadinnan yhteydessä osattu varautua. Jynkän koulukiinteistön laajentamisen yhteydessä jouduttiin siirtämään kiinteistön läpi menevää hulevesiputkea. Pienen Neulamäen alueella on tonttikysynnän vuoksi päädytty esirakentamaan Tutkakadun varren yritystonttia. Nämä voitiin kuitenkin kattaa muista kohteista säästyneillä määrärahoilla.

Sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan järjestäminen

1. Hyvinvointialueiden valmistelu ja kaupungin strategia hyvinvointialueen kumppanina.

- Hyvinvointialueen kanssa pidettiin yhteistyön järjestämiseen liittyviä kokouksia.
- Häiriötilanteisiin varautumisessa, valmiudessa ja epidemioiden selvittämisessä on luotu yhteisiä rakenteita hyvinvointialueen ja Itä-Suomen valmiuskeskuksen kanssa.

2. Työelämän muutosten hallinta: etätyöskentely ja sen johtaminen, monipaikkatyöskentely ja uudenlaiset työympäristöt, työhyvinvointi, sairauspoissaolot.

- Etä- ja monipaikkatyöskentely on sujunut hyvin, sen johtamiseen on löydetty toimivia käytäntöjä ja etätyön mahdollisuus on koettu myönteisenä joustavuuselementtinä.
- Työhyvinvointi on hyvällä tasolla. Yhteisiä työhyvinvointitapahtumia ja muita yhteisiä tilaisuuksia on järjestetty sekä yksiköissä että palvelualueella.
- Työtilamuutos vietiin onnistuneesti maaliin. Henkilöstö otettiin aktiivisesti mukaan muutokseen ja se koettiin positiivisena asiana.
- Sairauspoissaolojen kehitystä on seurattu säännöllisesti ja sairauspoissaolojen määrä on pysynyt matalalla tasolla. Aino -työkykyjärjestelmään tehdään tarvittavat toimenpiteet yhdessä työterveyden kanssa.

3. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen käyttöönotto ja henkilöstön koulutus osaamisen vahvistamiseksi.

- Sisäisen valvonnan suunnitelmaa ja riskienhallinnan ohjeen käyttöönottoa on toteutettu palvelualueen ohjeistuksen mukaan.
- Yksikötasoisten ohjeiden päivittämistä jatkettiin työyksiköiden valitsemassa laajuudessa.
- Henkilöstö osallistui aktiivisesti etä- ja lähikoulutuksiin.
- Kaupunkitasoiseen riskienhallintaryhmään on viety SISU-hankkeen toimesta kunnan ilmatoriskikartoitus ja tietoa riskeihin varautumisesta.
- Korjausvelan määrä kasvaa, jollei siihen reagoida nopeasti. Tämä näkyy talven jälkeen katujen erilaisina vaurioina, erityisesti urautumisena. Myös jalankulku- ja pyöräväylät vaativat osansa. Iso osa 1970-luvulla rakennetuista silloista on myös tulossa käyttöikänsä päähän. Korjausohjelmaa siltojen osalta valmistellaan investointien suunnittelun yhteydessä.

HYVINVOIVA JA YHTEISÖLLINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Kuopiolaisten tyytyväisyys asuinympäristöön säilyy korkeana ja asunnottomuus vähenee	<p>Asuin ympäristön viihtyisyys (mm. ilmanlaatu ja melu) ja turvallisuus huomioidaan maankäytön suunnittelussa ja rakentamishakkeissa.</p> <p>Pidetään huolta, että Kuopioon saadaan toteutamaan kohtuuhintaista asuntotuotantoa noin 30 % koko asuntotuotannosta.</p> <p>Uusitaan keskusta-alueen ja eteläisen alueen kunnossapidon alueurakkasopimus.</p> <p>Valvotaan ja kehitetään kunnossapitourakoiden sopimuksen mukaisen laadun toteutumista.</p>	<p>Kaavoituksessa on säännönmukaisesti huomioitu viihtyisyys, ilmanlaatu- ja meluolosuhteet.</p> <p>Asumisterveydessä on hyvä mittausvalmius ja asumiseen liittyvät terveyshaittaepäilyt pystytään selvittämään viivytyksettä.</p> <p>Valtion korkotuetun asuntotuotannon (ARA-tuotanto) määrä oli 180 asuntoa (15 %) vuonna 2023. Tavoite kohtuuhintaisen asuntotuotannon osalta saavutettiin: n.360 asuntoa ja 30 % asuntotuotannosta. Kerrostalotontteja on vuokrattu ARA:n tukemaan asuntotuotantoon Petosella ja Savilahdessa.</p> <p>Kaupunki vastaa asunnottomuuden vähentämiseen ja ennaltaehkäisyyn tähtäävää matalan kynnyksen asumisneuvontapalvelusta, jonka toteuttajana on kaksi yhdistystä. Palvelun asiakasmäärät lisääntyivät vuonna 2023.</p> <p>Keskustan ja eteläisen alueiden kunnossapidon alueurakkasopimukset Mestar Kuopio Oy:n kanssa on uusittu. Kunnossapidon alueurakoiden laadun toteutumista on valvottu ja menetelmiä kehitetty.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p></p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia	<p>Kaavoituksessa osallistetaan asukkaita sähköisillä Maptionnaire ja eHarava -välineillä.</p> <p>Mm. Savilahti-projektissa ja siihen liittyvissä kehityshankkeissa, sekä monimuotoisuus- ja resurssivii- sausohjelmien päivittämisessä toteutetaan vuorovaikutusta, kyselyjä ja työpajoja eri sidosryhmille.</p> <p>Osallistutaan FCG-vuositaiseen asiakastytyväisyyskyselyyn.</p>	<p>Maptionnairea on käytetty asukkaiden osallistamisessa. Maptionnaire korvaa eHaravan.</p> <p>Kaupunkitekniikan palvelut on käynyt vuoropuhelua mm. maarakentajien INFRA ry:n kanssa.</p> <p>Kyselyjä asukkaille: 1) Ääniympäristöä koskeva meluntorjuntatoimenpiteiden pohjaksi. 2) Asumisterveysasiak- kaille palautekysely. 3) Rakenna ja Asu -messujen yhteydessä on toteutettu omakotitontteja koskeva kysely.</p> <p>Säännölliset Savilahti-foorumien ja kiinteistötoimijoiden yhteistyöryhmän kokoontumiset. Viestintään/markkinointiin liittyvä kysely Savilahti-foorumille. Yhteistyöhön liittyvä vuorovaikutus mm. robottibussikoiluun ja Valon kaavaan liittyen</p> <p>FCG:n kysely toteutettu.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p>✓</p>
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Parannamme arjen turvallisuutta ja ympäristön esteettömyyttä	<p>Esteettömyys huomioidaan suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa. Laaditaan esteettömyysohjelma.</p> <p>Tuetaan hissien rakentamista avustuksilla.</p> <p>Jatketaan liukkauden varoituspalvelua jalankulkijoille (liukastumisvaroitus.fi).</p>	<p>Esteettömyyden yleissuunnitelman laatiminen etenee.</p> <p>Joukkoliikenteen Vilku-sivuille on koottu tiedot esteettömyydestä koko matkaketjun osalta suunnittelusta palautepalveluun. Kansallisen kaupunkipuiston vanhan Kuopion teemareitistä on tehty esteettömyyskartoitus.</p> <p>Kesällä 2023 valmistui Kuopion sadas jälkiasennettava ja Kuopion kaupungin avustama hissi. Hissiavustuksen määräraha ylittyi vuonna 2023.</p> <p>Liukkauden varoituspalvelua on jatkettu.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p>✓</p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevia kohtaamispaikkoja ja luonnon saavutettavuutta	<p>Kaavoituksella turvataan riittävät viherympäristöt ja -yhteydet.</p> <p>Huolehditaan monipuolisista retkeilyn ja ulkoilun palveluista esim. Puijolla, Kallaveden saaristossa ja Tahkolla.</p> <p>RECIPE-hankkeessa tutkitaan, miten kaupunki- ja viheraluesuunnittelulla voidaan edistää terveyttä, hyvinvointia ja fyysistä aktiivisuutta</p> <p>Toteutuksessa ulkoalueita / kaupunkitiloja Puijolla, Mölymäellä ja Savilahdessa.</p>	<p>Kaavahankkeissa on turvattu riittävät viherympäristöt ja -yhteydet.</p> <p>Kolme joukkoliikenteellä saavutettavaa luontoreittiä sisältävä Luonto-Vilkku-pilotti on valmisteltu 2023 ja lanseerataan –24 keväällä.</p> <p>Keskustan osayleiskaavan luonnoksen laadinnan yhteydessä on tehty ekosysteemi-palveluselvitys. Loppuvuonna –23 valmisteltiin ekosysteemi-palveluselvitystä myös kaupunkirakennesuunnitelmaan liittyen, toteutus alkuvuonna –24.</p> <p>RECIPE-hankkeessa on haettu ideoita oppilaistöiden kautta Savilahden kehittämiseksi. On toteutettu Luolaa edustoineen, alikulkujen erikoisvalaistuksia / taidetta sekä Niuvantien varren KÄPY-reittejä.</p> <p>Vanhan Varikon ja Ammuslahtaan puistoalueiden suunnittelu ei ole edennyt resursivajeen vuoksi. Puijolla ja Mölymäellä on toteutettu ulkoilualueita. Nilsin Rantapuiston suunnittelua on viety eteenpäin. Uudet laavut Iso-Valkeiselle ja Savolanniemeen ovat valmistuneet.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p>

KASVAVA JA ELINVOIMAINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
2.1. Kilpailukyinen ja kannustava yritys- ja yritysympäristö	Tonttitarjontamme on riittävä ja monipuolinen	<p>Huolehditaan riittävästä ja monipuolisesta asunto- ja yritystonttitarjonnasta MAL-sopimuksen tavoitteiden mukaisesti.</p> <p>Pidetään huolta riittävästä maareservistä yritystonttien kaavoitusta varten.</p>	<p>Yleiskaavoissa on merkittävä yritystonttivaranto, joka on asemakaavoitettavissa. Asemakaavoituksen työohjelmassa on painotettu yritystonttien kaavoitusta.</p> <p>Loppuvuonna on lähdetty pohjustamaan vuoden 2024 alussa avautuvaa JTF-rahoitushakua, jonka pohjalta tehdään "toteutettavuusselvitys" Hepomäen alueelle. Tavoitteena on mahdollistaa vihreän siirtymän energiatoimijoiden ja kiertotaloushankkeiden sijoittuminen alueelle.</p> <p>Maanhankintaa mm. Hiltulanlahdessa ja Rasinmäessä on aktivoitu henkilöstöressurssien parannuttua rekrytointien kautta. Maankäyttö-sopimuksien neuvottelua on jatkettu asemakaavahankkeiden yhteydessä.</p>	<p>Etenee hitaasti / osittain</p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
2.2. Rohkea ja kestävä kaupunkikehitys	Kaupunkikeskusta, lähiöt ja maaseutu ovat elinvoimaisia ja viihtyisiä	<p>Edistetään eri alueiden täydennysrakentamista vaikuttavuuden pohjalta.</p> <p>Torin länsilaidan asema-kaavaa laaditaan yhteistyössä kaupunkisuunnittelun ja kiinteistön omistajien kanssa tavoitteena kaupunkikuvallisesti korkealaatuinen kaupunkikeskusta.</p> <p>Huolehditaan, että MAL-sopimuksen mukainen asuntotuotantotavoite 1 200 asuntoa vuosittain toteutuu.</p> <p>Päivitetään keskeisen kaupunkialueen kaupunkirakennesuunnitelma yhdessä Siilinjärven kunnan kanssa.</p> <p>Vanuvuoren osayleiskaava valmistellaan hyväksyttäväksi.</p> <p>Käynnistetään selvitys, jonka pohjalta tehdään linjaus vapaa-ajan asuntojen vakituiseen käyttöön muuttamisen kriteereistä.</p>	<p>Kuopion asuntotuotantotavoite saavutettiin ja noin 1200 asuntoa valmistui vuonna 2023. Asuntotuotanto oli hyvin monipuolista (vuokra-, asumisoikeus-, hoiva- sekä omistusasuntoja) ja suuri osa tuotannosta toteutui kaupunkirakenteen täydentämisenä.</p> <p>Torin länsilaidan kaavahanketta on edistetty vuorovaihtokutuksessa toimijoiden kanssa.</p> <p>Keskeisen kaupunkialueen kaupunkirakennesuunnitelman laadinta yhdessä Siilinjärven kunnan kanssa on aloitettu (työn arvioitu kesto alkuvuoteen 2024).</p> <p>Vanuvuoren osayleiskaava etenee hyväksymiskäsittelyyn keväällä 2024.</p> <p>Linjaus vapaa-ajan asuntojen vakituiseen käyttöön muuttamisen kriteereistä valmistuu hyväksymiskäsittelyyn keväällä 2024.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p>
2.2. Rohkea ja kestävä kaupunkikehitys	Kehitämme Savilahtea kärkihankkeena	<p>Käynnistetään asuntorakentaminen yhdessä toimijoiden kanssa Vanhan Varikon alueella.</p> <p>Järjestetään Marikon rannasta yleinen suunnittelukilpailu. Neuvotellaan sopimus maanomistusjärjestelyistä Suomen Yliopistokiinteistöjen kanssa.</p>	<p>Ensimmäisen asuintalon rakentaminen käynnistyi Savilahdessa Vanhan varikon alueella. Vanhan Varikon alueella ja Yliopiston rannassa on käynnistynyt kaksi ARA-asuntokohdetta. Yhdyskuntainfraa on toteutettu. Kuopas Oy:n suuren opiskelija-kohteen rakentaminen alkoi Savilahden pohjukassa. Tulevien uusien asuntohankkeiden suunnittelua on jatkettu.</p> <p>Marikonrannan suunnittelukilpailun käynnistämistä on lykätty markkinatilanteen vuoksi.</p> <p>Suomen Yliopistokiinteistö Oy:n kanssa on maanvaihto toteutettu Marikonrannassa.</p>	<p>Etenee hitaasti / osittain</p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
2.4. Kasvava ja vastuullinen matkailu	Kehitämme matkailun kärkihankkeena Tahkoa sekä Kuopion muita matkailualueita yhdessä toimijoiden kanssa	Edistetään Tahkon keskustan ja Tahko Bungalowsin asemakaavoja ja niiden vaatimia sopimuksia yhdessä toimijoiden kanssa. Huolehditaan Tahkon alueen retkeilypalveluiden tuottamisesta ja kehittämisestä.	Tahkon keskustan ja Tahko Bungalowsin kaavat ovat edenneet hyväksymiskäsittelyyn. Tahkon maankäyttösopimuksia ei syksyn aikana saatu päätöksentekoon.	Etenee hitaasti / osittain
2.5. Kuopion tunnettuus ja edunvalvonta	Aktiivinen, ennakoiva edunvalvonta ja vaikuttaminen tukee Kuopion tunnettuutta ja kehittymistä. Painopisteenä alueen saavuttavuuden (tie-, raide-, lento-, vesiliikenne ja ICT-yhteydet) parantaminen.	Palveluyksiköt osallistuvat aktiivisesti kaupungin markkinointiin eri tavoin. Asiantuntijat ottavat kantaa valtakunnallisiin laki- ja asetushankkeisiin sekä osallistuvat käynnissä olevaan ajankohtaiseen keskusteluun. Aktiivinen viestintä ja edunvalvonta yhteistyöverkostoissa.	On osallistuttu valtakunnalliseen edunvalvontaan, keskusteluun ja MAL-neuvotteluihin. On esitelty Kuopion kehittämisen, kaavoituksen ja palvelujen ajatuksia erilaisilla messuilla. Kansallisten kaupunkipuistojen verkoston toimintaan osallistumalla on edistetty kaupungin markkinointia. Erilaisiin valmisteluasioihin sekä laki- ja asetusmuutoksiin annettiin lukuisia lausuntoja. Rakentamislain ja RTYL-lain muutoksia on lähdetty valmistelemaan ja Kuopio-ryhti hanketta käynnisteltiin loppuvuodesta. Ollaan mukana Kuntaliiton EU-ennakkovaikuttamisryhmässä.	Etenee suunnitellusti / Valmis

ILMASTO- JA RESURSSIVIISAS KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Edistämme puurakentamista mm. kaavoituksen keinoin	Edistetään puurakentamista asemakaavoissa. Edistetään erilaisten puurakentamisen hankkeiden (etenkin puuasuintalot) toteutumista Kuopioon. Edistetään esimerkiksi Savilahden uuden Vanhan Varikon alueen kaavan puuhankkeita, mutta myös vastaavia hankkeita muille alueille Kuopiossa (Lehtorinne, Kivilampi jne.).	Uuden Kivilammen alueen asemakaava valmistui ja sen mukaan alue tullaan rakentamaan kokonaan puukerros- ja pientaloina. Myös Sokeain koulun alueelle lisärakentaminen on valmistuneen asemakaavan mukaan puurakentamista. Varikon alueen puurakentamista koskeva rakennuslupahakemus oli vireillä, mutta rakentamisen suhdanteen vuoksi hakemusta ei ole täydennetty.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Kuopiossa on vahva kiertotalouden yritysverkosto ja sitä tukevaa koulutus- ja innovaatiotoimintaa	Tehdään yhteistyötä mm. Vesiklusterin ja DigiCenterin kanssa, mikä tukee alueen TKI-toimintaa. Savilahden alue toimii testialustana uusille ratkaisuille.	Datajalostamon kaupunkipyörädatan hyödyntämistä on kehitetty kahdessa opinäytetyössä. Kävelijöiden ja pyöräilijöiden laskurit on otettu käyttöön mm. Savilahdessa.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Hankintamme ovat vastuullisia ja hiilineutraaleja	Paikallisliikenteen kaikissa kilpailutuksissa edellytetään puhtaita käyttövoimia. Kehitetään hankintojen ympäristöosaamista ja ympäristökriteerien käyttöä ja seuranta. Infran rakentamisessa käytetään uusiomateriaaleja kaikissa niihin soveltuvissa hankkeissa.	Paikallisliikenteen kaikissa kilpailutuksissa on edellytetty puhtaita käyttövoimia. Uusiomateriaaleja on käytetty kahdessa kohteessa. Telkkistentien saneeraamisessa ja Mölymäen liikuntapuiston rakentamisessa. Hiltulanlahden 3 -alueelle on perustettu massapankki, jolla pyritään vähentämään maamassojen liikuttelua ja siitä aiheutuvia päästöjä.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
3.2. Viisas liikkuminen ja kestävä yhdyskuntarakenne	Suunnittelemme ja toteutamme kestävää ja vähähiilistä yhdyskuntarakennetta mm. edistämällä vaihtoehdoisen lataus- ja tankkausverkoston rakentumista	<p>Täydennysrakentamisella edistetään tiivistä ja joukkoliikennettä suosivaa kaupunkirakennetta.</p> <p>Maankäytön suunnittelussa huomioidaan vaihtoehtoinen lataus- ja tankkausverkosto.</p> <p>Selvitetään runkobussilinjaston perustamista.</p> <p>Kuopion älykäs liikenneinfra –hankkeessa toteutettuja älyratkaisuja (adaptiiviset liikennevalot, talvikunnossapidon seuranta, liikenteen mittapisteet jne.) hyödynnetään.</p> <p>Selvitetään kaasutankkausaseman paikkaa etsimällä sopivaa tonttia.</p>	<p>Kaavoituksessa on työn alla useita täydennysrakennushankkeita hyvien joukkoliikenneyhteyksien äärellä.</p> <p>Sähköautojen latausasemien sijoittamisesta on käyty neuvottelu.</p> <p>Runkolinjastoselvitys on tehty ja liikenne linjastolla alkaa kesällä 2026.,</p> <p>Toisen kaasutankkausaseman paikka on osoitettu Tehdaskadun asemakaavaaluonnokseen.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p>
3.2. Viisas liikkuminen ja kestävä yhdyskuntarakenne	Edistämme kestävien liikku- miskuotojen (joukkoliikenne, kävely, pyöräily, yhteiskäyttöautot) käyttöä ja toimintaedellytyksiä	<p>Kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen toimintaedellytyksien edistäminen otetaan huomioon kaikessa suunnittelussa ja rakentamisessa.</p> <p>Päivitetään joukkoliikenneohjelma ja tarkistetaan lippujen hinnat sekä parannetaan lipputuotteiden monikäyttöisyyttä.</p> <p>Liikennedatan ja sitä hyödyntävien sovellusten avulla edistetään viisasta liikkumista.</p> <p>Kannustetaan henkilökuntaa käyttämään yhteiskäyttöistä sähköautoa.</p>	<p>Kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen toimintaedellytykset on otettu huomioon kaikessa toiminnassa suunnitellusta kunnossapittoon.</p> <p>Lippujen hinnat on tarkistettu ja lippujen monikäyttöisyyttä on parannettu. Joukkoliikenneohjelma 2035 päivitys on aloitettu.</p> <p>Henkilöstön yhteiskäyttöauto on käytössä keskimäärin 20 päivänä kuukaudessa, käyttökertoja on kuukaudessa noin 20–40 kpl.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
3.3. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja luontokadon torjunta	Otamme maankäytönsuunnittelussa sekä metsien ja viheralueiden hoidossa huomioon luonnon monimuotoisuuden	Päivitetään luonnon monimuotoisuusohjelma, jossa luodaan seurannan mittarit ja mietitään keinot, joilla, lisätään luonnon-suojelualueiden määrää ja lehtipuuston osuutta sekä vanhojen metsien määrää. Huolehditaan vieraslajien torjunnasta.	Luonnon monimuotoisuuden toimintaohjelmasta valmistui luonnos ja se oli nähtävillä loppuvuodesta. Metsien seurantajärjestelmä on valmistunut ja koekäytetty. Järjestelmällä seurataan metsien hoidon ja käytön kokonaiskestävyyttä. Tuotantokäyttö alkaa kesällä 2024. Vieraslajien torjuntaa on tehty, mm. jättiputkea ja jättipalsamia on torjuttu. Uutena asukkaita on kannustettu osallistumaan jättipalsamin torjuntaan pelillistämisen keinoin.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓
3.4. Huoltovarmuus ja kriisisietokyky	Teemme aktiivisesti toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja ilmatoriskien (mm. sään ääri-ilmiöt) pienentämiseksi	Toteutamme ilmasto-ohjelman toimenpiteitä, aloitetaan SISU-hanke ja päivitetään resurssiviisusohjelma.	Ilmastonmuutoksen hillintä: SISU-hankkeen ilmastokoordinaattori on jalkautunut yksiköihin ja on tukemassa yksiköiden ilmastotoimenpiteiden toteuttamista. Resurssiviisusohjelman valmistelussa käytiin sidosryhmäkeskusteluja ja ohjelmaa varten hahmoteltiin tavoite- ja toimenpideaihiot. Ilmatoriskeihin varautuminen: SISU-hanke ja yhteistyö ELY-keskuksen HiPo-hankkeen kanssa: ilmastonmuutoksen riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen. Mm. kaupungin riskienhallintaryhmässä esitelty. Yhteistyö Itä-Suomen sotevalmiuskeskuksen kanssa (ISVAKE) ja osallistuminen Aluehallintoviraston järjestämiin valmiusharjoituksiin.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
3.4. Huoltovarmuus ja kriinsietokyky	Tuemme paikallista maataloutta ja elintarviketuotantoa tarjoamalla lähellä tuotettua ja ilmastoviisasta ruokaa huoltovarmuuden parantamiseksi sekä vähennämme ruokahävikkiä	<p>Vierastarjoiluissa suosimme ilmastoviisaita elintarvikkeita.</p> <p>Toteutamme ilmastoviisasta ruokaa lapsille -hanketta: Tuemme luonnonvarojen kestäväään käyttöön pyrkivää paikallista maa- ja elintarviketaloutta tarjoamalla lähellä tuotettua ja ilmastoviisasta ruokaa huoltovarmuuden parantamiseksi sekä vähennämme ruokahävikkiä; kotimaisen kalan, kasvisien ja vihannesten käytön lisääminen, paikalliset luonnontuotteet (marjat, sienet).</p>	Ilmastoviisasta ruokaa -hanke päättyi. Ruokapalvelun henkilöstölle viestittiin hankkeesta laajasti koulujen kasvisruokatarjoilua ja -menekkiä edistävästä toimintatavoista ja Ilmastoviisas valinta -ateriamerkinnän käytöstä. Hankkeessa tuotettu ruokakasvatusmateriaali on jäänyt koulujen, päiväkotien ja neuvoloiden käyttöön, materiaali tukee kasvipainotteisen ruokavalion edistämistä.	Etenee suunnitellusti / Valmis
3.4. Huoltovarmuus ja kriinsietokyky	Tehostamme energiankäyttöä 10 prosenttia ja lisäämme uusiutuvien energiamuotojen käyttöä	<p>Asemakaavoissa mahdollistetaan mm. aurinkoenergiapaneelien käyttö. Tuulivoimakaavoihin suhtaudutaan myönteisesti ja huomioidaan työohjelmissa.</p> <p>Selvitetään kaavoituksessa mm. geo- ja aurinkoenergiapotentiaalia.</p> <p>Teetätetään kiinteistöjen energiakatselmuksia yhteistyössä Tilapalvelun kanssa.</p> <p>Savilahdessa tutkitaan tapoja lisätä uusiutuvien energialähteiden käyttöä.</p> <p>Edistetään puupohjaisten polttoaineiden saantia markkinoille puun myynnin kilpailuttamisen avulla.</p>	<p>Asemakaavoissa tuetaan aurinkoenergian käyttöä. Työohjelmaan on alkuvuonna lisätty Junnunmäen tuulivoimaosayleiskaava. Seurataan Pielaveden Vornankorven ja Suonenjoen rajalla Kakkisenrannan tuulivoimahankkeen etenemistä (on lisätty 2024 työohjelmaan).</p> <p>Puutavara on kilpailutettu erillisillä tarjouspyynnöillä puutavaralajien mukaan. Näin myytävät puutavaraerät, kuten tukkipuu, kuitupuuta ja energiapuu pystytään kohdentamaan tarkemmin niitä tarvitseville puutavara-ryhmiöille.</p> <p>Kaupunginhallitukselle koottu kooste energiansäästöohjelman toteumasta ja osallistuttu sen toteuttamiseen.</p> <p>Savilahdessa energiateeman liittyvät toteutuskehdotukset mahdollisuudet huomioidaan alueen etenemisen rinnalla, mm. Lohkare-konsortion kiinteistöautomaatioratkaisut.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

UUDISTUVA JA YHDESSÄ TEKEVÄ KUOPIO

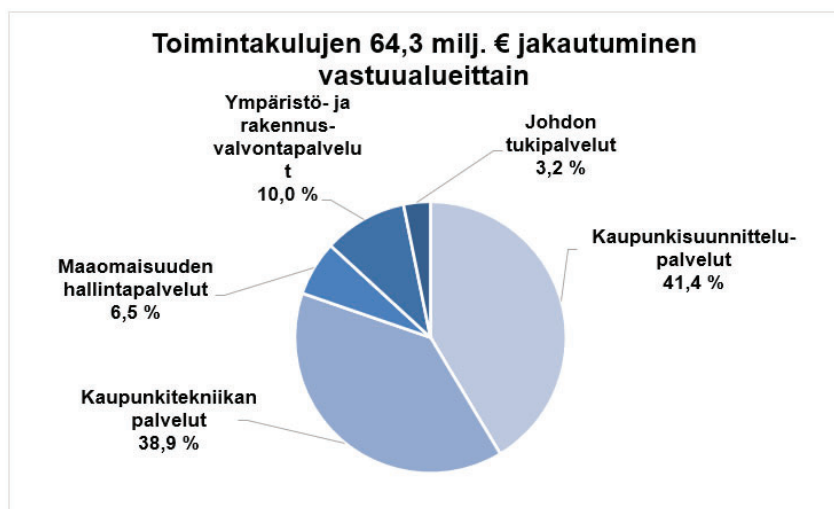
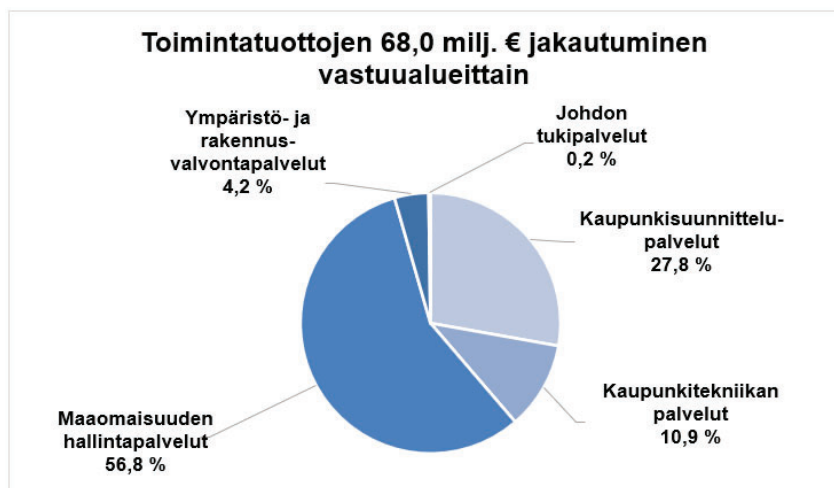
Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Kehitämme palvelujamme (ml. digipalvelut) asiakaslähtöisesti ja ratkaisukeskeisesti organisaatorajat ylittäen ja teemme aktiivista verkostoyhteistyötä palvelujen kehittämiseksi	<p>Tehdään asiakkaiden palvelupolkujen toimivuustarkasteluja mm. palvelumuotoilun keinoin</p> <p>Datajalostamo-älykaupunkialustaa kehitetään ja siirrytään ylläpitovaiheeseen.</p> <p>Kehitetään edelleen sähköistä palvelua kiinteistökaupoissa ja maanvuokrauksessa.</p>	<p>Älykaupunkialustan rakentamiseen on osallistuttu.</p> <p>Sähköisten palvelujen kehittäminen kiinteistökaupassa ja maanvuokrassa ei ole edennyt.</p> <p>Data-jalostamohanke (EAKR) on päättynyt ja Datajalostamoalusta on ylläpito- ja jatkokokeitusvaiheessa keskittyessä Tietohallinnossa.</p> <p>Savilahden ICT mikroputki-kanavien vuokrausperiaatteet on hyväksytty kaupunginhallituksessa ja vuokraus on aloitettu keskitetyssä Tietohallinnossa.</p>	<p>Etenee hitaasti / osittain</p> <p>➔</p>
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lisäämme hallinnon ja päätöksenteon avoimuutta ja asukkaiden vaikuttamisen mahdollisuuksia	<p>Uusitaan palautepalvelun alusta.</p> <p>Asukkaiden osallistumiseen etsitään uusia muotoja käyttämällä digitalisaation mahdollisuuksia.</p>	<p>Palautepalvelun uusiminen edistyy.</p> <p>Maptionnaire-ohjelma on otettu käyttöön ja siitä on järjestetty koulutuksia. Kunta 3D- ohjelma on käytössä ja sen kautta on mahdollista tutustua ja kommentoida suunnitelmia.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p>✓</p>
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lapsivaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa	Lapsivaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa.	Lapsivaikutusten arviointi on käytössä	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p>✓</p>
4.2. Uudistuva johtaminen	Vahvistamme Kuopion työntantajavetoa	<p>Huolehditaan laadukkaista rekrytointiprosesseista.</p> <p>Palkataan kesäharjoittelijoita.</p>	<p>Rekrytoinnit hoidetaan Kuntarekryn avulla ja kaupungin ohjeiden mukaisesti.</p> <p>Kesäharjoittelijoita on palkattu ja opinnäytetöitä on tehty.</p> <p>Tehtiin esittelyvideo viranomaistyöstä.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p>✓</p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.2. Uudistuva johtaminen	Kehitämme laadukasta päätöksentekoa, johtamista sekä hyvää ilmapiiiriä ja varmistamme toimivat rakenteet	Huolehditaan riittävästä henkilöresursseista ja varahenkilöjärjestelmästä sekä varmistetaan tehtäväsältöjen toimivuus organisaatiossa.	Suurimmaksi osaksi avoinna olevat tehtävät on saatu täytettyä. Varahenkilöjärjestelmää on kehitetty, mutta siinä sekä tehtäväsältöjen toimivuudessa on vielä parannettavaa.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.2. Uudistuva johtaminen	Tuemme esimiestyötä ja kehitämme esimiesten osaamista	Järjestetään esimieskoulutusta ja kehitetään esimiesten viestintätaitoja. Huolehditaan itsearviointien ja -seurantojen tekemisestä ja pidetään säännölliset osaamis- ja valmennuskeskustelut.	Esihenkilökoulutusta ja johtoryhmävalmennusta on järjestetty. Osaamis- ja valmennuskeskustelut on käyty vuosikellon mukaisesti sekä tehty itsearviointeja.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Varmistamme henkilöstön osaamisen ja urakehityksen	Järjestetään säännöllisesti yhteistä koulutusta asiakkaiden kohtaamiseen ja palvelujen asiakaslähtöiseen kehittämiseen, myös vaativien asiakkaiden kohtaamiseen. Tuetaan henkilöstön moniosaamista ja tehtäväkiertoa.	Erilaisten asiakkaiden kohtaamiseen on järjestetty koulutusta. KYP:n sisäinen ohje uhkaavista asiakkaista on uusittu piinaavien valittajien osalta, käytetty koulutuksen materiaalia. Sisäisillä tehtäväsiirroilla on tuettu henkilöstön moniosaamista ja tehtäväkiertoa.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kehitämme henkilöstön koettua työhyvinvointia ja myönteistä työntekijäkokeemusta	Kehitetään henkilöstön moniosaamista ja parannetaan viestintää. Huolehditaan riittävästä henkilöstöresursseista, yhteisöllisyydestä ja työtoiminnasta. Huolehditaan, että työergonomia on kunnossa. Pidetään säännölliset osaamis- ja valmennuskeskustelut.	On pidetty säännöllisesti kehityskeskusteluja henkilöstön kanssa yksikkötasolla. Työergonomiasta huolehditaan vuosittain yksikkötasolla. Lisäksi uusiin tiloihin siirtymisen vuoksi on tarkistettu koko henkilöstön kalusteiden kunto. On järjestetty kehittämis- ja tyhyypäiviä henkilöstölle.	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kannustamme henkilöstöä oman työn ja työyhteisön kehittämiseen. Tuemme kokeilukulttuuria ja kehitämme osallisuuden rakenteita/foorummeita.	Mahdollistetaan monipaikkainen työskentelykulttuuri, luodaan uusia käytäntöjä ja toimintamalleja. Varmistetaan osaavan työvoiman saatavuus, työn joustavuus ja houkuttelevuus myös jatkossa.	Monipaikkainen työskentelykulttuuri on vakiintunut toimintatapa ja henkilöstö tekee sujuvasti monipaikkaista työtä. Hyödynnetään työparityöskentelyä uutena toimintamallina. Oppilaitosyhteistyötä on tehty harjoitustöiden ohjauksen kautta sekä keskusteltu opintosuuntien laajentamisesta.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓
4.4. Kestävä talous	Kehitämme toimintaa ja talouttamme siten, että tulorahoitus mahdollistaa toimivat palvelut ja tarvittavat investoinnit	Pidetään tonttien hinnat markkinahintatasolla (pl. ARA-tontit).	Tonttien luovutusta on jatkettu päivitettyillä tonttihinnoilla.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓
4.4. Kestävä talous	Mitoitamme palveluverkostomme asiakastarpeen ja talouden kestävyyden mukaisesti ja pidämme palvelutuotannon tarvitsemat kiinteistöt kunnossa	Tilojen käytön optimointia mietitään etätö- ja hybridityömallin tilanteessa.	Valtuustotalolla tehtiin tilajärjestelyjä, tiivistettiin tilankäyttöä ja siirryttiin uudenlaiseen työympäristöön jaettujen työhuoneiden osalta.	Etenee suunnitellusti / Valmis ✓

Kaupunkiympäristön palvelualue 1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Poikkeama	Tot-%
Tuet ja avustukset	3 651		3 651	4 167	516	114,1 %
Muut toimintatuotot	29 557		29 557	33 037	3 480	111,8 %
Vuokratuotot	21 869		21 869	23 620	1 751	108,0 %
Muut tuotot	7 688		7 688	9 417	1 729	122,5 %
TOIMINTATUOTOT	65 425	-3	65 422	67 978	2 556	103,9 %
Palkat ja palkkiot	-11 900	-37	-11 937	-10 915	1 021	91,4 %
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-3 213	619	-2 594	-2 337	257	90,1 %
Muut henkilösivukulut	-498	5	-492	-439	53	89,2 %
Henkilöstökulut	-15 610	587	-15 023	-13 691	1 332	91,1 %
Palvelujen ostot	-44 853	10	-44 843	-44 005	838	98,1 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 161		-2 161	-3 513	-1 352	162,6 %
Avustukset	-1 370		-1 370	-1 320	50	96,4 %
Muut toimintakulut	-1 893		-1 893	-1 785	108	94,3 %
Vuokratulut	-1 594		-1 594	-1 508	86	94,6 %
Muut kulut	-299		-299	-277	22	92,6 %
TOIMINTAKULUT	-65 887	597	-65 290	-64 314	976	98,5 %
TOIMINTAKATE	-462	594	132	3 665	3 533	2776,1 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-24 437		-24 437	-23 698	739	97,0 %

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue

Apulaiskaupunginjohtaja Pekka Vähäkangas

Toiminta

Kirjastopalveluiden osalta fyysiset käynnit kirjastossa toteutuivat lähelle korkeaksi asetettua tavoitetta. Kävijämäärät kasvoivat edellisestä vuodesta miltei 80 000 käynnillä. Myös lainausmäärät kasvoivat edellisvuodesta miltei 60 000 lainalla ollen 2,1 miljoonaa lainaa. Verkkoasiointi kirjaston palveluissa kasvoi edelleen yli 90 000 verkkoasiointilla ollen 1,2 miljoonaa asiointikertaa. Kirjaston aukiolotunnit kasvoivat mm. omatoimiratkaisujen käyttöönoton myötä vuonna 2023.

Museoissa toimitilamuutot, niiden valmistelut ja toteutus, työllistivät henkilöstöä laajasti ja vaikuttivat kaikkien museoiden toimintaan läpi vuoden. Kulttuurihistoriallisen ja luonnontieteellisen museon asiakas-, työskentely- ja arkistotilojen muutto Kuopion vanhasta postitalosta vuokrattuihin tiloihin toteutui suunnitellusti ja ilman arkisto-, kokoelma- ja kalustovahinkoja. Palvelutuotannossa onnistuttiin toteuttamaan näyttelyt ja tapahtumat suunnitelmien mukaisesti.

Liikuntapaikkapalveluissa toiminta ja toimintaa kuvaavat mittarit ovat palautuneet koronaa edeltävälle tasolle. Osassa palveluissa on havaittu kasvua. Liikuntapaikkapalveluiden palveluissa vuonna 2023 oli 1 582 922 käyntikertaa. Alle 20-vuotiaiden Kuopiolaisten lasten ja nuorten liikkisranneketta käytettiin 119 319 kertaa.

Kansalaisopisto on vuonna 2023 palautunut normaaliin, koronan vaikutus ei enää näy osallistujamäärissä. Opiskelijämäärätavoite ylitettiin ja kurssitulot kasvoivat edellisestä vuodesta.

Kansalaistoiminnan palveluissa ikääntyneiden ja erityisryhmien osallistuminen liikuntaryhmiin toteutui odotetusti. Myös elokuvatoiminnan sekä eri liikuntaryhmien tulot ovat toteutuneet suunnitellusti. Tapahtumatuotanto on kehittynyt ja kasvanut merkittävästi (mm. meidän Kuopio -festivaali). Asukastoiminta on yhä enenevässä määrin siirtynyt verkostomaiseen toimintatapaan ja vapaaehtoistoiminnan kehittäminen on aloitettu.

Kaupunginteatterin kevätkausi käynnistyi hyvin edelliseen vuoteen verrattuna. Syyskaudella ensi-iltaan tuli musikaali Homma hoituu, joka on ollut suosittu syksyn ajan. Vierailevana tuotantona toteutettiin Isä näytelmä, joka oli loppuun myyty pienellä näyttämöllä koko syksyn ajan. Sairauspoissaoloja alkoi kertymään loppusyksyn aikana, mistä johtuen 43 esitystä jouduttiin perumaan. Tämä vaikutti negatiivisesti vuoden 2023 tulokertymään. Lippituloja siirtyi vuodelle 2024 myöhempisiin näytöksiin. Myös tapahtuma- ja vuokrausmyynti jäi tavoitteista.

Musiikkikeskuksen vuotta 2023 leimasi paluu normaaliin aikaan. Yleisömäärät jäivät toki koronaa edeltäneistä ajoista, sillä yleisö käyttäytyminen on muuttunut: päätös tilaisuuksiin osallistumisesta tehdään entistä myöhemmin. Tämä muutos on suurin yksittäinen syy sille, että ulkopuoliset tapahtumajärjestäjät toimivat erityisen varovasti ja peruvat huonosti ennakkomyyneitä tilaisuuksia melko matalalla kynnyksellä. Tämä heijastuu suoraan Musiikkikeskuksen vuokratuottoihin. Hyvät ja kiinnostavat sisällöt myyvät, mutta niiden tuottaminen on entistä kalliimpaa kohonneen yleisen hintatason vuoksi.

Vuosi 2023 oli ensimmäinen vuosi kaupunginorkesterin uuden ylikapellimestarin kanssa. Hänen taiteellisten linjauksiensa juurtumisesta kuopiolaisyleisöön voidaan tehdä johtopäätöksiä konserttikauden lopuksi keväällä 2024.

Vuonna 2021 käynnistetyn kymmenvuotiseksi suunnitellun Mieliteko-ohjelman avulla halutaan kääntää Pohjois-Savon suunta kohti terveempää tulevaisuutta kiinnittämällä huomiota mielenterveyden ja mielen hyvinvoinnin edistämiseen sekä päihteiden käytön ja päihdemyönteisyyden vähentämiseen. Ensimmäinen hankekausi (*Hyvällä mielellä Pohjois-Savo 2021-2030* -hanke) päättyi 31.8.2023. Tässä hankkeessa oli mukana 18 Pohjois-Savon kuntaa.

Ensimmäisellä hankekaudella havaittiin, että ongelma on ennaltaehkäisevien tukitoimien hajanaisuus sekä arjen voimavarojen tuen puuttuminen. Toisaalta saatiin näyttöä muun muassa elintapavalmennusten positiivisista vaikutuksista. Myös erilaiset osallisuutta lisäävät toimenpiteet lisäsivät koettua mielen hyvinvointia. Ongelman ratkaisemiseen on hyödyntämätöntä potentiaalia: mielen hyvinvoinnin resursseja ja voimavaroja omaavat asukkaat, heitä yhteen kokoavat yhteisöt, asukkaiden oma halu muuttaa elintapojaan sekä työelämän tuki.

Mieliteko-ohjelma jatkui lokakuussa 2023 käynnistyneillä kahdella uudella ryhmähankkeella (*Työ ja mielen hyvinvointi – Mieliteko 2.0* ja *Yhdessä osallisiksi – Mieliteko 2.0*). Päärahoitus on myönnetty Euroopan

Sosiaalirahasto plussasta (Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma). Toimintaan on sitoutunut 13 Pohjois-Savon kuntaa sekä kattava joukko yksityisiä yrityksiä ja kolmannen sektorin toimijoita. Hankkeet ovat kestoaltaan 3–4 vuotta. Kahden ryhmähankkeen turvin myös kohderyhmä laajenee. Työ jatkuu edelleen heikommassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden kanssa, mutta toiminta laajenee myös työssäkäyvään väestöön.

Kuopion kaupunki on päätoteuttajana *Työ ja mielen hyvinvointi - Mieliteko 2.0* -ryhmähankkeessa. Muut toteuttajat ovat Itä-Suomen yliopisto, Savonia-ammattikorkeakoulu ja Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Savonia-ammattikorkeakoulu on *Yhdessä osallisiksi -Mieliteko 2.0* -ryhmähankkeen päätoteuttaja. Humanistinen ammattikorkeakoulu ja Kuopion kaupunki ovat osatoteuttajina.

Olellaiset poikkeamat talousarvioon

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen toimintakate ylittyi budjetoidusta 0,6 milj. euroa (101 %). Toimintatuotot alittuivat budjetoidusta 0,8 milj. euroa (94 %) ja toimintakulut alittuivat 0,2 milj. euroa.

Toimintatuottoja heikensivät teatterilla syksyllä peruutetut näytännöt sairaustapausten vuoksi ja musiikkikeskuksen odotettua heikompi lipunmyynti ja vuokratuotot. Myös Tahko spa ja Kuopio-halli jäivät tulotavoitteista. Museokeskuksen tuotot ylittyivät hyvän kävijämäärän ansiosta.

Toimintakulut alittuivat henkilöstökulujen osalta mieliteko hankkeen toisen kauden aloituksen viivästymisestä. Sähkön hinnan johtuen aineiden ja tarvikkeiden kustannukset nousivat, vastaavasti tavarakuljetusten kustannusten toteuma paransi palveluostojen kuluja. Myös tilakustannusten toteuma oli talousarviota suurempi vuonna 2023.

Sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan järjestäminen

1. Hyvinvointialueiden valmistelu ja kaupungin strategia hyvinvointialueen kumppanina.

- Kirjasto on jatkanut neuvolan kanssa yhteistyön suunnittelua perheiden lukemisen edistämiseksi.
- Kansalaistoiminnan palvelut on valmistellut yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa järjestöjen avustuksia.

2. Työelämän muutosten hallinta: etätyöskentely ja sen johtaminen, monipaikkatyöskentely ja uudenlaiset työympäristöt, työhyvinvointi, sairauspoissaolot.

- Etätyöskentelyä on jatkettu ja kehitetty ja haettu balanssia (hybridityö) etätyön ja lähityön välillä.
- Työhyvinvoinnin kehittämistä jatketaan ja sairauspoissaoloja seurataan.

3. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen käyttöönotto ja henkilöstön koulutus osaamisen vahvistamiseksi.

- Kansalaisopistossa riskikartoitusta ja suunnitelmallista riskienhallintaa toteutetaan osana normaalitoimintaa. Henkilökuntaa on perehdytetty tietosuoja-asioihin. Henkilöstön tietosuoja ja -turvakoulutusta koko organisaation tasolla tarvitaan lisää.
- Kansalaistoiminnan palveluissa kiinnitetty erityistä huomiota tietosuoja-asioihin

HYVINVOIVA JA YHTEISÖLLINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia	Osallistetaan ja luodaan osallisuutta asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Kehitetään digitaalisia osallistumisen mahdollisuuksia ja siihen liittyvää viestintää. Toiveita ja palautteita seurataan aktiivisesti.	<p>Kirjastopalvelut ovat vuoden 2023 aikana edistäneet osallistumista ja osallisuutta mm. demokratiaa edistävillä tapahtumilla ja opetustunneilla. Demokratiaa edistävä hanke jää perustoimintaan tietyn hankkeen pilotoiduin toimintamuodoin ja tietopakettien muodossa.</p> <p>Museot ovat tehneensä ja asiantuntemukseensa perustuen jatkaneet tietopalveluiden ja muiden palveluiden tuotantoa paikallisesti ja alueellisesti sekä järjestäneet näyttelysuunnitelman mukaisesti monipuolisia näyttelyitä ja yhteiskunnallisesti vaikuttavia tapahtumia.</p> <p>Palvelualueen investointihankkeissa ja palvelujen muotoilussa osallistettiin asukkaita ja yhteistyökumppaneita laajasti. Käytössä olevista palautekanavista tietoa kerätään ja sitä seurataan aktiivisesti.</p> <p>Lake-hankkeen myötä otettiin kansalaisopistossa käyttöön uusia opintoneuvontaa ja asiakaspalvelua helpottavia toimintoja (mm. Tussitaikurit-video). Uuden kauden suunnittelussa monimuotoista opetusta on kehitetty edelleen ja asiakaspalautteet on huomioitu mahdollisuuksien mukaan. Esteet nurin -hankkeessa toteutettiin saavutettavuuskysely senioreille.</p> <p>Kansalaistoiminnan palveluissa Unicef Lapsiystävällinen kunta -toimintamallin jalkauttamista jatkettu. Pitäjäraatien toimintakäsikirja valmisteilla. Meidän Kuopio -festivaalin tuotantotukien avulla edistetään asukasosallisuutta. Asukas-toiminnan alueellista</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
			<p>verkostotoimintaa on kehitetty erityisesti maaseutualueilla yhteisöllisyyden ja osallisuuden aktivoimiseksi.</p> <p>Taidepalveluissa on kevätkauden aikana järjestetty useita maksuttomia eri kohderyhmille suunnattuja tilaisuuksia, esim. avoimia harjoituksia, kulissikurkistuksia, nuorten teatterileiri, taidetestaaja-konsertti, suvisoitto ja koyleisöjä kutsumalla. Kaupunginorkesterin harjoituksiin kutsutaan säännöllisesti koulu- ja nuorisryhmiä tutustumaan, sekä järjestetään ns. matalan kynnyksen Musiikki-polku-tilaisuuksia 2-4 kertaa vuodessa.</p>	
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Parannamme arjen turvallisuutta ja ympäristön esteettömyyttä	Lähipalvelut luovat arjen turvallisuutta ja viihteyttä. Ne ovat maksuttomia ja helposti lähestyttävisissä. Esteettömyyttä kehitetään kaiken aikaa.	<p>Vuoden 2023 aikana kehitettiin Riistaveden lähikirjasto omatoimikirjastoksi ja pääkirjaston esteettömyyttä parannettiin.</p> <p>Museopalvelujen keskitetty tilaratkaisu Kuopion museon välittömässä läheisyydessä on parantanut asian- ja kuvantuntijapalveluiden ja kuva-arkistopalveluiden saavutettavuutta.</p> <p>Palvelualueen eri toimintojen yleisötilojen, näyttelyiden, konserttien, teatteriesitysten ja muiden tapahtumien sekä liikuntapaikkojen esteettömyydestä on pidetty huolta ja sitä kehitetään jatkuvasti. Kansalaistoiminnan palveluissa edistetty kaatumisen ehkäisyä verkostoyhteistyön ja ikääntyneiden toimintakyvyn tuen toimenpiteiden avulla.</p> <p>Liikuntapaikkapalveluiden sisä- ja ulkoliikuntapaikkojen verkosto on kaikkien saavutettavissa ja se mahdollistaa kattavasti omaehtoisien ja ohjatun liikunnan.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
			<p>Kansalaistoiminnan palvelujen toimintaa on jäsennetty uudella tavalla kokonaisturvallisuuden näkökulmasta, lisäten ymmärrystä asukkaiden toimintakyvyn, kriisinsietokyvyn sekä resilienssin vahvistamisesta esim. liikunta-, kulttuuri- ja osallisuuspalveluin. Ehkäisevä päihdetyö (ept) aktiivisesti edistämässä arjen turvallisuutta yhteistyössä poliisin, järjestöjen ja koulujen kanssa. Vahvistettu draamakasvatuksessa seksuaalikasvatuksen osamista seksuaalisen häirinnän lisääntyttä nuorten raporttoimana merkittävästi.</p>	
<p>1.1. Elinympäristö ja osallisuus</p>	<p>Lisäämme aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevia kohtaamispaikkoja ja luonnon saavutettavuutta</p>	<p>Palveluverkkoa ja palvelutarjontaa kehitetään aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä edistäviksi helposti saavutettaviksi matalan kynnyksen kohtaamispaikoiksi. Saavutettavuutta lisätään mm. kehittämällä digitaalisia palveluita.</p>	<p>Kirjaston suuri ja lisääntynyt (+ 77 730) kävijämäärä osoittaa sen, että kirjastoista on onnistuttu kehittämään vilkkaita ja saavutettavia kohtaamispaikkoja. Riistaveden lähikirjasto kehitettiin omatoimikirjastoksi vuoden 2023 aikana.</p> <p>Liikuntapaikkapalveluiden palveluverkosta kehitettiin tehtävien, asiakastarpeen ja talouden kestokyvyn mukaisesti. Liikuntapaikkapalveluiden investointihankkeissa ja palvelujen muotoilussa osallistettiin asukkaita ja yhteistyökumppaneita laajasti. Digitaalisia ratkaisuita kehitettiin jatkuvan kehittämisen periaatteen mukaan. Koikeiluun otettiin uusi tilavausjärjestelmä, joka mahdollistaa tilojen varaamisen ja käytön sekä maksamisen omatoimisesti.</p> <p>Museot järjestivät asiantuntijaopastettuja retkiä kaupunkialueella ja luontoon. Kesäkauden uutena avauksena olivat Geologia-kävelykierrokset. Taidemuseon asiakasprofiilia laajentanut Kannun henki -</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
			<p>katutaidenäyttely on aktivoitunut erityisesti nuorisoa.</p> <p>Kansalaisopistossa toteutettiin ja suunniteltiin useita luontosuhdetta vahvistavia kursseja. Aktiivista kansalaisuutta tuetaan tulevaisuusorientoituneella teemalla.</p> <p>Kansalaistoiminnan palveluissa asukastoimintaa kehitetty vahvasti mm. alueellisia verkostoja luomalla ja aktivoimalla. Toteutettu yksinäisyyden ehkäisy -viestintäkampanjaa. Liikunta- ja kulttuuripalveluissa suunnattu toimintaa uusia asiakkaita tavoittavammaksi ja lisätty liikuntakoordinaattorien luontoliikunta ja luonnon terveyshyötyjen osaamista tavoitteena luonnon saavutettavuuden lisääminen Kuopiossa.</p> <p>Teatterilla tehdään sekä kaupallista että ei-kaupallista tapahtumatoimintaa, osin yleisötyönä ja kulttuuripalveluna ja osin tuottavana liiketoimintana.</p> <p>Musiikkikeskuksen aulatilat ja ravintola ovat ahkerassa käytössä aamusta iltaan talon monipuolisen toiminnan, hyvän ruuan ja tapahtumien kautta.</p>	
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Arjen fyysinen aktiivisuus lisääntyy kaikissa ikäryhmissä	Palvelualue tarjoaa asukkaille monipuoliset maksuttomat ja kohtuuhintaiset mahdollisuudet liikkumiseen. Palvelutarjontaa, viestintää ja markkinointia kehitetään laaja-alaisesti edistämään asukkaiden fyysistä aktiivisuutta. Lisäksi yhdistysten toimintaa, vapaaehtoistyötä ja asukastoimintaa tuetaan mahdollistamaan asukkaiden fyysinen aktiivisuus.	<p>Kirjastopalveluissa järjestettiin arjen fyysistä aktiivisuutta parantavia tapahtumia, esim. Asiantuntijan aamukahveja, ja lainattiin liikuntavälineitä.</p> <p>Osa museoiden järjestämistä tapahtumista on maksuttomia tai niistä peritään vain materiaalikustannukset kattava maksu. Mm. alle 18-vuotiailla on maksuton sisäänkäynti museoiden näyttelyihin. Kuopion pääkirjastosta on kesästä lähtien voinut lainata kortin, jolla yli 18-vuotiaakin voi</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
			<p>vierailla maksutta Kuopion kaupungin museoiden näyttelyissä.</p> <p>Liikuntapaikkapalvelut tarjosivat kattavasti tiloja omaehtoisen liikkumisen harrastamiselle sekä alustan yhdistysten ja yhteisöjen liikuntatoiminnalle. Liikuntapaikkapalveluiden käyttömaksut olivat keskimääräisesti n. 78 % subventoituja. Liikuntapaikkapalveluissa on käytössä alle 20-vuotiaiden Kuopiolaisien lasten ja nuorten hyvinvointiranneke, joka mahdollistaa kattavat mahdollisuudet omaehtoiselle liikunnalle. LiikkuvaKuopio myyntiä, markkinointia ja viestintää kehitettiin suunnitellusti.</p> <p>Museot ovat edistäneet kaupunkilaisten harrastustoimintaa ja fyysistä aktiivisuutta tuottamalla oppimislejää, omatoimisia ja ohjattuja julkisen taiteen kierroksia sekä asiantuntijaopastettuja retkiä.</p> <p>Vahvistettu nuorten liikunnan edistämistä mm. Liikkuva Koulu goes yläkoulu -hankkeen avulla. Mahdollistettu ja tuettu noin 140 vapaaehtoisen ikääntyneen vertaisohjaajatoimintaa. Asukastoiminnassa lisätty kävelyryhmiin aktiivointia. Kannustettu ikääntyneitä kävellyyn mm. vie vanhus ulos -kampanjalla. Osallistuttu aktiivisesti kuntien liikuntapalvelujen yhteiskiekkittämiseen Kuntaliike-verkostossa.</p> <p>Teatterilla ja Musiikkikeskuksella on avointen ovien päiviä, erikoisryhmille suunnattuja tilaisuuksia, kiertokäyntejä jne. Teatterilla on järjestetty runsaasti matalan kynnyksen tilaisuuksia.</p>	

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Päihdemyönteisyys ja päihteiden käyttö vähenevät kaikissa ikäryhmissä	Palvelualueen palvelutarjonta ja toiminta tukee päihde- ja pelikasvatuksen toteutumista systemaattisesti.	<p>Asukastoiminnassa, kulttuuri- ja liikuntapalveluissa tarjotaan päihteettömiä arjen mahdollisuuksia ja tuetaan siten päihteettömyyttä.</p> <p>Nuorille suunnitellut museotapahtumat (mm. NuoriKulttuuri -festivaali toukuussa ja Kekri marraskuussa) ovat päihteettömiä ja kannustavat päihteettömyyteen.</p> <p>Kansalaistoiminnan palveluissa toteutettu juhlapyhiin ajoitettua Lapsi lasin takana -viestintäkampanjaa kumppaneiden kanssa. Yksikön ehkäisevä päihdetyö valtakunnallisessa ja alueellisessa yhteistyössä aktiivinen toimija ja kehittäjä. Uutena ehkäisevän päihdetyön pohjoismainen yhteistyö, jossa Kuopio ainoa suomalainen kuntaedustus. Hyvä mieli päivä toteutettu ehkäisevän päihdetyön järjestöyhteistyössä.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Asukkaiden, erityisesti nuorten, mielen hyvinvointi kohenee	Palvelualue edistää laaja-alaisesti kaikissa palveluissaan (kulttuuri, liikunta, osallisuus, yhteisöllisyys, ehkäisevä päihdetyö) asukkaiden mielen hyvinvointia ja mielenterveyttä.	<p>Taidemuseon asiakasprofiilia laajentanut Kannun henki -katutaidenäyttely aktivoi erityisesti nuorisoa.</p> <p>Kansalaistoiminnan palvelut on järjestänyt tapahtumia, joiden tavoitteena on tarjota tutustumismahdollisuuksia mielekkään tekemisen vaihtoehtoihin. Nostamme viestinnässä, mm. I love Kuopiolainen -kampanjassa esiin mielenterveyden kannalta keskeisiä viestejä. Toteutimme Hyvä mieli päivän mielenterveyden teeman esiin nostamiseksi yhdessä järjestöjen kanssa. Tuemme alueidentiteetin ja yhteisöllisyyden vahvistumista mm. pitäjäraati- ja asukastoiminnan kautta.</p> <p>Musiikkikeskuksen toiminnassa huomioidaan jatkuvasti kaikenikäiset kävijät</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
			<p>tapahtumia suunnitella ja yhteistyökumppaneita valitessa. Myös jatkossa toteutetaan nuorille suunnattuja tapahtumia, kuten taidetestaajat, yhteistyössä koulujen kanssa ja kesällä nuorten synnyttämä suuri animetapahtuma valtasi koko Musiikkikeskuksen. Vanhusten viikolla tehdään vanhuksille suunnattua ohjelmaa.</p>	
<p>1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot</p>	<p>Yksinäisyyden kokeminen vähenee</p>	<p>Palvelualue viestii aktiivisesti yksinäisyydestä hyvinvoinnin riskitekijänä ja pyrkii kaikissa palveluissaan osallisuuden edistämiseen ja yksinäisyyden tunteen vähentämiseen. Lisäksi palvelutarjonta ja toiminta mahdollistaa asukkaiden sosiaalisen pääoman kertymisen.</p>	<p>Palvelualueen eri palveluihin ja tapahtumiin on helppo tulla yksin tai yhdessä. Monipuoliset tilat tukevat toimintaa, joissa esim. yhdistykset järjestävät kohtaamispaikkoja yksinäisyyden lievittämiseksi ja osallisuuden tunteen kokemiseksi.</p> <p>Kirjastopalveluissa kehitettiin tapahtumakonsepteja, joihin on entistä helpompi saapua yksin, esimerkiksi Elämä äänikirja -konsepti. Kuopio museon perusnäytelyihin laadittiin omatoimikierros esitteet, jotka tukevat mm. itsenäistä näyttelyihin tutustumista ja avaavat näyttelysisältöjä asiakkaille. Perheille tarjotaan omaehtoisia ja ohjattuja museopedagogisia sisältöjä.</p> <p>Yksinäisten tueksi on kehitetty kulttuuriluotsitoimintaa. Vapaaehtoistoiminnan tukemiseksi on valmisteltu vapaaehtoistoiminnan koulutusta asukkaille.</p> <p>Teatterileiri on vakiinnuttanut asemansa kesän aloittajana, ja on erittäin suosittu. Syyskaudella käynnistyi nuorisoteatteri, joka toimii näytäntövuoden aikana viikoittain. Musiikkikeskus tarjoaa varsinkin tanssista kiinnostuneille nuorille keväisen kohtaamispaikan Kuopion Tanssii ja Soi-festivaalin lukuisilla nuortenleireillä.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
1.5. Vapaa-ajan mielekäs tekeminen ja kokeminen	Tarjoamme eri-ikäisille merkityksellistä tekemistä ja kokemista, muun muassa kulttuurista, harrastuksista ja vapaaehtoistoiminnasta yhdenvertaisesti	Palvelualue tukee harrastamisen ja tekemisen mahdollisuuksia tuottamalla itse palveluja ja toimimalla laajan toimijaverkoston kanssa yhteistyössä (mm. järjestöt, muut palvelualueet ja yksiköt) sekä avustamalla taloudellisesti toimijoita tuottamaan palveluja.	<p>Kirjastopalveluissa järjestettiin mm. valtakunnallinen Nuori Kulttuuri -festivaali, Hyvä mieli päivä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Kirjasto kaikille -verkosto edisti kaikkien kuntalaisryhmien osallistumista kirjaston palveluihin ja tapahtumiin.</p> <p>Ilona-verkosto sekä hyvinvointipalveluiden yhteistyöverkoston ja muiden kaupungin kulttuuritoimijoiden kanssa museot tuottavat tapahtumia ja museopedagogisia sisältöjä mm. lapsiperheiden ja nuorten hyvinvoinnin tueksi.</p> <p>Liikuntapaikkapalvelut tarjosivat yhdenvertaisesti tiloja omaehtoisen liikkuksen harrastamiselle sekä alustan yhdistysten ja yhteisöjen toiminnalle.</p> <p>Museot ovat tuottaneet ja järjestäneet monipuolisia ja useita eri kohderyhmiä palvelevia ja tavoitettavia näyttelyitä, tapahtumia, oppimispeljä, omatoimisia ja ohjattuja julkisen taiteen kierroksia sekä asiantuntijaopastettuja retkiä.</p> <p>Kansalaistoiminnan palvelut koordinoi KulttuuriKuopio ja Liikkuva Kuopio -ohjelmatyötä. Kehittämisuunnitelmia on rakennettu näiden pohjalta poikkihallinnollisesti.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

KASVAVA JA ELINVOIMAINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
2.4. Kasvava ja vastuullinen matkailu	Edistämme monimuotoista kaupunkikulttuuria, tapahtumia ja matkailua	Palveluverkosto toimii alustana monipuoliselle tapahtumatoiminnalle. Palvelualue mahdollistaa osaltaan kuntalaisten aktiivisen osallisuuden sekä kaupunki- ja maaseutukulttuurin elävöittämisen. Lisäksi palvelualue tukee erilaisin avustuksin ja tuotantotuin kaupunkikulttuuria ja tapahtumatuotantoa. Kehitämme Liikkuva Kuopio ja KulttuuriKuopio -viestinnän keinoin palvelujen saavutettavuutta myös matkailijoille. Tuotamme laajaa Meidän Kuopio -festivaalia yhä laajemmaksi ja saavutettavammaksi.	<p>LiikkuvaKuopio myyntiä, markkinointia ja viestintää kehitettiin suunnitellusti.</p> <p>Museo järjesti tapahtumia suunnitelmien mukaisesti, myös yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Esim. Hyperihiihtolomaviikon 4.3–12.3. museotapahtumissa osallistujia oli yhteensä 2388, NuoriKulttuuri-festivaaleilla 26.–27.5. Kuopion museossa ja Taidemuseossa vieraili yhteensä 2168 asiakasta.</p> <p>Kansalaisopiston eri tapahtumissa (omat ja yhteistyössä järjestetyt) oli kävijöitä 11057.</p> <p>Kansalaistoiminnan palvelut järjestivät lähiöissä ja maaseutualueilla useita tapahtumia yhteistyössä järjestöjen, hankkeiden ja seurakuntien kanssa. Meidän Kuopio festivaaleilla n. 80 000 kävijää ja n. 100 toimijaa.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis
2.5. Kuopion tunnettuus ja edunvalvonta	Aktiivinen, ennakoiva edunvalvonta ja vaikuttaminen tukee Kuopion tunnettuutta ja kehittymistä. Painopisteenä alueen saavuttavuuden (tie-, raide-, lento-, vesiliikenne ja ICT-yhteydet) parantaminen.	Palvelualue lisää kaupungin tunnettuutta toimimalla aktiivisesti alueellisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä yhteistyöverkostoissa.	<p>Kirjastotoimenjohtaja toimi vuodet 2022-2023 ja edelleen jatkokauden puheenjohtajana Suomen yleisille kirjastoille ja sitä kautta myös monissa muissa valtakunnallisissa työryhmissä ja kontakteissa. Kuopion kaupunginkirjasto toimi kansainvälisessä kirjastojen IFLA-järjestössä ja kirjastoa esiteltiin IFLA:n konferenssissa Rotterdamissa. Kirjasto on osallistunut myös muihin valtakunnallisiin yhteistyöryhmiin mm. Suomen Kirjastoseuraan, kansalliseen metatietoryhmään jne.</p> <p>Liikuntapaikkapalvelut osallistuivat Sport Suomi -Kasvualusta liikunta- ja hyvinvointitoimialojen tutkimukselle, kehittämiselle ja innovaatiotoiminnalle hankkeeseen. Hankkeessa</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
			<p>on mukana Jyväskylän kaupunki ja Lahden kaupunki. Hanke jatkuu vuoden 2024 loppuun saakka.</p> <p>Kuntien Kulttuuritoiminnan alueellinen kehittämistehävä laajeni Pohjois-Karjalaan ja Etelä-Savoon OKM:n myöntämän erityisavustuksen turvin. Käynnissä KUDOS (kuntien digitaalinen osaamiskeskus) -hanke Oulun, Jyväskylän ja Lahden kanssa. Kansalaistoiminnan palvelut THL:n Terve kunta -verkoston hallituksen jäsen. Käynnissä One Health for Cities, 9 eurooppalaisen kaupungin yhteinen EU Urbact -hanke, joka kansalaistoiminnan hallinnoima Kuopiossa. Kuopio pääsee hankkeen myötä toimimaan edelläkävijänä WHO Healthy Cities -verkostossa, jossa sitouduimme jalkauttamaan One Healthia (= Yhteinen Terveys -ajattelutapaa, jossa tunnistetaan, että ihmisten terveys on sidoksissa sekä muiden eläinten terveyteen että yhteiseen ympäristöömme).</p>	

ILMASTO- JA RESURSSIVIISAS KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
3.1. Kiertotalous ja resurssi- viisaus	Hankintamme ovat vastuullisia ja hiilineutraaleja	Palvelualueen hankinnat suoritetaan kilpailuteuista paikoista huomioiden vastuullisesti ympäristövaikutukset sekä toiminnassa huomioidaan resurssiviisaus.	<p>Toimenpiteet toteutettu suunnitellusti.</p> <p>Kirjastoaineiston muovittamattomuutta on jatkettu ja päivitetty kirjaston ilmasto-ohjelma.</p> <p>Kansalaistoiminnan palvelut on toiminut vastuullisesti hankinnoissaan ja toiminnallamme (mm. Puijo Symposium) viestimme vastuullisesta ja kestävästä toiminnasta.</p> <p>Teatteri kierrättää mahdollisuuksien mukaan esim. valmiita, kertaalleen käytettyjä lavastuksia. Huomioimme ohjelmistosuunnittelussa, ostamme käytettyä ja myymme edelleen eteenpäin. Musiikkikeskus toiminnassa pyritään toteuttamaan kaikki matkustaminen mahdollisimman hiilineutraalisti, lähinnä juna hyödyntäen.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis
3.4. Huoltovarmuus ja kriisisietokyky	Teemme aktiivisesti toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja ilmatoriskien (mm. sään ääri-ilmiöt) pienentämiseksi	Palvelualue tekee yhteistyötä ympäristönsuojelupalvelujen kanssa ja pyrimme edistämään asukkaiden ympäristöystävällistä asenneilmapiiriä ja toimintatapoja.	<p>Kirjastopalveluissa edettiin vuoden 2023 aikana kirjaston ilmastosuunnitelman mukaisesti. Tilojen käyttöä tehostettiin järjestämällä Riistaveden lähikirjasto omatoimiratkaisuksi, aineistokuljetuksia on saatu vähennettyä kelluvan koelman myötä, viisasta liikkumista on edistetty etätöiden ja kirjastofillarin avulla sekä aineistojen muovittamattomuutta jatkettiin vuoden 2023 aikana (5. vuosi). Kuntalaisten ympäristötietoisuutta lisättiin ympäristötietoisuushyllyn ja luontokirjalukupiirin avulla ja osallistuttiin YLEn Miljoona roskapussia -kampanjaan lainaamalla roskapihtejä. Kirjastoautopalveluja suunnattiin resurssivisaammiksi AVIn rahoittaman hankkeen avulla. Kuopion kaupunginkirjasto oli mukana valtakunnallisessa hankkeessa, jossa mm.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
			<p>mitattiin kirjaston hiilijalanjälki vuoden 2023 aikana.</p> <p>Museopalveluissa on laadittu ilmastosuunnitelma, osana Kuopion kaupungin ilmasto-ohjelmaa. Siinä huomioidaan erityisesti työyhteisön sisäisiin- että yleisöpalveluihin kohdistuvia käytännön toimenpiteitä. Yleisölle järjestetään pääkirjaston kanssa yhteistyössä tapahtumia kestävä kehityksen teemoista, kuten Kantin kestävä keski- viikko -tapahtumat, joissa korjataan ja tuunataan vanhojen esineitä tai keskustellaan arjen ilmastoteoista kotona. Luontoretket ja kirjaston kanssa yhteistyössä toteutetut luontokirjalukupiirit kohentavat osallistujien hyvinvointia ja lisäävät yleisön ympäristötietoisuutta.</p>	
3.4. Huoltovarmuus ja kriisin- sietokyky	Tuemme paikallista maataloutta ja elintarviketuotantoa tarjoamalla lähellä tuotettua ja ilmastovii- sasta ruokaa huoltovarmuuden parantamiseksi sekä vähennämme ruoka- hävikkiä	Palvelualue edistää kes- tävää kehitystä tukevia ruokailutottumuksia laa- jasti eri toimijoiden yh- teistyöllä tutkittuun tie- toon pohjautuen.	<p>Kansalaisopiston kotita- lousopetus toteuttaa näitä periaatteita aktiivisesti.</p> <p>Kansalaistoiminnan palve- luissa tuettu kuopiolaisia ruoka-aputoimijoita hävik- kiruoan jakelun toimin- nassa. Asukastoiminnassa jaettu hävikkiruokaa ja osallistuttu jouluaaton ruo- kailutapahtumaan.</p>	Etenee suunni- tellusti / Valmis
3.4. Huoltovarmuus ja kriisin- sietokyky	Tehostamme energian- käyttöä 10 prosenttia ja li- säämme uusiutuvien ener- giamuotojen käyttöä	Palvelualueella huomioi- daan sähkön- ja läm- mönkulutus yhteis- työssä Tilapalveluiden kanssa.	Palvelualue ja Tilapalvelut on toteuttanut yhteis- työssä toimenpiteitä säh- kön ja lämmön kulutuksen optimoimiseksi, kuten pää- kirjaston ovi- ja ikkunare- montti ja musiikkikeskuk- sen konserttisalin yleisva- laistuksen uusiminen led- valaistukseksi.	Etenee suunni- tellusti / Valmis

UUDISTUVA JA YHDESSÄ TEKEVÄ KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Kehitämme palvelujamme (ml. digipalvelut) asiakaslähtöisesti ja ratkaisukeskeisesti organisaatorajat ylittäen ja teemme aktiivista verkostoyhteistyötä palvelujen kehittämiseksi	Palvelualueen palveluja ja toimintaa kehitetään ja muotoillaan yhteistyössä asukkaiden ja muiden toimijoiden kanssa sekä hyödynnetään digitaalisia ratkaisuja palveluiden kehittämisessä.	<p>Kirjastopalveluja on kehitetty vuoden 2023 aikana yhteistyössä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa. Asiakkaille järjestettiin tilaisuus, jossa keskusteltiin kirjastossa pitäisi olla. Tilaisuudessa käytettiin Erätauko-menetelmää. Kirjastopalveluissa on käytössä monikanavainen asiakaspalvelu, ja myös palautetta kerätään monikanavaisesti ja ollaan jatkuvassa vuoropuhelussa asiakkaiden kanssa. Kirjastopalveluissa toimii kymmenisen verkostoa, joissa työskentelee työntekijöitä ja ulkojäseniä. Tämä toimintatapa edistää kaikkien asiakasryhmien ja potentiaalisten asiakkaiden huomioimista palveluja kehitettäessä.</p> <p>Liikuntapaikkapalveluiden investointihankkeissa ja palvelujen muotoilussa osallistettiin asukkaita ja yhteistyökumppaneita laajasti. Liikuntapaikkapalveluilla on käytössä sähköinen palautekanava ja sitä seurattiin aktiivisesti ja toimintoja kehitettiin saadun tiedon pohjalta.</p> <p>Museopalveluissa on kehitetty mm. verkkokauppaa sekä kokoelmien ja kokoelmätietojen digitaalista saatavuutta.</p> <p>Kansalaisopiston ilmoittautumis- ja verkkomaksamiskäytänteiden haasteita ratkotaan yhteistyössä toimittajien kanssa. MobilePay on otettu käyttöön materiaalimaksuissa.</p> <p>Kansalaistoiminnan palveluiden hallinnoimassa Kudos -hankkeessa kehitetään digitaalisia palveluita. Kehitetty tapahtuma-alustaa nykyisen Kuopion seinä-alustan tilalle palvelujen ja</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
			<p>toiminnan saavutettavuuden lisäämiseksi. Olemme kehittäneet Kuopion hyvinvointitiedolla johtamista pilotoimalla terveystaloustieteellistä laskentamatriisiä. Kehitetty digiviestintää tuomaan esiin hyvinvointitietoa mm. sosiaalisen markkinoinnin keinoin. Kehitetty kansalaistoiminnan palveluiden saavutettavuutta lisäämällä merkittävästi sosiaalisen median kanavissa näkyvyyttä ja kehittämällä verkkosivuja.</p> <p>Musiikkikeskus kehittää digitaalisia palveluita ja tuotteita yhteistyössä alan muiden kunnallisten toimijoiden kanssa KUDOS-hankkeessa.</p>	
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lisäämme hallinnon ja päätöksenteon avoimuutta ja asukkaiden vaikuttamisen mahdollisuuksia	Palvelualue kehittää asukkaiden osallisuutta ja lähidemokratiaa yhteistyössä asukkaiden ja eri toimijoiden kanssa palvelumuotoilun keinoin ja lähiöohjelmasuunnitelman mukaisesti.	<p>Investointihankkeissa ja palvelujen kehittämisessä osallistetaan asiakkaita, yhteistyökumppaneita ja erilaisia verkostoja laajasti koko palvelualueella. Työskentelytapa edistää toiminnan avoimuutta.</p> <p>Lautakunnan esityksissä huomioitiin vaikutusten arvioinnit.</p> <p>Palautekanavien, tapahtumien arvostelujen ja ihmisten jakamien kokemusten tuloksia hyödynnetään palvelujen kehittämisessä.</p> <p>Kansalaistoiminnan palveluissa on kehitetty asukkaiden osallisuutta lähidemokratiajaoston kanssa yhdessä. Erilaisia osallisuuden kehittämisen malleja kartoitettu sekä selkiytetty Kuopion olemassa olevia osallisuuden käytäntöjä. Palvelumuotoilua on hyödynnetty aktiivisesti palvelujen kehittämisessä. Pitäjäraatimallia on edelleen kehitetty ja laadittu toimintaa selkiyttävä ohjekirja pitäjäraatilaisten sekä muille toiminnasta kiinnostuneille.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

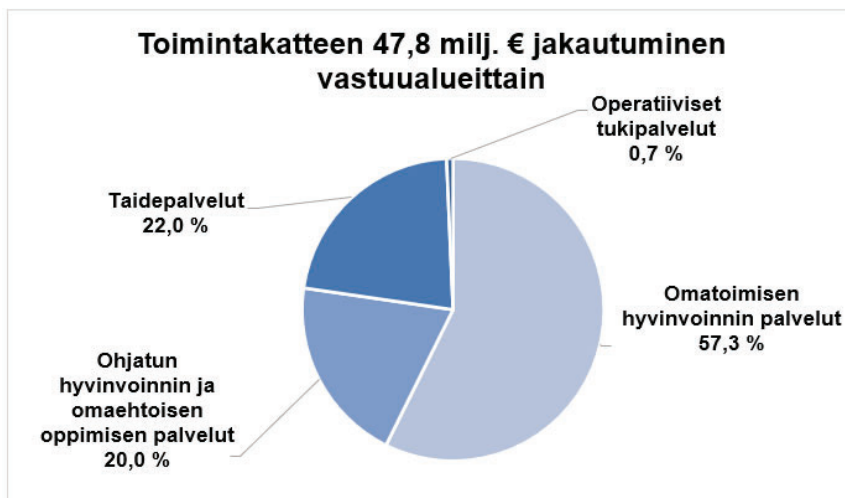
Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lapsivaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa	Palvelualueella otetaan käyttöön lapsivaikutusten arviointi yhteisten arviointiperiaatteiden mukaisesti.	Unicef-lapsiystävällinen kuntakoordinaattori aloitti tehtävässä keväällä ja on valmistellut lapsivaikutusten arviointia sekä laatinut koulutusmateriaalin koko organisaation perehdyttämiseksi lasten oikeuksiin ja lapsiystävällinen kunta -mallin periaatteisiin. Koordinaattori edustaa Kuopiota Unicef-lapsiystävällinen kunta -verkostossa. Palveluissa toteutettiin kaupungin ohjeistuksen mukaista lapsivaikutusten arviointia päätöksenteossa. Myös lasten ja nuorten palautteita kerättiin.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.2. Uudistuva johtaminen	Vahvistamme Kuopion työnantajavetovoimaa	Palvelualueen rekrytointiprosesseissa ja muussa toiminnassa huolehditaan myös hyvästä työnantajakuvasta.	Panostamme hyvään työnantajakuvaan rekrytointiprosesseissa ja muussa toiminnassa. Taloon-tulijan opas on päivitetty ja kiinnitetty erityistä huomiota perehdytykseen. Myös TET-harjoittelijat on huomioitu tulevaisuuden työntekijöinä. Palaute harjoittelijoilta ja lähteviltä työntekijöiltä hyödynnetään. Kansalaistoiminnan palveluissa kouluttanut henkilöstöä mm. motivaatioprofiilikoulutuksella.	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.2. Uudistuva johtaminen	Kehitämme laadukasta päätöksentekoa, johtamista sekä hyvää ilmapiiriä ja varmistamme toimivat rakenteet	Palvelualueella varmistetaan toimivat rakenteet laadukkaalle päätöksenteolle, johtamiselle sekä kannustavalle ja hyvälle ilmapiirille.	<p>Henkilöstö osallistuu aktiivisesti työterveyden sähköiseen työhyvinvointikyselyyn.</p> <p>Toimitaan strategian mukaisesti ja rakenteet ovat toimivat.</p> <p>Museoiden viime vuosien suuret ja aikaa vievät palvelu- ja toimitilamuutokset on huomioitu ja huomioidaan edelleen museopalveluiden johtamisessa, sisäisen yhteistyön ja palveluiden jatkokehittämisessä.</p> <p>Kansalaisopistossa toteutettiin CAF-arviointi toukokuussa. Kansalaisopistolle on myönnetty Hyvän mielen työpaikka -merkki.</p> <p>Kansalaistoiminnan palveluiden henkilöstölle teetetty RMP-Reissin motivaatio profilointi, jonka avulla kehitetään henkilöstön vahvuuksia ja palveluja erilaiset persoonallisuuspiirteet huomioiden.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.2. Uudistuva johtaminen	Tuemme esimiestyötä ja kehitämme esimiesten osaamista	Palvelualueella läsnäolevaa ja vuorovaikutuksellista esimiestyötä tuetaan ja esihenkilöiden osaamista kehitetään koulutuksin.	<p>Palvelualueella esihenkilöiden osaamista tuettiin koulutuksin ja varmistamalla toimivat rakenteet.</p> <p>Esihenkilöille on mahdollistettu ammatillista koulutusta johtamis- ja esimiestaitojen ja osaamisen kehittämiseksi. Lisäksi on hankittu tarvittaessa työnohjausta.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Varmistamme henkilöstön osaamisen ja urakehityksen	Palvelualueen henkilöstön osaamista kehitetään ja osaamistarpeita kartoitetaan. Henkilöstölle mahdollistetaan ammatillista koulutusta osaamisen kehittämiseksi.	<p>Palvelualueen henkilöstö osallistuu aktiivisesti sisäisiin ja ulkoisiin koulutuksiin sekä useita henkilöitä osallistuu opintovapaalla tutkintokoulutuksiin.</p> <p>Henkilöstön osaamistarpeita kartoitettiin mm. kehityskeskusteluissa, tavoitteena ammattitaidon ylläpito ja kehittäminen. Tarjolla olevia eri ammattiryhmien koulutuksia hyödynnettiin tarjonnan mukaan</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
			mahdollisimman monipuolisesti. Henkilöstön urakehitystä tuettiin avaamalla täytettävät olevat tehtävät ensin sisäiseen rekrytointiin.	
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kehitämme henkilöstön koettua työhyvinvointia ja myönteistä työntekijäkokeemusta	Palvelualueen palveluyksiköissä tehdään vuosittaiset työhyvinvointisuunnitelmat, joiden mukaisesti työhyvinvointia ja osaamista kehitetään ja seurataan. Työhyvinvointiin liittyvät asiat käydään läpi myös kehityskeskusteluissa.	<p>Palvelualueella toteutettiin ennalta laadittuja työhyvinvointisuunnitelmia. Työhyvinvointiasiat ovat esillä eri tasoilla työpaikkakokouksissa. Työhyvinvointikyselyihin osallistutaan.</p> <p>Työnohjausta on ostettu tarvittaviin tilanteisiin. Kehityskeskustelut pidetään.</p> <p>Tyhy-toimintaa järjestetään säännöllisesti.</p> <p>Musiikkikeskuksella on käynnissä työhyvinvoinnin kehittämishanke yhteistyössä Virete Oy kanssa.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kannustamme henkilöstöä oman työn ja työyhteisön kehittämiseen. Tuemme kokeilukulttuuria ja kehitämme osallisuuden rakenteita/foorumeita.	Palvelualueella toimintatapana on työn kehittäminen ja erityisesti työhyvinvoinnin vahvistaminen. Työkulttuuriin kuuluu henkilöstön mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön.	Toiminta pohjautui hyväksytyyn strategiaan ja toiminnassa huomioitiin "lupa tehdä toisin" toimintatapa. Esihenkilöitä ja henkilöstöä kannustettiin toimimaan toimintatavan mukaisesti. Työntekijät työskentelivät erilaisissa verkostoissa. Kokouskäytännöt toteutuivat ja olivat toimivia. Luomme ilmapiiriä, jossa uudet ideat ovat tervetulleita ja henkilöstö uskaltaa tuoda esiin omia kehittämisajatuksiaan.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.4. Kestävä talous	Kehitämme toimintaa ja talouttamme siten, että tulorahoitus mahdollistaa toimivat palvelut ja tarvittavat investoinnit	Palvelualueen vastuulla olevat toiminnot järjestetään ja kehitetään talousraamin puitteissa. Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen käyttömaksut päätetään lautakunnan linjausten mukaisesti.	Palvelualueen käyttötulot kertyvät pääosin pääsylippuista, tapahtumamyynnistä sekä tilavuokrasta. Lipputulot ovat subventoituja, eivätkä kata toiminnan kustannuksia. Lautakunta on linjannut maksut. Kaupunki saa verorahoituksensa osana valtionosuuksia, joiden laskennalliset tekijät perustuvat mm. taidelaitosten henkilötyövuosiin ja asukasmäärään.	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.4. Kestävä talous	Mitoitamme palveluverkostomme asiakastarpeen ja talouden kestävyyden mukaistesti ja pidämme palvelutuotannon tarvitsemat kiinteistöt kunnossa	Palvelualueen palveluverkosto mitoitetaan tehtävien, asiakastarpeen ja talouden kestävyyden mukaisesti.	<p>Palveluverkosto on mitoitettu tehtävien, asiakastarpeen ja talouden kestävyyden mukaisesti. Palveluverkosta tarkastellaan jatkuvasti toimintaympäristön muuttuessa.</p> <p>Kirjastopalveluissa otettiin käyttöön kirjastoautojen uudet aikataulut ja pysäkkiluettelot asiakastarpeiden pohjalta.</p> <p>Korttelimuseon palvelukonseptin hankeselvitys käynnistyi joulukuussa 2023.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue 1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Poikkeama	Tot-%
Myyntituotot	1 545		1 545	1 561	16	101,0 %
Maksutuotot	6 466		6 466	5 850	-616	90,5 %
Tuet ja avustukset	1 291		1 291	1 320	29	102,3 %
Muut toimintatuotot	3 267		3 267	3 056	-211	93,5 %
Vuokratuotot	2 806		2 806	2 471	-335	88,0 %
Muut tuotot	461		461	585	124	127,0 %
TOIMINTATUOTOT	12 569		12 569	11 786	-783	93,8 %
Palkat ja palkkiot	-17 145	-300	-17 445	-17 470	-25	100,1 %
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-3 757	-71	-3 828	-3 654	173	95,5 %
Muut henkilösivukulut	-727	-10	-737	-699	38	94,9 %
Henkilöstökulut	-21 629	-381	-22 009	-21 823	186	99,2 %
Palvelujen ostot	-7 669	-110	-7 779	-7 378	401	94,8 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 255	3	-2 252	-2 574	-322	114,3 %
Avustukset	-4 111		-4 111	-4 029	82	98,0 %
Muut toimintakulut	-23 585	1	-23 584	-23 758	-174	100,7 %
Vuokratulot	-23 400		-23 400	-23 525	-125	100,5 %
Muut kulut	-185	1	-184	-233	-49	126,9 %
TOIMINTAKULUT	-59 247	-487	-59 734	-59 562	172	99,7 %
TOIMINTAKATE	-46 678	-487	-47 165	-47 775	-610	101,3 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-4 403		-4 403	-4 191	212	95,2 %

Kasvun ja oppimisen palvelualue

Apulaiskaupunginjohtaja Pekka Vähäkangas

Toiminta

Koulutuspoliittinen ohjelma uudistettiin ja hyväksyttiin vuoden 2022 lopussa varhaiskasvatuksen, opetuksen, koulutuksen ja nuorisopalvelujen yhteiseksi toimintaa ohjaavaksi asiakirjaksi, kasvatusta- ja koulutuspoliittiseksi ohjelmaksi. Ohjelmasta nostettiin esille keskeiset kehittämistoimenpiteet alkuvuonna 2023 ja ohjelman ensimmäinen väliarviointi toteutettiin vuoden 2023 lopussa. Ohjelmaa kehitetään jatkuvana prosessina. Lisäksi ohjelman ja palvelun laadun arviointia varten on kehitetty kyselyä oppilaille, huoltajille ja opetushenkilöstölle. Laaja kysely järjestetään vuoden 2024 aikana.

Helmikuussa 2022 alkaneen Ukrainan sodan vaikutukset näkyvät edelleen sekä varhaiskasvatuksessa että perusopetuksessa. Varhaiskasvatukseen on sijoitettu ukrainalaisia lapsia integroiden heidät ikätasoa vastaaviin lapsiryhmiin, minkä lisäksi esiopetusikäisille on järjestetty valmistavaa opetusta. Perusopetukseen valmistavia luokkia on jouduttu järjestämään yhtä lailla vuonna 2023. Kehittämistoiminta on jossakin määrin kärsinyt henkilöstöresurssin vähäisyyden vuoksi.

Varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien rekrytointi on ollut haasteellista koko kaupungin alueella, mutta erityisesti reuna-alueiden rekrytoinnit ovat pitkittyneet ja kelpoisen henkilöstön saanti vaikeutunut. Myös perusopetuksessa haasteita on aiheuttanut henkilöstön saatavuusongelma maaseutualueilla ja huoli opetuksen laadun ja oppilaiden yhtäläisten oikeuksien toteutumisesta.

Henkilöstömäärä kasvoi vuoden 2023 aikana. Varhaiskasvatuksen henkilöstömäärää kasvatti avustajien suurempi tarve päiväkodeissa, sillä laki lapsen oikeudesta tukeen astui voimaan syksyllä 2022. Lisäksi varahenkilöstömäärää kasvatettiin. Myös suurempi hanketoiminta varhaiskasvatuksessa ja lukiopalveluissa kasvattivat henkilöstömäärää. Perusopetuksessa lisäystä tuli koulunkäynninohjaajien määrän lisäyksenä. Sairauspoissaolot ovat vähentyneet vuodesta 2022, mutta ovat edelleen korkealla erityisesti varhaiskasvatuksessa.

Lapsimäärä nousi kasvuun kunnallisessa päiväkotihoidossa syksyn aikana. Sen sijaan yksityisen päivähoidon ja kotihoidon määrä laski. Perusopetuksessa oppilasmäärä kasvoi edellisestä vuodesta, pääasiassa valmistavasta opetuksesta siirtyminen perusopetuksen luokille. Valmistavan opetuksen oppilasmäärä kasvoi hiukan edellisestä vuodesta.

Riistaveden monitoimijatalo, Niiralan yksikkö ja Syväniemen yksikkö aloittivat toimintansa syksyllä 2023. Keskeisen kaupunkialueen yläkouluverkko selvitys sekä Särkiniemi-Neulamäki-Savilahti-Jynkkä -tarveselvitys valmistuivat ja Minna Canthin koulun hankesuunnittelu alkoi.

Syksyllä 2023 kasvun ja oppimisen palvelualueen tukipalvelut siirtyivät Asemakadun vuokrakiinteistöstä Valtuustotalolle. Etätöitä tehdään edelleen paljon, mikä mahdollisti toimitilojen tiiviimmän käytön.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Kasvun ja oppimisen palvelualueen toimintakatteen toteutuma oli 100,4 %, ylitystä tuli 1,1 milj. euroa.

Toimintatuotot toteutuivat 110,7 %, ylitystä tuli 1,4 milj. euroa. Myynti ja maksutuotot paranivat talousarvioon nähden ennakoitua paremmilla tuotoilla varhaiskasvatustaloudessa ja lukiopalveluiden kaksoistutkintolaisten laskutuksessa. Hanketoimintaa oli ennakoitua enemmän varhaiskasvatuksessa 1,0 milj. euroa ja lukiopalveluissa 0,7 milj. euroa. Sen sijaan perusopetuksessa hanketoiminnan tuottoja saatiin -0,9 milj. vähemmän. Kelan maksamaa työterveyshuollon korvausta saatiin 0,3 milj. euroa ennakoitua enemmän.

Toimintakulujen toteutuma oli 101,0 %, ylitystä tuli 2,5 milj. euroa. Henkilöstökuluissa tuli kasvua 1,6 milj. euroa talousarviota enemmän. Tästä 1,5 milj. euroa tuli varhaiskasvatustaloudesta, johtuen lapsimäärän kasvusta sekä lapsen tarvitseman tuen määrän vuoksi suuremmasta avustajien rekrytoinnista. Varhaiskasvatuksessa ja lukiopalveluissa hanketoiminta kasvoi merkittävästi. Lukiopalveluiden henkilöstömäärä ylittyi 0,4 milj. eurossa. Perus- ja nuorisopalveluissa henkilöstökulut jäivät 0,2 milj. euroa talousarviosta, johtuen pienemmästä hanketoiminnasta.

Palveluostoissa suurimpina ylityksinä palvelualueitasoisesti on työterveyskustannuksien 0,7 milj. euron yli talousarvioon nähden. Muita ylityksiä tuli kuljetuspalveluista 0,4 milj. euroa, koulutuspalveluista 0,3 milj. euroa,

matkakustannuksista 0,3 milj. euroa ja ateriapalveluista 0,2 milj. euroa. Ict-kustannukset pienenevät 1,1 milj. euroa, johtuen perusopetuksen koululaistablettien oston siirtymisestä käyttötaloudesta investointeihin.

Lukiopalveluissa oppivelvollisuuden laajenemisesta aiheutuneet kustannukset ylittyivät budjetoidusta n. 0,1 milj. euroa.

Yksityisen varhaiskasvatuksen palvelusetelikustannuksiin tehtiin talousarvionmuutos syksyllä 2023. Kustannus ei toteutunut täysimääräisesti, sillä yksityisessä varhaiskasvatuksessa lapsimäärä väheni syksyn aikana. Myös kotihoidon tukeen tehty talousarvionmuutos jäi toteutumatta syksyn aikana tapahtuneet vähenemisen johdosta. Kunnallinen päivähoito kasvatti lapsimäärää syksyn aikana.

Kasvun ja oppimisen palvelualueella oli käynnissä vuoden 2023 aikana yhteensä n. 100 hanketta, joista avustuksia kirjautui tuloksi 5,4 milj. euroa. Avustuksia siirrettiin 3,9 milj. euroa käytettäväksi vuodelle 2024.

Sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan järjestäminen

1. Hyvinvointialueiden valmistelu ja kaupungin strategia hyvinvointialueen kumppanina.

- Hyvinvointialueen yhteistyön suunnitteluun on osallistuttu oppilashuollon sekä varhaiskasvatuksen, neuvolan ja lapsiperheiden sosiaalipalveluiden yhteistyösopimuksen toteuttamisen osalta
- Perusopetus ja nuorisopalvelut ovat päässeet osallistumaan yhteistyöhön hyvinvointialueen kanssa vain vähän. Opiskeluhuollon toteuttaminen sujuu käytännön tasolla kohtalaisesti.

2. Työelämän muutosten hallinta: etätyöskentely ja sen johtaminen, monipaikkatyöskentely ja uudenlaiset työympäristöt, työhyvinvointi, sairauspoissaolot.

- Etätyötä tehdään laajasti hallintotehtävissä. Etätyöntekemisen ei ole kaikille työntekijöille mahdollista, johtuen erilaisista tehtäväsällöistä. Välittömässä asiakastyössä olevat työntekijät eivät voi työskennellä etänä. Yhteisöllisyyden rakentuminen on vaikeutunut.
- Sairauspoissaolot vähenivät kasvun ja oppimisen palvelualueella 20,3 henkilötyövuoteen vuoden 2022 20,6 henkilötyövuodesta. Sairauspoissaolojen osalta vertailua on kuitenkin vaikeaa tehdä koronapandemian vaikuttaessa poissaoloihin. Kaupunkitasoisesti vastaava luku vuonna 2023 on 17,9 htv (vuonna 2022 21,0 htv).

3. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen käyttöönotto ja henkilöstön koulutus osaamisen vahvistamiseksi.

- Toimintasäännön päivitys siirtynyt keväälle 2024
- Henkilöstölle tarvitaan vielä koulutusta sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta
- Kaupunkitasoisia ohjeita mm. talousohje on päivitetty
- Tietosuoja- ja tietoturva-asioihin kiinnitettiin huomiota ja kehitettiin toimintaa
- Uusi kaupungin sisäinen tarkastaja aloitti 1.8.2023

HYVINVOIVA JA YHTEISÖLLINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia	<p>Suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan varhaiskasvatuksen toimintaa yhdessä lasten ja heidän huoltajiensa kanssa.</p> <p>Oppilaiden osallisuuden lisääminen oman opetuksen suunnitteluun. Lapset ja nuoret osallistetaan koulu- ja nuorisotilojen verkostosuunnitteluun.</p>	<p>Asiakastytyväisyyskysely toteutettu joulukuussa 2022. Kyselyn tuloksia on käsitelty yksiköissä ja tulosten pohjalta on kehitetty palvelua.</p> <p>Lapsia ja nuoria osallistetaan oman opetuksensa ja koulun toiminnan suunnitteluun. Oppilaiden ja huoltajien osallisuuden parantaminen on jatkuva prosessi. Osallistamista vahvistetaan jatkossa muiden muassa oppilaskunnan, lastenparlamentin ja nuorisovaltuuston kautta.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p>
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevia kohtaamispaikkoja ja luonnon saavutettavuutta	<p>Tilojen käyttöä mahdollistetaan kaupunkilaisille.</p> <p>Lähiliikuntapaikkojen suunnittelu koulujen yhteyteen. Koulut toimivat lähipalvelukeskuksina, joissa eri palveluja ja erilaista iltaikäyttöä</p>	<p>Päiväkotien salit ovat osassa päiväkodeista kuntalaisten käytössä.</p> <p>Koulujen lähiliikuntapaikat ovat edelleen hyvällä iltaikäytöllä.</p> <p>Nuorisotalojen kävijämäärät ovat pysyneet aiemalla tasolla, vaikka kävijämäärät vaihtelevat vuodenaikojen mukaan. Etsivässä nuorisotyössä työn piirissä olevien nuorten määrä on ollut kasvussa koko vuoden. Koulunuorisotyössä osallistujien määrä on selkeässä kasvussa.</p> <p>Nuorisopalvelujen toimintoja uudistetaan joiltakin osin ja kaikki toiminnot ovat koonneet kattavasti osallistujia.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
<p>1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot</p>	<p>Arjen fyysinen aktiivisuus lisääntyy kaikissa ikäryhmissä</p>	<p>Tuetaan liikunnallisen elämäntavan omaksumista lapsuudesta lähtien. Päiväkodit ja perhepäivähoito kuuluvat Liikkuva varhaiskasvatus-ohjelmaan. Jokaiseen yksikköön on nimetty Liikuntamyötääjä, jonka tehtävänä on innostaa lapsia ja henkilöstöä liikkumaan sekä kehittää lasten liikuntaa.</p> <p>Tuetaan liikunnallisen elämäntavan omaksumista lapsuudesta ja nuoruudesta lähtien. Perusopetuksessa Liikkuva koulu –hankkeen päätyttyä toiminta jatkuu osana koulujen toimintakulttuuria. Lisäksi kouluilla on kerhotoimintaa ja harrastamisen Suomen-malliin kuuluvia kerhoja.</p> <p>Toteutetaan lukion opetussuunnitelmaa. Tuetaan opiskelijoiden hyvinvointia erilaisin tapahtumin.</p>	<p>Liikuntamyötääjät jatkavat toimintaansa ja kannustavat oman yksikkönsä lapsia ja henkilöstöä liikkumaan monipuolisesti.</p> <p>Harrastamisen suomen mallin rahoitus on käytetty tehokkaasti ja tulevan lukuvouden rahoitusta haetaan keväällä 2024.</p> <p>Nuorisotaloilla mahdollistetaan lasten ja nuorten omaehtoinen ja vapaa liikunta mm. yhteisten pelien ja leikkien muodossa sekä ohjatun höntsäliikunnan muodossa.</p> <p>Tuetaan liikunnallisen elämäntavan omaksumista lapsuudesta ja nuoruudesta lähtien. Perusopetuksessa Liikkuva koulu –hankkeen päätyttyä toiminta jatkuu osana koulujen toimintakulttuuria. Lisäksi kouluilla on kerhotoimintaa ja harrastamisen Suomen-malliin kuuluvia kerhoja.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p></p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Päihdemyönteisyys ja päihteiden käyttö vähenevät kaikissa ikäryhmissä	<p>Vahvistetaan henkilöstön osaamista puheeksi ottamiseen sekä asiakkaiden kohtaamiseen mm. Lapset puheeksi -menetelmän avulla.</p> <p>Nuorisopalveluissa tehdään päihteiden käytön ennaltaehkäisyyn painottuvaa työtä. Perusopetuksessa päihteiden käytön ennaltaehkäisy kuuluu osaksi opetusta.</p> <p>Koulutetaan nuoria lukion opetussuunnitelman tavoitteiden suuntaisesti eri oppiaineissa raittiiseen ja aktiiviseen elämäntapaan.</p>	<p>Varhaiskasvatukseen on koulutettu oma menetelmäohjaaja, joka on järjestänyt Lapset puheeksi -koulutuksia henkilöstölle. Haasteena on ollut se, ettei sijaispuolan vuoksi ole pystytty osallistumaan koulutuksiin.</p> <p>Perusopetuksessa päihdekasvatusta toteutetaan osana opetussuunnitelmaa. Oppilashuoltosuunnitelman ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen liittyvä vuosikello otettu käyttöön kaikilla kouluilla.</p> <p>Nuorisotalot ovat päihteetöntömiä. Nuorisonohjaajat ovat jalkautuneet koulujen lomien kynnyksellä nuorten juhlapaikoille.</p> <p>Nuorisotyöntekijät vastaavat ja keskustelevat nuorten päihteisiin liittyvissä kysymyksissä ja nuorisotaloilla jaetaan tietoa liittyen erilaisten päihteiden riskeihin. Nuorisonohjaajia on koulutautunut uusien ilmiöiden, kuten vapen käyttöön liittyviin kysymyksiin.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Asukkaiden, erityisesti nuorten, mielen hyvinvointi kohenee	<p>Varhaiskasvatuksen opettajille ja erityisopettajille järjestetään Nepsy-koulutusta ja ProVaka-toiminta on aloitettu kolmessa päiväkotiyksikössä.</p> <p>Tarkistetaan yhteisöllisen opiskeluhuollon linjaukset ja suunnitelmat. Perusopetuksen henkilöstö on saanut koulutusta varhaiseen tunnistamiseen ja puuttumiseen. Perusopetuksen ja hyvinvointialueen yhteistyö mielenterveyden haasteiden ennaltaehkäisyyn ja tukemiseen käytössä.</p> <p>Lukiokohtaiset työhyvinvointisuunnitelmat päivitetään vuosittain. Järjestetään täydennyskoulutusta lukiolaisille opetussuunnitelman mukaisesti. Palkataan hyvinvointivalmentaja lukioiden tueksi vuodelle 2023. (ESR hanke)</p>	<p>ProVaka-toimintaa pyritään laajentamaan uusiin yksiköihin.</p> <p>Perusopetuksessa runsaasti mielen hyvinvointiin liittyvää täydennyskoulutusta: yhteisöllisen opiskeluhuollon koulutus kaikkien peruskoulujen yhteisöllisen opiskeluhuollon ryhmille, NEPSY ja miniNEPSY koulutuksia, positiivisen pedagogiikan koulutuksia. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetuksen kehittämishanke aloitti laatimaan vuosikalenteria koulujen tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamisen kehittämiseksi ja yhtenäistämiseksi.</p> <p>Nuorisonohjaajat keskustelevat nuorten kanssa heidän jaksamisestaan ja hyvinvoinnistaan, toimien ennaltaehkäisevänä tukena. Tarpeen mukaisesti nuoria ohjataan etsivän nuorisotyön tuen piiriin tai muihin palveluihin.</p> <p>Lukiokoulutuksen hyvinvointihankkeen toiminta aloitettu ja hyvinvointivalmentajien työ kiitettävää eri lukiolla. Hyvinvointihankkeelle luotu on "Meidän lukio" brändi ja hankkeen jatkohakemus jätetty yhteistyössä ELYn kanssa ja kolmentoista lukio kanssa.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
1.2. Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot	Yksinäisyyden kokeminen vähenee	<p>Pedagogisena painopisteenä on vuosina 2022-2025 vuorovaikutus- ja tunnetaidot. Varhaiskasvatustoiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa edistetään lasten vuorovaikutustaitoja ja syrjäytymisen ehkäisemistä.</p> <p>Lasten ja nuorten osallisuutta kehitetään.</p> <p>Jokaisella koululla vuorovaikutus- ja tunnetaitojen opetus osana opetusta. Jokaisessa luokassa käytössä ryhmäytämiseen tähtäävät toimenpiteet ja varmistetaan että jokaisella oppilaalla on vähintään yksi kaveri koulussa.</p>	<p>Toiminnassa on huomioitu pedagoginen painopiste ja henkilöstön koulutukset ovat tukeneet painopistettä.</p> <p>Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetussuunnitelma hyväksytty ja käytössä. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen hanke aloitti syksyllä 2023 ja hakkeessa on valmisteltu tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamisen vuosikalenteria kaikille luokka-asteille.</p> <p>Koulunuorisotyöntekijät tukevat koulujen yhteisöllisyyttä ja pitävät ryhmäytämiseen liittyvää toimintaa.</p> <p>Nuorisotaloilla järjestetään mm. yhteisiä pelejä ja teemapäiviä. Lapset ja nuoret pääsevät yhdessä suunnittelemaan toimintaa mieleksensä ja ovat mahdollisuuksien mukaan toteuttamassa ohjelmaa vertaistomijoina</p> <p>Lukiokoulutuksen hyvinvointihankkeen toiminta aloitettu ja hyvinvointivalmentajien työ kiitettävää eri lukiolla. Lukiokoulutuksessa toteutettu opetussuunnitelman ja vuosisuunnitelmien mukaista toimintaa.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
1.4. Laadukas varhaiskasvatusta ja yleissivistävää koulutusta	Tarjoamme kaikille lapsille ja nuorille laadukkaan varhaiskasvatusta ja koulutusta sekä siihen tarvittavan tuen	<p>Varhaiskasvatusta toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti ja toiminnan toteutumista arvioidaan kaksi kertaa vuodessa.</p> <p>Toiminnan laatua kehitetään ja seurataan mm. koulutussuunnitelmien, niiden toteutumien ja vaikutusten avulla.</p> <p>Lasten ja nuorten oppimisvalmiuden ja oppimisen tulokset parantuvat suunnitelmallisten toimenpiteiden avulla. Oppilaat saavat varhaista ja riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.</p>	<p>Varhaiskasvatussuunnitelman mukaista toiminnan toteutumista on arvioitu viimeksi keväällä 2023. Arvioinnin tuloksia on käsitelty yksiköissä.</p> <p>Kasvatus- ja koulutuspoliittisen ohjelman toteuttaminen ja arviointi. Kasvatus ja koulutuspoliittisen ohjelman asiakaskysely ja muiden arviointityökalujen valmistelu. Tulevan vuoden toimenpiteiden priorisointi tehty yhdessä varhaiskasvatusta, lukiotoimen ja nuorisopalveluiden kanssa.</p> <p>Opettajien täydennyskoulutukset vahvistavat opetuksen laatua ja tuen tiimit toiminnassa kaikilla peruskouluilla. Yhteisöllisen oppilashuollon vuosikello käytössä kaikilla kouluilla.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis
1.5. Vapaa-ajan mielekäs tekeminen ja kokeeminen	Tarjoamme eri-ikäisille merkityksellistä tekemistä ja kokemista, muun muassa kulttuurista, harrastuksista ja vapaaehtoistoiminnasta yhdenvertaisesti	<p>Harrastamisen Suomen mallin kerhot ja muut koulujen kerhotoiminta toimii kaikilla kouluilla. Hyvinvointipalvelut tarjoavat harrastustoimintaa kouluilla Nuorisopalvelut tarjoaa laadukasta ja monipuolista leiri- ja vapaa-ajantoimintaa. Nuorisopalvelut tuottavat monipuolista vapaa-ajan toimintamahdollisuuksia nuorille.</p> <p>Oppilaitosten tiloja pyritään aktiivisesti vuokraamaan ulkopuolisille harrastusryhmille.</p>	<p>Perheitä tiedotetaan Edlevon kautta Perheiden Liikuntalauantai-toimintamallin toiminnoista ja kannustetaan perheitä yhteiseen tekemiseen.</p> <p>Harrastamisen Suomen mallissa mukana olevien koulujen määrä kasvoi vuonna 2023. Lisäksi kouluilla tarjotaan muuta kerho- ja harrastustoimintaa. Nuorisopalvelut ovat järjestäneet nuorille mielekästä vapaa-ajan toimintaa,</p> <p>Lumit lukion tilojen vuokraustoiminta aloitettu. BlackBoxissa Kuopion kaupungin teatterin tuotantoa lukuvuoden 2023–2024 aikana. Lumitin tilojen AV-mestari toimii aktiivisesti eri toimijoiden kanssa, jotka vuokraavat tiloja.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

KASVAVA JA ELINVOIMAINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
2.1. Kilpailukyinen ja kannustava yrittäjyisympäristö	Tuemme yhdessä eri toimijoiden kanssa yrittäjyyskasvatusta, uutta yritystoimintaa sekä olemassa olevien yritysten kasvua ja elinvoimaa	<p>Perusopetuksen yrittäjyyskasvatus kaikissa kouluissa. Oppilaat vierailevat Yrityskylässä ja TAT:n laatima yrittäjyyteen liittyvä oppimateriaali käytössä kaikilla kouluilla.</p> <p>Mahdollistetaan uuden lukioiden opetussuunnitelman suuntaisesti nuorten mahdollisuuksia tutustua lukiokoulutuksen aikana laajasti työelämää eri tavoin.</p>	Lukiokoulutuksessa on toteutettu opetussuunnitelman mukaisesti työelämään tutustumisia moninaisin tavoin. Työelämä- ja korkeakouluviikon (TYKO) toteuttamista varten on tutustuttu eri lukiokoulutusta järjestävien malleihin Suomessa ja perustettu valmis-televa työryhmä, joka on aloittanut valmistelutyön lukuvuoden 2023–2024 aikana. Savonia AMK, Itä-Suomen yliopiston, Kuopion yrityspalveluiden ja Pohjois-Savon Business Centerin kanssa aloitettu yhteistyö TYKO viikon toteuttamiseksi.	Etenee suunnitellusti / Valmis
2.3. Vetovoimainen innovaatio-, tutkimus- ja osaamiskeskittymä ja laadukas koulutus	Kuopio on vetovoimainen opiskelukaupunki	<p>Kuopiossa on laadittu kasvatus- ja koulutuspoliittinen ohjelma, jonka tavoitteena on varmistaa laadukas kasvatus ja opetus sekä tukea lasten ja nuorten hyvinvointia varhaiskasvatuksesta toisen asteen opintojen loppuun.</p> <p>Kasvatus- ja koulutuspoliittisen ohjelmalla varmistetaan laadukas kasvatus ja opetus sekä tuetaan hyvinvointia varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle loppuun.</p> <p>Oppimisympäristö- ja nuorisotilasunnittelun konseptointia jatketaan. Konseptissa määritellään pedagogisen, digitaalisen ja fyysisen oppimisympäristöjen keskeiset periaatteet ja linjaukset, joilla sujuvoitetaan käyttäjäkeskeistä toimintasuunnittelua.</p> <p>Tutustutaan Pohjois-Savon jatkokoulutuksen ja korkeakoulutuksen mahdollisuuksiin.</p>	<p>Kasvatus- ja koulutuspoliittisen ohjelman toimenpiteet vuonna 2023 arvioitu ja vuoden 2024 toimenpiteet on priorisoitu. Kasvatus ja koulutuspoliittisen ohjelman mittaristoa ja arviointia kehitetään edelleen.</p> <p>Yläkoulukonseptia on kehitetty osana MC/Mölymäen hankesuunnittelua. Vuoden 2023 monien erityistilojen konseptointi on edennyt mikä tulee helpottamaan tulevien yläkoulujen suunnittelua.</p> <p>Järjestetään vuosittain 9-luokkalaisten vanhempainilta Kuopion alueen toisen asteen oppilaitosten kanssa, jolla vahvistetaan nuoren ja vanhempien tietoisuutta koulutusmahdollisuuksista Kuopion alueella.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
2.3. Vetovoimainen innovaatio-, tutkimus- ja osaamiskeskittymä ja laadukas koulutus	Koulutus vastaa ennakkoivasti työelämän muuttuviin tarpeisiin	Opinto-ohjauksen jatkuva kehittäminen. Tuen tarpeiden varhaisella tunnistamisella ja oikea-aikaisella tuella vähennetään syrjäytymistä ja siten varmistetaan työvoiman riittävyyttä.	On osallistuttu oppilaitosyhteistyöhön sekä kansallisiin kyselyihin koulutuksen sisältöjen kehittämisestä työelämän tarpeita vastaavaksi. Opinto-ohjausta kehitetään jatkuvasti. Opinto-ohjauksen koordinaattori vastaa kehittämisestä yhdessä muiden opinto-ohjaajien kanssa. Painopisteitä kehittämisessä on ollut muun muassa nivelvaihtotyö sekä tehostetun ohjauksen kehittäminen.	Etenee suunnitellusti / Valmis
2.5. Kuopion tunnettuus ja edunvalvonta	Aktiivinen, ennakoiva edunvalvonta ja vaikuttaminen tukee Kuopion tunnettuutta ja kehittymistä. Painopisteenä alueen saavuttavuuden (tie-, raide-, lento-, vesiliikenne ja ICT-yhteydet) parantaminen.	Osallistutaan kansallisiin verkostoihin aktiivisesti. Tehdään yhteistyötä ystävyyskaupunkien ja kansainvälisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Osallistutaan valtakunnalliseen OPPIVA-verkoston, kuntatyönantajaverkoston sekä muiden verkostojen toimintaan. Perusopetuksessa kansainvälinen yhteistyö palautuu pandemiaa edeltävälle tasolle.	Valtakunnallinen ja kansainvälinen yhteistyö on lisääntynyt jälleen koronan jälkeen vuonna 2023 ja vahvistuu edelleen. Kuopio on aktiivinen toimija verkostoissa.	Etenee suunnitellusti / Valmis

ILMASTO- JA RESURSSIVIISAS KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
3.1. Kiertotalous ja resurssi- viisaus	Hankintamme ovat vastuullisia ja hiilineutraaleja	<p>Pyritään lisäämään Vihreä lippu- ympäristöohjelmaan kuuluvien päiväkotien määrää.</p> <p>Pyritään lisäämään Vihreä lippu- ympäristöohjelmaan kuuluvien peruskoulujen määrää. Sähköisten materiaalien käyttöä lisätään perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa.</p> <p>Selvitetään aktiivisesti "koulu palveluna" konseptin toimivuutta Savilahden kampuksella.</p>	<p>Varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti tuetaan lasten hyvinvointia, turvallisuutta ja kestävä elämäntapaa ja huomioidaan tämä kaikessa toiminnassa.</p> <p>Sähköisiä materiaaleja käytetään silloin kun se on opetuksen järjestämisen kannalta perusteltua</p> <p>Koulu palveluna konseptin selvitystyötä tehty yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston, Savonian ja Sakkyn johdon ja tilahallintojohdon kanssa. Lukiokoulutuksen tarveselvitys aloitetaan vuoden 2024 aikana. Lukio- laisten käyttämien käytettyjen koneiden käytöstä hyvä kokemukset ja valmistaudutaan uudelleenkilpailutukseen vuoden 2024 aikana.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p>✓</p>
3.4. Huoltovarmuus ja kriisisietokyky	Teemme aktiivisesti toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja ilmatoriskien (mm. sään ääri-ilmiöt) pienentämiseksi	<p>Toiminnan toteuttamisessa huomioidaan kestävän kehityksen periaatteita.</p> <p>Toteutetaan ilmastovii- sasta ruokaa -hanketta.</p> <p>Ilmastonmuutoksen hillintään tähtäävät toimenpiteet otetaan osaksi kaikenikäisten lasten opetusta.</p>	<p>Kestävän kehityksen periaatteet huomioidaan toiminnassa.</p> <p>Servican sopimusta pyrittiin päivittämään siten, että se ottaisi paremmin huomioon ko asiat. Ilmastoviisau- teen liittyvät asiat olivat pääosin taloudellisia kysymyksiä, joita ei ollut mahdollista tuoda sopimukseen.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p>✓</p>
3.4. Huoltovarmuus ja kriisisietokyky	Tuemme paikallista maataloutta ja elintarviketuotantoa tarjoamalla lähellä tuotettua ja ilmastovii- sasta ruokaa huoltovarmuuden parantamiseksi sekä vähennämme ruokahävikkiä	<p>Kiinnitämme lasten kanssa huomiota ruokahävikkiin ja ohjaamme lapsia välttämään ruokahävikin syntyä.</p> <p>Ruokahävikkimittarit kouluilla. Ylijäämäruoan myynti</p> <p>Viestitään aktiivisesti lukiolaisille ravinnon merkityksestä oman elämän tukipilarina.</p>	<p>Lasten kanssa on kiinnitetty huomio ruokahävikkiin.</p> <p>Otettu soveltuvin osin huomioon Servican sopimuksessa ja ruokapalvelun toteutuksessa. Servican kanssa pidetään säännöllisesti palvelukokouksia, jossa kehitetään yhteistyössä ruokailun laatua.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p>✓</p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
3.4. Huoltovarmuus ja kriisisietokyky	Tehostamme energiankäyttöä 10 prosenttia ja lisäämme uusiutuvien energiamuotojen käyttöä	Toteutetaan Vihreä Lippu -toimintaa.	Toteutuu perusopetuksen Vihreä Lippu-sertifioituilla kouluilla.	Etenee suunnitellusti / Valmis

UUDISTUVA JA YHDESSÄ TEKEVÄ KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Kehitämme palvelujamme (ml. digipalvelut) asiakaslähtöisesti ja ratkaisukeskeisesti organisaatorajat ylittäen ja teemme aktiivista verkostoyhteistyötä palvelujen kehittämiseksi	<p>Varhaiskasvatuspalveluiden sähköisen asiointin kehittäminen jatkuu asiakastietojärjestelmän kehittämisen kautta.</p> <p>Digitaalisten palveluiden kehittämissuunnitelmassa linjataan, miten digitalisaatiota kehitetään osana palveluntuotantoa.</p> <p>Kaikilla lukiolaisilla on oma päätelaite opiskelua varten.</p>	<p>Asiakastietojärjestelmän muutos on käynnistynyt asteittain ja henkilöstöä on koulutettu uuden järjestelmän käyttöön uudistuksen käyttöönoton edetessä.</p> <p>Osana palveluja on kehitetty digitaalisia ratkaisuja, kuten opiskeluhuollon työntekijöiden Wilma-järjestelmän käyttöoikeusratkaisut.</p> <p>Digitaalisten välineiden hyödyntämistä on lisätty nuoriso- palveluissa saavutettavuuden lisäämiseksi.</p> <p>Lukiolaisten omien tietokoneiden käytöstä toteutettu AT vastaaville kysely, joka tukee lukiolaiskannettavien käytön jatkamista. Kilpailutetun sopimuksen optiovuodet otettu käyttöön vuoteen 2025 kevään loppuun asti. Uuteen kilpailutukseen valmistaudutaan Sanlian kanssa 2024 aikana.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lisäämme hallinnon ja päätöksenteon avoimuutta ja asukkaiden vaikuttamisen mahdollisuuksia	<p>Asiakastyytyväisyyskysely toteutetaan vuosittain.</p> <p>Luodaan säännöllisesti toteutettava oppilas- ja huoltajakysely kasvatus- ja koulutuspoliittisen ohjelman toteutuksen seurantaan.</p>	<p>Asiakastyytyväisyyskysely on toteutettu marraskuussa 2023.</p> <p>Uusille www-sivuille on lisätty palautelinkki asiakkaiden käyttöön.</p> <p>Kyselyjen laadinta on aloitettu ja perusopetuksen kyselyt valmistuvat ja pilotoidaan keväällä 2024.</p> <p>Lukiokoulutuksessa toteutettu opiskelijakyselyt 1., 2. ja 3-4. opintovuoden opiskelijoille.</p>	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Lapsivaikutusten arviointi otetaan käyttöön valmistelussa ja päätöksenteossa	Toiminnassa huomioidaan lapsen etu ja tarvittaessa laaditaan lapsivaikutusten arviointi. Kaikessa toiminnassa huomioidaan lapsivaikutukset ja tehdään aina tarvittaessa lapsivaikutusten arviointi.	Lapsivaikutusten arviointi tehdään osana vaikutusten arviointia ja päätöksentekoa. Kaupunkitasoisesti tulisi pohtia lapsivaikutusten arvioinnin mallintamista ja kehittämistä	Etenee suunnitelmasti / Valmis ✓
4.2. Uudistuva johtaminen	Vahvistamme Kuopion työnantajavetovoimaa	Varhaiskasvatuksen rekrytointiyksikkö tehostaa rekrytointimarkkinointia ja oppilaitosyhteistyötä. Vahvistetaan mielikuvaa Kuopiosta hyvänä työnantajana. Vähennetään määräaikaista palvelussuhteita ja osa-aikatyötä aina kun se on mahdollista. Mahdollistetaan sisäinen liikkuvuus.	Oppilaitosyhteistyötä ja markkinointia on pyritty tehostamaan. Perusopetuksessa sisäinen liikkuvuus ja työkierto on aktiivisessa käytössä. Määräaikaisten palvelussuhteiden määrä on vähäinen. Opettajien saatavuus on hyvä keskusta-alueilla mutta maaseutualueilla opettajien saatavuudessa ja pitovoimassa on haasteita. Koulunkäynninohjaajien saatavuus on heikentynyt ja ohjaajien vaihtuvuus on lisääntynyt. Lukiokoulutuksen rekrytointi ollut normaalia ja päteviä opettajia on saatu hyvin virkoihin. Toteutettu työnantajapalveluille rekrytointivideo.	Etenee suunnitelmasti / Valmis ✓

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.2. Uudistuva johtaminen	Kehitämme laadukasta päätöksentekoa, johtamista sekä hyvää ilmapiiriä ja varmistamme toimivat rakenteet	<p>Työyksiköiden palaverit, suunnittelu- ja arviointipäivät toteutetaan pedagogisen johtamisen vuosikellon mukaisesti. Henkilöstö osallistetaan kehittämistyöhön.</p> <p>Johtamisen kehittäminen. Koulujen ja nuorisopalvelun tiimirakenteiden kehittäminen ja vahvistaminen.</p>	<p>Toimintaa on toteutettu pedagogisen johtamisen vuosikellon mukaisesti.</p> <p>Perusopetuksen rehtoreiden tiimimalli on käytössä ja palautteen mukaan se tukee koulujen johtamista. Rehtoreiden sparrauskeskustelut toteutetaan noin kolme kertaa vuodessa ja opettajilla / ohjaajilla mahdollisuus kehityskeskusteluihin vuosittain. Säännöllisissä rehtorikokouksissa ja ajantasaisilla ohjeistuksilla pyritään varmistamaan koulujen tasalaatuisen toiminta.</p> <p>Lukiokoulutuksen johtotiimin johtamisen vuosikello tehty vuosille 2023-2024. Hyvinvointijohtamisen QWL (Quality of Working Life hyvinvointi-indeksi) -järjestelmää otettu käyttöön kaikissa lukioissa. Kokemuksista annetaan palautetta Kuopion henkilöstöjohtajalle ja hyvinvointikoordinaattorille keväällä 2024.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p>✓</p>
4.2. Uudistuva johtaminen	Tuemme esimiestyötä ja kehitämme esimiesten osaamista	<p>Päiväkodinjohtajilla on esimiesten työhyvinvointiryhmä, joka suunnittelee työhyvinvointia tukevaa toimintaa jatkuvasti.</p> <p>Jatkuva esimiestyön kehittäminen virasto- ja yksikötasolla muun muassa koulutuksen ja tiimitoiminnan avulla.</p> <p>Lukion rehtoreiden esimiestyötä tuetaan säännöllisillä kokoontumisilla, uusien rehtoreiden perehdyttämisellä ja mentoiminnalla, johtamiskoulutuksiin osallistumisen tukemisella sekä mahdollisuudella työkiertoon.</p>	<p>Työhyvinvointi on huomioitu jokaisessa esihenkilökokouksessa toimintavuoden aikana.</p> <p>Perusopetuksen rehtoreiden tiimimalli käytössä. Rehtoreiden sparrauskeskustelut toteutetaan noin kolme kertaa vuodessa. Rehtorikokoukset pidetään kuukausittain ja esimiehille oma ohjeistus. Opetus- ja nuorisopalvelujen johtotiimi kokoontuu viikoittain perusopetukseen kuuluvista asioista.</p> <p>Lukioiden rehtoreille suunniteltu Halsan kanssa johtamiskoulutuskokonaisuus, joka alkoi syksyllä 2023 ja jatkuu vuoteen 2024. QWL hyvinvoinnin johtamisen AIMO tekoälyä testattu ja otettu käyttöön kaikissa lukioissa.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p>✓</p>

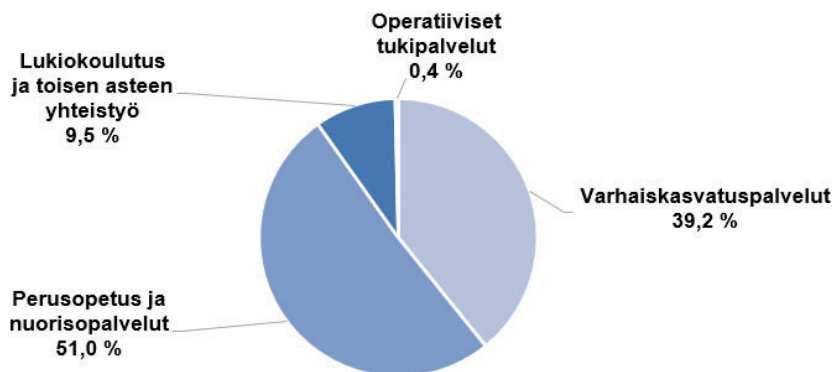
Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Varmistamme henkilöstön osaamisen ja urakehityksen	<p>Henkilöstölle järjestetään täydennyskoulutusta koulutussuunnitelman mukaisesti.</p> <p>Varmistetaan koulutustarpeiden ja koulutussuunnitelmien vastavuus. Täydennyskoulutuksen jatkuva kehittäminen. Sisäinen liikkuvuus.</p>	<p>Henkilöstölle on järjestetty koulutusta koulutussuunnitelman mukaisesti sekä etä- että lähikoulutuksena. Haasteena on ollut henkilöstön vaikeus päästä osallistumaan koulutuksiin sijaispuolan vuoksi.</p> <p>Vuonna 2023 kehitettiin uudenlaista mallia koulujen täydennyskoulutuksen toteuttamiseen pohjoissavolaisten kuntien OKKU (Osaavat kehittyvät kunnat) -verkostossa. Tavoitteena on vuoden 2024 aikana tukea henkilöstön osaamisen kehittämistä uudella tavalla, luomalla kehittäjäopettaja järjestelmää kaikille peruskouluille.</p> <p>Lukiokoulutuksen opettajat osallistuneet runsaasti eri ainejärjestöjen koulutuksiin kuin myös Erasmus+ Akreditointihankkeen kautta kansainvälisille koulutuskursseille.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p>✓</p>
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kehitämme henkilöstön koettua työhyvinvointia ja myönteistä työntekijäkokeemusta	<p>Yksikkökohtaiset työhyvinvointisuunnitelmat päivitetään vuosittain.</p> <p>Opettajien minäpystyvyyden kehittäminen koulutusten ja henkilökohtaisen koulutautumissuunnitelman avulla. Tiimiopettajuuden lisääminen.</p> <p>Yksikkökohtaiset työhyvinvointisuunnitelmat päivitetään vuosittain. Järjestetään täydennyskoulutusta koulutussuunnitelman mukaisesti. Turvallisuussuunnitelmat ja riskienarvioinnit päivitetään vuosittain. Toteutetaan työhyvinvointiparityötoimintaa. Henkilöstön osaamista kehitetään koulutuksen ja tutoroinnin/mentoroinnin avulla.</p>	<p>Yksikkökohtaiset työhyvinvointisuunnitelmat on päivitetty.</p> <p>Tiimiopettajuuden kehittämisen on jatkuva prosessi ja kuuluu osaksi kasvatus- ja koulutuspoliittista ohjelmaa. Uudet koulut tukevat tiimiopettajuutta. Oppimisen tuen parantamiseen tähtäävät koulutukset ja uudenlainen tapa toimia lisäävät opettajien minäpystyvyyttä kohdata ja opettaa erilaisia oppilaita.</p> <p>Lukioiden koulusihteereiden työpajatyöskentelyä ja oman työn kehittämistä toteutettu vuoden 2023 yhdessä lukioiden rehtoreiden kanssa. Työ jatkuu systemaattisesti tulevina vuosina. Lukioiden koulusihteeri osallistunut oppilashallinto-ohjelma Primuksen kehittämiskokouksiin viikoittain yhteistyössä Visman tukipalvelun kanssa.</p>	<p>Etenee suunnitellusti / Valmis</p> <p>✓</p>

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kannustamme henkilöstöä oman työn ja työyhteisön kehittämiseen. Tuemme kokeilukulttuuria ja kehitämme osallisuuden rakenteita/foorumeita.	Hallinnollista työtä tekeville mahdollistetaan etätöntehtävien tekeminen. Henkilöstö ja oppilaat mukana kehittämisessä. Virastossa joustava mahdollisuus monipistetyöskentelyyn.	Hallinnon työntekijät sekä varhaiskasvatyksen johtajat ovat tehneet osittain etätöitä. Virastossa käytössä monipistetyöskentely ja eri palveluiden yhteiset tiimit kokoontuvat säännöllisesti. Koulujen henkilöstö osallistuu aktiivisesti koulujen kehittämiseen tiimeissä. Kouluilta ja henkilöstöltä nousevia kehittämissideoita käydään läpi ja levitetään toisiin kouluihin. Lukioiden koulusihteereiden työpajatyöskentelyä ja oman työn kehittämistä toteutettu vuoden 2023 yhdessä lukioiden rehtoreiden kanssa. Työ jatkuu systemaattisesti tulevina vuosina.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.4. Kestävä talous	Kehitämme toimintaa ja talouttamme siten, että tulorahoitus mahdollistaa toimivat palvelut ja tarvittavat investoinnit	Palveluverkon optimointi. Digitaalisten palvelujen mahdollisuuksien selvittäminen.	Palveluverkon optimointi ei ole edennyt. Riistaveden monitoimijakeskus otettu käyttöön syksyn aikana	Ei etene / Ei alkanut
4.4. Kestävä talous	Mitoitamme palveluverkostomme asiakastarpeen ja talouden kestävyyden mukaistesti ja pidämme palvelutuotannon tarvitsemat kiinteistöt kunnossa	Palvelujen kysyntää seurataan ja kehitetään palvelujen keskittämistä. Verkostoselvitys kouluverkon optimoimiseksi. Selvitetään aktiivisesti "koulu palveluna" konseptin toimivuutta Savilahden kampuksella.	Palvelun kysyntää seurataan jatkuvasti. Verkostoselvitystä ja -päätöksiä tarvitaan myös alakoulujen ja maaseutualueen kouluverkon optimoimiseksi. KASOPOL- linjausten myötä valmistaudutaan lukioverkoston kuvaukseen vuoden 2024 loppuun mennessä. Käynnistetty lukiokoulutuksen tarveselvitystyö.	Etenee hitaasti / osittain

Kasvun ja oppimisen palvelualue 1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Poikkeama	Tot-%
Myyntituotot	3 162		3 162	3 350	188	106,0 %
Maksutuotot	4 686	-700	3 986	4 396	410	110,3 %
Tuet ja avustukset	5 530		5 530	6 335	805	114,6 %
Muut toimintatuotot	447		447	443	-4	99,0 %
Vuokratuotot	379		379	368	-11	97,0 %
Muut tuotot	68		68	75	7	110,2 %
TOIMINTATUOTOT	13 825	-700	13 125	14 524	1 399	110,7 %
Palkat ja palkkiot	-105 904	-4 134	-110 038	-111 537	-1 499	101,4 %
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-20 634	-3 734	-24 368	-24 450	-82	100,3 %
Muut henkilösivukulut	-4 510	-173	-4 684	-4 718	-35	100,7 %
Henkilöstökulut	-131 048	-8 042	-139 090	-140 705	-1 615	101,2 %
Palvelujen ostot	-47 703	-389	-48 092	-48 922	-830	101,7 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 120	3	-4 117	-4 266	-149	103,6 %
Avustukset	-4 362	-500	-4 862	-4 558	304	93,8 %
Muut toimintakulut	-58 320		-58 320	-58 511	-192	100,3 %
Vuokratulot	-58 155		-58 155	-58 297	-142	100,2 %
Muut kulut	-165		-165	-214	-49	129,8 %
TOIMINTAKULUT	-245 553	-8 928	-254 481	-256 962	-2 481	101,0 %
TOIMINTAKATE	-231 728	-9 628	-241 356	-242 438	-1 082	100,4 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 653		-2 653	-2 257	396	85,1 %

Toimintakatteen 242,4 milj. € jakautuminen vastuualueittain

Keskusvaalilautakunta

Eduskuntavaalit järjestettiin 2.4.2023. Oikeusministeriön suorittama kertakorvaus ylitti talousarvion tuloarvion, mutta määräraha ylittyi vastaavasti henkilöstökuluissa. Toimintakate toteutui lähes talousarvion mukaisesti.

Keskusvaalilautakunta 1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Poikkeama	Tot-%
Myyntituotot				236	236	
Tuet ja avustukset	210		210		-210	0,0 %
TOIMINTATUOTOT	210		210	236	26	112,4 %
Palkat ja palkkiot	-246		-246	-258	-12	104,9 %
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-24		-24	-37	-13	156,0 %
Muut henkilösivukulut	-7		-7	-6	2	79,0 %
Henkilöstökulut	-277		-277	-301	-24	108,6 %
Palvelujen ostot	-93		-93	-85	8	91,9 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1		-1	-4	-3	376,1 %
Muut toimintakulut	-39		-39	-40	-1	102,5 %
Vuokratulot	-37		-37	-40	-3	106,8 %
Muut kulut	-2		-2		2	21,7 %
TOIMINTAKULUT	-410		-410	-430	-20	104,9 %
TOIMINTAKATE	-200		-200	-194	6	96,9 %

Tarkastustoimi

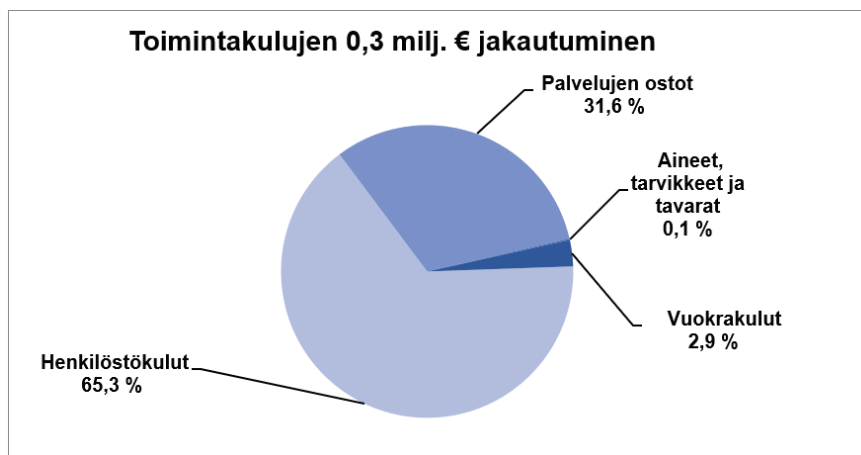
Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 121 § mukaan mm. valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista sekä toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on valvoa kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista, saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi ja julkaista yhteenveto sidonnaisuuksista kaupungin verkkosivuilla.

Tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja vastaavat kaupungin ulkoisesta valvonnasta kuntalain, hallintosäännön ja tarkastustoimiston toimintasäännön mukaisesti. Kuopion kaupungin ja kaupungin tytäryhteisöjen tilintarkastuksen hoitaa vuosina 2021–2024 TALVEA Julkishallinnon Palvelut Oy; päävastuullisena tilintarkastajana JHT, KHT Marko Paasoavaara. Tarkastuslautakunnan alaisena hallinnon ja talouden tarkastusyksikkönä toimii tarkastustoimisto (2 htv), jonka tehtävänä on Kuopion kaupungin hallintosäännön 83 §:n mukaan valmistella tarkastuslautakunnan käsiteltäväksi tulevat asiat ja toteuttaa hallinnon ja talouden tarkastusta sekä avustaa tilintarkastajaa. Tarkastustoimiston tehtävistä säädetään tarkemmin tarkastustoimiston toimintasäännössä.

Kuntalain 121 § mukaisesti tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Vuoden 2022 tilinpäätös, tilintarkastuskertomus ja arviointikertomus olivat kaupunginvaltuuston käsittelyssä 15.5.2023. Kaupunginhallitus on antanut vastineet arviointikertomuksessa esille nostetuista kysymyksistä kaupunginvaltuustolle, jossa ne käsiteltiin 18.9.2023.

Vuoden aikana tarkastuslautakunta on perehtynyt kaupungin palvelutuotantoon ja tavoitteissa edistymiseen eri palvelu- ja tehtäväalueilla sekä tytäryhteisöissä. Väliarviointi suoritettiin pääasiassa vuoden 2023 toisen osavuositarkastuksen, arviointikokousten sekä vuoden 2022 arviointikertomuksen havainnoista annettujen vastineiden perusteella. Väliarviointi käsiteltiin kaupunginvaltuustossa 18.9.2023 § 69.

Tarkastustoimi 1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Poikkeama	Tot-%
TOIMINTATUOTOT						
Palkat ja palkkiot	-166	-2	-168	-140	29	82,9 %
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-27		-27	-24	2	91,7 %
Muut henkilösivukulut	-6		-6	-4	1	77,7 %
Henkilöstökulut	-199	-2	-201	-168	32	84,0 %
Palvelujen ostot	-92		-92	-82	10	88,6 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1		-1		1	36,8 %
Muut toimintakulut	-8		-8	-8		93,8 %
Vuokratkulut	-7		-7	-8		107,2 %
Muut kulut	-1		-1		1	0,0 %
TOIMINTAKULUT	-300	-2	-302	-258	44	85,5 %
TOIMINTAKATE	-300	-2	-302	-257	44	85,4 %

Yleishallinto

Yleishallintoon sisältyvä toiminta palvelee koko kaupunkiyhteisöä.

Kaupunginvaltuusto

1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Poikkeama	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	5		5	3	-2	64,2 %
TOIMINTAKULUT	-570	-8	-578	-512	66	88,6 %
TOIMINTAKATE	-565	-8	-573	-509	64	88,8 %

Kaupunginvaltuuston toimintakatteen toteuma oli 0,06 milj. euroa talousarviota parempi. Toimintakulut alittuivat palvelujen ostoissa.

Kaupunginhallitus

1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Poikkeama	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	39		39	30	-9	77,6 %
TOIMINTAKULUT	-2 331	-38	-2 369	-1 945	423	82,1 %
TOIMINTAKATE	-2 292	-38	-2 330	-1 915	415	82,2 %

Kaupunginhallituksen toimintakatteen toteuma oli 0,4 milj. euroa talousarviota parempi. Kaupunginhallituksen ja kaupungin johdon toimintakulujen suurimmat alitukset olivat henkilöstökuluissa ja oikeudenkäyntikuluissa. Pitäjäraatien toimintakulut toteutuivat lähes talousarvion mukaisesti. Perusturva- ja terveystalouden toimintakulut alittuivat 21 000 euroa.

Muu yleishallinto

1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Poikkeama	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	1 235	-350	885	1 483	598	167,6 %
TOIMINTAKULUT	-11 969	1 580	-10 389	-16 412	-6 023	158,0 %
TOIMINTAKATE	-10 734	1 230	-9 504	-14 928	-5 424	157,1 %

Muun yleishallinnon toimintakate oli 5,4 milj. euroa talousarviota heikompi. Toimintatuotot ylittyivät talousarviosta 0,6 milj. euroa sosiaali- ja terveystoimen edellisen vuoden asiakasmaksujen lisätilitysten sekä muiden korvausten takia. Toimintakulut ylittyivät talousarviosta Pohjois-Savon pelastuslaitoksen varallaolokorvausten palkkasaataviin liittyvien kanteiden ratkaisuihin varautumisen takia 6,5 milj. euroa. Lisäksi toimintakulut alittuivat talousarviosta 0,4 milj. euroa yhteisissä ICT-palveluissa ja jäsenmaksuissa 0,1 milj. euroa.

Hankkeet

1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Poikkeama	Tot-%
TOIMINTATUOTOT				89	89	
TOIMINTAKULUT	-1 760		-1 760	-1 350	410	76,7 %
TOIMINTAKATE	-1 760		-1 760	-1 261	499	71,7 %

Hankkeiden toimintakatteen toteuma oli 0,5 milj. euroa talousarviota parempi.

Digikehittämisen toimintakatteen toteuma oli 0,1 milj. euroa talousarviota parempi. ICT-kehittämishankerahoitusta käytettiin mm. asian- ja tiedonhallinnan kehittämiseen ja vanhojen tietojen arkistointiin, taloussuunnittelujärjestelmän käyttöönottoon sekä ulkoisten viestintäpalveluiden, alustajärjestelmäpalveluiden, käyttövaltuushallinnan ja tietoturvapalveluiden kehittämiseen. Lisäksi toteutettiin tiedolla johtamisen edistämistä tukevaa kehitystyötä, tilavaurauksien tehostamiseen liittyvää kehitystyötä sekä useisiin operatiivisiin tietojärjestelmiin liittyviä pieniä kehitystyöitä.

Kaikkia suunnitelluista ICT-kehittämishankkeista ei ehditty käynnistää ja osa käynnistettyjen hankkeiden toteutuneet kustannukset jäivät budjetoitua pienemmäksi vuoden 2023 aikana.

Muiden kehittämishankkeiden toimintakateen toteuma oli 0,4 milj. euroa talousarviota parempi. Kehittämishankkeiden rahoitusta käytettiin kaupungin toteuttamaan Pohjois-Savon osaajavetovoima -hankkeeseen ja osarahoituksena Kehittämisyhdistys Kalakukko ry:n toteuttamaan maaseutuleaderiin sekä seitsemään muiden toimijoiden toteuttamiin EU-hankkeeseen (International retailing, Hop-on Hop-off, FarmGas-PS2, Monipaikkaisuuden, etätöiden ja matkailun tiedolla johtaminen, Pohjois-Savon luovien alojen kasvuohjelma, Future DiverCities hanke, Agri-Food Network). Rahoitusta kohdistui myös viidelle Kuopion innovaatioekosysteemisopimuksen terveys- ja hyvinvointitekniikan ja vesiklusterin hankkeelle, näistä kolme EU-rahoitteista ja kaksi kansallisella aluekehitysrahoituksella rahoitettua.

EU-rahoitteisten hankkeiden lisäksi määrärahaa käytettiin kansallisen rahoituksen kehittämishankkeisiin (energiatoteutus sopimus, Viitoskäytävä), Itä-Suomen yliopiston tekniikan lahjoitusprofessuuriin, kaupunginjohtajan innovaatiopalkintoihin sekä strategia työhön.

Määräraha ei toteutunut budjetoidun mukaisena, koska uuden rakennuskauden käynnistyminen viivästyi ja hankkeiden aloittaminen myöhästyi.

Henkilöstö ja henkilöstön kehittäminen

1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Poikkeama	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	260		260	484	224	186,1 %
TOIMINTAKULUT	-2 929	1 770	-1 160	-1 051	109	90,6 %
TOIMINTAKATE	-2 669	1 770	-900	-567	333	63,0 %

Toimintatuottojen 0,2 milj. euron ylitys talousarviosta johtuu arvioitua suuremmasta henkilöstöpöytämaksukertymästä ja vuoden 2022 koulutuskorvauksen tulouttamisesta vuodelle 2023.

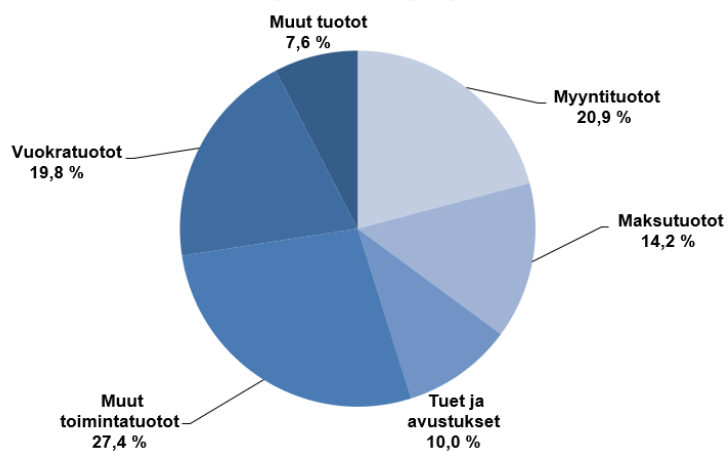
Toimintakulut ylittivät talousarviosta yhteensä 0,1 milj. euroa henkilöstön liikunta-, kulttuuri- ja hyvinvointiedun sekä keskitetyn koulutuksen osalta. Toimintakulut alittuivat yhteensä 0,2 milj. euroa työsuhdematkalippujen jaksotuksen korjauksen, soveltuvan työn palveluiden ja luottamusmiesten palkkakustannusten osalta.

Yleishallinto 1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Poikkeama	Tot-%
Myyntituotot	216		216	750	534	347,3 %
Maksutuotot		200	200	163	-37	81,7 %
Tuet ja avustukset	63		63	270	207	428,3 %
Muut toimintatuotot	1 260	-550	710	906	196	127,6 %
Vuokratuotot	580		580	619	39	106,8 %
Muut tuotot	680	-550	130	287	157	220,7 %
TOIMINTATUOTOT	1 539	-350	1 189	2 089	900	175,7 %
Palkat ja palkkiot	-2 803	1 462	-1 341	-5 828	-4 487	434,6 %
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-2 946	2 730	-215	-1 037	-822	481,6 %
Muut henkilösivukulut	-99	62	-38	-135	-97	358,5 %
Henkilöstökulut	-5 848	4 254	-1 594	-7 000	-5 406	439,1 %
Palvelujen ostot	-10 442		-10 442	-10 380	62	99,4 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-26		-26	-83	-57	318,1 %
Avustukset	-1 841	-550	-2 391	-1 924	467	80,5 %
Muut toimintakulut	-1 402	-400	-1 802	-1 883	-81	104,5 %
Vuokratulot	-574		-574	-620	-46	108,0 %
Muut kulut	-828	-400	-1 228	-1 263	-35	102,9 %
TOIMINTAKULUT	-19 559	3 304	-16 255	-21 270	-5 015	130,8 %
TOIMINTAKATE	-18 020	2 954	-15 066	-19 180	-4 114	127,3 %
Arvon alentumiset				-180	-180	

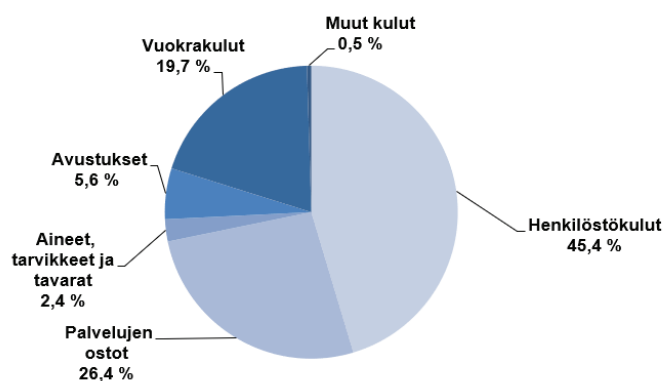
Ydinkaupungin käyttötalous yhteensä (ilman taseyksikköä)

TULOSLASKELMAOSA 1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Poikkeama	Tot-%
Myyntituotot	25 870		25 870	28 582	2 712	110,5 %
Maksutuotot	22 899	-500	22 399	19 466	-2 933	86,9 %
Tuet ja avustukset	11 976		11 976	13 734	1 758	114,7 %
Muut toimintatuotot	34 625	-550	34 075	37 546	3 471	110,2 %
Vuokratuotot	25 636		25 636	27 089	1 453	105,7 %
Muut tuotot	8 989	-550	8 439	10 456	2 017	123,9 %
TOIMINTATUOTOT	95 370	-1 050	94 320	99 327	5 007	105,3 %
Palkat ja palkkiot	-147 140	-3 911	-151 051	-156 255	-5 205	103,4 %
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-32 519	-688	-33 206	-33 698	-492	101,5 %
Muut henkilösivukulut	-6 226	-154	-6 380	-6 415	-35	100,5 %
Henkilöstökulut	-185 884	-4 753	-190 637	-196 368	-5 731	103,0 %
Palvelujen ostot	-114 909	-607	-115 516	-114 357	1 158	99,0 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-8 681		-8 681	-10 574	-1 893	121,8 %
Avustukset	-23 743	-1 050	-24 793	-24 287	506	98,0 %
Muut toimintakulut	-86 499	-400	-86 899	-87 290	-391	100,4 %
Vuokratulut	-84 949		-84 949	-85 237	-288	100,3 %
Muut kulut	-1 550	-400	-1 950	-2 053	-103	105,3 %
TOIMINTAKULUT	-419 715	-6 810	-426 525	-432 876	-6 351	101,5 %
TOIMINTAKATE	-324 345	-7 860	-332 205	-333 549	-1 344	100,4 %
Poistot ja arvonalentumiset	-32 005		-32 005	-30 780	1 226	96,2 %

Toimintatuottojen 99,3 milj. € jakautuminen

Toimintakulujen 432,9 milj. € jakautuminen

Kuopion Tilapalvelut

Toimitilajohtaja Hannu Väänänen

Toiminta

Kuopion Tilapalveluiden tehtävänä on järjestää terveellisiä ja turvallisia toimitiloja kaupungin palvelutuotannon tarpeisiin. Kuopion kaupunginhallituksen tilatyöryhmä ohjaa Kuopion Tilapalveluiden toimintaa tavoitteiden ja suunnitelmien mukaisesti. Toimintavuodelle asetetut toiminnalliset tavoitteet saavutettiin ja ne raportoitiin kuukausittain Tilapalveluiden johtoryhmälle ja tilatyöryhmälle.

Kuopion Tilapalveluiden vuoden 2023 toiminnan painopisteenä on ollut mm. Kuopion resurssiviisaus ohjelman edistäminen toimitilarakennushankkeissa. Keskeisimmät ohjelmaa tukevat tavoitteet ovat olleet energiasäästöohjelman toteuttaminen ja puunkäytön lisääminen rakennushankkeissa. Ylläpitoyksikkö otti käyttöönsä sähköisen huoltokirjan Granlund Managerin ohjaamaan kiinteistönhoidon ja kunnossapidon toimenpiteitä ja palveluntuottajia. Muutosten tavoitteena oli parantaa laatua ja kustannustehokkuutta. Korjausohjelman aikatauluttaminen tuleville kalenterivuosille parantaa kustannusten hallintaa ja varmistaa tilojen käytettävyyden myös tulevaisuudessa. Tilankäyttöä tehostettiin luopumalla kaupungin palvelutuotannolle tarpeettomista tiloista sekä tiivistettiin nykyisten tilojen tilankäyttöä ja käyttöastetta.

Toimitilainvestoinneista valmistuivat tilikauden aikana Riistaveden monitoimijatalo, Taidemuseon kokoelmatilat ja Kuopion pääkirjaston yläpohjan peruskorjaus. Savilahden liikunta- ja tapahtumakeskus Luolan rakennusurakka eteni suunnitellussa aikataulussa valmistuen vuoden 2024 aikana. Talonrakennusinvestoinnit olivat 44,1 milj. euroa (muutetussa talousarviossa 40,3 milj. euroa).

Olellaiset poikkeamat talousarvioon

Tuotot toteutuivat talousarvion mukaisesti ja kulut hieman (0,2 %) suurempana. Palvelujen ostot ylittyivät talousarviosta noin 0,4 milj. euroa ja vastaavasti ulkoa vuokrattujen tilojen vastikkeet ja vuokratkustannukset nousivat 2,7 milj. euroa. Kustannuksia nostivat voimakkaasti indeksien ja korkojen nousu. Energiakustannuksissa syntyi säästöjä onnistuneiden energiansäästötoimenpiteiden ansiosta 1,0 milj. euroa. Toimintakate alittui edellä mainituista syistä talousarvioon verrattuna 1,0 milj. euroa. Suunnitelman mukaiset poistot olivat 23,6 milj. euroa (tilinpäätöksessä 2022 poistot olivat 22,5 milj. euroa) ja tilikauden alijäämä oli 0,9 milj. euroa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

1. Hyvinvointialueiden valmistelu ja kaupungin strategia hyvinvointialueen kumppanina.

- Kuopion Tilapalvelut on ollut mukana Pohjois-Savon hyvinvointialueen valmistelutyössä osallistumalla omaisuus- ja toimitilat valmisteluryhmien toimintaan. Kuopion Tilapalvelut on valmistellut sotelainsäädännön mukaisesti vuokrattavien toimitilojen sopimukset. Vuokrasopimukset ovat voimassa kolmen vuoden määräajan, jonka jälkeen hyvinvointialueella on mahdollisuus jatkaa vuokrasopimuksia vielä yhdellä vuodella. Hyvinvointialueelle vuokrattavat toimitilat ja siirtyvät ulkoa vuokratut toimitilat edustavat noin 20 % Tilapalveluiden hallinnassa olevista tiloista. Ulkoa vuokrattujen toimitilojen sopimukset siirtyivät sellaisenaan hyvinvointialueelle vuoden 2023 alussa. Hyvinvointialueelle siirtyvien keskeneräisten hankkeiden etenemisestä ja vastuista sovittiin hankkeiden valmistelutyön yhteydessä. Yhteistyö Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa on sujunut toimitila-asioissa hyvin. Ainoana poikkeamana oli yhdessä käynnistettyjen hankkeiden kustannusten käsittely, jossa hyvinvointialue kieltäytyi yksipuolisesti hyväksymästä osaa hankkeille kuuluvista rakentamiskustannuksista vuonna 2023.

2. Työelämän muutosten hallinta: etätyöskentely ja sen johtaminen, monipaikkatyöskentely ja uudenlaiset työympäristöt, työhyvinvointi, sairauspoissaolot.

- Tilapalvelut on tukenut henkilöstön etä- ja monipaikkaista työskentelymallia tietoteknisillä ja työpisteisiin liittyvillä ratkaisuilla. Tilapalvelut järjestää säännölliset henkilöstön kuukausikokoukset ja yksikköpalaverit mahdollistamaan säännölliset kohtaamiset. Sairauspoissaolojen myönteinen kehitys on jatkunut vuonna 2023.

3. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen käyttöönotto ja henkilöstön koulutus osaamisen vahvistamiseksi.

- Tilapalvelut on käsitellyt sisäisen valvonnan selonteon vuodelta 2022 ja laatinut ohjeen mukaisesti sisäisen valvonnan selonteon vuodelta 2023. Lisäksi Tilapalvelut on osallistunut kaupunkitasoisen riskienhallintaryhmän toimintaan ja tehnyt vaarojen ja haittojen arvioinnin WPro-järjestelmään yhdessä koko henkilöstön kanssa.

HYVINVOIVA JA YHTEISÖLLINEN KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Parannamme arjen turvallisuutta ja ympäristön esteettömyyttä	Tilat suunnitellaan esteettömiksi. Kiinteistöjen ylläpidossa varmistetaan tilojen käytettävyys ja turvallinen käyttö.	Kaikissa uudis- ja korjauskoh-teissa tilat on suunniteltu esteettömiksi. Tilojen ylläpidossa on kiinnitetty erityistä huomiota käyttö turvallisuuden ja sisäilma-asioihin, toimenpiteenä mm. sähköisen huoltokirjaan sisällön täsmentäminen sekä kaupungin sisäilmaohjeen päivittäminen.	Etenee suunnitellusti / Valmis
1.1. Elinympäristö ja osallisuus	Lisäämme aktiivisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevia kohtaamispaikkoja ja luonnon saavutettavuutta	Lisäämme tilojen yhteiskäyttöä. Parannamme tilojen saavutettavuutta edistämällä digitaalista tilanvarauspalvelun käyttöönottoa.	Suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitu tilojen monikäyttöisyys sekä toiminnallisissa että teknisissä ratkaisuisa. Esimerkiksi Riistaveden uudessa monitoimijatalossa tiloja voi varata käyttöön digitaalista tilanvarausjärjestelmää hyödyntäen.	Etenee suunnitellusti / Valmis

ILMASTO- JA RESURSSIVIISAS KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Edistämme puurakentamista mm. kaavoituksen keinoin	Laaditaan puurakentamisen edistämishjelma toimitilarakentamisen osalta.	Tilapalveluiden puurakentamisen ohjelma on saatu lähes valmiiksi ja viedään hyväksyttäväksi vuoden 2024 alussa.	Etenee hitaasti / osittain
3.1. Kiertotalous ja resurssiviisaus	Hankintamme ovat vastuullisia ja hiilineutraaleja	Selvitämme toimitilahankkeiden hiilijalanjäljen uudiskohteissa.	Hiilijalanjälki on selvitetty kaikissa uudisrakennus- ja peruskorjauskohteissa.	Etenee suunnitellusti / Valmis
3.4. Huoltovarmuus ja kriisisietokyky	Tehostamme energiankäyttöä 10 prosenttia ja lisäämme uusiutuvien energiamuotojen käyttöä	Toteutamme laaditun energiansäästöohjelman toimenpiteet. Uusissa toimitilahankkeissa selvitetään uusiutuvan energian käyttömahdollisuudet. Rakennamme vuosittain vähintään yhden aurinkovoimalan.	Energiansäästöohjelman tehostetut toimenpiteet on otettu käyttöön ja ohjelman mukaisilla toimenpiteillä saavutettu erinomaisia tuloksia. Uusiutuvan energian toteutusmahdollisuudet on selvitetty kaikissa uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeissa. Vuonna 2023 ei valmistunut yhtään aurinkovoimalalle soveltuvaa kohdetta.	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
3.4. Huoltovarmuus ja kriisin-sietokyky	Teemme aktiivisesti toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja ilmatoriskien (mm. sään ääri-ilmiöt) pienentämiseksi	Päivitetään toimitilojen suunnitteluohjeisto huomioiden ilmastonmuutoksen vaikutukset. Kiinteistöjen ylläpidossa huomioidaan ilmaston ääri-ilmiöiden vaikutukset.	Suunnitteluohjeiston päivitys ei ole edennyt suunnitellussa aikataulussa, mutta asioita on kohdekohtaisesti huomioitu hankesuunnittelun yhteydessä. Ylläpidon uusissa palvelusopimuksissa, sähköisessä huoltokirjassa sekä korjaussuunnittelun ja toteutuksen ohjauksessa on huomioitu ilmaston muutoksen vaikutukset.	Etenee suunnitellusti / Valmis

UUDISTUVA JA YHDESSÄ TEKEVÄ KUOPIO

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.1. Sujuva ja uudistuva toiminta	Kehitämme palvelujamme (ml. digipalvelut) asiakaslähtöisesti ja ratkaisukeskeisesti organisaatorajat ylittäen ja teemme aktiivista verkostoyhteistyötä palvelujen kehittämiseksi	Osallistutaan digitaalinen tilanvaraus ja tilojen säästettävyyden -työryhmän työskentelyyn. Riistaveden yhtenäiskoulu pilotti-kohteena.	Tilapalvelut on ollut mukana työryhmän työskentelyssä ja Riistaveden monitoimijatalossa pilottijärjestelmä on otettu käyttöön.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.2. Uudistuva johtaminen	Vahvistamme Kuopion työnantajavetovoimaa	Kehitämme Kuopion kaupungin työnantajamielikkyyden yhdessä kaupungin muiden yksiköiden kanssa.	Rekrytointi-ilmoituksissa on käytetty Kuopion kaupungin uusia ilmoituspohjia ja sosiaalisen median kanavia yhdessä henkilöstöpalvelun kanssa.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.2. Uudistuva johtaminen	Kehitämme laadukasta päätöksentekoa, johtamista sekä hyvää ilmapiiriä ja varmistamme toimivat rakenteet	Parannamme toimitilohankkeiden valmistelun laatua.	Tilapalveluiden johtoryhmä on osallistunut aktiivisesti hankkeiden valmisteluun ja seurantaan.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.2. Uudistuva johtaminen	Tuemme esimiestyötä ja kehitämme esimiesten osaamista	Kannustamme esimiehiä osallistumaan koulutuksiin ja kehittämään omaa johtamisosaamistaan.	Tilapalvelut on hyödyntänyt kaupungin koulutustarjontaa, esihenkilöseminaareja sekä ulkopuolista koulutusta.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Varmistamme henkilöstön osaamisen ja urakehityksen	Pidämme säännöllisesti henkilöstön kehityskeskustelut ja mahdollistamme ammatillisen kehittymisen.	Kehityskeskustelut on pidetty ja sen pohjalta laadittu henkilökohtaiset kehittämissuunnitelmat.	Etenee suunnitellusti / Valmis

Strategialinkitys	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Tila
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kehitämme henkilöstön koettua työhyvinvointia ja myönteistä työntekijäkokeemusta	Kehitämme yhteisöllisyyttä ja yhteistyötä Tilapalveluiden sisällä ja kaupungin muiden yksiköiden välillä.	Kaupunkitasoisen työhyvinvointikyselyn tulokset käyty läpi ja toimenpiteet on käynnistetty. Tilapalveluissa pidetään säännölliset kuukausikoukset ja vuosittainen tyhypäivä koko henkilöstölle. Osallistuttu aktiivisesti eri kaupunkitasoisiin työryhmiin.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.3. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö	Kannustamme henkilöstöä oman työn ja työyhteisön kehittämiseen. Tuemme koekilukulttuuria ja kehitämme osallisuuden rakenteita/foorummeita.	Laaditaan yksikkökohtaiset toimintasuunnitelmat ja tavoitteet yhteistyössä henkilöstön kanssa. Mahdollistamme monipaikkaisen työskentelyn.	Yksiköt ovat tehneet toimintasuunnitelmat tavoitteiden jalkauttamiseksi. Tilapalvelut on mahdollistanut etätöiden toteuttamisen sallimissa rajoissa.	Etenee suunnitellusti / Valmis
4.4. Kestävä talous	Mitoitamme palveluverkostomme asiakastarpeen ja talouden kestävyyden mukaisesti ja pidämme palvelutuotannon tarvitsemat kiinteistöt kunnossa	Ylläpidämme palveluverkoston kiinteistöjä huoltosuunnitelman mukaisesti.	Tilapalvelut tekee tiivistä yhteistyötä palvelualueiden kanssa palveluverkon optimoimiseksi. Tilapalvelut on varmistanut palvelujen tuottamiseen tarvittavien tilojen kustannustehokkuuden. Kaupungin palvelutuotantoon tarpeettomista on luovuttu myymällä tai purkamalla rakennus.	Etenee suunnitellusti / Valmis

KUOPION TILAPALVELUT

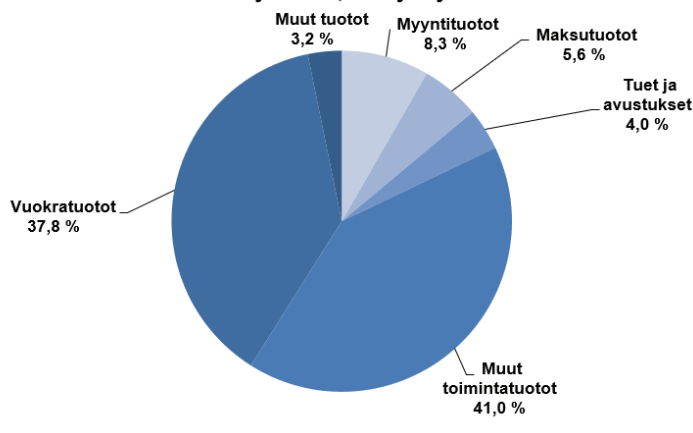
TALOUSARVION TULOSLASKELMAOSAN TOTEUMAVERTAILU

1 000 €	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarvio- muutokset 2023	Talousarvio yhteensä 2023	Toteuma 2023	Poikkeama 2023
Liikevaihto	104 502		104 502	104 989	487
Liiketoiminnan muut tuotot	460		460	134	-326
	104 962		104 962	105 123	161
Materiaalit ja palvelut					
Aineet tarvikkeet ja tavarat					
Ostot tilikauden aikana	-16 569		-16 569	-15 357	1 212
Palvelujen ostot	-30 207	7	-30 200	-29 828	372
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-46 776	7	-46 769	-45 185	1 584
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-2 417	-13	-2 430	-2 275	155
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-1 147	727	-420	-387	33
Muut henkilösivukulut	-102		-102	-96	6
Henkilöstökulut yhteensä	-3 666	714	-2 952	-2 759	193
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-22 906	-600	-23 506	-23 615	-109
Kertaluonteiset poistot				-38	-38
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-22 906	-600	-23 506	-23 653	-147
Liiketoiminnan muut kulut	-17 009		-17 009	-19 921	-2 912
Liikelylijäämä (-alijäämä)	14 605	121	14 726	13 605	-1 121
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot				1	1
Korvaus peruspääomasta kunnalle	-14 550		-14 550	-14 550	0
Muut rahoituskulut				-3	-3
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-14 550		-14 550	-14 552	-2
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	55	121	176	-947	-1 123
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	55	121	176	-947	-1 123
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	42		42	42	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	97	121	218	-905	-1 123

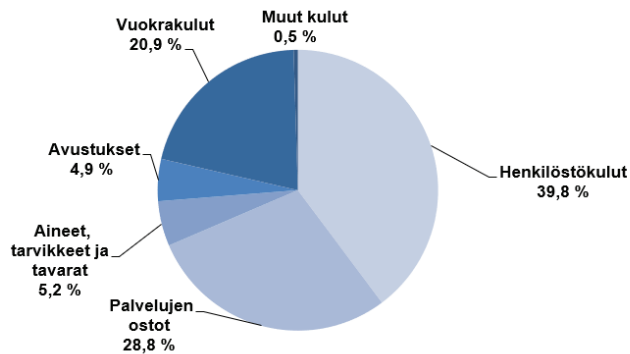
Käyttötalous ydinkaupunki ja taseyksikkö yhteensä

TULOSLASKELMAOSA 1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Poikkeama	Tot-%
Myyntituotot	26 278		26 278	28 894	2 616	110,0 %
Maksutuotot	22 899	-500	22 399	19 466	-2 933	86,9 %
Tuet ja avustukset	11 986		11 986	13 745	1 759	114,7 %
Muut toimintatuotot	139 169	-550	138 619	142 345	3 726	102,7 %
Vuokratuotot	129 364		129 364	131 227	1 863	101,4 %
Muut tuotot	9 805	-550	9 255	11 118	1 863	120,1 %
TOIMINTATUOTOT	200 332	-1 050	199 282	204 450	5 168	102,6 %
Palkat ja palkkiot	-149 557	-3 924	-153 481	-158 530	-5 050	103,3 %
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-33 666	39	-33 626	-34 085	-459	101,4 %
Muut henkilösivukulut	-6 328	-154	-6 482	-6 511	-29	100,4 %
Henkilöstökulut	-189 550	-4 039	-193 589	-199 127	-5 538	102,9 %
Palvelujen ostot	-145 116	-600	-145 716	-144 185	1 530	98,9 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-25 250		-25 250	-25 931	-682	102,7 %
Avustukset	-23 743	-1 050	-24 793	-24 287	506	98,0 %
Muut toimintakulut	-103 508	-400	-103 908	-107 211	-3 303	103,2 %
Vuokratulut	-101 801		-101 801	-104 781	-2 980	102,9 %
Muut kulut	-1 707	-400	-2 107	-2 430	-323	115,3 %
TOIMINTAKULUT	-487 166	-6 089	-493 255	-500 741	-7 486	101,5 %
TOIMINTAKATE	-286 834	-7 139	-293 973	-296 291	-2 318	100,8 %
Poistot ja arvonalentumiset	-54 911	-600	-55 511	-54 432	1 079	98,1 %

Toimintatuottojen 204,4 milj. € jakautuminen

Toimintakulujen 500,7 milj. € jakautuminen

Talousarvion toteutusvertailu vastualueittain

1 000 €

Vastuualue	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Tot. %
ELINVOIMA- JA KONSERNIPALVELUT					
Yrityspalvelu					
TOIMINTATUOTOT	146		146	134	91,5
TOIMINTAKULUT	-1 988	-17	-2 005	-1 753	87,4
TOIMINTAKATE	-1 842	-17	-1 859	-1 619	87,1
Työllisyyspalvelu					
TOIMINTATUOTOT	1 225		1 225	2 066	168,7
TOIMINTAKULUT	-18 936	-245	-19 181	-19 635	102,4
TOIMINTAKATE	-17 711	-245	-17 956	-17 568	97,8
Strategia ja kehittäminen					
TOIMINTATUOTOT	28		28	25	89,4
TOIMINTAKULUT	-740	-33	-773	-754	97,6
TOIMINTAKATE	-712	-33	-745	-729	97,9
Markkinointi ja viestintä					
TOIMINTATUOTOT	4		4	11	274,6
TOIMINTAKULUT	-1 843	-101	-1 945	-1 946	100,1
TOIMINTAKATE	-1 839	-101	-1 941	-1 935	99,7
Hallintopalvelu					
TOIMINTATUOTOT	353		353	433	122,7
TOIMINTAKULUT	-2 257	60	-2 197	-2 030	92,4
TOIMINTAKATE	-1 904	60	-1 844	-1 597	86,6
Henkilöstöpalvelu					
TOIMINTATUOTOT	2		2	4	200,0
TOIMINTAKULUT	-981	-254	-1 235	-1 217	98,5
TOIMINTAKATE	-979	-254	-1 233	-1 213	98,3
Talous- ja omistajaohjaus					
TOIMINTATUOTOT	2		2	2	95,4
TOIMINTAKULUT	-1 092	-182	-1 274	-1 189	93,4
TOIMINTAKATE	-1 090	-182	-1 272	-1 187	93,4
Tietohallinto					
TOIMINTATUOTOT	42	3	45	37	82,4
TOIMINTAKULUT	-923	-523	-1 446	-1 558	107,7
TOIMINTAKATE	-881	-520	-1 401	-1 520	108,5
Elinvoima- ja konsernipalvelut yhteensä					
TOIMINTATUOTOT	1 802	3	1 805	2 712	150,3
TOIMINTAKULUT	-28 759	-1 295	-30 054	-30 081	100,1
TOIMINTAKATE	-26 957	-1 292	-28 249	-27 369	96,9

Vastuualue	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Tot. %
------------	--------------------------	-----------------------	----------------------	---------	--------

KAUPUNKIYMPÄRISTÖN PALVELUALUE

Kaupunkisuunnittelupalvelut

TOIMINTATUOTOT	17 020	-463	16 557	18 893	114,1
TOIMINTAKULUT	-28 508	2 364	-26 144	-26 622	101,8
TOIMINTAKATE	-11 488	1 901	-9 587	-7 729	80,6

Kaupunkitekniikan palvelut

TOIMINTATUOTOT	7 760	275	8 035	7 407	92,2
TOIMINTAKULUT	-21 279	-2 156	-23 435	-25 010	106,7
TOIMINTAKATE	-13 519	-1 881	-15 400	-17 603	114,3

Maaomaisuuden hallintapalvelut

TOIMINTATUOTOT	37 247	-204	37 043	38 642	104,3
TOIMINTAKULUT	-6 001	540	-5 461	-4 207	77,0
TOIMINTAKATE	31 246	336	31 582	34 435	109,0

Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut

TOIMINTATUOTOT	3 037	392	3 429	2 883	84,1
TOIMINTAKULUT	-6 725	-450	-7 175	-6 419	89,5
TOIMINTAKATE	-3 688	-58	-3 746	-3 537	94,4

Kaupunkiympäristön johdon tukipalvelut

TOIMINTATUOTOT	361	-3	358	154	42,9
TOIMINTAKULUT	-3 374	299	-3 075	-2 055	66,8
TOIMINTAKATE	-3 013	296	-2 717	-1 902	70,0

Kaupunkiympäristön palvelualue yhteensä

TOIMINTATUOTOT	65 425	-3	65 422	67 978	103,9
TOIMINTAKULUT	-65 887	597	-65 290	-64 314	98,5
TOIMINTAKATE	-462	594	132	3 665	2776,1

HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN PALVELUALUE

Omatomaisen hyvinvoinnin palvelut

TOIMINTATUOTOT	5 926		5 926	6 028	101,7
TOIMINTAKULUT	-33 095	-205	-33 300	-33 417	100,4
TOIMINTAKATE	-27 169	-205	-27 374	-27 389	100,1

Ohjatun hyvinvoinnin ja omaehtoisen oppimisen palvelut

TOIMINTATUOTOT	2 320		2 320	2 605	112,3
TOIMINTAKULUT	-11 964	-143	-12 107	-12 143	100,3
TOIMINTAKATE	-9 644	-143	-9 787	-9 539	97,5

Taidepalvelut

TOIMINTATUOTOT	3 337		3 337	2 588	77,6
TOIMINTAKULUT	-12 659	-175	-12 833	-13 108	102,1
TOIMINTAKATE	-9 322	-175	-9 496	-10 520	110,8

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen tukipalvelut

TOIMINTATUOTOT	986		986	566	57,4
TOIMINTAKULUT	-1 531	36	-1 494	-893	59,8
TOIMINTAKATE	-545	36	-508	-327	64,4

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue yhteensä

TOIMINTATUOTOT	12 569		12 569	11 786	93,8
TOIMINTAKULUT	-59 247	-487	-59 734	-59 562	99,7
TOIMINTAKATE	-46 678	-487	-47 165	-47 775	101,3

Vastuualue	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Tot. %
------------	--------------------------	-----------------------	----------------------	---------	--------

KASVUN JA OPPIMISEN PALVELUALUE

Varhaiskasvatuspalvelut

TOIMINTATUOTOT	4 905	-700	4 205	5 296	126,0
TOIMINTAKULUT	-94 058	-4 699	-98 758	-100 329	101,6
TOIMINTAKATE	-89 153	-5 399	-94 553	-95 033	100,5

Perusopetus- ja nuorisopalvelut

TOIMINTATUOTOT	7 575		7 575	6 595	87,1
TOIMINTAKULUT	-126 612	-3 990	-130 602	-130 190	99,7
TOIMINTAKATE	-119 037	-3 990	-123 027	-123 595	100,5

Lukiokoulutus ja toisen asteen yhteistyö

TOIMINTATUOTOT	1 343		1 343	2 630	195,9
TOIMINTAKULUT	-23 336	-809	-24 145	-25 569	105,9
TOIMINTAKATE	-21 993	-809	-22 802	-22 938	100,6

Kasvun ja oppimisen palvelualueen tukipalvelut

TOIMINTATUOTOT	2		2	2	112,7
TOIMINTAKULUT	-1 546	571	-975	-873	89,5
TOIMINTAKATE	-1 544	571	-973	-871	89,5

Kasvun ja oppimisen palvelualue yhteensä

TOIMINTATUOTOT	13 825	-700	13 125	14 524	110,7
TOIMINTAKULUT	-245 553	-8 928	-254 481	-256 962	101,0
TOIMINTAKATE	-231 728	-9 628	-241 356	-242 438	100,4

Keskusvaalilautakunta

TOIMINTATUOTOT	210		210	236	112,4
TOIMINTAKULUT	-410		-410	-430	104,9
TOIMINTAKATE	-200		-200	-194	97,0

Tarkastustoimi

TOIMINTATUOTOT					
TOIMINTAKULUT	-300	-2	-302	-258	85,5
TOIMINTAKATE	-300	-2	-302	-257	85,4

Yleishallinto

TOIMINTATUOTOT	1 539	-350	1 189	2 089	175,7
TOIMINTAKULUT	-19 559	3 304	-16 255	-21 270	130,8
TOIMINTAKATE	-18 020	2 954	-15 066	-19 180	127,3

YDINKAUPUNKI YHTEENSÄ

TOIMINTATUOTOT	95 370	-1 050	94 320	99 327	105,3
TOIMINTAKULUT	-419 715	-6 810	-426 525	-432 876	101,5
TOIMINTAKATE	-324 345	-7 860	-332 205	-333 549	100,4

Vastuualue	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio muutokset	Talousarvio yhteensä	Toteuma	Tot. %
------------	--------------------------	-----------------------	----------------------	---------	--------

KUOPION TILAPALVELUT

Toimitilapalvelut

TOIMINTATUOTOT	104 962		104 962	105 123	100,2
TOIMINTAKULUT	-67 451	721	-66 730	-67 865	101,7
TOIMINTAKATE	37 511	721	38 232	37 258	97,5

KUOPION KAUPUNKI YHTEENSÄ

TOIMINTATUOTOT	200 332	-1 050	199 282	204 450	102,6
TOIMINTAKULUT	-487 166	-6 089	-493 255	-500 741	101,5
TOIMINTAKATE	-286 834	-7 139	-293 973	-296 291	100,8

2.3 Talousarvion toteutumisvertailu

2.3.1 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Tuloslaskelmaosassa seurattavia määrärahoja ja tuloarvioita ovat toimintakate, verotulot, valtionosuudet sekä rahoitustuotot ja -kulut sekä satunnaiset erät. Tuloslaskelmaosan toteutumisvertailu sisältää kolme eri toteutumisvertailua: pelkän ydinkaupungin, ydinkaupungin ja Tilapalvelujen yhteenlasketun sekä laskelman, jossa molemmat näkyvät erillisinä. Toteutumisvertailut sisältävät sisäiset erät. Jäljempänä tarkastellaan koko kaupungin (sisältää ydinkaupungin ja Tilapalvelut) toteutumisvertailua.

Toimintatuotot, toimintakulut ja toimintakate

Toimintatuottojen toteuma oli 204,4 milj. euroa. Toimintatuotot toteutuivat 5,1 milj. euroa muutettua talousarviota suurempina. Alkuperäiseen talousarvioon verrattuna ne toteutuivat 4,1 milj. euroa suurempina.

Toimintakulujen toteuma oli 500,7 milj. euroa, ne toteutuivat 7,5 milj. euroa muutettua talousarviota suurempina ja 13,6 milj. euroa alkuperäistä talousarviota suurempina, mistä ydinkaupungin osuus oli 13,2 milj. euroa. Suurimmat poikkeamat olivat varhaiskasvatuksen henkilöstömenoihin ja yleishallinnossa, johon samoin henkilöstömenoihin vaikuttavana kirjattiin pelastuslaitoksen varallaolokorvausvaatimuksiin liittyvä menovaraus.

Toimintakate oli -296,3 milj. euroa. Tilinpäätösvouden aikana hyväksytyt määrärahamuutokset heikensivät toimintakatetta 7,1 milj. euroa.

Verotulot

Milj.€	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Kunnan tulovero	219,8	5,8	225,6	227,8	2,2
Osuus yhteisöveron tuotosta	29,9	1,0	30,9	29,8	-1,1
Kiinteistövero	48,7	1,8	50,5	50,5	0,0
Yhteensä	298,4	8,6	307,0	308,1	1,1

Verotulokertymän ja veroennusteiden parantuessa oli perusteltua tehdä talousarviomuutos. Erityisesti kunnallisveron tuotto ylitti merkittävästi arviot, kun palkkasumman kehitys jatkui vahvana. Kunnallisveroprosenttiin eivät kunnat voineet tehdä muutoksia vuodelle 2023, kun kaikkien kuntien veroprosentteja leikattiin 12,64 %-yksiköllä hyvinvointialueille siirtyneiden toimintojen rahoittamiseksi.

Valtionosuudet

Milj.€	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
	2023	2023	2023	2023	
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	-5,6	1,6	-4,0	-3,6	0,4
Verotulotasaus	25,7	0,0	25,7	25,7	0,0
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-1,7	-0,1	-1,8	-1,3	0,5
Verotulomenetyksen korvaus	19,5	-0,3	19,2	19,2	0,0
Muut valtionosuudet (vuoden 2022 tarkistus)				0,1	0,1
Yhteensä	37,9	1,2	39,1	40,1	1,0

Valtionosuuksien tuloarviota korotettiin perustemuutosten vuoksi ja ne toteutuivat vielä tätäkin suurempina mm. tutkintoon valmistavan opetuksen rahoituslisäyksen vuoksi ja kaikkien kuntien rahoitukseen palautettujen käyttämättä jääneiden yhdistymisavustusten vuoksi. Valtionosuudet sisältävät vuoden 2022 opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuustarkistuksen kohdassa Muut valtionosuudet.

Rahoitustuotot ja -kulut

Korkotuotot olivat 12,2 milj. euroa ja ne toteutuivat 1,5 milj. euroa talousarviota suurempina. Suurimmat erät olivat Kuopion Energian ja Kuopion Veden antolainojen korkotuottoja. Maksuliikennetileiltä kertyi korkotason nousun myötä jälleen korkotuottoja.

Muiden rahoitustuottojen toteuma oli 5,8 milj. euroa, 0,6 milj. euroa talousarvioon merkittyä suuremmat, sillä osinkotuottojen kertymä oli vuoden 2023 keväällä hyvä. Suurimmat osingonmaksajat olivat Savon Energiaholding, Kuopion Energia ja Kuntarahoitus. Tilapalvelut maksoi 14,6 milj. euroa peruspääoman tuottoa aikaisempien vuosien tapaan. Takausmaksujen kertymä jäi talousarviota alemmalle tasolle.

Korkokulut toteutuivat 1,6 milj. euroa budjetoitua suurempina. Korkotason nousuun oli varauduttu lainasalkun suojauksella ja kiinteäkorkoisilla lainoilla. Talousarvioon merkittyä selkeästi pienempi lainamäärän lisäys vaikutti myös korkomenojen määrään.

Vuosikate, poistot ja satunnaiset erät

Vuosikate oli 56,7 milj. euroa. Suunnitelman mukaiset poistot olivat 54,3 milj. euroa, 1,3 milj. euroa talousarviota pienemmät, johon keskeisin selittävä tekijä oli yhdyskuntarakentamisen investointien keskeneräisyys ja toteutumatta jääneet kalustohankinnat kasvun ja oppimisen palvelualueella.

Tilikauden yli-/alijäämä

Tilikauden ylijäämä oli 2,3 milj. euroa, kun alkuperäinen talousarvio oli 3,2 milj. euroa ylijäämäinen ja muutettu talousarvio 5,3 milj. euroa ylijäämäinen.

TALOUSARVION TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMISVERTAILU 2023

YDINKAUPUNKI ILMAN TASEYKSIKKÖÄ

Sisältää sisäiset erät

	Alkuperäinen talousarvio 1 000 €	Talousarvio- muutokset 1 000 €	Talousarvio- yhteensä 1 000 €	Toteuma 1 000 €	Poikkeama 1 000 €
Toimintatuotot					
Myyntituotot	25 870		25 870	28 582	2 712
Maksutuotot	22 899	-500	22 399	19 466	-2 933
Tuet ja avustukset	11 976		11 976	13 734	1 758
Vuokratuotot	25 636		25 636	27 089	1 453
Muut toimintatuotot	8 989	-550	8 439	10 456	2 017
	95 370	-1 050	94 320	99 327	5 007
Toimintakulut					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-147 140	-3 911	-151 051	-156 255	-5 205
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-32 519	-688	-33 206	-33 698	-492
Muut henkilösivukulut	-6 226	-154	-6 380	-6 415	-35
Palvelujen ostot	-114 909	-607	-115 516	-114 357	1 158
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-8 681		-8 681	-10 574	-1 893
Avustukset	-23 743	-1 050	-24 793	-24 287	506
Vuokratulut	-84 949		-84 949	-85 237	-288
Muut toimintakulut	-1 550	-400	-1 950	-2 053	-103
	-419 715	-6 810	-426 525	-432 876	-6 351
Toimintakate	-324 345	-7 860	-332 205	-333 549	-1 345
Verotulot	298 400	8 600	307 000	308 069	1 069
Valtionosuudet	37 900	1 200	39 100	40 061	961
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot muilta	10 733		10 733	12 187	1 454
Muut rahoitustuotot	5 356		5 356	5 997	641
<i>Peruspääoman tuotto taseyksiköltä</i>	14 550		14 550	14 550	
Korkokulut	-7 445		-7 445	-9 078	-1 633
Muut rahoituskulut	-60		-60	-4 279	-4 219
	23 134		23 134	19 377	-3 757
Vuosikate	35 089	1 940	37 029	33 959	-3 071
Suunnitelman mukaiset poistot	-32 005		-32 005	-30 600	1 406
Arvonalentumiset				-180	-180
Tilikauden tulos	3 084	1 940	5 024	3 179	-1 845
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	8		8	5	-3
Tilikauden yli-/alijäämä	3 092	1 940	5 032	3 184	-1 848

TALOUSARVION TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMISVERTAILU 2023

YDINKAUPUNKI JA TASEYKSIKÖ YHTEENSÄ

Sisältää sisäiset erät

	Alkuperäinen talousarvio 1 000 €	Talousarvio- muutokset 1 000 €	Talousarvio- yhteensä 1 000 €	Toteuma 1 000 €	Poikkeama 1 000 €
Toimintatuotot					
Myyntituotot	26 278		26 278	28 040	1 762
Maksutuotot	22 899	-500	22 399	19 439	-2 960
Tuet ja avustukset	11 986		11 986	13 745	1 759
Vuokratuotot	129 364		129 364	131 227	1 863
Muut toimintatuotot	9 805	-550	9 255	11 118	1 863
	200 332	-1 050	199 282	203 570	4 288
Valmistus omaan käyttöön	0		0	880	880
Toimintakulut					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-149 557	-3 924	-153 481	-158 530	-5 050
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-33 666	39	-33 626	-34 085	-459
Muut henkilösivukulut	-6 328	-154	-6 482	-6 511	-29
Palvelujen ostot	-145 116	-600	-145 716	-144 185	1 530
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-25 250		-25 250	-25 931	-682
Avustukset	-23 743	-1 050	-24 793	-24 287	506
Vuokratulut	-101 801		-101 801	-104 781	-2 980
Muut toimintakulut	-1 707	-400	-2 107	-2 430	-323
	-487 166	-6 089	-493 255	-500 741	-7 486
Toimintakate	-286 834	-7 139	-293 973	-296 291	-2 319
Verotulot	298 400	8 600	307 000	308 069	1 069
Valtionosuudet	37 900	1 200	39 100	40 061	961
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	10 733		10 733	12 188	1 455
Muut rahoitustuotot	5 356		5 356	5 997	641
<i>Peruspääoman tuotto taseyksiköltä</i>	14 550		14 550	14 550	
Korkokulut	-7 445		-7 445	-9 078	-1 633
Muut rahoituskulut	-14 610		-14 610	-18 831	-4 221
	8 584		8 584	4 825	-3 759
Vuosikate	58 050	2 661	60 711	56 665	-4 047
Suunnitelman mukaiset poistot	-54 911	-600	-55 511	-54 252	1 259
Arvonalentumiset				-180	-180
Tilikauden tulos	3 139	2 061	5 200	2 232	-2 968
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	50		50	47	-3
Tilikauden yli-/alijäämä	3 189	2 061	5 250	2 279	-2 971

TULOSLASKELMA YRITYKSITTÄIN 2023

Sisältää sisäiset erät

	Taseyksikkö		
	Ydinkau- punki 1 000 €	Tilapalvelut 1 000 €	Yhteensä 1 000 €
TOIMINTATUOTOT	99 327	105 123	203 570
Myyntituotot	28 582	312	28 040
Maksutuotot	19 466		19 439
Tuet ja avustukset	13 734	11	13 745
Muut toimintatuotot	37 545	104 800	142 345
Valmistus omaan käyttöön			880
TOIMINTAKULUT	-432 876	-67 865	-500 741
Henkilöstökulut	-196 368	-2 759	-199 127
Palvelujen ostot	-114 357	-29 828	-144 185
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-10 574	-15 357	-25 931
Avustukset	-24 287		-24 287
Muut toimintakulut	-87 290	-19 921	-107 211
TOIMINTAKATE	-333 549	37 258	-296 291
Verotulot	308 069		308 069
Valtionosuudet	40 061		40 061
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	19 377	-14 552	4 825
Rahoitustuotot			
Korkotuotot	12 187	1	12 188
Muut rahoitustuotot	5 997		5 997
Rahoituskulut			
Korkokulut	-9 078		-9 078
Muut rahoituskulut	-4 279	-3	-4 281
Peruspääoman tuotto	14 550	-14 550	
VUOSIKATE	33 959	22 706	56 665
Poistot ja arvonalentumiset	-30 780	-23 653	-54 432
TILIKAUDEN TULOS	3 179	-947	2 232
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	5	42	47
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	3 184	-905	2 279

2.3.2 Investointien toteutuminen

Investoinnit 1.000 €		TA 2023	TA-muutos	TA + muutokset	Toteuma 2023	Poikkeama
ICT-hankinnat						
Tietokoneohjelmistot						
Kaupunginhallitus	Menot	-99		-99	0	99
Tietokone- ja viestintälaitteet						
Kaupunginhallitus	Menot	-692		-692	-785	-93
Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta	Menot	-150		-150	-139	11
Kasvun ja oppimisen lautakunta	Menot	-1 490		-1 490	-1 161	329
	Menot yht.	-2 431		-2 431	-2 085	346
Maa- ja vesialueet						
	Myyynnit	1 500		1 500	181	-1 319
	Menot	-12 200		-12 200	-12 228	-28
	Netto	-10 700		-10 700	-12 047	-1 347
	Menot		-400	-400	-543	143
Maa- ja vesialueiden parannusinvestoinnit						
Yhdyskuntarakentaminen						
Lähiilikutapaikat	Menot	-100		-100	0	100
Satamat	Menot	-80		-80	-80	0
Kunnallistekniikka	Rah.osuus	3 000		3 000	544	-2 456
	Menot	-24 130	-140	-24 270	-22 357	1 913
	Netto	-21 130	-140	-21 270	-21 813	-543
Yleiset alueet, puistot ja virkistysalueet	Menot	-4 680		-4 680	-3 621	1 059
Liikuntapaikat	Rah.osuus				225	225
	Menot	-4 000		-4 000	-3 700	300
	Netto	-4 000		-4 000	-3 475	525
	Rah.osuudet yht.	3 000		3 000	769	-2 231
	Menot yht.	-32 990	-140	-33 130	-29 757	3 373
	Netto	-29 990	-140	-30 130	-28 988	1 142

Investoinnit 1 000 €		TA 2023	TA-muutos	TA + muutokset	Toteuma 2023	Poikkeama
Koneet ja kalusto						
Kaupunkirakennelautakunta	Menot	-55		-55	-54	1
Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta	Myynnit				7	7
	Menot	-1 093		-1 093	-1 000	93
Kasvu ja oppimisen lautakunta	Menot	-2 692		-2 692	-2 024	668
	Myynnit yht.				7	7
	Menot yht.	-3 840		-3 840	-3 078	762
Muut aineelliset hyödykkeet						
	Menot	-80		-80	-80	0
Osakkeet ja osuudet						
Kuopion Energia Oy:n pääomanpalautus	Myynnit	1 600		1 600	1 605	5
Muut osakkeet ja osuudet	Myynnit	20		20	646	626
	Menot	-915		-915	-861	54
	Myynnit yht.	1 620		1 620	2 250	630
	Menot yht.	-915		-915	-861	54
	Netto	705		705	1 389	684
Ydinkaupungin investoinnit yhteensä						
	Myynnit	3 120		3 120	2 438	-682
	Rah.osuudet	3 000		3 000	769	-2 231
	Menot	-52 456	-540	-52 996	-48 632	4 650
	Netto	-46 336	-540	-46 876	-45 425	1 737

Investoinnit 1 000 €

TA 2023

TA-muutos

TA + muutos

Toteuma 2023

Poikkeama

Kasvun ja oppimisen palvelualue (koulut ja nuorisotilat)

		27 200		122	122	122	0
Lumit, musiikki- ja ilmaisutaidon lukio	uusi						
Riistaveden kouluratkaisu	uusi	13 600	-6 560	890	-5 670	-5 661	9
Syvänniemen alakoulu ja päiväkotit (0-2)	vuokra		-50		-50	0	50
Pirtin koulun laajennus ja muutostyöt	uusi	31 000	-800	670	-130	-100	30
Hatsalan klassillinen koulu (korvaava uudisrakennus)	uusi	32 400	-400	400		0	0
		104 200	-7 810	2 082	-5 728	-5 638	89

Kasvun ja oppimisen palvelualue (päiväkodit)**Koko hanke**

		5 450	-100	95	-5	0	5
Länsi-Puijon päiväkotit, 4 r	uusi						
Jynkän päiväkotit, 6 r	uusi	6 800	-300	200	-100	-69	31
Pyörön päiväkotit, 10 r	uusi	10 400	-500	200	-300	-120	180
Sinikellon päiväkotit, 10 r	uusi	9 800	-5 500		-5 500	-4 999	501
Saarikellon päiväkotit, 6 r	uusi	6 800	-200	180	-20	-21	-1
		39 250	-6 600	675	-5 925	-5 209	716

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue

		50 200	-18 000	-500	-18 500	-22 482	-3 982
Savilahden liikunta- ja tapahtumakeskus, väestönsuoja	uusi						
Pääkirjaston yläpohjan peruskorjaus	peko	1 500	-1 500	50	-1 450	-1 548	-98
Taidemuseon kokoelmatilat	uusi	3 650	-1 700	-520	-2 220	-2 155	65
Väestösuojien peruskorjaukset	peko	2 800	-200	200		0	0
		58 150	-21 400	-770	-22 170	-26 185	-4 015

Kalusto- ja valmiussuunnitelmahankinnat

			-60	60		0	0
--	--	--	-----	----	--	---	---

Pienet peruskorjauskohteet

			-7 000	500	-6 500	-7 093	-593
--	--	--	--------	-----	--------	--------	------

Investoinnit 1 000 €

TA 2023

TA-muutos

TA + muutos

Toteuma 2023

Poikkeama

Tulot

Kiinteistöjen myynnit	Myynnit	1 600	-1 156	444	305	-139
Savilahden liikunta- ja tapahtumakeskus, OKM:n avustus	Rah.osuus	525	-150	375	375	0
Taidemuseon kokoelmatilat, OKM:n avustus	Rah.osuus	420		420	420	0
Puijon lakialueen rakennusten lämmitystapamuutos, ARA tuki	Rah.osuus	250		250	251	1
Pyöräpysäköinti, Traficom:n avustus	Rah.osuus				48	48
Tulot yhteensä		2 795	-1 306	1 489	1 399	-90

Til palvelut yhteensä

Myynnit	Myynnit	1 600	-1 156	444	305	-139
Rah.osuudet	Rah.osuudet	1 195	-150	1 045	1 094	49
Menot	Menot	-42 870	2 547	-40 323	-44 125	-3 803
Netto	Netto	-40 075	1 241	-38 834	-42 726	-3 893

Investoinnit yhteensä

Myynnit	Myynnit	4 720	-1 156	3 564	2 743	-821
Rah.osuudet	Rah.osuudet	4 195	-150	4 045	1 863	-2 182
Menot	Menot	-95 326	2 007	-93 319	-92 757	847
Netto	Netto	-86 411	701	-85 710	-88 151	-2 156

2.3.3 Investointien seurantatekstit

ICT-hankinnat

Tietokoneohjelmistot

Kaupunginhallitus

Kirjaston, kulttuurihistoriallisen museon sekä liikuntapaikkojen tilavarauksen kehittämishankkeissa ei tehty investointeja ohjelmistolisensseihin vaan kehittäminen toteutettiin pelkästään käyttötalouden rahoituksella, joten talousarvioon varatut investoinnit 0,1 milj. euroa jäivät kokonaan toteutumatta.

Tietokone- ja viestintälaitteet

Kaupunginhallitus

Investointirahoitusta käytettiin valtaosin tietoliikenneverkkojen laajentamiseen rakentamalla valokuituyhteyksiä infran uudisrakentamisen ja saneerauksien yhteydessä. Valokuitujen, mikrokanavien ja suojaputkien rakentaminen oli kokonaisuudessaan vuoden aikana vilkasta, sillä rakentamisessa hyödynnetään mahdollisimman paljon muun infrarakentamisen aikataulua ja rakentamista ei kokonaisuudessaan pystytty ennakoimaan tarkasti. Investoinnit toteutuivat 0,1 milj. euroa budjetoitua suurempina. Eri toimipisteisiin tehdyt esitystekniikkalaitteistojen uusimiset sekä laitteistohankinnat toteutuivat kokonaisuutena lähes budjetoidun suuruisena.

Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta

Merkittävin osa hyvinvoinnin edistämisen investoinneista kohdistui kaupunginteatterin viestintälaitteihankintoihin.

Kasvun ja oppimisen lautakunta

Suurin yksittäinen investointimeno oli perusopetuksen koulujen AV-laitteiden uusiminen ja tästä erityisesti uusi Riis-taveden koulu. Lisäksi investointeja tehtiin Alavan sairaalakouluun, varhaiskasvatukseen sekä lukiokoulutukseen.

Maa- ja vesialueet

Maanhankintaan kohdennettavia määrärahoja ajatellen vuosi 2023 oli poikkeuksellinen. Savon koulutus kuntayhtymän kanssa toteutettiin Mölymäellä euromääräisesti suuri maanvaihto 10,2 milj. euroa, joka muodosti pääosan Sakkyn kanssa asemakaavoituksen yhteydessä etukäteen sovitusta maanomistusjärjestelystä. Maanhankintaa tehtiin lisäksi kaupungin tulevilla kasvualueilla. Savilahdessa Marikonrannasta hankittiin keskeisellä sijainnilla oleva maa-alue vaihtokaupalla. Maanhankintaneuvotteluja käytiin Hiltulanlahdessa ja Rasinmäessä. Maanhankintaan oli varattu investointimäärärahaa 12,2 milj. euroa. Toteuma oli noin 12,23 milj. euroa.

Yhdyskuntarakentaminen

Savilahti, netto 4,1 milj. euroa

Savilahden alueella on jatkettu yhdyskuntatekniikan rakennustöitä. Vanhan Varikon alueella on jatkettu Lohkareen alueen rakentamista ja ensimmäinen alue on valmistunut ja kiinteistöjen rakentaminen on alkanut. Sarastuskaaren vihertöistä ja asfaltoinneista on pääosa toteutettu vuoden 2023 aikana.

Ydinkeskustan hankkeet, 3,0 milj. euroa

Keskustassa oli useita kohteita. Pääpaino näiden osalta on ollut Asemansseudulla ja Mölymäellä.

Asemansseudulla on kaupungin infraa kehitetty Väyläviraston ratapihahankkeiden etenemisen mukaan. Asemansseudun kokonaisuudessa tehtiin viimeisiä Laptin hankkeisiin liittyviä töitä ja yhteensovitettiin Väyläviraston ratapihauudistukseen liittyviä töitä.

Mölymäellä rakentaminen on ollut käynnissä kolmen eri hankkeen tiimoilta. Mölymäen infra 2023 hanke käsittää Tasavallankadulta Keihäskadulle ulottuvan peruskorjauksen. Peruskorjauksen yhteydessä on uusittu vesi- ja viemäriverkosto, kaukolämpöputkisto sekä kadun pintarakenteet. Infrahanke jatkuu vuonna 2024. Toisena hankkeena on Mölymäen liikuntapuisto, joka valmistuu vuoden 2024 kesällä. Kolmantena hankkeena on Mölymäen viherpuistot, joka

käsittää kolme erillistä viherpuistoa (Aarneenpuisto, Martti Merenmaan puisto ja Myhkyrinpuisto). Näistä puistoista Aarneenpuisto on valmistunut vuoden 2023 aikana ja kaksi seuraavaa vuonna 2024.

Haapaniemenkadun katusaneeraus Minna Canthin kadun ja Kirkkokadun välillä on valmistunut.

Puijonkuppeella Opistokuja, Keilakuja ja Hannes Kolehmainen katu ovat valmistuneet.

Katujen peruskorjaukset, netto 5,1 milj. euroa

Rastaantien peruskorjauksesta on valmistunut 2/3 osaa ja peruskorjaus jatkuu keväällä 2024. Telkkistentien peruskorjaus on valmistunut.

Telkkistentien ja Mölymäen liikuntapuiston rakennekerroksissa on käytetty kierrätysmateriaaleja kuten esim. betonimursketta ja tuhkaa.

Niiralassa Kaikukadun peruskorjaus on valmistunut urakka-alue 1-suunnitelmien mukaisesti.

Sammakkolammentien peruskorjaus on siirtynyt talvituolle ja peruskorjaus jatkuu vuonna 2024 ja päättyy Kiekkotien parkkipaikan kohdalle.

Rauhalahdentie/ Leväsentie kadunrakentamistyöt ovat pääosin valmistuneet vuoden 2023 aikana.

Tehdaskadun ja Saaristokadun risteysalueen rakennussuunnittelu on käynnissä ja alueen suunnitelmat valmistuvat maaliskuussa 2024 ja kohteen rakentaminen alkaa keväällä 2024. Alueella on tavoitteena saada kunnallistekniikka rakennettua ennen mahdollisen Keskon rakentamistoiminnan alkamista.

Asuinalueiden rakentaminen, 2,0 milj. euroa

Saaristokaupunki

Saaristokaupungin Lehtoniemen alueella on jatkettu viimeistelytyötä.

Hiltulanlahden ja Vanuvuoren alueet

Hiltulanlahden Puutossalmentien varressa olevan 3-alueen rakentaminen on käynnissä ja ensimmäinen alue Hiltulanlahti 3.1 on luovutettu rakentajille kesällä 2023. Hiltulanlahti 3.2 ja 3.3 kohteiden rakentaminen on käynnissä ja kohteiden luovutus on 2024. Hiltulanlahden Vaittilan alueen viimeistelytyöt ovat jatkuneet vihertöiden osalta. Työt etenevät kiinteistörakentajien aikataulujen mukaisesti.

Liikuntapaikat, netto 3,4 milj. euroa

Puijon alue

Maaliaukion tekonurmikentän rakentaminen aloitettiin vuonna 2022 ja se valmistui syksyllä 2023. Pesäpallokentän tekonurmen uusimiseen liittyvät työt aloitettiin syksyllä 2022 ja kenttä valmistui toukokuussa 2023.

Lähiliikuntapaikat sekä ulkoilu- ja leikkipaikat, 2,5 milj. euroa

Inkilänpuiston saneeraus aloitettiin kesäkuussa ja työ jatkuu vuonna 2024. Inkilänpuiston monimuotoisuutta lisätään rakentamalla kohteeseen mm. pääskyhotelli, hyönteishotelli sekä lahoppuaitoja.

Litmasenpuiston perusrakenteet kuten valaistus, leikkivälineet ja alueelle johtavat portaat on uusittu. Alueella toteutetaan yhteisöllisyyden lisäämiseen tähtääviä suunnitteluratkaisuja mm. istutuslaatikoiden ja amfiteatterin muodossa. Alueen kunnostus jatkuu keväällä 2024.

Elinkeinoihin liittyvät hankkeet, 1,2 milj. euroa

Etelä-Kuopion yrityspuistoon kuuluvat alueet

Tutkakadun yritystontin esirakentaminen on tehty ja tontti on luovutettu yritykselle.

Muut yritystontit ja -alueet

Hepomäen alueelle on suunniteltu kiertotalousaluetta, jonka rakentaminen käynnistyy vuonna 2024.

Maaseututaajamat, 0,4 milj. euroa

Nilsinä

Tahkovuoren keskustan osalta suunnittelua on viety eteenpäin kaavoituksen tahdissa, rakentaminen alkaneen vuonna 2024. Nilsinän taajaman Koulupolku on saneerattu Nilsinän keskustan kohdalla. Nilsissä on lisäksi saneerattu Mäntyrinteen leikkipaikka.

Maaninka

Maaningalla on korjattu jääkiekkokaukalo ja yhdistelmäkentän valaistus.

Juankosken alueet

Juankoskella on korjattu Hyppyrimäen leikkikenttä.

Muut kohteet, netto 7,8 milj. euroa

Katuvalaistuksen saneerauksessa on edetty aiempien vuosien suunnitelmien mukaisesti. Vuoden 2023 toteutuneet valaisinvaihdot ovat keskittyneet pääsääntöisesti Jynkän kaupunginosan alueelle. Yhteisrakentamiskohteissa suurimpana kohteena oli Puijontien katuvalaistus.

Liikennevalojen investointikohteista suurimmat on toteutettu Päivärannan rampilla sekä Tulliportinkadun ja Maaherrankadun risteyksissä.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen rahoitusta on käytetty liikennelaskureiden hankintaan ja asennuksiin sekä keskustan nopeusrajoitusten laajentamistoimiin.

Koneet ja kalusto

Kaupunkirakennelautakunta

Ilmanlaadun mittauslaitteiden sekä toimistomoduulin hankinnat.

Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta

Hyvinvoinnin edistämisen investoinneista merkittävä osa kohdistettiin uuden Riistaveden monitoimijatalon kirjaston kalustamiseen ja varustamiseen, Kuopion kulttuurihistoriallisen ja Kuopion luonnontieteellisen työskentely- ja kokoelmatilojen muuttoon uusiin toimitiloihin sekä uusien tilojen kalustamiseen.

Kasvun ja oppimisen lautakunta

Suurimmat hankinnat kohdistuivat uuden Riistaveden kouluun kalustamiseen, perusopetuksen koulujen koneiden ja kaluston uusimiseen.

Muut aineelliset hyödykkeet

Museon prosenttitaide- ja taidehankintojen määräraha oli 0,08 milj. euroa ja toteutuma 0,08 milj. euroa (100 %). Määrärahalla hankittiin taideteoksia taidemuseon kokoelmiin.

Osakkeet ja osuudet

Tuloihin on kirjattu mm. Kuopion Energia Oy:n pääoman palautus 1,6 milj. euroa, Kiinteistö Oy Kelloniemen Teollisuustalon osakkeiden myynti 0,6 milj. euroa ja myytyt asunto-osakkeet 0,1 milj. euroa.

Menoihin on kirjattu pääomasijoitukset Pohjois-Savon pääomarahastoon 0,4 milj. euroa, Kiinteistö Oy Kuopion Koulutilojen ja Kiinteistö Oy Kuopion Palolaakson rahastoidut rahoitusvastikkeet yhteensä 0,3 milj. euroa, Itärata Oy:n osakkeiden merkintä 0,1 milj. euroa ja Pohjois-Savon Matkailu Oy:n osakkeiden merkintä 0,1 milj. euroa.

Tilapalvelut

Talonrakennusinvestoinnit

Riistaveden Monitoimijatalo

Riistaveden monitoimijatalon rakennustyöt valmistuivat kesäkuussa. Kesän aikana koulurakennus on kalustettu käyttäjän toimesta ja koulutyö pääsi alkamaan uudessa koulussa elokuun puolivälissä. Vanhan koulurakennuksen purkutyöt ovat saatu valmiiksi sekä pihatyöt ovat edenneet ja valmistuivat vaiheittain lokakuussa. Hanke saavutti sille asetetut laadulliset ja taloudelliset tavoitteet ja ensimmäinen lukukausi uudessa koulussa on sujunut käyttäjäkokemusten perusteella hyvin sekä muut tilat ovat palvelleet käyttäjiä suunnitelluissa tarkoituksissa.

Pirtin koulu

Pirtin koulun uudisrakennushankkeen osallistujien valinta kilpailullisen neuvottelumenettelyn neuvotteluvaiheeseen tehty kh 28.8.2023 § 240. Kaupunginhallitus hyväksyi kilpailulliseen neuvottelumenettelyyn Jalon Rakentajat Oy:n, Rakennusliike U. Lipsanen Oy:n ja YIT Suomi Oy:n.

Hatsalan klassillinen koulu

Hatsalan klassillisen koulun korvaavan uudisrakennuksen hankesuunnitelma on hyväksytty kasvun ja oppimisen lautakunnassa 23.5.2023. Koska Hatsalan koululle ei ole ollut osoittaa muuta varsinaista väistötilaa uudisrakennuksen ajaksi, eikä vanhaa koulurakennusta voida käyttää rakennusprojektin aikana, aloitettiin syksyn 2023 alussa hankesuunnittelu Mölymäelle tulevasta Minna Canthin koulun korvaavasta koulurakennuksesta. Edellä mainittua uutta koulurakennusta Hatsalan koulu tulee käyttämään väliaikaistilana vanhan Hatsalan purkuprosessin ja tulevan uuden Hatsalan koulun uudisrakennusprojektin aikana. Minna Canthin yläkoulun hankesuunnitelma on hyväksytty kaupunginhallituksessa 27.11.2023.

Länsi-Pujon päiväkoti

Alueen kaavoitus on edennyt suunnitellusti. Rakennushankkeessa suunnittelun aloitus on mahdollista kaavoitusratkaisujen jälkeen eli vuonna 2024.

Jynkän päiväkoti

Jynkän päiväkoti uudisrakennushankkeen osallistujien valinta kilpailullisen neuvottelumenettelyn neuvotteluvaiheeseen tehty kh 11.9.2023 § 265. Kaupunginhallitus hyväksyi kilpailulliseen neuvottelumenettelyyn Rakennusliike Lapti Oy, Lujatalo Oy ja Jalon Rakentajat Oy.

Pyörön päiväkoti

Kaupunginhallitus hyväksyi esityksen 23.10.2023 § 296, Pyörön päiväkodin yhteistoiminnallisen KVR-urakan toteuttajaksi Lujatalo Oy:n ja valtuutti Kuopion Tilapalveluiden toimitilajohtajan allekirjoittamaan hankkeen kehitysvaiheen ja toteutusvaiheen sopimukset. Pyörön päiväkodin uudisrakennushankkeen yhteistoiminnallisen KVR-urakan kehitysvaihe on käynnissä.

Sinikellon päiväkoti

Hanke on edennyt suunnitellussa aikataulussa. Hirsirunko on kasattu sääsuojan sisässä turvassa syksyn kosteudelta.

Saarikellon päiväkoti

Alueen kaavoitus on edennyt suunnitellusti. Rakennushankkeessa suunnittelun aloitus on mahdollista kaavoitusratkaisujen jälkeen.

Savilahden liikunta- ja tapahtumakeskus, väestönsuoja

Hanke on edennyt suunnitellussa aikataulussa, jonka mukaan rakennustyöt valmistuvat kesäkuussa 2024. Runkorakenteet ovat valmiit ja sisävalmistusvaihe on ollut käynnissä 2023 loppuvuoden ja jatkuu edelleen. Rakennustöiden edetessä on valmisteltu kohteen vastaanottoa, joka ajoittuu vuoden 2024 kesäkuun lopulle.

Kohteen kustannusarvio nousi 50,2 milj. euroon vuonna 2023. Kustannusarviosta 18,5 milj. euroa oli budjetoituna vuodelle 2023. Investointi toteutui 4,0 milj. euroa budjetoitua suurempana, koska rakennustyöt etenivät loppuvuodesta arvioitua nopeammin.

Pääkirjaston yläpohjan peruskorjaus

Hanke eteni suunnitellussa aikataulussa ja rakennustyöt ovat valmistuneet vuoden loppuun mennessä. Hankkeelle oli varattu vuoden 2023 investointibudjetissa 1,45 milj. euroa ja koko hankkeen toteutuneet kustannukset olivat 1,6 milj. euroa.

Taidemuseon kokoelmatilat

Rakennus valmistui 28.9.2023 ja tilat luovitettiin käyttäjille. Hankkeelle varattiin vuoden 2023 talousarviossa 3,4 milj. euroa. Alkuperäinen budjetti ylittyi 200 000 eurolla. Ylitys koostuu tavoitehinta-arviota suuremmasta KVR-urakkahinnasta sekä hankkeeseen tulleista lisätöistä ja muutoksista. Kokonaiskustannukseksi muodostui hyllyjärjestelmän osuus huomioiden 3,6 milj. euroa. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi Kuopion taidemuseon kokoelmatilojen uudishankkeelle investointiavustuksen 0,7 milj. euroa.

Väestösuojien peruskorjaukset

Kotkankallion kalliosuojasta on käynnissä kuntotutkimus ja Suurmäentien väestönsuojasta on tekeillä hankeselvitys.

Kalusto- ja valmiussuunnitelmahankinnat

Kiireellisiä hankintakohteita ei ole ilmennyt, joten hankintoja ei ole tehty vuonna 2023.

Pienet peruskorjauskohteet

Vuoden 2023 aikana pieninä peruskorjausinvestointeja toteutui yhteensä 61 korjauskokonaisuutta.

Hankkeiden sisältöjä, aikatauluja ja kustannuksia on tarkennettu normaalimenettelyn mukaisesti kohteiden korjauksen aikana. Vuoden 2023 pieniin peruskorjausinvestointeihin oli budjetoitu 6,5 milj. euroa ja toteutuma oli 7,1 milj. euroa, joten budjettiylitystä toteutui noin 0,6 milj. euroa. Merkittävimpiä yksittäisten korjauskohteiden budjettiylityksiä oli Savotalon terveyskeskuksen sisäilmakorjaukset (budjetti 1,0 milj. euroa, toteuma 1,1 milj. euroa), Puijon lakialueen rakennusten lämmitysjärjestelmän muutos (budjetti 0,28 milj. euroa, toteuma 0,42 milj. euroa), Snellmanin Koulu C:n sisäilmakorjaus (budjetti 0,14 milj. euroa, toteuma 0,23 milj. euroa) ja Leväsen palvelukeskuksen sisäilmakorjaukset (budjetti 0,1 milj. euroa, toteuma 0,21 milj. euroa).

Vuokratilahankkeet

Syvänniemen alakoulu ja päiväkotiki

Syvänniemen päiväkotiki ja koulu aloitti toimintansa 2.1.2023. Päiväkotiki toimii kaksiryhmäisenä ja esikoulu- sekä koulu-tilat on suunniteltu maksimissaan noin 50 lapselle. Ensimmäinen täysi lukukausi eli syyskuu 2023 on sujunut odotusten mukaisesti.

2.3.4 Rahoitusosan toteutuminen

Rahoitusosan toteutumisessa osoitetaan, miten kaupungin menot on rahoitettu. Sen avulla kootaan tulorahoitus, investoinnit, anto- ja ottolainaus sekä muu rahoitustoiminta yhteen laskelmaan. Toteutumisvertailut sisältävät sisäiset erät.

Rahoitusosa sisältää sellaisia eriä, joiden toteutumisen seuranta tapahtuu talousarvion tuloslaskelma- ja investointiosassa sekä sellaisia eriä, joiden toteutumista seurataan rahoitusosassa. Viimeksi mainittuja eriä ovat mm. antolainasaamisten lisäykset ja vähennykset, lainojen lisäykset ja vähennykset sekä oman pääoman muutokset.

Hyvinvointialueiden muodostuminen suhteessa peruskuntaan ei näy rahoituslaskelman muutoksina tai toteutumisvertailuissa, sillä kirjanpidon kannalta siirto toteutettiin omaisuus- ja pääomaerien alkusaldojen muutoksena. Siirtymä toteutui hyvinvointialuelainsäädännön voimaantulosäännösten mukaisesti samalla hetkellä, kun vuosi 2022 vaihtui vuodeksi 2023.

Toiminnan ja investointien rahavirta

Ydinkaupungin (kaupunki ilman taseyksiköitä) vuosikate oli 34,0 milj. euroa ja koko kaupungin 56,7 milj. euroa. Vuosikate on tulorahoituksen perusta. Tulorahoituksen korjauserät ovat tuloslaskelmaan kirjatut käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot sekä satunnaiset erät. Koska nämä sisältyvät myös rahoituslaskelman ”pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuloihin”, korjataan kaksinkertainen vaikutus pois.

Toiminnan rahavirta koko kaupungissa oli 59,8 milj. euroa. Toteutunut toiminnan rahavirta on siten 8,4 milj. alkupeleistä talousarviota parempi. Toiminnan rahavirta toteutui parempana, koska käyttötalouden toteuma yhdistettynä hyvään verotulokertymään kasvatti vuosikatetta.

Koko kaupungin investointimenot olivat 92,8 milj. euroa, joka oli 2,6 milj. euroa alkupeleistä talousarviota pienempi. Talousarviomuutoksissa investointimenoja vähennettiin 2,0 milj. euroa. Rahoitusosuudet investointeihin olivat 1,9 milj. euroa ja omaisuuden luovutuksia toteutui yhteensä 9,8 milj. eurolla. Talousarvio toteutui nettoinvestointien osalta muutettua talousarviota 1,0 milj. euroa heikompana. Suuri yksittäinen ylitys oli Tilapalveluilla, jossa Savilahden Luolan rakentaminen ylitti talousarviomäärärahan 4,0 milj. eurolla, missä näkyi hankkeen rakentamisen eteneminen ennakoitua vauhdikkaammin.

Erittely investointimenojen toteumasta kohteittain on esitetty investointimenojen toteutumisvertailussa sekä taseyksiköiden ja liikelaitoksen tilinpäätöksissä.

Koko kaupungin toiminnan ja investointien rahavirta oli 21,3 milj. euroa negatiivinen. Se merkitsee sitä, että tämän verran oli rahoitettava velkamäärän lisäyksenä tai muilla rahoitusjärjestelyillä.

Rahoituksen rahavirta

Koko kaupungin antolainasaamisten lisäykset olivat 0,2 milj. euroa ja vähennykset 6,7 milj. euroa.

Koko kaupungin pitkäaikaiset lainat kasvoivat 10,4 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja nostettiin 70,0 milj. euroa ja lyhennettiin 59,8 milj. euroa.

Rahavarojen muutos

Muutetussa talousarviossa tavoiteltiin rahavarojen positiivista 7,1 milj. euron muutosta. Toteutuma oli kuitenkin 18,2 milj. euroa negatiivinen.

TALOUSARVION RAHOITUSOSAN TOTEUTUMISVERTAILU 2023

YDINKAUPUNKI ILMAN TASEYKSIKKÖÄ

Sisältää sisäiset erät

	Alkuperäinen talousarvio 1 000 €	Talousarvio- muutokset 1 000 €	Talousarvio- yhteensä 1 000 €	Toteuma 1 000 €	Poikkeama 1 000 €
Toiminnan ja investointien rahavirta					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	35 089	1 940	37 029	33 959	-3 071
Tulorahoituksen korjauserät	-6 150	950	-5 200	2 911	8 111
Toiminnan rahavirta yhteensä	28 939	2 890	31 829	36 870	5 041
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-52 456	-540	-52 996	-48 632	4 364
Rahoitusosuudet investointimenoihin	3 000		3 000	769	-2 231
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	9 270	-950	8 320	9 749	1 429
Investointien rahavirta yhteensä	-40 186	-1 490	-41 676	-38 113	3 563
Toiminnan ja investointien rahavirta	-11 247	1 400	-9 847	-1 243	8 604
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäys muille				-15	-15
Antolainasaamisten vähennys muilta	6 500		6 500	6 618	118
Antolainauksen muutokset yhteensä	6 500		6 500	6 603	103
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	90 000		90 000	70 000	-20 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-64 405		-64 405	-59 777	4 628
Lyhytaikaisten lainojen muutos				134	134
Lainakannan muutokset yhteensä	25 595		25 595	10 357	-15 238
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset				-4 881	-4 881
Vaihto-omaisuuden muutos				619	619
Saamisten muutos				5 078	5 078
Korottomien velkojen muutos				-34 684	-34 684
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä				-33 868	-33 868
Rahoituksen rahavirta	32 095		32 095	-16 908	-49 003
Rahavarojen muutos	20 848	1 400	22 248	-18 151	-40 400
Rahavarojen muutos					
Rahavarat 31.12.				94 527	
Rahavarat 1.1.				112 679	
Muutos				-18 151	

TALOUSARVION RAHOITUSOSAN TOTEUTUMISVERTAILU 2023

YDINKAUPUNKI JA TASEYKSIKKÖ YHTEENSÄ

Sisältää sisäiset erät

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio- yhteensä	Toteuma	Poikkeama
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Toiminnan ja investointien rahavirta					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	58 050	2 661	60 711	56 665	-4 047
Tulorahoituksen korjauserät	-6 600	950	-5 650	3 157	8 807
Toiminnan rahavirta yhteensä	51 450	3 611	55 061	59 822	4 760
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-95 326	2 007	-93 319	-92 757	562
Rahoitusosuudet investointimenoihin	4 195	-150	4 045	1 863	-2 182
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	11 320	-2 106	9 214	9 809	595
Investointien rahavirta yhteensä	-79 811	-249	-80 060	-81 085	-1 025
Toiminnan ja investointien rahavirta	-28 361	3 362	-24 999	-21 264	3 735
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäys				-176	-176
Antolainasaamisten vähennys	6 500		6 500	6 658	158
Antolainauksen muutokset yhteensä	6 500		6 500	6 482	-18
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	90 000		90 000	70 000	-20 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-64 405		-64 405	-59 777	4 628
Lyhytaikaisten lainojen muutos				16 755	16 755
Lainakannan muutokset yhteensä	25 595		25 595	26 977	1 382
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset				-4 881	-4 881
Vaihto-omaisuuden muutos				619	619
Saamisten muutos				6 074	6 074
Korottomien velkojen muutos				-32 159	-32 159
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä				-30 346	-30 346
Rahoituksen rahavirta	32 095		32 095	3 112	-28 983
Rahavarojen muutos	3 734	3 362	7 096	-18 151	-25 248
Rahavarojen muutos					
Rahavarat 31.12.				94 527	
Rahavarat 1.1.				112 679	
Muutos				-18 151	

RAHOITUSLASKELMA YRITYKSITTÄIN 2023

Sisältää sisäiset erät

	Taseyksikkö		
	Ydinkau- punki 1 000 €	Tilapalvelut 1 000 €	Yhteensä 1 000 €
Toiminnan rahavirta			
Vuosikate	33 959	22 706	56 665
Tulorahoituksen korjauserät	2 911	246	3 157
Toiminnan rahavirta yhteensä	36 870	22 952	59 822
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-48 632	-44 125	-92 757
Rahoitusosuudet investointimenoihin	769	1 094	1 863
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	9 749	59	9 809
Investointien rahavirta yhteensä	-38 113	-42 972	-81 085
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-1 243	-20 020	-21 264
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA			
Antolainauksen muutokset			
Antolainasaamisten lisäys	-15	-161	-176
Antolainasaamisten vähennys	6 618	40	6 658
Antolainauksen muutokset	6 603	-121	6 482
Lainakannan muutokset			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	70 000		70 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-59 777		-59 777
Lyhytaikaisten lainojen muutos	134	16 620	16 755
Lainakannan muutokset	10 357	16 620	26 977
Muut maksuvalmiuden muutokset			
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-4 881		-4 881
Vaihto-omaisuuden muutos	619		619
Saamisten muutos	5 078	996	6 074
Korottomien velkojen muutos	-34 684	2 526	-32 159
Muut maksuvalmiuden muutokset	-33 868	3 522	-30 346
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-16 908	20 020	3 112
RAHAVAROJEN MUUTOS	-18 151	0	-18 151

2.3.5 Valtuuston hyväksymien sitovien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisen

Yhteenveto talousarvion toteutumisvertailusta 2023

1 000 €

Käyttötalousosa (toimintakate)	Talous- arvio	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama
Elinvoima- ja konsernipalvelut	-26 957	-1 292	-28 249	-27 369	880
Kaupunkiympäristön palvelualue	-462	594	132	3 665	3 533
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	-46 678	-487	-47 165	-47 775	-610
Kasvun ja oppimisen palvelualue	-231 728	-9 628	-241 356	-242 438	-1 082
Keskusvaalilautakunta	-200		-200	-194	6
Tarkastusoiimi	-300	-2	-302	-257	44
Yleishallinto	-18 020	2 954	-15 066	-19 180	-4 114
Käyttötalous yhteensä	-324 345	-7 860	-332 205	-333 549	-1 344
Tuloslaskelmaosa					
Verotulot	298 400	8 600	307 000	308 069	1 069
Valtionosuudet	37 900	1 200	39 100	40 061	961
Rahoitustuotot ja -kulut, netto	8 584		8 584	4 825	-3 759
Tuloslaskelmaosa yhteensä	344 884	9 800	354 684	352 956	-1 728

Investointiosa (bruttositouvuus)	Tulot, 1 000 €				Menot, 1 000 €					
	Talous- arvio	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama	Talous- arvio	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama
ICT-hankinnat										
ICT-hankinnat, tietokoneohjelmistot Kaupunginhallitus						-99		-99	0	99
ICT-hankinnat, tietokone- ja viestintälaitteet Kaupunginhallitus						-692		-692	-785	-93
Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta						-150		-150	-139	11
Kasvun ja oppimisen lautakunta						-1 490		-1 490	-1 161	329
ICT-hankinnat yhteensä						-2 431		-2 431	-2 085	346
Maa- ja vesialueet	1 500		1 500	181	-1 319					
Maa- ja vesialueiden parannusinvestoinnit						-12 200		-12 200	-12 228	-28
						0		-400	-543	-143

	Tulot, 1 000 €				Menot, 1 000 €					
	Talous- arvio	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama	Talous- arvio	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama
Yhdyskuntarakentaminen										
Lähiikuntapaikat						-100		-100	0	100
Satamat						-80		-80	-80	0
Kunnallistekniikka	3 000		3 000	544	-2 456	-24 130	-140	-24 270	-22 357	1 913
Yleiset alueet, puistot ja viikistysalueet						-4 680		-4 680	-3 621	1 059
Liikuntapaikat				225	225	-4 000		-4 000	-3 700	300
Yhdyskuntarakentaminen yhteensä	3 000		3 000	769	-2 231	-32 990	-140	-33 130	-29 757	3 373
Koneet ja kalusto										
Kaupunkirakennelautakunta						-55		-55	-54	1
Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta				7	7	-1 093		-1 093	-1 000	93
Kasvun ja oppimisen lautakunta						-2 692		-2 692	-2 024	668
Koneet ja kalusto yhteensä				7	7	-3 840		-3 840	-3 078	762
Muut aineelliset hyödykkeet						-80		-80	-80	0
Osakkeet ja osuudet	1 620		1 620	2 250	630	-915		-915	-861	54
Investointiosa yhteensä	6 120		6 120	3 207	-2 913	-52 456	-540	-52 996	-48 632	4 364
Rahoitusosa										
Antolainauksen muutokset										
Antolainojen lisäys									-176	-176
Antolainojen vähennys	6 500		6 500	6 658	158					
Lainakannan muutokset										
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	90 000		90 000	70 000	-20 000					
Pitkäaikaisten lainojen vähennys										
Lyhytaikaisten lainojen muutos										
Rahoitusosa yhteensä	96 500		96 500	76 658	-19 842	-64 405		-64 405	-43 199	21 206

Taseyksikön kaupunginvaltuustoon nähden sitovien erien toteuma 2023

1 000 €

Tilapalvelut

	Talous- arvio	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama
Tuloslaskelma					
Korvaus peruspääomasta	-14 550		-14 550	-14 550	0
Tilikauden yli-/alijäämä	97	121	218	-905	-1 123

Investoinnit

Investointitulot ja -menot ovat esitetyllä hanketasolla investointiosassa.

Investoinnit yhteensä

Tulot	2 795	-1 306	1 489	1 399	-90
Menot	-42 870	2 547	-40 323	-44 125	-3 802

3 Tilinpäätöslaskelmat

3.1 Tuloslaskelma

Toimintakate

Toimintakate osoittaa paljonko toimintakuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Vuosikate

Vuosikatetta eli kunnan rahoitustulosta tulee arvioida sekä tuloksen muodostumisen että rahoituksen riittävyyden kannalta. Useamman tilikauden tarkastelujaksolla tuloslaskelman tulojen tulisi kattaa tuloslaskelman kulut.

Rahoitusnäkökulmasta vuosikatetta suhteutetaan investointeihin ja lainan lyhennyksiin. Heikkenevässä taloudessa vuosikate ei riitä poistoihin tai korvausinvestointeihin.

Tilikauden tulos

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus. Vain ylijäämäinen tilikauden tulos voidaan siirtää varauksiin tai rahastoihin.

Tilikauden yli- tai alijäämä

Tilikauden ylijäämä lisää taseen omaa pääomaa ja tilikauden alijäämä vähentää taseen omaa pääomaa.

TULOSLASKELMA

Sisältää taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

	2023	2022
	€	€
Toimintatuotot		
Myyntituotot	22 450 267,25	68 466 962,02
Maksutuotot	19 227 456,10	51 301 900,55
Tuet ja avustukset	13 744 640,84	29 514 181,15
Vuokratuotot	45 108 738,27	30 148 803,90
Muut toimintatuotot	10 993 358,51	10 816 785,38
	111 524 460,97	190 248 633,00
Valmistus omaan käyttöön	880 050,62	995 662,93
Toimintakulut		
Palkat ja palkkiot	-158 530 226,57	-281 913 144,45
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-34 085 285,55	-63 156 220,38
Muut henkilösivukulut	-6 510 990,39	-11 832 927,93
Henkilöstökulut yhteensä	-199 126 502,51	-356 902 292,76
Palvelujen ostot	-138 350 117,17	-491 990 777,39
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-25 912 405,45	-37 169 537,41
Ostot tilikauden aikana	-25 293 059,51	-37 199 926,67
Varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	-619 345,94	30 389,26
Avustukset	-24 286 535,62	-40 136 411,74
Vuokratulot	-18 632 271,56	-25 582 598,26
Muut toimintakulut	-2 387 903,61	-2 294 597,08
	-408 695 735,92	-954 076 214,64
TOIMINTAKATE	-296 291 224,33	-762 831 918,71
Verotulot	308 069 006,77	549 550 649,03
Valtionosuudet	40 061 415,00	244 656 961,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	12 187 668,55	10 888 130,68
Muut rahoitustuotot	5 996 767,12	5 768 569,32
Korkokulut	-9 077 823,17	-3 464 739,48
Muut rahoituskulut	-4 281 253,12	-55 968,84
	4 825 359,38	13 135 991,68
VUOSIKATE	56 664 556,82	44 511 683,00
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-54 201 412,58	-48 964 567,89
Arvonalentumiset	-180 000,00	0,00
	-54 381 412,58	-48 964 567,89
TILIKAUDEN TULOS	2 283 144,24	-4 452 884,89
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	46 770,78	129 065,05
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	2 329 915,02	-4 323 819,84

3.2 Rahoituslaskelma

Tulorahoitus

Tulorahoituksen osatekijät eritellään yksityiskohtaisesti tuloslaskelmassa. Rahoituslaskelmaan otetaan vain varsinaisen toiminnan tulorahoitusjäämän osoittava vuosikate sekä satunnaiset erät, jotka tuloslaskelmassa esitetään vuosikatteen jälkeen. Vuosikatteen korjaukset esitetään rivillä Tulorahoituksen korjauserät. Näitä eriä ovat pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot sekä pakollisten varausten käyttö menojen ja menetysten maksamiseen.

Investoinnit

Investoinneilla tarkoitetaan rahoituslaskelmassa pysyviin vastaaviin käytettyjä varoja tilivuoden aikana. Investointimeno- ja niihin saadut rahoitusosuudet esitetään rahoituslaskelmassa bruttomääräisinä.

Investointien alla esitetään pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnit myyntihintaisina.

Rahoitustoiminnan rahavirta

Antolainauksen muutokset

Kunnan myöntämät lainat, jotka taseessa esitetään pysyvien vastaavien ryhmässä Sijoitukset (Joukkokirjalainasaamiset, Muut lainasaamiset, Muut saamiset). Lainojen lisäykset vähentävät rahavirtaa ja takaisinmaksut lisäävät rahavirtaa.

Lainakannan muutokset

Pitkäaikaisten lainojen lisäys osoittaa, kuinka paljon kunta on tilivuoden aikana ottanut uutta pitkäaikaista lainaa tai uusinnut niitä. Pitkäaikaisten lainojen vähennykseen merkitään kunnan pitkäaikaisten lainojen lyhennykset tilivuoden aikana. Huomattavaa on, että em. lainanlyhennykset on merkitty edellisvuoden tilinpäätöksessä taseen lyhytaikaisiin lainoihin.

Muut maksuvalmiuden muutokset

Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutos

Valtion ja muiden toimeksiantojen varat osoittavat kunnan hoidossa olevien varojen ja pääomien muutoksen tilikauden aikana.

Vaihto-omaisuuden muutos

Vaihto-omaisuuden lisäys tilikauden aikana vähennetään rahoituksen rahavirrasta. Vaihto-omaisuuden vähennys tilikauden aikana puolestaan lisää rahoituksen rahavirtaa.

Saamisten muutos

Saamisia ovat vaihtuvien vastaavien saamisten ryhmässä esitetyt pitkä- ja lyhytaikaiset saamiset (myyntisaamiset, lainasaamiset, muut saamiset ja siirtosaamiset).

Korottomien velkojen muutos

Korottomina velkoina käsitellään saadut ennakot, ostovelat, muut velat ja siirtovelat.

Rahavarojen muutos on Toiminnan ja investointien rahavirran ja Rahoituksen rahavirran summa ja osoittaa joko rahavarojen karttumisen tai vähenemisen.

RAHOITUSLASKELMA

Sisältää taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

	2023	2022
	€	€
Toiminnan ja investointien rahavirta		
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	56 664 557	44 511 683
Tulorahoituksen korjaukset	3 157 039	-4 065 460
Toiminnan rahavirta yhteensä	59 821 596	40 446 223
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-92 757 272	-105 354 682
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 863 472	2 775 699
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	9 808 634	11 175 311
Investointien rahavirta yhteensä	-81 085 166	-91 403 673
Toiminnan ja investointien rahavirta yhteensä	-21 263 570	-50 957 450
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	-175 905	-472 645
Antolainasaamisten vähennys	6 657 505	6 954 444
Antolainauksen muutokset yhteensä	6 481 600	6 481 799
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	70 000 000	70 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-59 777 498	-53 603 228
Lyhytaikaisten lainojen muutos	134 314	-4 068 346
Lainakannan muutokset yhteensä	10 356 816	12 328 426
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-4 881 277	-489 001
Vaihto-omaisuuden muutos	619 346	-30 389
Saamisten muutos	22 694 258	2 171 284
Korottomien velkojen muutos	-32 158 541	15 451 594
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	-13 726 214	17 103 488
Rahoituksen rahavirta yhteensä	3 112 202	35 913 713
Rahavarojen muutos	-18 151 369	-15 043 737
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	94 527 166	112 678 534
Rahavarat 1.1.	112 678 534	127 722 271
Muutos	-18 151 369	-15 043 737

3.3 Tase

Sisältää taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

VASTAAVAA	31.12.2023 €	31.12.2022 €
A PYSYVÄT VASTAAVAT		
I Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	23 021,44	32 755,84
Tietoliikenneohjelmat	11 580,14	43 566,57
Muut pitkävaikutteiset menot	1 649 674,18	2 229 611,02
	1 684 275,76	2 305 933,43
II Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	148 505 148,58	135 324 319,40
Rakennukset	263 959 315,01	256 579 932,01
Kiinteät rakenteet ja laitteet	130 323 214,63	122 690 308,37
Koneet ja kalusto	12 415 944,93	16 905 257,43
Muut aineelliset hyödykkeet	3 294 013,83	3 207 703,20
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	57 702 412,04	51 176 292,02
	616 200 049,02	585 883 812,43
III Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	222 263 564,93	284 645 858,28
Muut lainasaamiset	240 524 587,96	247 141 224,87
Muut saamiset	2 706 694,25	2 571 656,89
	465 494 847,14	534 358 740,04
Pysyvät vastaavat yhteensä	1 083 379 171,92	1 122 548 485,90
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	3 510 870,04	2 054 491,30
Lahjoitusrahastojen varat	591 081,89	339 216,88
	4 101 951,93	2 393 708,18
C VAIHTUVAT VASTAAVAT		
I Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	158 387,06	777 733,00
II Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	13 978,28	22 966,85
Lainasaamiset	18 393,75	552 760,32
Muut saamiset	452 645,38	454 199,48
	485 017,41	1 029 926,65
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	4 313 310,34	11 865 957,06
Lainasaamiset	962 721,35	213 704,00
Muut saamiset	4 532 608,81	9 157 273,08
Siirtosaamiset	11 463 215,31	22 184 270,87
	21 271 855,81	43 421 205,01
Saamiset yhteensä	21 756 873,22	44 451 131,66
IV Rahat ja pankkisaamiset	94 527 165,85	112 678 534,43
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	116 442 426,13	157 907 399,09
VASTAAVAA	1 203 923 549,98	1 282 849 593,17

VASTATTAVAA	31.12.2023	31.12.2022
	€	€
A OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	386 922 443,49	432 411 579,72
Arvonkorotusrahasto	0,00	67 757,35
Muut omat rahastot	672 751,71	672 751,71
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	184 384 824,91	188 708 644,75
Tilikauden yli-/alijäämä	2 329 915,02	-4 323 819,84
	574 309 935,13	617 536 913,69
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	23 426,37	229 337,92
Vapaaehtoiset varaukset	0,00	0,00
	23 426,37	229 337,92
C PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	178 074,72	189 374,16
Muut pakolliset varaukset	14 503 103,61	4 268 780,30
	14 681 178,33	4 458 154,46
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	4 677 070,04	4 960 189,31
Lahjoitusrahastojen pääomat	1 001 466,85	750 832,96
Muut toimeksiantojen pääomat	0,00	3 140 548,06
	5 678 536,89	8 851 570,33
E VIERAS PÄÄOMA		
I Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	405 477 441,71	394 894 120,83
Saadut ennakot	1 482 205,00	0,00
Muut velat ja liittymismaksut	25 156,96	227 124,76
	406 984 803,67	395 121 245,59
II Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	57 750 015,12	58 110 834,39
Lainat muilta luotonantajilta	79 250 262,78	79 115 948,72
Saadut ennakot	3 298 968,81	8 164 325,97
Ostovelat	23 019 502,72	39 323 998,26
Muut velat	8 014 118,11	15 727 736,01
Siirtovelat	30 912 802,05	56 209 527,83
	202 245 669,59	256 652 371,18
Vieras pääoma yhteensä	609 230 473,26	651 773 616,77
VASTATTAVAA	1 203 923 549,98	1 282 849 593,17

3.4 Konsernilaskelmat

TULOSLASKELMA

Kuopio konserni

	2023 €	2022 €
Toimintatulot	465 196 072	683 191 031
Toimintamenot	-732 385 871	-1 383 682 507
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	2 292 748	4 922 843
TOIMINTAKATE	-264 897 051	-695 568 633
Verotulot	308 069 007	549 550 649
Valtionosuudet	116 889 610	318 671 003
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotulot	4 542 259	511 866
Muut rahoitustulot	4 134 245	4 312 374
Korkomenot	-18 653 335	-13 139 654
Muut rahoitusmenot	-4 216 403	-927 568
Rahoitustulot ja -menot	-14 193 234	-9 242 982
VUOSIKATE	145 868 332	163 410 037
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-107 766 791	-124 423 010
Omistuksen eliminointierot		-809
Arvonalentumiset	-622 820	-4 163 260
Poistot ja arvonalentumiset	-108 389 611	-128 587 079
Satunnaiset erät		63 592
TILIKAUDEN TULOS	37 478 721	34 886 549
Tilinpäätössiirrot	15 224	194 032
Tilikauden verot	-2 212 991	-4 792 506
Laskennalliset verot	-3 233 901	-2 098 246
Vähemmistöosuus	-1 417 162	-541 257
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	30 629 890	27 648 573

RAHOITUSLASKELMA

Kuopio konserni

	2023	2022
	€	€
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	145 868 332	163 410 037
Satunnaiset erät		63 592
Tilikauden verot	-2 212 991	-4 792 506
Tulorahoituksen korjauserät	811 015	-15 245 697
Toiminnan rahavirta yhteensä	144 466 356	143 435 425
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-168 650 104	-242 937 883
Rahoitusosuudet investointimenoihin	5 819 785	4 226 439
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	21 151 550	46 097 442
Investointien rahavirta yhteensä	-141 678 769	-192 614 002
Toiminnan ja investointien rahavirta	2 787 587	-49 178 577
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	-7 560	-90 049
Antolainasaamisten vähennys	68 927	215 703
Antolainauksen muutokset yhteensä	61 367	125 654
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	89 014 928	193 815 213
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-111 203 224	-105 619 607
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-873 342	-4 431 182
Lainakannan muutokset yhteensä	-23 061 639	83 764 424
Oman pääoman muutokset		
Oman pääoman muutokset	-122 734	42 315
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-4 954 608	-1 480 089
Vaihto-omaisuuden muutos	-15 615 008	-3 949 532
Saamisten muutos	49 672 067	-43 273 729
Korottomien velkojen muutos	-24 117 822	34 410 218
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	4 984 629	-14 293 132
Rahoituksen rahavirta	-18 138 377	69 639 261
Rahavarojen muutos	-15 350 790	20 460 684
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	157 948 871	252 011 486
Rahavarat 1.1.	173 299 661	231 550 802
Rahavarojen muutos	-15 350 790	20 460 684

TASE

Kuopio konserni

VASTAAVAA	31.12.2023	31.12.2022
	€	€
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	5 414 158	11 743 743
Muut pitkävaikutteiset menot	10 542 215	12 498 360
Ennakkomaksut ja keskeneräiset aineettomat hyödykkeet		122 402
Aineettomat hyödykkeet	15 956 373	24 364 505
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	151 965 446	146 898 950
Rakennukset	735 822 117	917 872 810
Kiinteät rakenteet ja laitteet	315 132 606	300 505 316
Koneet ja kalusto	121 684 094	152 868 073
Muut aineelliset hyödykkeet	5 519 790	7 545 347
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	86 113 629	138 275 840
Aineelliset hyödykkeet	1 416 237 680	1 663 966 337
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	17 172 423	27 784 338
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonorotukset	65 996 955	63 132 039
Joukkovelkakirjasaamiset	37 427	49 546
Muut lainasaamiset	581 428	581 428
Muut saamiset	2 411 937	2 527 626
Sijoitukset	86 200 171	94 074 976
PYSYVÄT VASTAAVAT	1 518 394 224	1 782 405 818
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	9 066 925	5 240 358
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	597 591	2 347 227
Muut toimeksiantojen varat	1 576 630	1 368 384
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	11 241 146	8 955 970
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	35 914 237	23 594 629
Keskeneräiset tuotteet		
Muu vaihto-omaisuus		11 550
Vaihto-omaisuus	35 914 237	23 606 179
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	464 214	464 199
Lainasaamiset	18 394	68 210
Muut saamiset	591 677	543 291
Siirtosaamiset		4 206
Pitkäaikaiset saamiset	1 074 285	1 079 907
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	37 226 631	52 041 182
Lainasaamiset	6 744	688 756
Laskennalliset verosaamiset	23 724	117 773
Muut saamiset	18 787 854	65 907 136
Siirtosaamiset	22 009 178	42 274 724
Lyhytaikaiset saamiset	78 054 131	161 029 572
Saamiset	79 128 416	162 109 479
Rahoitusarvopaperit		
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	28 000 000	
Muut arvopaperit	6 497 506	3 500 629
Rahoitusarvopaperit	34 497 506	3 500 629
Rahat ja pankkisaamiset	123 451 364	248 510 857
VAIHTUVAT VASTAAVAT	272 991 524	437 727 144
VASTAAVAA	1 802 626 894	2 229 088 932

TASE

Kuopio konserni

VASTATTAVAA	31.12.2023	31.12.2022
	€	€
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	386 922 443	432 411 580
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma		14 092
Ylikurssirahasto	93 167	93 167
Arvonkorotusrahasto		67 757
Muut omat rahastot	9 625 552	9 246 522
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	111 452 196	103 955 989
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	30 629 890	27 648 573
OMA PÄÄOMA	538 723 248	573 437 680
VÄHEMMISTÖOSUUDET	59 614 890	54 301 886
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	178 075	189 374
Muut pakolliset varaukset	14 563 104	15 359 276
PAKOLLISET VARAUKSET	14 741 178	15 548 650
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	10 233 125	8 211 503
Lahjoitusrahastojen pääomat	1 007 976	2 787 155
Muut toimeksiantojen pääomat	1 591 155	4 528 663
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	12 832 256	15 527 321
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	796 218 711	1 065 187 998
Pääomalainat	9 817 625	8 962 816
Lainat julkisyhteisöiltä	28 019 803	32 412 621
Saadut ennakot	1 554 421	215 438
Ostovelat		
Liittymismaksut ja muut velat	71 314 278	70 099 197
Siirtovelat		71 858
Laskennallinen verovelka	27 213 386	25 126 863
Pitkäaikainen vieras pääoma	934 138 223	1 202 076 792
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Joukkovelkakirjalainat		1 319 223
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	86 076 258	99 621 567
Pääomalainat	363 525	160 469
Lainat julkisyhteisöiltä	3 361 650	4 426 172
Lainat muilta luotonantajilta	146 340	
Saadut ennakot	12 205 412	19 042 169
Ostovelat	44 492 396	88 016 030
Liittymismaksut ja muut velat	23 206 380	31 601 164
Siirtovelat	63 654 010	115 634 188
Laskennalliset verovelat	9 071 129	8 375 621
Lyhytaikainen vieras pääoma	242 577 099	368 196 602
VIERAS PÄÄOMA	1 176 715 322	1 570 273 394
VASTATTAVAA	1 802 626 894	2 229 088 932

4 Liitetiedot

4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

4.1.1 Kunnan tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Tasekirja

Tilinpäätöksen 2023 laadinnassa on noudatettu Kirjanpitolautakunnan Kuntajaoston antamia ohjeita ”Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta” (13.10.2020) ja ”Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen liitetiedoista” (13.10.2020).

Liitetiedot jakaantuvat kunnan liitetietoihin ja konsernin liitetietoihin. Kunnan liitetiedot sisältävät myös taseyksikköä koskevat tiedot

1. Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot kirjataan Verohallinnon tilitysten suoritusajankohdan mukaan kalenterikuukausittain ao. tilikaudelle.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Pysyvien vastaavien osakkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO-periaatteen mukaisesti hankintameno tai sitä alemman todennäköisen hankintameno tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Johdannaisten käsittely

Johdannaiset sisältävät koronvaihtosopimuksia. Kukin koronvaihtosopimus on kohdistettavissa yhteen tai useampaan lainaan. Kaikki koronvaihtosopimukset on tehty suojaamistarkoituksessa ja esitetty liitetiedoissa kohdassa *Muut taseeseen ulkopuoliset järjestelyt*. Kaupunki on sitonut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihtosopimuksella kiinteään korkoon. Sopimukset päättyvät vuosina 2025–2030.

Avustukset

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintamenoon vähennyksenä.

2. Tuloslaskelman ja taseen esittäminen

Tuloslaskelman esittämistavassa ei ole muutoksia edelliseen tilikauteen verrattuna. Konsernitilin esittämistapaa on muutettu vuonna 2023 siten, että taseen rahoihin ja pankkisaamisiin sisällytetään kaikki kaupungin nimissä olevien pankkitilien varat.

3. Oikaisut edellisen tilikauden vertailutietoihin

Konsernitilin esittämistapaa on muutettu vuonna 2023 siten, että taseen rahoihin ja pankkisaamisiin sisällytetään kaikki kaupungin nimissä olevien pankkitilien varat. Konsernitilillä olevat muiden yhteisöjen varat esitetään taseessa lainoina muilta luotonantajilta ja konsernitilin alatilien negatiiviset saldot esitetään vastaavasti taseessa lainasaamisina. Varojen muutos esitetään rahoituslaskelmalla lyhytaikaisten lainojen muutoksena tai saamisten muutoksena. Muutos on tehty myös vertailuvuosien taseeseen ja rahoituslaskelmaan.

4. Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tilikauden tiedot eivät ole vertailukelpoisia edellisen tilikauden tietojen kanssa. 1.1.2023 sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut siirtyivät kunnan järjestämisvastuulta hyvinvointialueelle. Toimintojen siirtoon liittyvät omaisuus- ja velkaerin kirjaukset on tehty Kirjanpitolautakunnan Hyvinvointialue- ja kuntajaoston lausunnon 128 ohjeistuksen mukaisesti. Tilinpäätöksen vertailuvuodelta esitettäviä tietoja ei ole oikaistu, vaan vuoden 2022 tiedot on esitetty toiminnan jatkuvuuden oletuksella laaditun mukaisina.

Taseen vertailukelpoisuus

Kuntayhtymien jäsenosuuksien ja irtaimen omaisuuden siirto sekä hyvinvointialueelle siirtyvän henkilöstön lomapalkkavelka on kirjattu kunnan kirjanpidossa 1.1.2023 aloittavaan taseeseen peruspääomaa vastaan tase-erien välisinä siirtoina. Vuoden 2022 päättävään taseeseen ei ole tehty oikaisuja vaan tarvittavat tiedot on annettu liitetiedoissa. Taseen osalta vertailukelvottomuutta hyvinvointialueuudistuksen takia on omassa pääomassa, aineellisissa hyödykkeissä sekä siirtovelouissa. Tarkemmat erittelyt siirtyneistä tase-eristä on esitetty kutakin taseen erää koskevan liitetiedon kohdalla.

Tuloslaskelman vertailukelpoisuus

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen siirtyminen hyvinvointialueelle on vaikuttanut tuloslaskelman vertailukelpoisuuteen lähes jokaisessa tuloslaskelman erässä. Vaikutuksia vuosien väliseen vertailukelpoisuuteen kuvataan yleisellä tasolla.

Ko. palvelujen myyntiä, asiakkailta saatavia maksutuloja ja erilaisia toimintaan liittyviä avustustuloja ei vuonna 2023 enää ole. Vuokratuloissa sisäinen laskutus sote- ja pelastuskiinteistöistä on muuttunut ulkoiseksi vuokratuloksi hyvinvointialueelta.

Kaupungin henkilöstö väheni muutoksen seurauksena n. 2900 henkilötyövuotta, mikä näkyy henkilöstökuluissa. Palvelujen ostojen suurin muutos on erikoissairaanhoidon ostojen jääminen pois kuntien taloudesta. Hyvinvointialueelle siirtyneet toiminnot pienensivät myös tavaraostoja ja avustusmenoja.

Hyvinvointialueuudistus vähensi vuoden 2023 kunnallisverotuloja veroprosenttimuutoksen vuoksi ja yhteisöverotuloja kuntien jako-osuuden pienennyttyä. Kuntien valtionosuusperusteissa tehtiin hyvinvointialueiden rahoitukseen liittyen suuria muutoksia, jotka leikkasivat vuoden 2023 valtionosuustuloja yli 200 milj. eurolla.

Lomituspalvelut siirtyivät vuoden 2023 alusta lisälmen kaupungin toiminnaksi. Tällä oli 10,7 milj. euron sekä toimintatuottoja että toimintakuluja pienentävä vaikutus.

Tuloslaskelman muihin toimintatuottoihin sisältyy maa-alueiden myyntivoittoa yhteensä 7.800.163,10 euroa.

Pakollisiin varauksiin sisältyy Pelastuslaitoksen 13.323.630,38 euron varaus varallaolovaatimuskäsittelyihin varautumiseksi.

Savon koulutuskuntayhtymän kanssa on tehty sopimus kiinteistön määräalojen luovuttamisesta (vuosina 2018–2024). Vuonna 2023 sopimukseen liittyen on kirjattu maa-alueiden luovutusvoittoa 4.360.838,97 euroa, maankäyttökorvausta 1.244.955,00 euroa, saatuja ennakoita 2.459.830,00 euroa sekä maa-alueiden lisäystä 10.199.090,00 euroa.

5. Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut sekä virheiden korjaukset

Taseen Oman pääoman erään Edellisten tilikausien yli-/alijäämä ei ole kirjattu tuotto- eikä kulueriä.

4.1.2 Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki tytäryhteisöt. Lisäksi konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki kuntayhtymät, joiden jäsenkunta Kuopion kaupunki on.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kaupungin ja tytäryhteisöjen keskinäinen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudelle.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tulot ja menot sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tulot ja menot sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Sisäiset vesi-, energia- ja kaukolämpöliittymät on eliminoitu. Olennaiset sisäiset katteet on eliminoitu. Olennaisuuden periaatteella sisäiset kiinteistöverot on jätetty eliminoimatta.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset on vuonna 2023 jaettu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston konsernitilinpäätöksen laatimista koskevan yleisohjeen mukaisesti konsernitulolaskelmassa laskennallisten verojen muutokseen ja tilikauden yli- tai alijäämään sekä konsernitaseessa omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Laskennallinen verovelka on jaettu pitkä- ja lyhytaikaiseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuusien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemisessä.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernitulolaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Kuopion kaupungin vuoden 2015 suunnitelman mukaisten poistojen perusteiden muutosten takia poisto-oikaisun muutosta tilikaudelle kirjattiin vain niissä tapauksissa, joissa yhtiön jokin pysyvien vastaavien erä muodostui negatiiviseksi aiemmin tehdystä poisto-oikaisusta ja yhtiön vuonna 2023 tekemästä poistosta johtuen tai yhtiö ei tehnyt lainkaan poistoja vuonna 2023. Vuoden 2014 loppuun asti kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöiden aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu konsernin emoyhteisön aiemmin noudattamien suunnitelman mukaisten poistojen perusteiden mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernitulolaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhtiöt

Osakkuusyhtiöistä Jätekuikko Oy on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen. Muut osakkuusyhtiöt on jätetty yhdistelemättä, koska niiden yhdistely ei ole tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Kuopion Energian alakonsernin yhdistelyn kautta konserniin on yhdistelty Väre Oy ja FH Energia Oy.

Konsernirakenteessa tapahtuneet muutokset

Konsernista on poistunut hyvinvointialueuudistuksen myötä lakkautetut Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä sekä Vaalijalan kuntayhtymä.

Konsernin omistusosuus laski Servica Oy:ssä 47,55 %:iin hyvinvointialueuudistuksen myötä poistuneen välillisen omistuksen sekä yhtiössä edellisenä tilikautena toteutetun suunnatun osakeannin osakkeiden rekisteröimisen myötä. Osakkeiden rekisteröinnin myötä konserniin muodostui 657.008,68 euron myyntitappio, joka on esitetty tuloslaskelman toimintakuluissa. Servica Oy on yhdistelty konserniin määräysvallan perusteella. Määräysvalta perustuu oikeuteen nimittää hallituksen enemmistö.

Konsernin omistusosuus laski Järviseudun Työterveys Oy:ssä 60,67 %:iin hyvinvointialueuudistuksen myötä poistuneen välillisen omistuksen sekä osakemyyntien myötä.

Kuopion kaupunki myi omistamansa osakkeet Kiinteistö Oy Kelloniemen Teollisuustalossa. Myynnin myötä Kiinteistö Oy Kelloniemen Teollisuustaloa ei ole yhdistelty konserniin. Konsernin omistusosuus KYS Invest Oy:ssä laski 48,78 %:iin hyvinvointialueuudistuksen myötä poistuneen välillisen omistuksen myötä. KYS Invest Oy käsitellään konsernissa yhdistelemättömänä osakkuusyhtiönä.

Osakkuusyhtiöistä konsernin omistus laski Sansia Oy:ssä 29,23 %:iin ja Istekki Oy:ssä alle 20 %:iin, jonka myötä Istekkiä ei yhdistellä osakkuusyhtiönä.

Peruspääomaosuus Pohjois-Savon Liitosta nousi vuoden 2023 aikana 52,61 %:iin.

Oikaisut edellisen tilikauden vertailutietoihin

Vertailutietona esitettävään tilikauden taseeseen on tehty 2.755.607,32 euron korjaukset. Korjaukset kohdistuvat vertailutietona esitettävän tilikauden taseen edellisten tilikausien yli-/alijäämään, vähemmistöosuuksiin, maa-alueisiin ja muihin osakkeisiin.

Vertailutietona esitettävän taseen muihin osakkeisiin ja osuuksiin on tehty 2.278.587,71 euron korjaus ja omistusyhteisöosakkeisiin -2.278.587,71 euron korjaus virheellisen esittämistavan vuoksi.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen siirtymisellä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle on ollut vaikutusta tilikauden 2023 konsernitilinpäätöksen laatimiseen. Konsernista on laadittu aloittava konsernitase, joka kuvaa konsernin tasetta tilikauden alussa 1.1.2023. Pohjana avaavalle konsernitaseelle on ollut tilikauden 2022 päättävä tase, jota on oikaistu kunnan avaavan taseen muutoksilla sekä muilla omaisuusjärjestelyistä aiheutuneilla muutoksilla. Omaisuusjärjestelyistä aiheutuneet muutokset konsernin yli- tai alijäämään on esitetty edellisten tilikausien yli- tai alijäämässä.

Vuoden 2023 konsernin tulokseen vaikuttavat ainoastaan vuoden 2023 liiketapahtumat ja eliminointi- ja yhdistelykirjausten muutokset.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuun siirron myötä tehdyt omaisuuden ja pääomien siirtoja koskevat kirjaukset eivät ole luonteeltaan kirjanpitoperiaatteiden muutoksia tai aikaisempien vuosien virheiden oikaisuja, joten konsernitilinpäätöksen vertailuvuoden tietoja ei ole oikaistu. Tarvittavat tiedot on annettu liitetiedoissa.

Tilikaudet eivät ole kaikilta osin vertailukelpoisia, sillä edellä mainitut konsernirakenteen muutokset vaikuttavat vertailtavuuteen.

4.1.3 Tuloslaskelman liitetiedot

Kaupungin toimintatuotot ja -kulut palvelualueittain (6.)

Sisältää taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

	Toimintatuotot		Toimintakulut	
	2023	2022	2023	2022
Ydinkaupunki				
Keskusvaalilautakunta	235 992	288 598	396 611	531 556
Tarkastustoimi	333	12	250 480	257 874
Yleishallinto	2 085 934	6 520 625	20 965 432	20 912 324
Elinvoima- ja konsernipalvelu	2 693 658	13 574 666	29 006 272	37 628 673
Kaupunkiympäristön palvelualue	60 697 996	58 709 014	62 878 719	62 211 090
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	11 339 335	11 177 976	36 367 257	34 303 673
Kasvun ja oppimisen palvelualue	14 389 773	13 842 304	193 317 307	177 353 866
Perusturvan palvelualue	0	41 575 850	0	222 564 849
Terveydenhuollon palvelualue	0	14 301 971	0	296 722 237
Ydinkaupunki yhteensä	91 443 020	159 991 015	343 182 078	852 486 142
Taseyksiköt				
Pohjois-Savon Pelastuslaitos	0	22 562 971	0	33 281 444
Tilapalvelut	20 961 492	5 237 265	65 513 658	65 096 029
Isäntäkuntapalvelut	0	3 453 045	0	3 212 600
Taseyksiköt yhteensä	20 961 492	31 253 280	65 513 658	101 590 073
Ed. sis. Valmistus omaan käyttöön	880 051	995 663		
Ydinkaupunki ja taseyksiköt yhteensä	111 524 461	190 248 633	408 695 736	954 076 215

Toimintatuotot tehtäväalueittain (6.)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Yleishallinto	6 561 722	22 880 593	5 015 917	20 383 901
Sosiaali- ja terveyspalvelut	8 984 319	303 218 529		59 330 865
Opetus-, kulttuuri- ja vapaa-ajanpalvelut	47 273 141	42 296 552	25 729 107	25 020 280
Yhdyskuntapalvelut	190 917 620	210 491 212	60 101 630	81 115 004
Vuokraliiketoiminta	91 614 943	72 186 788	20 677 807	4 398 583
Tukipalvelut	119 844 327	32 117 358		
Toimintatuotot yhteensä	465 196 072	683 191 031	111 524 461	190 248 633

Verotulojen erittely (7.)

	Kunta	
	2023	2022
Kunnan tulovero	227 779 409	457 508 141
Osuus yhteisöveron tuotosta	29 844 138	44 337 104
Kiinteistövero	50 445 460	47 705 405
Verotulot yhteensä	308 069 007	549 550 649

Valtionosuuksien ja verotulomenetysten korvausten erittely (8.)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	-3 633 887	147 543 531	-3 633 887	147 543 531
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	25 752 761	36 632 126	25 752 761	36 632 126
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaiset valtionosuudet	75 461 005	72 316 000	-1 367 190	-1 698 042
Muut valtionosuudet	111 634		111 634	
Verotulomenetysten korvaus	19 198 097	62 179 346	19 198 097	62 179 346
Valtionosuudet ja verotulomenetysten korvaukset yhteensä	116 889 610	318 671 003	40 061 415	244 656 961

Muissa valtionosuuksissa esitetty opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuden vuoden 2022 tarkistamisen vaikutus.

Kunnan ja kuntayhtymän konsernitilinpäätöksen laatimisesta annetun yleisohjeen (v. 2020) mukaisesti, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen yksikköhintarahoitusta, joka on esitetty toimintatuloissa, esitetään konsernituloslaskelmassa kohdassa Valtionosuudet. Vuonna 2023 opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet kohtaan sisältyy ko. yksikköhintarahoitusta 76.828.194,98 euroa.

Palvelujen ostojen erittely (9.)

	Kunta	
	2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot	21 690 694	320 714 461
Muiden palvelujen ostot	116 659 424	171 276 317
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	138 350 117	491 990 777

Valtuustoryhmille annetut tuet (10.)

	Kunta	
	2023	2022
Suomen Keskusta	14 125	22 488
Kansallinen Kokoomus	13 966	18 767
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue	5 712	11 500
Vihreä liitto	8 864	12 894
Vasemmistoliitto	5 554	4 900
Perussuomalaiset	1 384	2 139
LIIKE NYT	217	98
Suomen Kristillisdemokraatit	3 506	3 675
Valtuustoryhmille annetut tuet yhteensä	53 327	76 460

Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet (11.)

Pysyvien vastaavien poistojen määrittämisessä on käytetty kaupunginvaltuuston hyväksymää poistosuunnitelmaa 14.12.2015 ja 14.12.2020. Kaupunginhallitus tarkensi ohjeita 13.11.2023.

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet	2 - 20 vuotta	tasapoisto
Liikearvo	2 - 5 vuotta	tasapoisto
Muut pitkävaikutteiset menot	3 - 20 vuotta	tasapoisto

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet		ei poistoaikaa
Asuinrakennukset	30 vuotta	tasapoisto
Hallinto- ja laitosrakennukset	20 - 40 vuotta	tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset	30 vuotta	tasapoisto
Liikuntarakennukset	20 - 30 vuotta	tasapoisto
Väestönsuojat ja pysäköintilaitokset	50 vuotta	tasapoisto
Muut rakennukset ja rakennelmat	10 - 20 vuotta	tasapoisto
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 % - 25 %	menojäännöspoisto
Koneet ja kalusto	3 - 15 vuotta	tasapoisto
Muut laitteet ja kalusteet	30 % - 40 %	menojäännöspoisto
Muut aineelliset hyödykkeet, luonnonvarat		käytön mukainen poisto
Muut aineelliset hyödykkeet, taide- ja arvoesineet		ei poistoaikaa
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		ei poistoaikaa

Pakollisten varausten muutokset (12.)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Eläkevastuu 1.1.	189 374	199 954	189 374	199 954
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella	-11 299	-10 580	-11 299	-10 580
Eläkevastuu 31.12.	178 075	189 374	178 075	189 374
Ympäristövelvoitteista johtuva varaus 1.1.	1 106 682	1 039 978	1 106 682	1 039 978
Lisäykset tilikaudella	72 791	66 703	72 791	66 703
Vähennykset tilikaudella				
Ympäristövelvoitteista johtuva varaus 31.12.	1 179 473	1 106 682	1 179 473	1 106 682
Oikeudenkäyntivaraus 1.1.	50 000	0		
Lisäykset tilikaudella		50 000		
Vähennykset tilikaudella	-50 000			
Oikeudenkäyntivaraus 31.12.	0	50 000		
Potilasvahinkovastuuvaraus 1.1.	0	13 408 703		
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella		-2 390 194		
Potilasvahinkovastuuvaraus 31.12.	0	11 018 509		
Osuus kuntayhtymän alijäämästä 1.1.				
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella				
Osuus kuntayhtymän alijäämästä 31.12.				
Muut pakolliset varaukset 1.1.	3 184 085	726 918	3 162 098	0
Lisäykset tilikaudella	10 221 532	3 162 098	10 161 532	3 162 098
Vähennykset tilikaudella	-21 987	-704 931		
Muut pakolliset varaukset 31.12.	13 383 630	3 184 085	13 323 630	3 162 098

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot (13.)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut toimintatuotot, luovutusvoitot:				
Maa-alueista	6 939 081	2 546 947	7 800 163	2 546 979
Rakennuksista	1 163 070	2 118 179	32 300	156 289
Koneista ja kalustosta	96 189	571 449		31 309
Osakkeista ja osuuksista	242 041	5 717 421	195	4 558 390
Luovutusvoitot yhteensä	8 440 381	10 953 996	7 832 658	7 292 967
Muut toimintakulut, luovutustappiot:				
Maa-alueista	188 635	1 284	16 144	1 284
Rakennuksista	287 498	421 851	277 898	
Koneista ja kalustosta	33 010	26 910		
Osakkeista ja osuuksista	720 749	8 000	472 632	8 000
Muut luovutustappiot				
Luovutustappiot yhteensä	1 229 893	458 045	766 674	9 284

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely (14.)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Satunnaiset tuotot:				
Savon koulutuskuntayhtymä kiinteistöveron oikaisu vuosilta 2015-2021		129 903		
Koillis-Savon Ympäristöhuolto vastuuvakuutuksen korvaus kiinteistön vahingoittumisesta		6 927		
Satunnaiset tuotot yhteensä	0	136 830	0	0
Satunnaiset kulut:				
Vaalijalan kuntayhtymä Sateenkaaren koulun kuntayhtymän alkukäyttöpääoma		73 239		
Satunnaiset kulut yhteensä	0	73 239	0	0

Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely (15.)

	Kunta	
	2023	2022
Osinkotuotot muista yhteisöistä	5 226 137	4 918 320
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	48 400	48 400
Yhteensä	5 274 537	4 966 720

Erittely poistoeron muutoksista (16.)

	Kunta	
	2023	2022
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron muutos (vähennys)	46 771	129 065
Poistoeron muutokset yhteensä	46 771	129 065

4.1.4 Avaava konsernitase 1.1.2023

VASTAAVAA	01/2023	12/2022
	€	€
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	5 716 163	11 743 743
Muut pitkävaikutteiset menot	12 235 202	12 498 360
Ennakkomaksut ja keskeneräiset aineettomat hyödykkeet		122 402
Aineettomat hyödykkeet	17 951 365	24 364 505
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	143 402 532	146 898 950
Rakennukset	727 700 455	917 872 810
Kiinteät rakenteet ja laitteet	296 294 846	300 505 316
Koneet ja kalusto	124 219 717	152 868 073
Muut aineelliset hyödykkeet	5 377 202	7 545 347
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	80 724 114	138 275 840
Aineelliset hyödykkeet	1 377 718 865	1 663 966 337

VASTAAVAA	01/2023	12/2022
	€	€
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	14 879 675	27 784 338
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonorotukset	62 475 158	63 132 039
Joukkovelkakirjasaamiset	49 546	49 546
Muut lainasaamiset	581 428	581 428
Muut saamiset	2 488 671	2 527 626
Sijoitukset	80 474 478	94 074 976
PYSYVÄT VASTAAVAT	1 476 144 708	1 782 405 818
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	5 240 358	5 240 358
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	346 147	2 347 227
Muut toimeksiantojen varat	1 368 384	1 368 384
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	6 954 890	8 955 970
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	20 299 229	23 594 629
Muu vaihto-omaisuus		11 550
Vaihto-omaisuus	20 299 229	23 606 179
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	464 199	464 199
Lainasaamiset	68 210	68 210
Muut saamiset	543 291	543 291
Siirtosaamiset		4 206
Pitkäaikaiset saamiset	1 075 700	1 079 907
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	38 139 656	52 041 182
Lainasaamiset	72 505	688 756
Laskennalliset verosaamiset	117 773	117 773
Muut saamiset	57 850 333	65 907 136
Siirtosaamiset	31 534 394	42 274 724
Lyhytaikaiset saamiset	127 714 661	161 029 572
Saamiset	128 790 361	162 109 479
Rahoitusarvopaperit		
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin		
Muut arvopaperit	3 497 506	3 500 629
Rahoitusarvopaperit	3 497 506	3 500 629
Rahat ja pankkisaamiset	169 802 154	248 510 857
VAIHTUVAT VASTAAVAT	322 389 251	437 727 144
VASTAAVAA	1 805 488 849	2 229 088 932

VASTATTAVAA	01/2023	12/2022
	€	€
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	386 922 443	432 411 580
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma		14 092
Ylikurssirahasto	93 167	93 167
Arvonkorotusrahassto		67 757
Muut omat rahastot	9 819 618	9 246 522
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	111 574 929	103 955 989
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		27 648 573
OMA PÄÄOMA	508 410 158	573 437 680
VÄHEMMISTÖOSUUDET	57 625 956	54 301 886
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	189 374	189 374
Muut pakolliset varaukset	4 340 767	15 359 276
PAKOLLISET VARAUKSET	4 530 142	15 548 650
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	8 146 056	8 211 503
Lahjoitusrahastojen pääomat	757 764	2 787 155
Muut toimeksiantojen pääomat	4 522 749	4 528 663
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	13 426 569	15 527 321
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	816 470 681	1 065 187 998
Pääomalainat	10 181 150	8 962 816
Lainat julkisyhteisöiltä	31 244 802	32 412 621
Saadut ennakot	215 438	215 438
Liittymismaksut ja muut velat	70 726 353	70 099 197
Siirtovelat	71 858	71 858
Laskennallinen verovelka	25 126 863	25 126 863
Pitkäaikainen vieras pääoma	954 037 146	1 202 076 792
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Joukkovelkakirjalainat	1 319 223	1 319 223
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	83 059 997	99 621 567
Pääomalainat	363 525	160 469
Lainat julkisyhteisöiltä	4 426 172	4 426 172
Saadut ennakot	15 132 531	19 042 169
Ostovelat	60 467 170	88 016 030
Liittymismaksut ja muut velat	31 098 862	31 601 164
Siirtovelat	63 691 374	115 634 188
Laskennalliset verovelat	7 900 026	8 375 621
Lyhytaikainen vieras pääoma	267 458 879	368 196 602
VIERAS PÄÄOMA	1 221 496 024	1 570 273 394
VASTATTAVAA	1 805 488 849	2 229 088 932

4.1.5 Taseen liitetiedot, vastaavaa

Arvonkorotukset (18.)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Kuntayhtymäosuudet				
Arvo 1.1.	0	0	0	67 757
Arvo 31.12.	0	0	0	67 757
Arvonkorotukset yhteensä 31.12.	0	0	0	67 757

Hyvinvointialueelle siirtyneet omaisuus- ja pääomaerät kirjattu peruspääomaa vastaan avaustaseeseen.
Arvonkorotusrahaston osalta avaustaseen muutos -67.757,35 euroa.

Pysyvät vastaavat / Sijoitukset

Oleelliset kuntayhtymäosuusien arvonnaukset (19.)

KUNTA, 1 000 €	Tasearvo 1.1. kaudella	Lisäykset tili- kaudella	Vähenn. tilikaudella	Tasearvo 31.12.	Kunnan osuus ky:n peruspää-omasta	Ero
Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin ky	0	0	0	0	0	0
Savon Koulutuskuntayhtymä	3 376	0	0	3 376	4 840	-1 464
Pohjois-Savon Liitto	14	0	0	14	16	-2
Vaalijalan kuntayhtymä	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	3 390	0	0	3 390	4 856	-1 467

Hyvinvointialueelle siirtyneet omaisuuserät kirjattu avustaseeseen. Muutos kuntayhtymäosuuksissa -60 813 103,13 euroa.

Pysyvät vastaavat /

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet (19.)

KONSERNI, 1 000 €	Aineettomat hyödykkeet	Maa- ja vesialueet	Raken- nukset	Kiinteät rakenteet	Koneet ja kalusto	Muut aineell. hyödykkeet	Ennakkomak- sut ja keskeneräiset hankinnat	Aineelliset hyödykkeet yht.	Aineettom. ja aineell. hyödykkeet yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.2023	17 951	143 403	727 700	296 295	124 220	5 377	80 724	1 377 719	1 395 670
Lisäykset tilikauden aikana	2 168	11 859	26 671	34 509	14 110	334	67 520	155 003	157 171
Vähennykset tilikauden aikana	-585	-3 281	-1 028	-4	-47		-1 493	-5 853	-6 438
Siirrot erien välillä	205	184	37 759	19 211	2 426		-59 786	-205	0
Tilikauden poistot	-3 783		-51 180	-34 335	-18 278	-192		-103 984	-107 767
Arvonlennukset ja niiden palautukset		-11	-612	0				-623	-623
Rahoitusosuudet tilikaudella		-188	-3 488	-544	-747		-852	-5 820	-5 820
Poistamaton hankintameno 31.12.2023	15 956	151 965	735 822	315 133	121 684	5 520	86 114	1 416 238	1 432 194
Arvonkorotukset 1.1.2023								0	0
Arvonkorotusten muutokset								0	0
Kirjanpitoarvo 31.12.2023	15 956	151 965	735 822	315 133	121 684	5 520	86 114	1 416 238	1 432 194

Sote-uudistuksen myötä konsernista poistuneet omaisuuserät kirjattu avustaseeseen. Muutos aineettomissa hyödykkeissä -6 413 139,78 euroa, maa- ja vesialueissa -3 496 418,57 euroa, rakennuksissa -190 172 355,14 euroa, kiinteissä rakenteissa ja laitteissa -4 210 470,31 euroa, koneissa ja kalustossa -28 648 356,13 euroa, muissa aineellisissa hyödykkeissä -2 168 145,67 euroa ja keskeneräisissä hankinnoissa -57 551 725,45 euroa.

Alkusalidona esitettäviin maa- ja vesialueisiin on tehty 3 609 427,00 euron korjaus edellisen vuoden virheestä johtuen.

Pysyvät vastaavat / Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet (19.)

KUNTA, 1 000 €	Aineettomat hyödykkeet		Maa- ja vesialueet		Rakennukset		Kiinteät rakenteet		Koneet ja kalusto		Muut aineell. hyödykkeet		Keskener. hankinnat		Aineelliset hyödykkeet yhteensä		Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet yhteensä	
	2 303	1 684	135 324	148 505	256 580	263 959	122 677	130 323	11 595	12 416	3 208	3 294	50 860	57 702	580 243	616 200	582 545	617 884
Poistamaton hankintameno 1.1.2023	2 303	1 684	135 324	148 505	256 580	263 959	122 677	130 323	11 595	12 416	3 208	3 294	50 860	57 702	580 243	616 200	582 545	617 884
Lisäykset tilikauden aikana	1		13 550		15 137		18 844		4 511		86		39 794		91 922		91 923	
Rahoitusosuudet tilikaudella			-188		-531		-544						-600		-1 863		-1 863	
Vähennykset tilikauden aikana			-181		-343		-30		-40				-32 325		-593		-593	
Siirrot erien välillä					16 498		15 822		6									
Oik./poisto keskener.käyttökulukuksi		-619			-23 381		-26 444		-3 656						-27		-27	
Tilikauden poisto															-53 482		-53 482	
Arvonlennukset ja niiden palautukset																		
Poistamaton hankintameno 31.12.2023	1 684	1 684	148 505	148 505	263 959	263 959	130 323	130 323	12 416	12 416	3 294	3 294	57 702	57 702	616 200	616 200	617 884	617 884

Arvonkorotukset 1.1.2023

Arvonkorotusten muutokset

Kirjanpitoarvo 31.12.2023

Hyvinvointialueelle siirtyneet omaisuuserät kirjattu avaustaseeseen. Muutos aineettomissa hyödykkeissä -3 359,31 euroa, kiinteissä rakenteissa -13 701,47 euroa, koneissa ja kalustossa -5 310 582,20 euroa ja keskeneräisissä hankinnoissa -316 706,53 euroa.

Pysyvät vastaavat / Sijoitukset (19.)

KONSERNI, 1 000 €	Osakkeet ja Osuudet		Muut		Jvk-, muut laina- ja muut saamiset		Saamiset	
	Konserni-yhtiöt	Omisusyht. yhteisöt	Kuntayhtymä-osuudet	Osakkeet ja osuudet	Jvk-laina-saamiset	Konserni-yhtiöt	Kunta-yhtymät	Muut yhteisöt
Hankintameno 1.1.2023	0	14 880	0	62 475	50	0	0	3 070
Lisäykset				11 482				8
Vähennykset				-7 961				-84
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta/tappiosta		2 293		2 293				0
Siirrot erien välillä				0				0
Hankintameno 31.12.2023	0	17 172	0	65 997	50	0	0	2 993
Arvonlennukset								-12
Arvonkorotukset								0
Kirjanpitoarvo 31.12.2023	0	17 172	0	65 997	37	0	0	2 993
Yhteensä	0	17 172	0	65 997	37	0	0	2 993

Sote-uudistuksen myötä konsernista poistuneet omaisuuserät kirjattu avaustaseeseen. Muutos omistusyhteisöosakkeissa -12 904,662,34 euroa muissa osakkeissa ja osuuksissa -656 881,26 euroa ja muissa saamisissa -38 955,09 euroa.

Alkusalidona esitettäviin muihin osakkeisiin ja osuuksiin on tehty 1 793,724,60 euron korjaus edellisen vuoden virheestä johtuen.

Alkusalidona esitettäviin muihin osakkeisiin ja osuuksiin on tehty 2 278 587,71 euron korjaus ja omistusyhteisöosakkeisiin -2 278 587,71 euron korjaus virheellisen esittämistavan vuoksi.

Pysyvät vastaavat / Sijoitukset (19.)

KUNTA, 1 000 €	Osakkeet ja Osuudet			Muut osakkeet ja osuudet	Jvk-, muut laina- ja muut saamiset					
	Konserni-yhtiöt	Omistusyht. yhteisöt	Kuntayhtymä-osuudet		Jvk-laina-saamiset	Saamiset Konserni-yhtiöt	Saamiset Kunta-yhtymät	Saamiset Muut yhteisöt	Yhteensä	
Hankintameno 1.1.2023	211 613	4 170	3 390	4 661	233 833	0	248 798	0	915	249 713
Lisäykset	345	75		459	879		157		4	161
Vähennykset	-2 361			-87	-2 448		-6 623		-19	-6 642
Hankintameno 31.12.2023	209 596	4 245	3 390	5 033	222 264	0	242 332	0	900	243 231
Arvonlennukset					0					0
Kirjanpitoarvo 31.12.2023	209 596	4 245	3 390	5 033	222 264	0	242 332	0	900	243 231

Hyvinvointialueelle siirtyneet omaisuuserät kirjattu avaustaseeseen. Muutos kuntayhtymäosuuksissa -60 813 103,43 euroa.

Omistukset muissa yhteisöissä (20. - 22.)

TYTÄRYHTEISÖT, KUNTAYHTYMÄT SEKÄ OSAKKUUSYHTEISÖT

12/2023

Y-tunnus	kunnan omistus- osuus %	konsernin omistus- osuus %	kuntakonsernin osuus			
			Omasta pääomasta euroa	Vieraasta pääomasta euroa	Tilikauden tuloksesta euroa	
TYTÄRYHTEISÖT						
Järviseudun Työterveys Oy	2951894-6	60,20	60,67	2 564 476	1 273 482	96 992
Karttulan Virastokeskus Oy	0474036-4	75,80	75,80	200 084	5 559	-58 571
Kiinteistö Oy Juankosken Pankkitalo	0234966-0	63,00	63,00	344 085	5 796	4 167
Kiinteistö Oy Juankosken Virastotalo	0588657-6	65,20	65,20	3 121 893	15 161	-88 225
Kiinteistö Oy Kuopion Koulutilat	2303597-8	100,00	100,00	737 077	61 938 569	0
Kiinteistö Oy Kuopion Luukas	2240172-9	87,29	87,29	6 376 634	145 821	259 931
Kiinteistö Oy Kuopion Palolaakso	1765712-1	100,00	100,00	1 474 769	1 327 995	0
Kiinteistö Oy Kuopion Keskusenttä	1892294-3	100,00	100,00	399 701	1 623 779	23 085
Koillis-Savon Ympäristöhuolto Oy	0921933-2	64,00	64,00	819 435	122 323	108 099
Kuopion Energia Oy (alakonsernitp)	2064700-4	100,00	100,00	144 671 487	262 630 056	15 947 982
Kuopion Sähköverkko Oy	2654781-3		100,00			
Kuopio Innovation Oy	2178569-5	68,00	70,04	52 950	1 135	2 449
Kuopion Opiskelija-asunnot Oy (alakonsernitp)	0171192-0	100,00	100,00	36 098 421	56 484 574	1 342 175
Kiinteistö Oy Turontalo	1902473-1		73,69			
Kuopion Pysäköinti Oy	2064442-8	100,00	100,00	51 016 918	4 993 397	-300 987
Kuopion Vesi Oy	3095280-3	86,00	86,00	31 202 169	151 827 183	-901 262
Mestar Kuopio Oy	3167564-1	99,80	99,98	7 133 641	16 672 952	608 197
Niiralan Kulma Oy	0171260-8	100,00	100,00	5 631 333	237 156 222	19
Nilsian Teollisuuskylä Oy	0172357-7	99,66	99,66	-620 933	825 152	14 503
Savonia-ammattikorkeakoulu oy	2629463-3	51,00	51,00	35 344 736	7 712 798	2 477 682
Servica Oy*	2947618-4	47,41	47,55	11 235 109	12 547 994	313 548
			Yhteensä	337 803 985	817 309 947	19 849 785
KUNTAYHTYMÄT						
Pohjois-Savon Liitto	0827616-7	52,61	52,61	765 282	491 188	108 689
Savon Koulutuskuntayhtymä (alakonsernitp)	1852679-9	43,97	43,97	29 220 864	31 773 417	3 045 428
			Yhteensä	29 986 145	32 264 605	3 154 117
OSAKKUUSYRITYKSET						
Jätekuikko Oy	1710559-7	49,51	49,51	8 831 026	3 152 524	517 597
YHDISTELEMÄTTÖMÄT OSAKKUUSYRITYKSET						
As Oy Pirtinketosato	0850858-9	36,45	36,45	405 405	288 491	0
Asunto Oy Ruukkimäki	0170647-8	24,25	24,25	57 980	1 030	-1 410
Sansia Oy	2364760-8	24,20	29,23	1 030 871	686 321	5 626
Kiinteistö Oy Kuopion Studentia	1934145-4	23,39	23,39	283 636	6 009	1 513
Koillis-Savon Vesi Oy	0829759-0	25,20	25,20	85 459	310 321	456
Kuopio-Tahko Markkinointi Oy	2592787-3	29,00	29,00	5 109	40 141	1 044
Kuopion Ravirata Oy	0282917-0	29,00	29,00	55 927	151 813	-10 794
Kys Invest Oy	0793176-4	48,78	48,78	144 592	335	-1 656
Pohjois-Savon Matkailu Oy**	3406259-2	36,76	36,76			
Savon Kuituverkko Oy	2370910-0	26,49	26,49	945 238	586 291	19 931
			Yhteensä	11 845 243	5 223 276	532 307
			Kaikki yhteensä	379 635 373	854 797 828	23 536 209

*) Yhdistelty konserniin määräysvallan perusteella

***) Yhtiö perustettu 16.11.2023

Kuopion Energia Oy:n alakonsernin yhdistelyn kautta konserniin on yhdistelty Väre Oy ja FH Energia Oy

Saamisten erittely (23.)

	Kunta 2023		Kunta 2022	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		370 816		199 157
Lainasaamiset			484 550	84 094
Siirtosaamiset		1 703 333		2 106 156
Muut saamiset		116 799		116 799
Yhteensä	0	2 190 948	484 550	2 506 206
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset		208 900		342 335
Siirtosaamiset		71 042		840 181
Muut saamiset				2 126 305
Yhteensä	0	279 942	0	3 308 821
Saamiset osakkuusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset		38 617		6 865
Siirtosaamiset		165 664		154 256
Muut saamiset	13 987	1 554	15 541	1 554
Yhteensä	13 987	205 835	15 541	162 675
Saamiset muilta				
Myyntisaamiset	13 978	3 694 977	22 967	11 317 600
Lainasaamiset	18 394	962 721	68 210	72 505
Siirtosaamiset		9 523 176		19 083 679
Muut saamiset	438 658	4 414 256	438 658	6 912 615
Yhteensä	471 030	18 595 130	529 835	37 386 399
Saamiset yhteensä	485 017	21 271 856	1 029 927	43 364 100

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät (24.)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Pitkäaikaiset siirtosaamiset				
Muut tulojäämät		4 206		
Pitkäaikaiset siirtosaamiset yhteensä	0	4 206		
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Kelan korvaus työterveyshuollosta	2 095 009	4 140 492	1 210 979	1 812 826
Avustukset ja rahoitusosuudet	12 708 091	23 037 422	4 616 886	9 551 300
Menoennakot	2 520 616	3 562 187	214 178	1 427 971
Muut tulojäämät	4 685 461	11 534 623	3 717 838	7 561 091
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	22 009 178	42 274 724	9 759 882	20 353 188

4.1.6 Taseen liitetiedot, vastattavaa

Oman pääoman erittely (25.)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	386 922 443	432 411 580	386 922 443	432 411 580
Peruspääoma 31.12.	386 922 443	432 411 580	386 922 443	432 411 580
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma 1.1.		14 092	0	0
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma 31.12.	0	14 092	0	0
Ylikurssirahasto 1.1.	93 167	93 167	0	0
Ylikurssirahasto 31.12.	93 167	93 167	0	0
Arvonkorotusrahasto 1.1.		67 757	0	67 757
Arvonkorotusrahasto 31.12.	0	67 757	0	67 757
Rakennusrahasto 1.1.	3 610 651	3 652 896	0	0
Rakennusrahasto, vähennykset	-191 516	-42 245		
Rakennusrahasto 31.12.	3 419 135	3 610 651	0	0
Muut omat rahastot 1.1.	6 208 967	6 341 957	672 752	672 752
Muut omat rahastot lisäykset		23 549		
Muut omat rahastot vähennykset	-2 551	-729 634		
Muut omat rahastot 31.12.	6 206 417	5 635 871	672 752	672 752
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä 1.1.	111 574 929	101 200 381	184 384 825	188 708 645
Aikaisempiin tilikausiin liittyvät korjaukset konserni		2 755 607		
Siirrot	-122 734			
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä 31.12.	111 452 196	103 955 989	184 384 825	188 708 645
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	30 629 890	27 648 573	2 329 915	-4 323 820
Oma pääoma	538 723 248	573 437 679	574 309 935	617 536 914

Hyvinvointialueelle siirtyneet omaisuus- ja pääomaerät kirjattu kunnassa peruspääomaa vastaan avaustaseeseen. Muutos peruspääomassa -45.489.136,23 euroa ja arvonkorotusrahastossa -67.757,35 euroa.

Sote-uudistuksen myötä konsernista poistuneet omaisuus- ja pääomaerät kirjattu avaustaseeseen. Muutos peruspääomassa -45.489.136,23 euroa, yhdistysten ja säätiöiden peruspääomassa -14.091,81 euroa, arvonkorotusrahastossa -67.757,35 euroa, muissa omissa rahastoissa 573.095,85 euroa ja edellisten tilikausien yli-/alijäämässä -20.029.631,91 euroa.

Vertailutietona esitettävään konsernin vuoden 2022 omaan pääomaan on tehty 2.755.607,32 euron korjaus edellisen vuoden virheestä johtuen. Korjaus kohdistuu edellisten tilikausien yli-/alijäämään.

Konsernitilinpäätöksen edellisten tilikausien yli-/alijäämän muutos vuoden 2022 konsernitilinpäätökseen verrattuna

	Konserni 2023		
Konsernin voittovarot 31.12.2022	131 604 561,38		
Konsernin voittovarot 1.1.2023	111 574 929,47		
Voittovarojen muutos	-20 029 631,91		
Pohjois-Savon pelastuslaitos	-159 140,77		Pohjois-Savon pelastuslaitoksen omaisuus- ja pääomaerät siirtyneet hyvinvointialueelle. Omaan pääomaan merkitty poistoero poistunut konsernista.
Järviseudun Työterveys Oy	-318 175,23		Konsernin omistusosuus Järviseudun Työterveys Oy:ssä laskenut Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kautta tulleen välillisen omistuksen poistuttua.
Servica Oy	-2 331 873,49		Konsernin omistusosuus Servica Oy:ssä laskenut Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kautta tulleen välillisen omistuksen poistuttua.
KYS Invest OY	299 010,85		Konsernin omistusosuus KYS Invest Oy:ssä laskenut Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kautta tulleen välillisen omistuksen poistuttua. Yhtiöitä ei yhdistellä konserniin tytäryhtiönä 1.1.2023 alkaen.
Istekki Oy	-4 960 167,36		Konsernin omistusosuus Istekki Oy:ssä laskenut Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kautta tulleen välillisen omistuksen poistuttua. Yhtiöitä ei yhdistellä konserniin osakkuusyhtiönä 1.1.2023 alkaen.
Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä	-6 941 979,41		Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän omaisuus- ja pääomaerät siirtyneet hyvinvointialueelle. Yhtiön kerryttämät voittovarot poistuneet konsernista.
Vaalijalan kuntayhtymä	-5 617 306,50		Vaalijalan kuntayhtymän omaisuus- ja pääomaerät siirtyneet hyvinvointialueelle. Yhtiön kerryttämät voittovarot poistuneet konsernista.
Voittovarojen muutos	-20 029 631,91		

Poistoeron erittely (26.)

	Kunta	
	2023	2022
Investointivaraukseen liityvä poistoero	23 426	229 338
Poistoero yhteensä	23 426	229 338

Velat, jotka eräänntyvät viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua (27.)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	425 317 717	633 229 602	163 548 084	177 073 045
Lainat julkisyhteisöiltä	23 232 406	26 661 064		
Lainat muilta luotonantajilta	363 525			
Muut pitkäaikaiset velat				
Yhteensä	448 913 648	659 890 666	163 548 084	177 073 045

Pakolliset varaukset (29.)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Eläkevaraukset				
Eläkevastuuvaraus	178 075	189 374	178 075	189 374
Eläkevaraukset yhteensä	178 075	189 374	178 075	189 374
Muut pakolliset varaukset				
Ympäristövastuu, jätehuolto	1 179 473	1 106 682	1 179 473	1 106 682
Potilasvahinkovastuuvaraus		11 018 509		
Oikeudenkäyntivaraus		50 000		
Muut pakolliset varaukset	13 383 630	3 184 085	13 323 630	3 162 098
Muut pakolliset varaukset yhteensä	14 563 104	15 359 276	14 503 104	4 268 780

Vieras pääoma (30.)

	Kunta		Kunta	
	2023		2022	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat		6 579 272		6 357 616
Siirtovelat		45 134		47 606
Velat kuntayhtymille, joissa kunta jäsenenä				
Saadut ennakot	1 482 205		74 635	
Ostovelat		6 837		2 402 864
Siirtovelat		312		8 959 177
Velat osakkuus- ja omistusyhteisyyksille				
Ostovelat		1 446 825		2 015 339
Siirtovelat				
Velat muille				
Saadut ennakot		3 298 969	128 005	8 164 326
Ostovelat		14 986 569		28 548 179
Liittymismaksut ja muut velat	25 157	8 014 118	24 485	15 727 736
Siirtovelat		30 867 356		47 202 745
Vieras pääoma yhteensä	1 507 362	65 245 392	227 125	119 425 588

Sekkitililimiitti (31.)

	Kunta	
	2023	2022
Luotollisen sekkitilin limiitti 31.12.	50 000 000	50 000 000
-siitä käyttämättä oleva määrä	50 000 000	50 000 000
	50 000 000	50 000 000

Muiden velkojen erittely (32.)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut velat				
Liittymismaksuvelat				
- Kuopion Vesi Oy	27 680 701	26 748 454		
- Kuopion Energia Oy	43 306 047	42 131 043		
Muut velat, pitkäaikaiset	327 531	1 219 700	25 157	24 485
Muut velat, lyhytaikaiset	23 206 380	31 601 164	8 014 118	15 727 736
Muut velat yhteensä	94 520 658	101 700 361	8 039 275	15 752 221

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät (33.)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot	5 601 761	1 526 033	3 951 073	727 516
Menojäämät				
Lomapalkkajaksotus	38 913 586	82 513 121	18 903 790	39 467 299
Palkkojen ja henkilös.kulujen jaksotukset	3 560 239	11 311 013	121 158	3 244 505
Korkojaksotus/ottolainojen siirtyvät korot	4 646 475	2 604 509	2 293 941	1 174 205
Muut menojäämät	10 931 949	17 679 511	5 642 841	11 596 002
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	63 654 010	115 634 188	30 912 802	56 209 528

Hyvinvointialueelle siirtyneet omaisuus- ja pääomaerät kirjattu peruspääomaa vastaan avaustaseeseen. Lomapalkkavelan osalta kunnan avaustaseen muutos -20.741.418,30 euroa.

4.1.7 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin (34.)

	Konserni	
	2023	2022
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	229 443 368	223 700 013
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	347 195 721	374 633 798
Lainat julkisyhteisöiltä	18 085 096	22 039 369
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	89 225 503	108 300 233
Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä	436 421 224	482 934 031

Vakuudet (35. - 37.)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Omasta puolesta annetut vakuudet				
Sitoumusten vakuudeksi annetut:				
Kiinteistökiinnitykset	6 175 000	22 175 000		
Yrityskiinnitykset	51 734	22 174 668		
Kiinnitykset vuokraoikeuteen		391 002		
Pantatut pankkisaamiset	1 489 694	2 738 794		
Muut omasta puolesta annetut vakuudet	1 511 873	952 512		
Yhteensä	9 228 300	48 431 976	0	0
Muiden puolesta annetut vakuudet				
Takaukset	37 190 000	13 600 000		
Yhteensä	37 190 000	13 600 000	0	0
Vakuudet yhteensä	46 418 300	62 031 976	0	0

Pantatuista pankkisaamisista 1.290.694 euroa sähkökaupan vakuutena.

Vuokravastuut (38.)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Vuokravastuut, voimassa 31.12.2040 asti				
Toimitilojen vuokravastuut	156 136 312	186 902 109	76 251 570	100 481 321
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut	3 527 254	7 655 270	244 923	3 399 734
Maa-alueiden vuokravastuut	1 185 416	1 407 613		715
Muut vuokravastuut	169 080	164 069		
Vuokravastuut yhteensä	161 018 062	196 129 061	76 496 493	103 881 770
- siitä seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	25 087 120	24 661 949	8 901 232	9 656 883
- siitä PPP-hankkeet (public-private partnerships)				
- siitä sopimukseen sisältyvät lunastusvelvoitteet				
- siitä kiinteistöihin liittyvät rahoitusleasingvastuut	56 081 392	55 583 680	56 081 392	55 583 680

Kunnan kiinteistöihin liittyvät rahoitusleasingvastuut koostuvat kiinteistöistä; Nilsiä ja Melalahden päiväkotit, Pikkulinnan päiväkotit, Länsi-Puijon esiopetustila sekä Kuntolaakson uima- ja jäähalli.

Vastuusitoumukset (39. - 40.)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma			317 360 072	332 023 072
Jäljellä oleva pääoma			146 722 769	164 710 019
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	18 822 050	19 133 765	18 822 050	19 022 050
Jäljellä oleva pääoma	6 291 724	6 685 668	6 291 724	6 573 953
Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista				
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	1 017 018 892	920 155 651	1 017 018 892	920 155 651
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.				
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuustakauskeskuksen rahastosta 31.12.	809 571	532 111	809 571	532 111

Samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta annettuihin takauksiin sisältyy takaus Kuopion Energia Oy:n lainavastuista Euroopan Investointipankille. Kyseiseen takaukseen sisältyy sopimusvakuuksia eli kovenantteja. Sovitut kovenanttiehtot koskevat kaupungin maksuvalmiutta, omaisuuden vallintaa ja tietojenantovelvollisuutta takauksen voimassaoloaikana. Kovenanttien rikkoutuminen voi johtaa lisävakuusvaateisiin tai takauksen kohteena olevan luoton irtisanomiseen ja takausvastuun realisoitumiseen. Kovenanttiehtot ovat täyttyneet ja niitä seurataan.

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt (41.)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Sopimusvastuut				
Ohjelmistopalvelusta Kuopion Vesi Oy:lle aiheutuva vastuu	154 208	127 100		
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus	154 208	127 100		
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset yht.	87 223 593	88 345 834	87 223 593	88 345 834
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus	5 495 113	4 992 952	5 495 113	4 992 952
<i>Elinkaarimallilla toteutettujen kiinteistöjen palvelumaksu yht. v. 2040 loppuun asti</i>	49 411 717	48 268 096	49 411 717	48 268 096
<i>Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus</i>	3 222 113	2 742 952	3 222 113	2 742 952
<i>Ylläpitosopimus Kuntolaakso v. 2040 asti</i>	37 811 877	40 077 739	37 811 877	40 077 739
<i>Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus</i>	2 273 000	2 250 000	2 273 000	2 250 000
Sopimusvastuut yhteensä	87 377 802	88 472 934	87 223 593	88 345 834
Osuus kuntayhtymän alijäämästä				
Arvonlisäveron palautusvastuu	29 725 464	33 995 515	1 168 505	1 568 334
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuut, päättyvät vuosina 2024-2038	14 257 488	15 894 142	14 257 488	13 163 434

Vertailutietona esitettäviin yhteistyö- ja kumppanuussopimuksien vastuisiin tehty korjaus virheellisen esittämistavan vuoksi. Korjauksen vaikutus yhteistyö- ja kumppanuussopimuksien yhteismäärään -13.313.083 euroa.

Vertailutietona esitettävään konsernin arvonlisäveron palautusvastuuseen tehty korjaus virheellisen luvun vuoksi. Korjauksen vaikutus arvonlisäveron palautusvastuuseen -43.612.547,53 euroa.

Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset

Elinkaarimallista tulevat sopimusvastuut

Martti Ahtisaaren, Puijonsarven, Rajalan ja Pohjantien koulut, Puijonlaakson päiväkot.

Kiinteistöpalvelut (22 473 750 euroa alv o) ja PTS-investoinnit (11 078 974 euroa alv o), yhteensä 32 552 699 euroa ovat vuoden 2008 hintatasossa. Kiinteistöpalvelut ja PTS-investointi -maksut alkavat, kun kohteet valmistuvat. Martti Ahtisaaren ja Puijonsarven koulut valmistuivat 15.7.2011. Rajalan koulu ja Puijonlaakson uusi päiväkot valmistuivat 15.7.2012 ja Pohjantien koulu 15.7.2013. Palvelumaksujen vastuut tulevat alenemaan vuosittain ja ne nollautuvat, kun sopimus päättyy v.2036. Rajalan koulun laajennus valmistui kesällä 2022 ja tämä noudattaa aiempaa sopimuskautta.

Jynkän ja Karttulan Koulu

Jynkän ja Karttulan uusien koulujen elinkaarisolimuksista tulevia vastuita kiinteistöpalvelut yht. 8 266 764 euroa (alv o) ja PTS-investoinnit yht. 124 410 euroa (alv o), yhteensä 8 391 174 euroa. Jynkän koulu valmistui kesällä 2017 ja Karttulan koulu vastaavasti kesällä 2018. Jynkän koulun laajennusosan urakka valmistuu vuonna 2024. Palvelumaksujen vastuut tulevat alenemaan vuosittain ja ne nollautuvat, kun sopimus päättyy v. 2038.

Hiltulanlahden koulu ja päiväkot

Hiltulanlahden koulun ja päiväkodin elinkaarisolimuksista tulevia vastuita kiinteistöpalvelut yht. 7 467 844 euroa (alv o) ja PTS-investoinnit yht. 0 euroa (alv o), yhteensä 7 467 844 euroa. Hiltulanlahden koulu ja päiväkot valmistui kesällä 2019. Laajennusosa valmistui vuonna 2023. Palvelumaksujen vastuut tulevat alenemaan vuosittain ja ne nollautuvat, kun sopimus päättyy v. 2040.

Elinkaarisolimusten kiinteistöpalvelujen ja PTS-investointien vastuut v. 2024 yhteensä 3 222 113 euroa ja vuosina 2025-2040 yhteensä 49 411 717 euroa (alv o).

Johdannaissopimukset

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Koronvaihtosopimukset 3 kpl				
<p>Koronvaihtosopimukset on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksilla on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Sopimukset erääntyvät vuosina 2025-2029.</p>				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yht.	49 500 000	66 700 000	49 500 000	66 700 000
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	2 512 012	4 051 564	2 512 012	4 051 564
Koronvaihtosopimus 2310667				
<p>Koronvaihtosopimuksella suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2022-2026. Sopimus on alkanut 30.12.2022 ja päättyy 30.12.2025.</p>				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yht.	60 000 000	60 000 000	60 000 000	60 000 000
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	1 231 269	2 198 698	1 231 269	2 198 698
Koronvaihtosopimus 20880440				
<p>Koronvaihtosopimuksella suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2022-2026. Sopimus on alkanut 30.6.2022 ja päättyy 30.6.2026.</p>				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yht.	35 000 000	35 000 000	35 000 000	35 000 000
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	1 164 366	2 292 329	1 164 366	2 292 329
Koronvaihtosopimukset 4 kpl				
<p>Koronvaihtosopimukset 4 kpl on kukin tehty kiinteistöleasingosopimuksen korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Leasingrahoituksen ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Sopimukset erääntyvät vuosina 2029 ja 2030.</p>				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yht.	39 326 841	40 669 464	39 326 841	40 669 464
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	2 480 904	4 507 609	2 480 904	4 507 609

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Niiralan Kulma Oy				
Ehdollinen koronvaihtosopimus on tehty lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuva korko kiinteäksi. Sopimus erääntyy vuonna 2032.				
Nimellisarvo	5 071 100	5 542 100		
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	-1 663 318	-2 842 188		
Koronvaihtosopimukset on tehty lainojen korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksilla on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimukset erääntyvät vuosina 2025-2030.				
Nimellisarvo	26 739 103	26 888 013		
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	2 077 459	2 941 935		
Koronvaihtosopimukset on tehty lainojen korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksilla on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimukset erääntyvät vuonna 2028.				
Nimellisarvo	11 356 364	11 431 131		
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	1 151 630	1 610 288		
Koronvaihtosopimuksen rinnalle tehty korkokattosopimus. Sopimus erääntyy vuonna 2030.				
Nimellisarvo	9 156 501	9 629 291		
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	-742 512	-1 038 485		
Koronvaihtosopimukset on tehty lainojen korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksilla on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimukset erääntyvät vuosina 2026-2027.				
Nimellisarvo	8 766 192	8 916 192		
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	-117 184	-66 253		
Kuopion Opiskelija-asunnot Oy -konserni				
Koronvaihtosopimus on tehty lainojen korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy vuonna 2024.				
Nimellisarvo	20 000 000	40 000 000		
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)		4 507 868		
Koronvaihtosopimus on tehty lainojen korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella muutetaan vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy vuonna 2026.				
Nimellisarvo	10 000 000	20 000 000		
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	13 654	2 543 996		

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Koronvaihtosopimukset on tehty lainojen korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksilla on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimukset erääntyvät vuosina 2043-2044.				
Nimellisarvo	30 000 000			
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	6 243 666			
Kiinteistö Oy Kuopion Koulutilat				
Koronvaihtosopimus on tehty lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuva korko kiinteäksi. Sopimus erääntyy vuonna 2024.				
Nimellisarvo	13 064 000	13 744 000		
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	-361 481	703 416		
Kuopion Energia Oy -konserni				
Koronvaihtosopimukset on tehty lainojen korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksilla on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimukset erääntyvät vuonna 2029.				
Nimellisarvo	6 285 728	11 220 178		
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	-36 829	63 354		
Pohjois-Savon Sairaanhoidopiirin kuntayhtymäkonserni				
Koronvaihtosopimukset on tehty lainojen korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksilla on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimukset erääntyvät vuosina 2023-2053.				
Nimellisarvo		34 367 929		
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)		876 347		
Poistunut konsernista 2023.				
Jatko-oikeudelliset koronvaihtosopimukset suojaavat koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksilla on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Kuntarahoitus Oyj:llä on yksipuolinen oikeus eräännyttää koronvaihtosopimukset 2025-2027. Sopimukset erääntyvät 2035-2037.				
Nimellisarvo		16 757 220		
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)		1 243 197		
Poistunut konsernista 2023.				

Kaupunginhallitus on 5.11.2018 § 304 hyväksynyt rahoitusriskien hallintapolitiikan, joka on tullut voimaan 1.1.2019. Rahoitusriskien hallintapolitiikan mukaan korkoriskiltä suojaudutaan kiinteäkorkoisilla lainoilla tai korkojohdannaisten avulla. Johdannaisia voidaan käyttää olemassa olevan lainasalkun tai yksittäisen lainan korkoprofiilin muuttamiseen. Kuopion kaupungin lainakannan suojaustaso voi vaihdella markkinatilanteen mukaan. Myös leasingrahoitukselle voidaan tehdä korkosuojaus muuttamatta leasingsopimuksen ehtoja. Leasingsopimuksia koskee sama suojaustaso kuin lainasalkkua, eli 30–80 prosenttia leasingsopimuksesta tulee olla suojattuna. Johdannaissopimuksia voidaan tehdä koronvaihto-, korkokatto- ja korkolattiasopimuksina sekä korkoputkisopimuksina. Käytettävien johdannaissopimusten tulee olla yksiselitteisiä, joihin ei sisälly ennakoimattomia elementtejä. Johdannaissopimuksia käytetään ainoastaan korkoriskin suojaamiseen.

Kuopion kaupungin lainakantaa on mainittua suojautumispolitiikkaa noudattaen suojattu sekä pitkäaikaisilla kiinteillä lainakoroilla että koronvaihtosopimuksilla vaihtuvien korkojen muutoksia vastaan. Koronvaihtosopimuksissa osapuolet ovat sopineet, että Kuopion kaupunki maksaa rahalaitokselle kiinteää korkoa. Vastineena rahalaitos maksaa Kuopion kaupungille sovitua euribor-korkoa.

Kuopion kaupungin koronvaihtosopimuksista kohde-etuudeltaan yhteensä 49.500.000 euron määräiset sopimukset (3 kpl) on tehty tiettyä yksiköityä lainaa varten. Osa koronvaihtosopimuksista alkaa myöhemmin kuin laina, mutta kaikkien koronvaihtosopimusten ja lainojen ehdot vastaavat toisiaan.

2 kpl sopimuksia kohde-etuudeltaan yhteensä 95.000.000 euroa, on tehty koko lainasalkun korkovirtojen suojaamiseksi. Lainasalkusta löytyy sopimuksia vastaavat vaihtuvakorkoiset lainat.

4 kpl sopimuksia kohde-etuudeltaan yhteensä 39.326.841 euroa on tehty kiinteistöleasingin korkovirtojen suojaamiseksi. Näiden koronvaihtosopimusten ja leasingsopimusten ehdot vastaavat toisiaan.

Jos koronvaihtosopimuksia ei pureta ennen alkuperäistä eräpäivää, realisoitumattomat markkina-arvot eivät aiheuta tulosvaikutteisia kirjauksia. Sopimuksen markkina-arvoon vaikuttaa arvostushetken korkotaso, jäljellä oleva pääoma ja jäljellä olevan koronvaihtosopimuksen maturiteetti. Kiinteän koron maksajan kannalta suurin koronvaihtosopimukseen liittyvä riski on lyhyiden ja pitkien korkojen yleinen lasku, joka kasvattaa tulevan maksuvelvollisuuden nykyarvoa. Sen sijaan, kun korot nousevat, kiinteän koron maksajan maksuvelvollisuuden nykyarvo laskee.

Kuopion kaupungin koronvaihtosopimuksille on markkina-arvon määrittämisen lisäksi tehty korkoherkkyyksianalyysit 31.12.2023 tilanteen mukaan. Korkoherkkyyksianalyysissa on määritetty -1 %-yksikön ja +1 %-yksikön markkinakorkojen paralleelimuutoksen vaikutus sopimusten markkina-arvoon. Markkinakorkojen +1 %-yksikön paralleelimuutos vaikuttaa markkina-arvoon positiivisesti 3.846.194,33 euroa siten, että markkina-arvo on muutoksen jälkeen 11.234.744,96 euroa. Markkinakorkojen -1 %-yksikön paralleelimuutos vaikuttaa markkina-arvoon negatiivisesti 4.256.236,93 euroa siten, että markkina-arvo on muutoksen jälkeen 3.132.313,70 euroa. Koronvaihtosopimusten maksuvelvoitteiden kasvavirrat ajoittuvat vuosille 2024–2030.

Niiralan Kulma Oy:llä on kymmenen lainoihin liittyvää koronvaihtosopimusta, jotka on tehty korkomenojen suojaamisen tarkoituksessa. Pitkäaikaisten lainojen vaihtuva korko on tällöin sidottu koronvaihtosopimuksella kiinteään korkoon.

Niiralan Kulma Oy:llä on yksi koronvaihtosopimuksen rinnalle tehty korkokattosopimus.

Kuopion Opiskelija-asunnot Oy -konsernilla on neljä lainoihin liittyvää koronvaihtosopimusta, joilla suojataan yhtiön lainasalkkua. Sopimukset ovat perinteisiä koronvaihtosopimuksia, joilla vaihdetaan korko kiinteäksi, eikä niissä ole erityisehtoja.

Kiinteistö Oy Kuopion Koulutiloilla on yksi koronvaihtosopimus, jolla suojataan yksittäisen lainan korkoriskiä. Koronvaihtosopimuksella vaihdetaan vaihtuva korko kiinteäksi koroksi eikä se sisällä erityisehtoja.

Kuopion Energia Oy -konsernilla on kaksi lainoihin liittyvää koronvaihtosopimusta, joilla suojataan yhtiön lainakantaa. Koronvaihtosopimuksilla on suojauduttu vaihtuvien korkojen muutoksiin vaihtamalla korko kiinteäksi.

Muut johdannaispimukset

Kuopion Energia Oy käyttää sähköjohdannaisia suojaamaan sähkön tuotannosta ja myynnistä aiheutuvaa sähkön markkinahintariskiä. Kuopion Energia Oy:llä oli tilinpäätöshetken ainoastaan forward- ja futuurisopimuksia. Forward- ja futuurisopimuksilla voidaan kiinnittää vaihteleva spot-hinta kiinteähintaiseksi. Forward-sopimusten markkina-arvo tuloutuu sopimuksen toimitusjakson aikana. Futuurisopimusten markkina-arvon muutokset selvitetään käteisellä päivittäin kaupankäyntipäivästä alkaen.

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Myyntisopimukset				
Määrä MWh	341 588	872 794		
Käypä arvo	2 385 733	4 030 440		
Kirjaamaton käypä arvo	2 385 733	4 030 440		
Ostosopimukset				
Määrä MWh		261 560		
Käypä arvo		-22 989 129		
Kirjaamaton käypä arvo		-22 989 129		

Sähköjohdannaisten käyvät arvot perustuvat tilinpäätöshetken markkinahintoihin. Kaikki sähköjohdannaispimukset on tehty suojaamistarkoituksessa. Sopimuksilla on suojattu sähkön tuotantoa. Suojaamistarkoituksessa tehtyjen sopimusten tulos kirjataan tuotoksi ja kuluksi, kun vastaava tuotto tai kulu toteutuu.

Sähköjohdannaisten ajoittuminen

Määrä, MWh

alle 1 vuosi	1-5 vuotta	yli 5 vuotta
341 588	0	0

Sähköjohdannaiset

Käypä arvo, euroa

alle 1 vuosi	1-5 vuotta	yli 5 vuotta
2 385 733	0	0

Sähköjohdannaiset kohdistuvat ajallisesti suojaamaan konsernin kokonaissähköpositiosta aiheutuvaa sähkön markkinahintariskiä. Konsernin sähköjohdannaispositio on ostopainotteinen, koska suojattavien myyntisopimusten määrä ylittää sähkön tuotantomäärän.

Sähköjohdannaisten herkkyytarkastelu

Sähkön markkinahinnan muutoksen vaikutus sähköjohdannaisten käypiin arvoihin.

Herkkyytarkastelussa oletetaan, että sähköjohdannaisten hintataso muuttuu +/- 1 euron koko pohjoismaisella markkinalla. Systemihinta muuttuu ja aluehintaerot säilyvät muuttumattomina.

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Hinnanmuutos +/- 1 EUR/MWh				
Sähköjohdannaisten käypien arvojen muutos, euroa	341 588	611 234		

	Konserni		Kunta	
	2023 tonnia (CO ₂)	2022 tonnia (CO ₂)	2022 tonnia (CO ₂)	2021 tonnia (CO ₂)
Päästöoikeudet				
Käytettävissä olevien päästöoikeuksien määrä 1.1.	1 565	1 494		
Saadut ilmaiset päästöoikeudet	40 850	40 077		
Päästöoikeuksien osto tai taseesta kirjaus	98 736	147 939		
Toteuneiden päästöjen määrä	139 543	187 945		
Päästöoikeuksien myynti		0		
Käytettävissä olevien päästöoikeuksien määrä 31.12.	1 608	1 565		

Muita vastuita

Kuopion kaupunki

Kuopion kaupunki on sitoutunut osallistumaan Pohjois-Savon pääomasijoitusrahaston toimintaan enintään 1,2 milj. euron osuudella 10 milj. euron rahastosta ja enintään 12 prosenttia perustettavan rahaston koosta. Vuoden 2023 loppuun mennessä sitoumuksesta on käytetty 914.400 euroa.

Kuopion Tilapalvelut on tehnyt sopimukset, joilla Kuopion kaupunki varaa kiinteistölle 297-13-9903-13 rakennettavasta kallioväestönsuojasta Savon koulutuskuntayhtymälle ja FinVector Oy:lle niiden Savilahden alueelle rakennettavia rakennuksia varten väestönsuojelulain mukaisen tarpeellisen väestönsuojatilan.

Pohjois-Savon pelastuslaitokselle on esitetty henkilöstön varallaoloon liittyviä vaatimuksia Korkeimman oikeuden (KKO:2015:48) ratkaisuun perustuen. Vaatimuksissa on vaadittu varallaolo luettavaksi työajaksi. Entistä Pohjois-Savon pelastuslaitosta, jonka toiminta siirtyi vuoden 2023 alusta hyvinvointialueelle, edustaa näissä tapauksissa Kuopion kaupunki kaikkien aikaisempien jäsenkuntien puolesta. Varallaolovaatimuskäsittelyitä on vireillä eri oikeusasteissa sekä KT:n keskusneuvottelussa. Vaatimuksen esittäneiden 96 henkilön vaatimussumma on 24.816.952 euroa ilman sivukuluja. Lisäksi työtuomioistuimien on antanut 3.3.2023 neljä erillistä välituomiota asiassa, jossa on ratkaistavana 26 henkilön vaatimukset, yhteensä 5.799.955 euroa ilman sivukuluja. Välituomioiden ratkaisu kaikkien vaatimusten osalta on, että varallaoloaika on kokonaisuudessaan luettava työajaksi. Työtuomioistuin käsittelee myöhemmin maksettavien korvausten määrää (ns. määrävaiheen käsittely). Määrävaiheessa vastaaja voi esittää ja perustella vaatimusten kohtuullistamista. Lopullisesti maksettavien korvausten määrä tiedetään tuon määrävaiheen jälkeen, mutta ratkaisuja ei ole vielä saatu. Vuoden 2023 tilinpäätöstä valmisteltaessa käytettävissä ei ole selkeitä perusteita arvioida tulevia ratkaisuja, joten vaikutus on laskettu edellä mainittujen työtuomioistuimissa olevien 26 tapaukseen liittyvien vaatimusten yhteissumman pohjalta Kirjanpitolain 14 §:n kriteerit huomioiden. Prosentuaalinen osuus palkkojen ja viivästyskorkeiden välillä on arvioitu olevan n. 64/36. Euromäärä palkkasummalle ja viivästyskorot on laskettu per henkilö, palkkoihin lisätty sivukulut ja kerrottu vaatijoiden lukumäärällä. Laskelma tuotti entisen Pohjois-Savon pelastuslaitoksen jäsenkuntiin kohdistuvien vaatimusten yhteissummaksi (palkat+sivukulut+viivästyskorot) 25,0 milj. euroa, kun ensin vähennettiin taseeseen jo 2022 tilinpäätöksessä kaikkia kuntia varten tehty 3,2 milj. euron pakollinen varaus. Kuopion kaupungin osuudesta 40,7% (joka määritelty vuonna 2022 ratkaistujen tapausten pohjalta) on tilinpäätöksessä 2023 tehty uusi varaus 10,2 milj. euroa. Sen tulosvaikutus kaupungin vuoden 2023 henkilöstömenoihin on 6.461.532,00 euroa ja viivästyskorkomenoihin 3.700.000,00 euroa.

Kiinteistö Oy Kuopion Koulutilat

Tonttiin 297-33-19-1 kohdistuu pysyvä autopaikkarasite, joka oikeuttaa viereisen tontin 297-33-18-1 sijoittamaan rasitetulle tontille 26 kpl autopaikkoja. Rasitesopimuksen mukaan autopaikat ovat sekä rasitetun että oikeutetun tontin yhteiskäytössä.

Savonia-ammattikorkeakoulu oy

Valtio on luovuttanut korvauksetta Kuopion kaupungille Opistotie 2:n kiinteistön (kiinteistötunnus 297-6-14-2) rakennuksineen ja irtaimistoineen 13.2.1995. Kuopion kaupunki on siirtänyt mainitun kiinteistön rakennuksineen ja irtaimistoineen sekä palautusvelvollisuksineen Pohjois-Savon ammatillisen korkeakoulutuksen kuntayhtymälle 21.6.1995. Lisäksi valtio on luovuttanut korvauksetta Pohjois-Savon ammatilliselle korkeakoulutuksen kuntayhtymälle 29.1.1996 Sairaalakatu 6-8:n kiinteistön rakennuksineen ja irtaimistoineen (kiinteistötunnus 297-5-6).

Pohjois-Savon ammatillisen korkeakoulukuntayhtymän nimi muuttui Savonia-ammattikorkeakoulu kuntayhtymäksi 1.10.2004. Savonia-ammattikorkeakoulun kuntayhtymä yhtiöitettiin ammattikorkeakoulu-uudistuksen myötä Savonia-ammattikorkeakoulu osakeyhtiöksi 1.1.2015 lukien.

Luovutukset perustuvat lakiin eräiden valtion ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen luovuttamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle (1094/1994), joka sisältää ehdon, jonka mukaan Opistotie 2:n ja Sairaalakatu 6-8 kiinteistöjä voi koskea lain mukainen palautusvelvollisuus.

Savonia-ammattikorkeakoulu Oy on hakenut palautusvelvollisuudesta luopumista. Valtioneuvoston raha-asiaivaliokunnan puollon ja opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen 26.1.2018 (Dnro 3 ja 4/511/2015) mukaan valtion luovuttaman omaisuuden suhteelliseen osaan 13.371.777 euroon ei liity palautusvelvollisuutta, kun Savonia-ammattikorkeakoulu oy käyttää valtiolta vastikkeetta saatujen kiinteistöjen vastaavan suhteellisen osan hakemuksessa tarkoitettujen kiinteistöjen käyvästä arvosta Savilahden kampuksen toteuttamiseksi edellyttäen, että kampus on valtionavustuksen oikeuttavassa käytössä vähintään vuoteen 2026 saakka. Alkuperäisiin

luovutus sopimukseen sisältyy ehto palautusvelvollisuudesta tilanteissa, joissa valtion luovuttama omaisuus luovutetaan toiselle, sen käyttötarkoitus muutetaan pysyvästi, toiminta lopetetaan, omaisuus tuhoutuu tai vahingoittuu eikä omaisuutta käytetä muuhun valtionosuuteen oikeuttavaan toimintaan.

Kuopion Pysäköinti Oy

Kiinteistö Oy Kuopion Kauppakatu 26-30 (kiinteistötunnus 297-4-27-5), kulkuoikeusrasite ja sopimus kulkuyhteyden toteuttamisesta.

As. Oy Kuopion Pankkitalo (kiinteistötunnus 297-4-29-1), oikeus toteuttaa pysyviä pohjarakenteita.

Oy Carlson (kiinteistötunnus 297-4-19-5), sopimus hissiyhteyden rakentamisesta, käyttöoikeudesta ja ylläpidosta.

Kiinteistö Oy Kuopion Valtakulma (kiinteistötunnus 297-4-14-3) kulkuyhteys-/kulkuväylärasite.

Kiinteistö Oy Kuopion Kauppakatu 41 (kiinteistötunnus 297-4-18-3) kulkuyhteys-/kulkuväylärasite.

4.1.8 Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

Henkilöstön lukumäärä 31.12. (42.)

	Kunta	
	2023	2022
Palvelualue		
Tarkastustoimi	1	2
Yleishallinto	3	6
Elinvoima- ja konsernipalvelut	178	323
Kaupunkiympäristön palvelualue	229	223
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	426	426
Kasvun ja oppimisen palvelualue	2 931	2 862
Perusturvan palvelualue	0	1 788
Terveydenhuollon palvelualue	0	1 027
Ydinkaupunki yhteensä	3 768	6 657
Taseyksiköt		
Pohjois-Savon pelastuslaitos	0	364
Tilapalvelut	41	40
Isäntäkuntapalvelut	0	41
Taseyksiköt yhteensä	41	445
Yhteensä	3 809	7 102
Työllistämisarvoihin palkatut	27	76
Oppisopimuskoulutus	4	74
Kunta yhteensä	3 840	7 252

Henkilöstökulut (43.)

	Kunta	
	2023	2022
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan		
Palkat ja palkkiot	160 960 024	287 190 607
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	34 085 286	63 156 220
Muut henkilösivukulut	6 510 990	11 832 928
Henkilösivukulut yhteensä	40 596 276	74 989 148
Henkilöstökorvaukset ja muut korjaukset	-2 429 798	-5 277 463
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	199 126 503	356 902 293
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin *)	0	0
Henkilöstökulut yhteensä	199 126 503	356 902 293

*) Summa sisältää vain ydinkunnan ja taseyksikön omat aktivoitavat henkilöstökulut, ei em. yksiköiden välisten investoinneille myyntien sisältämiä henkilöstökuluja.

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut (44.)

	Kunta	
	2023	2022
Suomen Keskusta	27 906	30 228
Kansallinen Kokoomus	29 479	30 543
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue	20 573	23 878
Perussuomalaiset	5 673	6 904
Vihreä liitto	16 272	16 963
Vasemmistoliitto	4 650	5 054
Suomen Kristillisdemokraatit	4 740	5 339
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	109 292	118 910

Tilintarkastajan palkkiot (45.)

	Kunta	
	2023	2022
Tilintarkastusyhteisö Talvea Julkishallinnon Palvelut Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	46 374	51 885
Tilintarkastajan lausunnot	12 855	23 810
Palkkiot yhteensä	59 229	75 695

Intressitaholiiketoimet (46.)

Intressitaholiiketoimet ovat liiketoimia konsernin tytäryhtiöiden ja osakkuusyhtiöiden kanssa.

1 000 euroa

	2023	2022
Kaupungin tavaroiden ja palveluiden myynti intressitahoille		
Myyntituotot	1 424	1 164
Maksutuotot	524	445
Vuokratuotot	3 415	3 127
Liiketoiminnan muut tuotot	709	616
Kaupungin tavaroiden ja palveluiden ostot intressitahoilta		
Palvelujen ostot	44 822	79 769
Muut ostot	8 095	11 858
Maksetut vuokrat	9 762	9 984
Kaupungin korot ja osingot intressitahoilta		
Korkotuotot	10 346	10 775
Osinkotuotot	1 500	1 500
Korko- ja rahoituskulut	563	1
Lainoja yhteensä	240 023	247 208
Lainojen korot ovat 0% - 6%		
Avustukset konserniyhtiöille	-79	-120

Vertailutietona esitettävään lainojen määrään on tehty 37.800.000 euron lisäys edellisen vuoden virheen vuoksi.

Muut liiketoimet intressitahojen kanssa

Kaupunkikonsernissa on käytössä konsernitili.

Intressitahoille annetut takaukset

Kuopion kaupunki on myöntänyt tytäryhtiöidensä ja osakkuusyhtiöidensä puolesta omavelkaisia takauksia. Takausten yhteismäärä oli vuodenvaihteessa 140,3 milj. euroa. Takauksista 2,9 milj. euroa on sellaisia, joista ei vuodelta 2023 peritä takausprovisiota ja 137,4 milj. euron osalta provisiota peritään.

Intressitahoille annetut lainat

Kuopion kaupungille on siirtynyt Nilsin kaupungin Nilsin Teollisuuskylä Oy:lle myöntämiä korottomia pääomanehtoisia lainoja 334 550,34 euroa. Pääoman maksamisesta ei ole annettu vakuutta.

Intressitahoille annetut avustukset

Intressitaho	Liiketoimen arvo € ja luonne	Intressisuhteen luonne
Kuopio-Tahko Markkinointi Oy	550 000 €, avustus	Kuopion ja Tahkon alueen matkailun yhteismarkkinoinnin tukeminen, osakkuusyrittäjä
Riuttalan Talonpoikaiskulttuurin suojelusäätiö	47 450 €, avustukset yhteensä josta: 30 000 €, yleisavustus toimintaan 9 000 €, erityisavustus toimintaan 3 325 €, erityisavustus toimintaan 5 125 €, energia-avustus	määräysvalta yhteisö
Tahkovooren koulutus- ja valmennuskeskushdistys ry	200 000 €, yhteistyösopimukseen perustuva avustus	määräysvalta yhteisö

5 Eriytetyt tilinpäätökset

5.1 Eriytettyjen yksiköiden tilinpäätökset

5.1.1 Kuopion Tilapalvelut

TULOSLASKELMA (eliminoitu)	1.1.-31.12.2023 €	1.1.-31.12.2022 €
Liikevaihto	104 836 764,80	104 182 197,91
Liiketoiminnan muut tuotot	<u>133 691,46</u>	<u>207 507,53</u>
	104 970 456,26	104 389 705,44
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-15 356 295,75	-11 581 744,40
Palvelujen ostot	<u>-29 827 790,84</u>	<u>-31 109 506,06</u>
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-45 184 086,59	-42 691 250,46
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-2 274 955,57	-2 306 172,45
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-387 451,87	-1 110 770,74
Muut henkilösivukulut	<u>-96 256,89</u>	<u>-91 900,74</u>
Henkilöstökulut yhteensä	-2 758 664,33	-3 508 843,93
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-23 614 691,95	-22 514 406,65
Arvonalentumiset, kertaluonteiset poistot	<u>-37 824,69</u>	<u>-34 715,08</u>
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-23 652 516,64	-22 549 121,73
Liiketoiminnan muut kulut	-19 769 710,21	-20 812 607,33
Liikelylijäämä (-alijäämä)	13 605 478,49	14 827 881,99
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot muilta	531,44	0,00
Kunnalle maksetut korkokulut	0,00	-214 566,75
Korvaus peruspääomasta	-14 550 000,00	-14 550 000,00
Muut rahoituskulut	<u>-2 620,85</u>	<u>-6 604,28</u>
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-14 552 089,41	-14 771 171,03
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-946 610,92	56 710,96
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-946 610,92	56 710,96
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	41 923,08	41 923,08
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-904 687,84	98 634,04
LIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT:		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	5,9 %	6,3 %
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	5,9 %	6,4 %
Voitto, %	-0,91 %	0,05 %

RAHOITUSLASKELMA	2023 €	2022 €
Toiminta ja investoinnit		
Toiminnan rahavirta		
Liikelylijäämä (-alijäämä)	13 605 478,49	14 827 881,99
Poistot ja arvonalentumiset	23 652 516,64	22 549 121,73
Rahoitustuotot ja -kulut	-14 552 089,41	-14 771 171,03
Tulorahoituksen korjaukset	245 597,90	-156 289,00
	<u>22 951 503,62</u>	<u>22 449 543,69</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-44 125 338,14	-47 850 077,64
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 094 054,43	517 085,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	59 299,99	156 289,00
	<u>-42 971 983,72</u>	<u>-47 176 703,64</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-20 020 480,10	-24 727 159,95
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasamisten lisäys kunnalle	0,00	-435 242,76
Antolainasamisten lisäys muilta	-161 175,40	0,00
Antolainasamisten vähennys kunnalta	0,00	0,00
Antolainasamisten vähennys muilta	39 767,95	39 892,71
	<u>-121 407,45</u>	<u>-395 350,05</u>
Lainakannan muutokset		
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	16 620 216,87	25 250 282,36
	<u>16 620 216,87</u>	<u>25 250 282,36</u>
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos muilta	995 737,07	826 392,21
Korottomien velkojen muutos muilta	2 525 933,61	-954 164,57
	<u>3 521 670,68</u>	<u>-127 772,36</u>
Rahoituksen rahavirta	20 020 480,10	24 727 159,95
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
Tunnusluvut:		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	-95 101 932	-80 648 801
Investointien tulorahoitus, %	53,9 %	48,7 %
Current ratio	0,01	0,02
Quick ratio	0,01	0,02

TASE	31.12.2023	31.12.2022
	€	€
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot	1 330 973,94	1 454 177,82
	<u>1 330 973,94</u>	<u>1 454 177,82</u>
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet, kiinteistöjen liittymismaksut	922 079,45	330 895,06
Rakennukset	263 795 278,54	256 362 087,93
Koneet ja kalusto	569 147,62	807 500,70
Muut aineelliset hyödykkeet	299 237,36	299 237,36
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	43 815 456,52	32 404 405,11
	<u>309 401 199,49</u>	<u>290 204 126,16</u>
Sijoitukset		
Muut saamiset	2 161 187,48	2 039 780,03
	<u>2 161 187,48</u>	<u>2 039 780,03</u>
Pysyvät vastaavat yhteensä	312 893 360,91	293 698 084,01
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Siirtosaamiset	511 458,23	1 507 195,30
	<u>511 458,23</u>	<u>1 507 195,30</u>
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	511 458,23	1 507 195,30
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>313 404 819,14</u>	<u>295 205 279,31</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	210 271 560,77	210 271 560,77
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	19 221 362,95	19 122 728,91
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-904 687,84	98 634,04
	<u>228 588 235,88</u>	<u>229 492 923,72</u>
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	4 035,60	45 958,68
	<u>4 035,60</u>	<u>45 958,68</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Saadut ennakot	0,00	202 639,80
	<u>0,00</u>	<u>202 639,80</u>
Lyhytaikainen		
Lainat kunnalta	75 198 399,16	58 578 182,29
Saadut ennakot	387 756,30	0,00
Ostovelat	4 589 698,69	6 286 291,79
Muut velat	31 665,21	46 545,21
Siirtovelat	4 605 028,30	552 738,09
	<u>84 812 547,66</u>	<u>65 463 757,38</u>
Vieras pääoma yhteensä	84 812 547,66	65 666 397,18
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>313 404 819,14</u>	<u>295 205 279,58</u>
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT:		
Omavaraisuusaste, %	72,94 %	77,74 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	80,80 %	62,91 %
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	18 317	19 221
Lainakanta, 1000 €	75 198	58 578
Lainat ja vastuut, 1000 €	196 233	127 168

5.2 Taseyksikön vaikutus kunnan talouteen

TASEYKSIKÖN VAIKUTUS KUNNAN TILIKAUDEN TULOSEN MUODOSTUMISEEN 2023

1 000 €

	Tuloslaskelmaosa toteutumisvertailussa		Eliminoinnit			Kunnan tuloslaskelma tilinpäätöksessä
	Ydin- kaupunki	Tase- yksikkö	Ydin- kaupunki	Tase- yksikkö	Kunta yhteensä -taso	
Toimintatuotot						
Myyntituotot	28 582	312	-5 589	-1	-854	22 450
Maksutuotot	19 466		-212		-26	19 227
Tuet ja avustukset	13 734	11				13 745
Vuokratuotot	27 089	104 138	-2 007	-84 111		45 109
Muut toimintatuotot	10 456	662	-76	-49		10 993
Toimintatuotot yhteensä	99 327	105 123	-7 884	-84 161	-880	111 524
Valmistus omaan käyttöön					880	880
Toimintakulut						
Henkilöstökulut	-196 368	-2 759				-199 127
Palvelujen ostot	-114 357	-29 828	5 558	277		-138 350
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-10 574	-15 357	19			-25 912
Avustukset	-24 287					-24 287
Vuokratulot	-85 237	-19 544	84 086	2 063		-18 632
Muut toimintakulut	-2 053	-377	31	11		-2 388
Toimintakulut yhteensä	-432 876	-67 865	89 694	2 351		-408 696
Toimintakate	-333 549	37 258	81 810	-81 810		-296 291
Verotulot	308 069					308 069
Valtionosuudet	40 061					40 061
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot	12 187	1				12 188
Muut rahoitustuotot	5 997					5 997
Taseyksikön korvaus peruspääomasta	14 550		-14 550			
Korkokulut	-9 078					-9 078
Muut rahoituskulut	-4 279	-14 553		14 550		-4 281
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	19 377	-14 552	-14 550	14 550		4 825
Vuosikate	33 959	22 706	67 260	-67 260		56 665
Poistot ja arvonalentumiset						
Suunnitelman mukaiset poistot	-30 600	-23 653			51	-54 201
Arvonalentumiset	-180					-180
Tilikauden tulos	3 179	-947	67 260	-67 260	51	2 283
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	5	42				47
Tilikauden yli-/alijäämä	3 184	-905	67 260	-67 260	51	2 330

TASEYKSIKÖN VAIKUTUS KUNNAN TOIMINNAN RAHOITUKSEEN 2023

1 000 €

	Rahoituslaskelmaosa toteutusvertailussa		Eliminoinnit			Kunnan rahoituslaskelma tilinpäätöksessä
	Ydin- kaupunki	Tase- yksikkö	Ydin- kaupunki	Tase- yksikkö	Kunta yhteensä -taso	
Toiminnan ja investointien rahavirta						
Toiminnan rahavirta						
Vuosikate	33 959	22 706	67 260	-67 260		56 665
Tulorahoituksen korjauserät	2 911	246				3 157
	36 870	22 952	67 260	-67 260		59 822
Investointien rahavirta						
Investointimenot	-48 632	-44 125				-92 757
Rahoitusosuudet investointimenoihin	769	1 094				1 863
Pysyvien vastaavien hyöd. luovutustulot	9 749	59				9 809
	-38 113	-42 972				-81 085
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 243	-20 020	67 260	-67 260		-21 264
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset						
Antolainasaamisten lisäys	-15	-161				-176
Antolainasaamisten vähennys	6 618	40				6 658
	6 603	-121				6 482
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	70 000					70 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-59 777					-59 777
Lyhytaikaisten lainojen muutos	134	16 620		-16 620		134
	10 357	16 620		-16 620		10 357
Muut maksuvalmiuden muutokset						
Toimeksiantojen varojen ja po:n m.	-4 881					-4 881
Vaihto-omaisuuden muutos	619					619
Saamisten muutos	5 078	996	16 620			22 694
Korottomien velkojen muutos	-34 684	2 526				-32 159
	-33 868	3 522	16 620			-13 726
Rahoituksen rahavirta	-16 908	20 020	16 620	-16 620		3 112
Rahavarojen muutos	-18 151		83 880	-83 880		-18 151
Rahavarojen muutos						
Rahavarat 31.12.	94 527					94 527
Rahavarat 1.1.	112 679					112 679
Muutos	-18 151					-18 151

5.3 Kilpailulain 30 d §:n mukaiset eriytetyt tilinpäätökset

TULOSLASKELMA

Kino Kuvakukon ja Kino Mantun toiminta kilpailutilanteessa markkinoilla

	2023	2022
	€	€
Toimintatuotot		
Myyntituotot	395,12	552,39
Maksutuotot	140 995,74	112 058,14
Tuet ja avustukset	9 769,00	11 630,00
Vuokratuotot	5 279,19	1 239,51
Muut toimintatuotot	4 818,73	4 294,39
	161 257,78	129 774,43
Toimintakulut		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-111 686,73	-93 405,96
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-23 840,38	-16 747,76
Muut henkilösivukulut	-4 543,53	-3 722,23
Henkilöstökulut yhteensä	-140 070,64	-113 875,95
Palvelujen ostot	-19 369,91	-14 604,76
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 855,75	-5 713,32
Vuokratulot	-188 388,50	-175 741,30
Muut toimintakulut	-218,05	-579,05
	-355 902,85	-310 514,38
Toimintakate	-194 645,07	-180 739,95
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoituskulut	-1,52	-10,62
	-1,52	-10,62
Vuosikate	-194 646,59	-180 750,57
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 221,30	-378,47
	-1 221,30	-378,47
Tilikauden tulos	-195 867,89	-181 129,04
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-195 867,89	-181 129,04

Kustannuslaskennan kuvaus

Toiminta on eritetty omalle kustannuspaikalleen.

Kustannuspaikalle kirjataan toimintaan välittömästi liittyvät henkilöstömenot: elokuvatoiminnan ohjaaja (100 %) ja kaksi esitysvas-
taavaa (85 % ja 80 %). Lisäksi kirjataan muut menot, jotka koostuvat pääasiassa tilavuokrasta, ICT-menoista ja elokuvavuokrasta.

Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta päättää vuosittain elokuvatoiminnan lippujen hinnoittelun perusteet. Toiminta saa vuosittain
tukea EU-rahoitteisen Europa Cinemas -elokuvateatteriverkostosta, jonka jäsen Kuvakukko on ollut vuodesta 2012 lähtien.

TULOSLASKELMA

Musiikkikeskuksen toiminta kilpailutilanteessa markkinoilla

	2023	2022
	€	€
Toimintatuotot		
Maksutuotot	73 345,10	77 187,00
Tuet ja avustukset	1 340,98	4 300,95
Vuokratuotot	609 955,96	513 693,34
Muut toimintatuotot	63 367,02	58 619,14
	748 009,06	653 800,43
Toimintakulut		
Palkat ja palkkiot	-298 274,68	-296 436,70
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-64 372,39	-60 600,64
Muut henkilösivukulut	-12 145,81	-11 635,89
Henkilöstökulut yhteensä	-374 792,88	-368 673,23
Palvelujen ostot	-188 082,26	-163 139,33
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-92 740,74	-81 222,76
Vuokratulut	-799 507,38	-773 569,97
Muut toimintakulut	-12 977,16	-6 620,48
	-1 468 100,42	-1 393 225,77
Toimintakate	-720 091,36	-739 425,34
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoituskulut	-217,89	-115,91
	-217,89	-115,91
Vuosikate	-720 309,25	-739 541,25
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-95 406,50	-97 515,81
	-95 406,50	-97 515,81
Tilikauden tulos	-815 715,75	-837 057,06
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-815 715,75	-837 057,06

Kustannuslaskennan kuvaus

Toiminta on eriytetty omalle kustannuspaikalleen.

Hinnoittelu perustuu alueen hintatasoon, sekä valtakunnallisesti vastaavaan hintatasoon, huomioiden todelliset kustannukset, monipuoliset tilat sekä tarvittava tekniikka, henkilöstö ja muu palvelu.

Toimintasäännön mukaan teatterinjohtaja ja musiikkikeskuksen johtaja päättävät pääsylippujen ja tilavuokrien hinnoitteluperusteista.

TULOSLASKELMA

Tilapalveluiden toiminta kilpailutilanteessa markkinoilla

	2023	2022
	€	€
Liikevaihto	20 724 811,70	4 839 118,55
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-4 009 816,47	-764 705,18
Palvelujen ostot	-1 743 384,38	-401 432,94
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-5 753 200,86	-1 166 138,12
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-137 698,56	-35 541,74
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-22 534,96	-5 921,61
Muut henkilösivukulut	-5 757,20	-1 422,42
Henkilöstökulut yhteensä	-165 990,72	-42 885,77
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-6 221 700,42	-1 502 335,72
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-6 221 700,42	-1 502 335,72
Liiketoiminnan muut kulut	-5 106 832,58	-1 380 751,50
Liikelylijäämä (-alijäämä)	3 477 087,12	747 007,44
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	3 477 087,12	747 007,44
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	3 477 087,12	747 007,44
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	3 477 087,12	747 007,44

Kustannuslaskennan kuvaus

Tilojen vuokraamistoiminnan tulot ja menot on laskettu ulkoisten vuokralaisten suhteellisella osuudella kaikista vuokralaisista.

Pohjois-Savon hyvinvointialueelle vuokratut tilat olivat vertailuvuonna 2022 sisäisiä tilakustannuksia.

Alueen ja tilan vuokrausperuste on markkinahintainen, joka kattaa hoitokulut kokonaisuudessaan.

Juankosken vuokrasopimukset on tehty ennen liittymistä Kuopion kaupunkiin ja ne kattavat hoitokulut osittain.

Iso osa ulos vuokratuista tiloista ja niiden vuokrasopimukset ovat vanhoja vuokrasopimuksia.

6 Luettelot ja selvitykset

6.1 Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista ja niiden säilytyksestä

Kirjanpitokirja	Säilytystapa
Tasekirja	sähköinen arkisto
Tase-erittelyt	sähköinen arkisto
Päiväkirja	sähköinen arkisto
Pääkirja	sähköinen arkisto
Henkilöstöhallinto- ja palkkajärjestelmä	sähköinen arkisto
Myyntireskontra Intime myyntilaskutus	sähköinen arkisto
Myyntireskontra ulkoiset järjestelmät	sähköinen arkisto
Kassajärjestelmät	sähköinen arkisto
Käyttöomaisuuskirjanpito	sähköinen arkisto
Matka- ja lankapuhelinlaskutus	sähköinen arkisto
Ostoreskontra	sähköinen arkisto
Ottolainareskontra	sähköinen arkisto
Tilavuokralaskutus (sisäinen)	sähköinen arkisto
Varastovalvontalaskutus	sähköinen arkisto
Välinehuollon ja lääkehuollon laskutus	sähköinen arkisto
Saatavareskontra:	
Antolainat	sähköinen arkisto
Asumispalvelu	sähköinen arkisto
Hammashoito	sähköinen arkisto
Hulevesi	sähköinen arkisto
Kotihoito	sähköinen arkisto
Kuntalaskutus Aluepegasos	sähköinen arkisto
Laitushoito	sähköinen arkisto
Lasten iltapäivähoito	sähköinen arkisto
Liikuntapalvelut	sähköinen arkisto
Lomituspalvelu	sähköinen arkisto
Lumenkaato	sähköinen arkisto
Lupamaksut	sähköinen arkisto
Maanvuokrat	sähköinen arkisto
Palvelukassat	sähköinen arkisto
Päivähoito	sähköinen arkisto
Sairaalahoito	sähköinen arkisto
Sairaankuljetus	sähköinen arkisto
Talvikunnossapito	sähköinen arkisto
Terveyskeskusmaksut	sähköinen arkisto
Tilavuokrat	sähköinen arkisto
Varaustenhallinta	sähköinen arkisto
Venepaikat	sähköinen arkisto
Viivästyskorot	sähköinen arkisto
Viljelypalstat	sähköinen arkisto
Yleislaskutussaamiset	sähköinen arkisto
Ympäristöterveydenhuolto	sähköinen arkisto
Yo-tutkintomaksut	sähköinen arkisto
Sähköinen ostolaskujen käsittely (sisäiset yleislaskut ja ulkoiset ostolaskut)	sähköinen arkisto

6.2 Luettelo käytetyistä tosittelajeista

1	Tiliotetositteet	70	Keva tasausmaksu
2	Palvelukassat (Ceepos)	72	Muut jaksotukset 1/12
3	Muistiotos. tilinp. (ASTA)	73	Arviopoistot 1/12
4	Muistiotos. tilinp., manuaaliset	74	Sumu-poistot (Kom)
5	Muistiotositteet, manuaaliset	75	Muut käyttöomaisuuskirjaukset
7	Kassatositteet, manuaaliset	79	Tilavuokrat sisäiset (Haahtela)
10	Muistiotositteet (ASTA)	85	Puhelinlaskutus sisäinen
13	Ostoreskontramaksut	87	Aineistosiirrot Servica (Eväs)
14	Ostoreskontralaskut (Rondo)	88	Aineistosiirrot LVS (Sisko)
15	Or-laskut, kohdistus ja mitätöinti	89	Sisäinen laskutus (Rondo)
19	Maksupäättesuoritukset (Ceepos)	91	Mr-hyvityslaskut kohdistus
20	Viitesuoritukset	92	Laskennalliset SL
21	Mr-suoritukset, manuaaliset	93	Laskennalliset KP
23	Luottotappiot	95	Avaustaseen muutokset
24	Perintätsto ja uo-suoritukset	96	Kirjanpidon tulos
25	Myyntilaskut mitätöinti	97	Kirjanpidon tulos lask.
26	Viivästyskorkolaskutus	98	Sisäisen laskennan tulos
27	Ylioppilastutkintolaskutus	99	Sisäisen laskennan tulos lask.
28	Liikuntapalvelut (Hellewi)		
31	Yleislaskutus (IntimeWeb)		
32	Tilavuokrat (Haahtela)		
33	Varaustenhallinta (Timmi)		
34	Kansalaisopisto (Hellewi)		
39	Maanvuokrat (Trimble)		
40	Antolainat (Pandia)		
41	Rakennusvalvonta (Facta)		
42	Päivähoito (Efficca)		
43	Talvikunnossapito (Trimble)		
44	Lupalaskutus (Trimble)		
53	Lasten iltapäivähoito (Primus)		
54	Lumenkaatolaskutus		
55	Hulevesilaskutus (Trimble)		
58	Palvelukassalaskutus (Ceepos)		
59	VATI-laskutus		
61	KK-palkat ja eläkkeet		
63	Luottamushenk. palkkiot		
64	Matkalaskut (Populus)		

7 Allekirjoitukset ja merkinnät

Kuopion kaupunki

Tilinpäätöksen allekirjoitus

Kuopiossa 25. maaliskuuta 2024

Alexi Eskelinen
kaupunginhallituksen pj.

Tiina Kaartinen
kaupunginhallituksen II vpj.

Björn Cederberg
kaupunginhallituksen jäsen

Miia Eskelinen-Fingerroos
kaupunginhallituksen jäsen

Vuokko Hämäläinen
kaupunginhallituksen jäsen

Kaisa Kantele
kaupunginhallituksen jäsen

Jaakko Kosunen
kaupunginhallituksen jäsen

Vesa Linnanmäki
kaupunginhallituksen jäsen

Saara Karkulahti
kaupunginhallituksen varajäsen

Pekka Niiranen
kaupunginhallituksen jäsen

Soile Lahti
kaupunginjohtaja

Olemme tarkastaneet tilinpäätöksen
Kuopiossa huhtikuuta 2024

TALVEA Julkishallinnon Palvelut Oy
tilintarkastusyhteisö

Marko Paasovaara
JHT, KHT